Speculū vite humane.

Vita Sc̄e paule vidue. / Sc̄i pauli p̄i heremite. edita a b̄to Iheronimo.

v. 579

Editio perantiq. sine sign. cust. et pagg. num, et sine indicio anni, loci et typographi.
Panzer IV. 214.

Voull. 1025
579

Syst. Th. IV 303

Liber Monii Sancti Lutgeri Episcopi In Werdena.

Incipit repertorium ſiue tabula per alphabetum ad faciliter recipiendas materias in preſenti libro dicto ſpeculum vite humane

A

Aduocatus qualis debet eſſe et laudatur plurimũ eius exercitium li. pri. ca. xvij.
Aduocatorum fraudes incõmoda damna et periculaa. li. pri. ca. xviij.
Adũſa et mala cuiuſlibet artis in hac vita humana. li. pri. per totum.
Aduerſa et mala fere omnia que paſſi ſũt homines incipiẽdo ab origine mũdi et nominãtur pſone et de cauſa eorũdẽ malorum. li. pri. ca. xlij.
Aduerſa mala et afflictiones que homines in omni ſtatu patiũtur intrinſecus et ſatiſſit q̃relis hominũ. et quare nullus ſua ſorte contentatur libro primo ca. xli.
Agriculture laudes neceſſitas et vtilitas et de eius commendatione li. pri. ca. xxi.
Agriculture incommoda afflictiones et labores. libro primo ca. xxij.
Ambicio libro primo ca. xli.
Artes omnes et diuerſi modi viuendi ſecularitet et dulcia ac pſpera necnõ amara et aduerſa illarum breui notãtur li. pri. ca. xxxix.
Artes liberales quare ſic dicantur et de earũ

Bibl: Can: Eſſend.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

laudib; ⁊ vtilitate necnon de eaꝝ abuſu labo
rib; ⁊ ꝓuo fructu·libro ṗmo ca·xxxiiij·
Artes mechaĩce infra in verbo mechanica·
Archidiaconi dignitas ⁊ illi⁹ ꝑcomia ac affli
ctiones et ꝑicula·libro ſecūdo ca·xiiij·
Archipſbiteri honor ⁊ prerogatiua ⁊ iſti⁹ ſta
tus afflictiōes labores et ꝑicula·li·ſe·ca·xviij·
Ariſmetrica laudat᷑·⁊ de illi⁹ laborib; et affli
ctionibus·libro ṗmo ca·xxxix·
Armata militia ꝯmēdat᷑ ex m̄ltis·li·ṗ·ca·ix·
Milites quales dn̄t eſſe et de eoꝝ vitijs·dam
nis et ꝑiculis·libro ṗmo ca·x·
Aſtronomia ꝯmēdat᷑ ⁊ de h⁹ artis incẽtitudĩe·
fallatijs et ꝑicul᷑·⁊ de dāmis q̄ ex ea ꝓueniūt·
li·ṗ·ca·xxxviij·

B

Bona ⁊ vtilia oim̄ artiū ⁊ offitioꝝ hui⁹ vite ꝑ
totum libro ṗmo·
Bonis q̄re mala ꝓueniūt ⁊ malis bona·⁊ pul
chra de hoc·li·ṗmo ca·vltĩo ibi abſoluam⁹·

C

Canonicus qualis debet eſſe ⁊ ꝯmēdatur iſte
modus viuendi·necnō de illi⁹ ſtatus laboib·
afflictionib; ⁊ ꝑiculis·libro ſe·ca·xix·
Cātoris digtas ⁊ honor ꝯmēdat᷑ ⁊ de illi⁹ erū
nis ⁊ ꝑiculis·libro·ſe·ca·xv·
Cardĩalat⁹ digtas ꝯmēdat᷑ ꝑlimū·l·ſe·c·viij·
Cardĩaliū afflictōes·labōes ⁊ ꝑicula·l·ſe·c·ix·

Clericorum ſtatus in proſperis et aduerſis
infra in verbo ſacerdos.
Cõiugal' vite ſãctitas ⁊ laudes li.pri.ca.xi.
Coniugalis vite anxietates afflictiones et in
cõmoda li.primo ca.xij.
Conſiliarij et conſulum ciuitatũ laudes et cõ
moda libro primo ca.quinto.
Conſiliariorum et conſulũ vrbiũ afflictiões
damna et picula li.primo ca.vi.
Curatus ⁊ rector eccleſie cõmendatur ⁊ de illi⁹
erũnis laboribus ⁊ piculis li.ſecũdo ca.xx.
Curialiũ vita et de eorũ pſpitate et felicitate
ac vtilitate libro pri.ca.iij.
Curialiũ vitia miſerie labores ⁊ picula.l.i.c.&.

D

Decanat⁹ in eccleſia laudes ⁊ preconia ac eiuſ
dem ſtatus erũne et picula li.ſecũdo ca.xiiij.
Dialetica quid ſit et quare inuenta eſt et de
illius vtilitate et laudibus ac incommodita
te libro primo ca.xxxvi.

E

Eloquencie vis ⁊ de eius preconijs et quomõ
aliquãdo nocet ⁊ fallit li.pri.ca.xxiiij.⁊.xxvij.
Eloquẽtia ſine ſapientia nocet.⁊ qualis debet
eſſe orator ⁊ multa de hoc li.primo ca.xxxvij.
Epiſcopal' dignitas ↄmẽdat' ex mltis li.ſe.ca.x.
Epiſcopi et aliorũ ordinum eccleſie compatio

et diſtinctio·libro ſe·ca·xi·
Epōꝝ ifelicitates·erūne ꝛ picula·li·ſe·ca·xij·

F

Fabrilis ars et ptes q̄ ei ſubalternātur pluri
mū laudātur·libro primo ca·xxvi·
Fabriliū artiū icōmoda·fraudes·labores ꝛ pi
cula·li·p̄·ca·xxvi·

G

Gradus et diſtinctio in ſtatu eccleſiaſtico·li·
ſecūdo ca·xij·ꝛ·xxi·
Gramatica q̄d ſit ꝛ quare inuēta eſt·ꝛ de ei9
laudibꝫ·demū de eius abuſu·li·p̄·ca·xxxvi·

H

Honor verus an acquirat apud reges ꝛ pn̄ci
pes et in eoꝝ curijs·li·p̄·ca·iiij·et ſecūdo·

I

Impator infra in verbo Rex·
Iudex q̄l dꝫ eē et de laudibꝫ et ꝯmendatiōibꝫ
iudicū ꝛ p̄ſidentiū·li·p̄mo ca·xiij·
Iudicium ꝛ preſidentiū fraudes·vitia·labores
et picula·libro p̄mo ca·xiiij·

L

Laniſitiū ars mechaīca laudat·li·p̄·ca·xxvi·
Laniſitij icōmoditas·fraudes·labores ꝛ peri
cula·libro p̄mo ca·xxv·
Liberales artes cōmendantur et quot ſunt ꝛ
quare inuente ſūt·libro p̄mo ca·xxxiiij·
Litigia clericoꝝ dānāt·li·ſe·ca·xij·ĉca mediū·

Legis diuine ꝛ humane diuerſa ſtudia ꝛ de
laudibꝫ legis dei in prefatione primi libri.
Ludi qui ſint liciti aut illiciti vide infra in ver
bo theatrica.

M

Mathematice artes cõmendãtur ꝛ quot ſunt
et de eaꝝ incõmodis afflictionibus laboribus
ꝛ periculis li.primo ca.xxxv.
Matrimoniũ ſupra in verbo coniugalis.
Mechanicaꝝ artiũ laudes et vtilia et de eaꝝ
ortu ꝛ quare ſic appellentur ꝛ que artes cuili
bet ſubalternẽtur li.primo ca.xxiij.ꝛ ſeqñti.
Medicine ars cõmendat᷑.ꝛ de medicoꝝ frau
dibꝫ laboribꝫ ꝛ piculis li.pri.ca.xxxij.
Mercatoria ars ↄmendatur ꝛ de illius fraudi
bus dolis ꝛ piculis li.primo ca.xxxiij.
Muſica ꝛ cantus laudãtur et de illiꝰ vanitate
damnis ꝛ periculis li.primo ca.xxxvij.

N

Nauigatoria ars ↄmendatur ꝛ de illius labo
ribus ꝛ periculis libro primo ca.xxvij.
Naturalis inclinatio ꝛ complexio attenditur
libro ſecũdo ca.xxviij.
Nobilitas generis quid ſit et de eius ortu et
quomodo acquirit᷑ libro primo ca.quinto.
Nobilitas generis an acquirit᷑ ex ſola regis
voluntate et ↄceſſione libro primo ca.v.

Nobilitas multiplex ⁊ an nobilitas gn̄is pre
ferēt ſcientie ſtrēnuitati ⁊ virtuti·li·p̄·ca·vi·
Nobilitatis carnis virtutes·laudes et vtilita
tes·libro primo ca·vij̄·
Nobilitatis carnis vitia·labores et pericula·
libro primo ca·viij·
Notariorum offitium cōmendatur·libro pri
mo capitulo·xix·
Notarioꝝ fraudes·dāna ⁊ picula·li·pri·ca·xx·
O
Offitia omnia ⁊ artes diuerſe vite humane in
tempalibus·libro primo per totum·
Offitia omnia et gradꝰ eccleſie·⁊ de cuiuſlibet
dulcibus ⁊ amaris·li·ſecūdo per totum·
Offitiales regū ⁊ pn̄cipū q̄les eē dn̄t·⁊ de eoꝝ
dulcibꝰ et amaris·li·p̄mo ca·iiij·cū ſequenti·
P
Pape ſublimitas et ſūma felicitas·li·ſe·ca·p̄·
Pape corporales infelicitates·labores et peri
cula·libro ſecundo ca·ij·
Pape afflictiones mentis et ſpirituales et in
ſepabiles anguſtie·libro ſecundo ca·iij·
Papa an pre ceteris paꝝ viuat in papatu et
qūo intelligit̄ papā paꝝ viuere·et q̄lis debet
eſſe papa·libro ſe·ca·iiij·cum ſequenti·
Paſtoralis ars cōmēdatur et de eius incōmo
dis·laboribꝰ et periculis·li·primo ca·xxx·

Perfectio ſtatus in quo ↄſiſtit li·ſe·ca·xxii·
Procuratores et officiales principū quot vi
tia ſequūtur libro primo ca·iiij·

R

Rex qualis eſſe debet ⁊ quanta ſit regis felici
tas ⁊ ſublimitas libro primo ca·xri·
Regum ⁊ principū calamitates infelicitates
et pericula libro primo ca·ij·
Religioſoꝝ ſtatus qualis ſit ⁊ an preferatur
epiſcopis ⁊ clericis libro ſe·ca·xxi·⁊ ſeq̄nti·
Religioſoꝝ vita an ſit preeligenda ut ſancti
or q̄ꝑ clericoꝝ libro ſecundo ca·xxij·
Religioſa vita an ſit ꝓeligenda ut humanior
⁊ tolerabilior libro ſecūdo ca·xxiij·
Religioſe vite exellentia ſuper ſtatum clerico
rum libro ſecūdo ca·xxv·
Religioſoꝝ ↄpatio inter ſe et quomodo' alia
aliis eſt perfectior libro ſe·ca·xxix·
Religioſi ſociales ⁊ ſolitarij quomō differāt
⁊ que ſit religio perfectior libro ſe·ca·xxx·
Rethorica vide ſupra in verbo eloquentia·

S

Sacerdos ⁊ clericus magnam habent exellē
tiam ⁊ dignitatem libro ſe·ca·x·et·xx·
Sacerdotū ⁊ cleicoꝝ multa vitia ⁊ picula ⁊ de
malis clericis libro ſecūdo ca·xi·⁊ xx·
Scolaſtici eccleſie eſt dignitas magni honois

et vtilitatis libro ſecundo ca·xvij·
Scolaſtici labões·afflict·ꝛ picu·li·ſe·ca·xvij·
Spũalis vita ẽ duplex·vicꝫ clericoꝝ ꝛ religio
ſoꝝ et de vtraqꝫ·libro ſecundo per to tũ·
Symoĩa mltiplicit ecclĩas inuadit·li·ſe·ca·ix·
T
Tpales oẽs artes·mõi ꝛ offitia viuẽdi·l·i·p to·
Tabellio vide ſupra in verbo notarius·
Theatrica ars in quo ſit vtilis ꝛ quĩ ludi cõ
mendentur·libro p̃mo ca·xxxi·
Theatrice artis ꝛ omniũ ludoꝝ illuſiones·la
bores ꝛ picula·libro p̃mo ca·xxxi·
Theſaurarij eccle digtas ↄmẽdat et de illius
erũnis·laboribus ꝛ piculis·libro ſe·ca·xvi·
V
Vanitas nobilitatis carnĩs·li·p̃·ca·viij·
Vanitas et afflictio omniũ que fiunt ab hoĩ
bus libro p̃mo ca·xl·et ſequenti·
Venatoria ars ↄmẽdat ꝛ de illi⁹ dãnis et pi
culis·et de artibꝫ ſub ea·libro p̃mo ca·xxviij·
Vite hũane artes et offitia·tam ſpũaliter q̃
tempaliter·libro p̃mo ꝛ ſe·per to tũ·
Vita cõteplatiua an prefertur actiue et de
vtraqꝫ·libro ſecundo ca·xxiiij·

¶ Explicit breuis tabula ã reptoriũ per alpha
betũ ĩ pñti li·Speculũ vite hũane nũcupato·

xvii.
teligo
ti.
e ca. ix.
l. i. p to.
ludi q̄
ſiones. la
e illius
. xvi.
viii.
t ab hi
s et pi
a. xxviii.
elitte q̄
iue et de
xx alpha
ua pater

Epiſtola.

Ad ſanctiſſimū et. B. dominū. dñm Paulum
ſecundum pōtificem maximū. liber incipit dic
tus ſpeculū vite humāe. Quia in eo cūcti mor
tales in quouis fuīnt ſtatu vel officio ſpūali
ā tpali ſpeculabunt̄ eu⁹ artis ꝛ vite ꝓſpeřá et
adůſa: ac recte viuēdi documēta: edit⁹ a Ro
dorico zamorēſi et poſtea calagaritāo hiſpano
eiuſdē ſcītatis i caſtro ſuo ſcī angeli caſtellāo

SAnctiſſimo ac clemētiſſimo in xpō
patri domino: dño paulo ſecundo
ſacroſancte romane et vniůſalis
ecclesie ſummo paſtori et pontifici
maximo. Eiuſdē. S. obſequentiſſim⁹ ſeruulus
et familiaris. Rodoricus. Epiſcopus zamorē
ſis hiſpanus ac caſtri ſui ſancti angeli de vr
be fidelissimus caſtellanus et referēdarius:
ſeipſum cum vtriuſq; hominis humilia inclina
tione Cogitāti mihi hanc munitiſſimā roma
ne tue vrbis: imo toci⁹ orbis ampliſſimā ſāc
ti angeli arcem tue. S. iuſſu tua autoritate et
dignacōe cuſtodienti: vbi aliqͣd ocij ſupeſt:
quid dignū tue. S. in hījs tui feliciſſimi pōtifi
catus beatis inicijs offerre valerē Video nil
omnino mihi ceteriſq; mořlibus ſupeſſe: qđ
aut ad laudē: aut ad ꝯmonitionē ptinere poſ
ſit. Tecū em̄ habes ea omnia virtutū ořmēta

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Epl'a.

q̃bꝫ oīs laus rcē ꝯpat̃. Tecū demiqꝫ tāta īnſidꝫ
ſapiā qñ potꝰ a natuā īnata īngenŋ vis tāta
qꝫ prudēciaꝫ reꝝqꝫ oīm expiēciaꝫ ut nullis ege
as exteioibꝫ adiumētis. Veꝝ ego gl'ie ꝛ nois
tue. S. auidiſſimꝰ extimaui paululū aliq̃d vti
nā dignū tue. S. offerre īŋ q̊ dū īngēs occupa
cōm ſarcīa pauliſp tuā. S. ēſpirāē pmiſeitꝫ ha
beas ī hoc opuſculo tue. S. dicatoꝫ aliq̃s puita
tis intellcūs mei mepciasꝫ ut in eis ẽcreacōis
grāꝫ nō tā del ctēris q̃p tui acutiſſimi igenŋ cala
mo atꝫ cēſura emēdes ꝛ corrigas. Dignū nāqꝫ
exiſtiauiꝫ ut cuiꝰ corpuſculi mei mēbrā tuis ob
tīes obſequŋs ppetuo deuīctaꝫ eiꝰ etiā ſi q̄ ſūt
aī vires poſſideas ꝫ ꝛ dū exteiois hois ptes ſe
ſe ad tua deuouēt obſeqaꝫ debiliſq̊ꝫ ꝛ rudis ite
teior itellectꝰ. ad tue. S. gl'aꝫ ñ dormitꝫ. q̊ fiet ut
eiđ tue. b. ꝑuiat vtqꝫ meꝰ ymo tuꝰ hō. Veit igr
ſepe ī mētē. b. prē ꝛ pōtifex maxie. q̃p uaria. q̃p qꝫ
diu̍ſa ſūt cūctoꝝ hoīm ſtudia. vaie artes. vaia
offitia. vaia deīqꝫ viuēdi gn̄a. adꝰ ut āxius du
biuſqꝫ ſit. plerūqꝫ hoībꝰ vite ſue modꝰ. dubia
ī hoc ſcl'o viuēdi ſors. nec ſatis eligē poſſint.
qđ tādē vite ſtudiū. quā viuēdi forꝫ ſe cuiꝰ aſſe
q̃nt. Cū ei hūanꝰ aiꝰ nō mō bo. ſimplr̃ ſꝫ teſte
Ariſt. ſūmū bo. natali cōamie appetē vidat.
ñl cte deeē videt. ñ rcē eligēdi rō. In ea igr ſepe
error ꝯtingit illa potiſſiē racōe. qr cū iux̄ phi

ſentenciam: electio non niſi de ꝑcognitis exi
ſtat: pro eo ꝙ nemo que ignorat eligit: ut ille
in recte eligēdo deficiat neceſſe eſt: qui diuer
ſorum ſtatuū viuēdiq; generꝝ dulcia ⁊ ama
ra: ꝯmoda et incōmoda non ſatis agnoſcit.
Vt igitur noſcamꝰ. q̄les a nobis artes: q̄lia
ſtudia: q̄lia ve conuſandi aut viuēdi genera:
dum in hoc fallaci ſeculo vagamur: et quo
ordine diligenda ſectandaq; ſint: decreui ꝓ
modolo ingenij: quid in ea re ſēcio tue. S. de
dicare: tuoq; nomini cōſecrare nec abre q̄dē:
cū. n. ad te vnum omnis vite modus: omnis
mortalium ſtatus: ⁊ hūana ꝯuſatio: atq; ꝯdicō
referatur: tuq; cunctorū mortaliū ſis norma de
ratio et ſpeculū: tu deniq; cunctorū viuēdi ge
nerum nō ſolum diſtributor: ſ; emēdator exi
ſtas. Recte tibi vni huiuſmodi opuſculū diri
gēdum atq; dicandū fuit. eritq; eius libri titu
lus ſpeculum vite humane. Nam veluti i ma
teriali ſpeculo vnuſquiſq; non modo ſua. ſ; et
aliorū intuetur aut pulchra. aut deformia. et q̄d
commendandum. quid ve emendandum ſit.
Sic in hoc opuſculo tāq̄ in limpidiſſimo ſpe
culo liquido ꝯſpiciet dulcia et amara. recta aut
deformia cuiuſcuiꝰ ſtatus. ⁊ artis totiꝰ huma
ne vite. quo fiet ut aptiſſime agnoſcat. quid in
ſeipſo. ac vita et ſorte ſua. et demum ceterorꝝ

mo͞rliū: laudādū: ſe quēdū: ſiue repreheͣdēdū
⁊ corrigendū ſit. Queadmodū igit̄ teſte Ge
laſio papa. duo ſūt vite gn̄a q̄bꝫ orbis pn̄cipa
lit̄ regitur: et oīm mo͞rliū ꝯuerſacō pēdet. Ali
ud vicꝫ eoꝝ q̄ tpalit̄. aliud illoꝝ q̄ ſpūalit̄ vi
uūt. ita duos ſub breui ꝯpēdio tractat⁹ attin
gā In p̄mo q̄dē de cūctis tpalibꝫ ſtatibꝫ ſiue ſe
culaibꝫ artibus. ⁊ viuēdi formulis breui age
m⁹: incipiētes a ſūmo tpali culmīe vicꝫ Ceſa
rū. Regū ⁊ pricipū: vſqꝫ ad bubulcos. ⁊ īfi
me vite hoīes. Et ī ea pte diuerſos hoīm viuē
di modos ī tpali ſtatu degēciū: vaīaqꝫ artiū:
⁊ occupacōnū ſeculariū gn̄a. quibꝫ hoīes ſeſe
ut plurimū ꝯferre aut implicaꝛ ſolēt: breui ꝯ
ſtringā Et q̄d ī eis aīe ꝑfect⁹. aut tpalis hōris
vel ꝯmodi aut incōmodi. laboꝛis vel picli late
at. ſuccīcti⁹ atqꝫ exq̄ſitius q̄ʒ poteo explicabo
Tādē de cūctis fere maꝉ. ſupplicijs. penis. mor
tibus. ac dāmis corpalibus. necnō de ceteis in
triſecis ⁊ inuiſibilibꝫ erūnis ac mētis affli cti
onibꝫ. que ab origīe mūdi hoīnes tā boni ⁊ in
nocētes. q̄ʒ mali ⁊ peccatores magis excellen
tes. ⁊ noīati in ōni ſtatu exiſtētes ꝑpeſſi ſunt.
⁊ indies mo͞rles oēs patiūtur et de cauſis eoꝝ
ad vtrāqꝫ pteꝫ breuiſſiē ſubitiaꝫ. In ſecūdo li.
de ſpūalis vite ſtatu et viuēdi genē ſermo erit
q̄ cum binari⁹ ſit. quoꝝ alt̄ eccl'iaſticus: alter

regularis ſiue monaſtic⁹ exiſtat· de vtriuſq;
principijs· natura et origine· autoritate· inſti
tucione ⁊ differentia necnon neceſſitate ⁊ vti
litate· excellentia et prerogatiuis· ſed et de eo
rum aculeis· laboribus et periculis agendum
erit Incipiendo a ſummo pōtifice. qui omniū
ſtatuum vertex eſt: atq; tocius vite humāe
exemplare ſpeculum exiſtit· Deinde ceteros ō
nes eccleſie ſtatus et ordines: particularius
diſcuciam· Vt tandem diſcat humanus ani
mus: et ſi vbiq; ſit labor et dolor: vbiq; ad v̄
tutes et vicia via ſit: cui pocius vacare et ſe
accomodare debeat: vt tandem dulcorem ſil
et amaritudinem cuiuſq; ſtatus cōſiderans:
illam viuendi formulam eligat: q̄ ⁊ fragilita
ti natureq; ſue pocius cōueniat minuſq; peri
culi: ſed plus habeat ad bene beateq; viuē
dum· in quibus quicq̄d a me diſſerendū erit
tue· S· q̄ fidei magiſtra eſt· correctioni et emen
dationi remitto quam altiſſimus diutine et
feliciter protegat et conſeruet·

¶ Prefacio vtilis in q̄ autoris huius libri vita·
eiuſq; ſtudia recoluntur· ⁊ tādē admonet ad
ſtudia legis diuine pocius q̄ huāne· et de ef
fectu legum humanarum· et de ordine proce
dendi in hoc libro·

Prefatio.

Uerū. ß. pr̄ ut apcõꝛ dulcõꝛqꝫ ſit. cir̄ pmiſſa
dicēdi ordo. exptam a me in ea re luctā.
atqꝫ in me ipō exercitatā diſſenſiōeꝫ interſerā
tēboqꝫ tīpū dyalogo ſileꝫ ꝫ dū honeſtū quen
dā atqꝫ modeſtū altricatiōis modū int piam
mr̄eꝫ ac nōnullos ꝯtribules ꝫ ꝛ amoē mihi cō
iūctos dudū habitā. cir̄ vitā eligēdā meam
breui pſtrinxēo Quo fiet. ut dū rē geſtā fideli
ter enarro ꝫ pollicitū pſoluā ordieꝫ. Attīgo iā
breuē. ß iocūdā paleſtrā. Patre itaq; vita fū
cto infantulū me pia mat ad literarū ſtudia
deſtinauit. vbi ptꝰ prima illa literaꝝ rudimē
ta dyaletice ꝛ philoſophie laudatis ſtudijs
non quidē ut debui ꝫ ß ut valui parump opaꝫ
dedi Rurſus ptꝰ aliq̄ tpis interſtitia ꝫ in eis cō
ſūmata varie diuerſeqꝫ int piā mr̄eꝫ ꝛ ꝯtribu
les ac conſāguineos opiniōes fuere. Mat ſiq
dē ut erat totiꝰ ſanctimoīe ꝛ honeſtatis ſecta
trix. ac eximie deuocōis ꝛ v̄tutis cupida opta
bat q̄ maxie. ad ſpūales me ſciēcias cōferre
debere. Illi econ̄ Quis ei inquiūt pr̄is nomē ā
tenebit aut ſuſcitabit Nā cū pr̄ int illiꝰ caſtri
cōciues precipuꝰ ꝛ populi quoddā caput fue
rit elaborādū ē ut filiꝰ patrē imitet deinde q̄s
gn̄is atqꝫ familie honorē tenebit Quis rurſus
mr̄i vidue. fr̄m ſoroꝝqꝫ pupilloꝝ nccitatibꝫ
compatiet. Quis deniqꝫ totiꝰ familie ꝛ domꝰ

Prefatio.

onera ſupportabit Quare ſuadebant illi ut ad
ſeculares me ſcīas conferrem: q̄ ſuis ſectatori
bus honores ꝯparant: ſummas amplaſq; affe
runt diuitias Clamabat tamē pia mater cū
hieronimo ad demetriadem virginem dicens
Inſtruēdam in teneris annis debere eſſe ani
mā diuinis eloquijs: ut coruſcante verbo dei:
diaboli aſtucie repellantur. ut adoleſcens reſi
ſtere ſciat: quem hoſtem pro reſiduo vite ha
biturus eſt Addebat rurſus meſto animo in
diuina lege paucos admodum ſ; in ꝓfanis
ſtudijs hūaniſq; legib; plurimos laboraſſe.
Secularibus demiq; artibus: quas recte ſecu
li lucratiuas vocāt gygnaſia plena eſſe: qua
re dolebat appͥme: ꝙ omnes fere legem dei aſ
pernarentur: in qua cum rege et ꝓpheta iubē
tur meditarī die ac nocte Quippe veluti ceci at
q; ignaui: ita paſſim derelinquerent fōtem
aque viue: et foderent in ciſternis diſſipatis
ſecularibus videlicet diſciplinis: que nec dul
ces: nec viuas aquas continere poſſunt Rur
ſus illi: ut iuridicas ſapientias ſectari deberē
ſūmopere ſuadebant canonicam videlicet et ci
uilem: quoniā habitus ille iuridicus eius ge
neris erat Qui votis pie mr̄is faciebat ſatis:
vtpote que ſi ad ſenſum legiſlatoris leges ipē
feruntur: normā bene recteq; viuendi ꝓbuūt

Docētq; quo v̄tutis ⁊ rōnis t̄mite· q̄ diſcipli
ne vigoē: ecc̄a atq; mūd⁹ ip̄e ēgat· Sʒ ⁊ p̄tēt
documēta atq; veras explicacōnes illi⁹ iuris
natural̄ nō ſcripti: qđ cū Ap̄lo inſitū ē in cor
dibʒ nr̄is· ⁊ tanq̄ lumē vult⁹ đmi ſig̃cū ē ſup
nos· alter̄ vicʒ nō ledē ⁊ ius ſuū vnicuiq; tri
buē Cui ſiq̄dē iuri naturāli nō diſtictū· q̄nimo
idē viđr eē ius đmū cūctos mo͞rles ꝯmonēs:
ut q̄cūq; volum⁹ ut faciāt nob̄ hōies ea eiſdē
⁊ nos faciam⁹ Cādē victa ē nr̄ pia: at ſi vin
ci pietas nō potuit ꝓpiquor̄ ſuaſiōibʒ timida
ſatis acq̄euit. Decretū ē ergo: ut eis ipſis ſtu
diis vacarē· Cōmonebat tñ matn⁹ amor ut i
ter hūani iuris ēgulas đmi neq̄q̄ eēʒ immēor
Et licʒ ut dicebat pulchr̄ admođ ſit· de iuſti
tia hūana agē· nccariū tñ ſibi videbat· đmā
nō obliuiſci· Addebat deiq; q̄ cū coñ ius iniu
ria ſiat: tūc me rectū ver̄q; iuriſtā crederʒ· ſi
nullā đ iniuriā inferrē Quippe tūc optim⁹ le
giſta euaderē atq; p̄clar⁹· ſi ſua imōrli deo iu
ra: ſuaſq; leges immaculato calle ſuaſſeʒ Tā
dē p̄ q̄dā ut ita dicebat iocali ſp mēorabili il
lud ꝓpheticū m̄ ſūmope relinq̄bat· meditādū
die ac nocte q̄ bti imaculati ĩ via: ⁊ q̄ ābulāt
ĩ lege dñi Sbitiebat tñ poſtrēo ut ab ill̄ peit⁹
ſtudiis aīm abſtr̄here q̄ ñ veitate· ſ; fabuloſ
ſicmētis hōies ⁊ p̄ſerti iuuenes oblectātur ut

Prefacio.

recte cum eodē ꝓpheta dicē poſſem: narraue
runt mihi iniqui fabulacōes: ſed non ut lex
tua. Accepta igitur materna benedictione ap
tatiſq; ad ſtudia neceſſariis rebus: ſalaman
tine me cōtuli vniuerſitati. vbi p decē annos
eiſdem iuridicis legiſlacionibus vacaui. Me
mor tamen ſapientis precepti: ne dimittas le
gem matris tue. Nonnunq̄ inter ſedula iuris
exercitia: veluti cuiuſdam ſolatii gracia: ſac
rum lr̄arum lectioni me raptim conferebam.
Sed a phylozophie p̄ſertim moralis dulcedi
nem tn̄to ardentius pregustabam: q̄nto vl
tra ea oblectamenta q̄ doctrina ipſa ad mo
rum informacionem adducit: plenius tamē
atq; vberius cūctorum iuriū legumq; huma
narum verum intellectum elicere videntur.
Adde q᷑ vt ſemp mihi viſum eſt: idq; et cice
ro in libro de legibus ait. Poſtergatis moral
phylozophie doctrinis atq; principiis. nemi
nem contingit in iure ipſo eruditū preclarꝫ q;
euadere. Tandem vero expletis ſtudiorꝫ cur
ſib9. aſſuetis doctorat9 inſigniis extiti: vtinā
digne togatus. Sed ilico grādis admodum
in matrem piam. et cōſanguineos ac attinē
tes concertacio ſuborta eſt. ſed lōge maior int
vtrꝫq; meum hominem conflictus inualuit.
Inſtabat enim tempus: petebat etas: ipa q̄

racōꝫ⁊ affiniū expectacō poſcebat·ut tandē ali
quē future vite mod eligerē. Et qꝛ teſte Gela
ſio ut premiſim⁹. duo ſunt viuēdi gn̄a· quib⁹
hic totus orb regit̄ ⁊ ſuſtentat̄ · Alterꝝ eoꝝ q̄
ſe ſpūalit̄ in ſortē dei dedicāt· Alterꝝ eoꝝ q̄ ſe
ſecularibꝫ p̄bēt negociis· alii ecclaſtici· alii ve
ro laici· Ea de re illi ut ſecularē vite formulā
captarē· qꝛ eā ꝑgenitores ipi honeſtiſſiē ſer
uarūt· Mat vero veluti q̄ nedū corpuſculū meū
intra ei⁹ viſcera duxerat· ſ ⁊ educauerat· atqꝫ
ad eū vſqꝫ ſtatū pduxerātꝫ⁊ ob eā rem pl⁹ di
ligebat· ſuadebat nō ſtati a me eligēdā fore vi
te formulā· ſ hortabat̄ ut pri⁹ mr̄em ipſā ex
acie vna: ceteros vero ꝯſāguineos ⁊ aicos ex
alterā audirē· altricātes ſup cūctas vite hūane
artes ⁊ viuēdi modos · icipiētes a ſtatu tpali
q̄ prio mortalib⁹ occurrit: ut illi⁹ falſ ꝓſpitatibꝫ
⁊ veris calamitatib⁹ plene ꝯſpectis· tādē ad ſpū
alē ſtatū q̄ optimi finis rōem hr̄e vid̄r· me ut
optabat trāſferrē. Acqeuerūt affines diſcuſſoi
acquieui ⁊ ego: Illi ergo ut aio tenero dulcō
rē ſtat⁹ ⁊ vite tpal facili⁹ impmerēt· decreue
rūt a ſūmo ꝑremi ſtat⁹ culmie· ipiali vicꝫ ⁊ r̄ega
li ichoaē· ut ex illius ſublimitate ⁊ felicitate· q̄
multos īdies facit felices ad aliquē tpalē vi
uēdi mod alicerēt· Tādē vero ceteros alios tre
nos viuēdi modos tāgē ⁊ diſcutere mēti erat

vſqȝ ad infimos bubulcos·necnō ad ruſtica
nos homines. Hijs igitur pro quadam prefa
cione introductis: accedendum eſt ad rem
ipſam. In duos igitur libellos ut premiſimꝰ
hic liber diuiditur·in quibus diſcutiūtur et ex
aminātur materie infraſcripte ut in tabula
ſequenti apcius declaratur.

¶ De materijs pertractādis in primo libro·
et de tabula capitulorum eius.

PRimus liber agit de cūctis ſtatibus et
exercicijs ſiue viuēdi modis tpalibꝰ·
incipiens a ceſarea ptāte et regali di
gnitate: que culmē habet om̄iū tpaliū ſtatuū
vſqȝ ad bubulcos: ac infimas artes exercētes
In quo diſcuciūtur et examinātur cōmoda et
incōmoda: dulcia et amara: fauoēs et laboēs·
ſolacia et miſerie: facilitates et difficultates:
pſpera et aduerſa: qetudines et picula vniuſ
cuiuſqȝ ſtatus· et vite huiꝰ tpalis ſeu forme vi
uēdi in hoc ſeculo·

¶ Capitulū primū de pmo ac ſublimiori ſta
tu tpali vicȝ impiali et regali: ac aliorum princi
pū· et de huiꝰ ſtatus culmine et excellēcia: ac
de illiꝰ felicitate et pſperitate: necnon de eiꝰ cō
moditatibꝰ: prrogatiuis: laudibȝ et pconijs.

Capl̄a.

Ca. ſecūd de infelicitate ſtatus Jmpialis ⁊ regalis et plurimis curis. oneribꝯ. miſeriis. calamitatibꝯ. atqꝫ incōmodis iſtius ſtatus et que reges ⁊ principes comitantur. ⁊ tādem de innūeris piculis pncipantiū.

Ca. t͛tiū de alio viuēdi mō in hoc ſeculo. videlicet de exercitio ⁊ vita curialiū. et eorū qui principū fauores ⁊ offitia ſequūtur. et de laudibus ⁊ cōmendacōne huiꝰ ſtatus.

Ca. quartū de laboribꝯ. oneribꝫ. et incōmodis ac picul͛ ſtatus ⁊ vite curialiū ⁊ fauores. curias. ſeu offitia principū ſequētiū. Jn quo capl̄o et in tribꝯ rubricellis ſeqn̄tibꝯ: ſpetialit͛ agit͛ de ſeptem vitiis que officiales Regū et curiales comitātur. Agit͛ etiā de calamitatibꝯ ꝓcuratoꝝ regū. ⁊ alia offitia exercentiū. ⁊ an in curiis regū acquirat͛ verus honor.

Ca. qn̄tū de nobilitate generis ſcientie et moꝝ ⁊ quid ſit ⁊ qūo ortū habuit. et an a Regū ſola volūtate ⁊ ꝯceſſione acq̄ratur.

Ca. ſextū de multiplici nobilitate. ⁊ an ſola gn̄is nobilitas in deferēdis hōribꝫ p̄ferat͛ ſtrēnuitati. ā ſciētie. vel v̄tuti hoīs ignobil͛ gn̄e.

Ca. ſeptimū de laudibꝯ. p̄conijs. ⁊ ꝯmēdacōe nobilitatis gn̄is. ⁊ de illiꝰ v̄tutibꝯ ⁊ vtilitate.

Ca. viij. de vanitate nobilitatis hūane et de eiꝰ vitiis ⁊ nobiliū exceſſibꝫ. ⁊ de falſa nominacōe

nobilitatis. et de illius incõmodis: laboribꝰ et periculis.

¶ Caplm nonũ de armata milicia et exercicio armoꝝ et de laudibus et cõmendatione huiꝰ exercicij. et an vacãtes armis: ſint veri ciues et partes ciuitatis.

¶ Ca. x. de laboribus et oneribꝰ atqꝫ incõmodis vite militaris ac exercicij armoꝝ. ꝛ de periculis huius ſtatus. et de cauſis quibꝰ hoc exercicium diſuadetur.

¶ Ca. xi. de vita ꝛ ſtatu ꝯiugali in ſãcto ꝛ immaculato matrimonio. ꝛ de vtilitate: laudibꝰ et prerogatiuis vite ꝯiugalis ſuper alia viuendi genera.

¶ Ca. xij. de oneribus et incõmodis et laboribus plurimis vite ꝯiugalis. et de cauſis ꝓpter q̃s non expedit vxorem ducere.

¶ Ca. xiij. de magiſtratu iudicum et de officio ꝛ munere iudicandi populos: et preſidendi ciuitatibus ꝛ de laudibus huiuſmodi officioꝝ et ꝯmendacõne talis exercitij.

¶ Ca. xiiij. de oneribus ꝛ laboribus ꝛ incõmodis prefecture: et iudicature: et preſidentie i populis. et de periculis huiuſmodi exercitij.

¶ Ca. xv. de exercitio et officio ꝯſulum: et rectoꝝ vrbium ꝛ prouinciarum. et de periculꝭ huius ſtatus.

¶Ca.xvi. de laborib; oneib; ꝛ incōmōis ꝯſulū ꝛ rcōꝝ vrbiū ꝛ puītiaꝝ et de picul' hui⁹ ſtat⁹

¶Ca.xvij. de alio exercitio ꝛ viuēdi gñe i hoc ſeculo. viꝫ de aduocādi ꝛ patrocinādi officō in iudicō ꝛ de laudibꝫ hui⁹ ſciētifici ꝛ artificō ſi exerciciȷ ꝛ ꝛ de vtilitatibꝫ ex illo puemētibꝫ et quō ſupplet nature defectus.

¶Ca.xviij. de incōmodis. oneibꝫ ꝛ laboribus exerciciȷ aduocacōis in cauſ et iudiciȷs et de picul' hui⁹ ſtat⁹ ꝛ modis viuēdi ꝛ de dānis q̄ ex illo veniūt reipu. ꝛ quō litigia nutriunt' ex aduocatoꝝ copia. ꝛ quō hūana iuſticia pōt impleri in iure naturali.

¶Ca.xix. de alia viuēdi arte: viꝫ de nōrȷs ꝛ tabelliōibꝫ ꝛ ſcribis. ꝛ de hui⁹ artis laudibꝫ ꝛ vtilitate et commendacōne ac neceſſitate

¶Ca.xx. de miſeriȷs. calaīta. ac labo. ꝛ picul' nō rioꝝ. tabellionū. ꝛ de illoꝝ fraudib⁹ et dolis.

¶Ca.xxi. de exercicō agrculturē. ꝛ de laudibꝫ et ꝯmēdacōe hui⁹ natuālis ꝛ innocētiſſimi exer ciciȷ. et de vtilitatibꝫ generi hūano ex illa pue nientibus et quomō deo acceptum eſt.

¶Ca.xxij. ꝺ incōmōis. oneibꝫ. difficultatibꝫ ꝛ laboribꝫ agrculturē ꝛ de aculeis ꝛ miſeriȷs hui⁹ ſtat⁹ Et narrāt' pluā de hoc viuēdi gñe cir' ei⁹ ſolicitudies ꝛ āxietates. ꝛ quō ēpugāt pclaris i geniȷs agrcultēa ipa ꝛ q̄les debēt eē agrcultoēs

¶ Ca. xxiij. de diuerſis alijs modis et artib9 viuendi in hoc ſeculo: et preſertim de artibus mechanicis in genere: et vtilitate eaꝝ. Et q̄t ſunt artes mechanice. et qualiter eaꝝ exercitia proſunt. et que artes ſub eis cōprehēduntur. et quo in dictis artib9 clari multi euaſerunt. Et ꝙ mediocritas vite mechanice non eſt deſpicienda.

¶ Capi. xxiiij. cū rubricella ſequēti: de diſſuaſione in gene vite mechanice. et quo licet ſint artes neceſſarie: tñ non eſt neceſſariū illarū hr̄e exercitiū. et quae mechanice artes inuente ſūt. et quis ſit illaꝝ finis. et quare ſic appellētur. et an ſint vtiles ingenijs hominū. Et an artifices ſint veri ciues et ptes ciuitatis.

¶ Capitulū. xxv. vbi pticulariter agitur de prima arte mechanica: vicz de lanificio et ceteris artib9 que ei ſubalternantur. et de illi9 vtilitate et incōmoditate dulcibus et amaris.

¶ Capi. xxvi. de ſcda arte mechanica: vicz fabrili armatura aut architectonica. et de ptib9 ei9. et de vtilitate et ꝓrogatiuis illaꝝ. ac de incōmodis miſerijs et oneribus eaꝝ.

¶ Capi. xxvij. de tercia arte mechanica: vicz de nauigatoria: et artib9 ei ſubalternatis. et de vtilitate et laudib9 eaꝝ. demū de laborib9: miſerijs et piculis que eas comitantur.

Capl'a.

¶ Ca. xxviij. de q̄rta arte mechāica vic; de venatoria ꝛ artib; ei ſubalt̄natis ꝛ de laudib; ꝛ vtilitate eaꝝ ꝛ de laboib;ꝛmiſerijs ꝛ piculis q̄ eas comitantur.

¶ Capi. xxix. de quinta arte mechāica. vic; de agricultuā ꝛ ptib; ei9. ꝛ de eaꝝ vtilitate:dulcore ꝛ amaritudine ut ſupra diximus in decimoſeptio ꝛ decimo octauo capitulis.

¶ Ca. xxx. de paſtorali arte. ꝛ de ei9 vtilitate ac incōmodis miſerijs ꝛ laboribus.

¶ Ca. xxxi. de ſexta arte mechaica. vic; theatrica ꝛ ludis. ꝛ de ptib; eis ſbalt̄natis ꝛ de diuſitate oi; ludoꝝ ꝛ de illoꝝ vtilitate dānis ꝛ inſee

¶ Ca. xxxij. de ſeptia arte mechāica. vic; medicīa. ꝛ de ei9 nccitate ꝛ vtilitate ꝛ laudib;. demū de illius abuſu:laboribus ꝛ periculis.

¶ Capi. xxxiij. de arte mercādi ꝛ vēdēdi q̄ ipa mechāica ē:ꝛ ſub nauigatoia ↄtinet. ꝛ de ei9 nccitate ꝛ vtilitate demū de illius infelicitate fraudibus:dolis atq; periculis.

¶ Ca. xxxiiij. de artib; liberalib; in genē. ꝛ de illaꝝ laudibus ꝛ vtilitate. ꝛ q̄re vocātur liberales. ꝛ de illarum incōmoditate ꝛ abuſu

¶ Ca. xxxv. de duab; libēālib; artib; vic; ḡmatica ꝛ dyale. ꝛ de ortu eaꝝ ꝛ cauſ q̄re inuēte ſūt ꝛ de illaꝝ laudib9. ac demū de eaꝝ abuſu ꝛ incommoditate.

¶Capi.xxxvi.de rhetorica ⁊ eloquentia q̄ ter
tia eſt liberalis ars. ⁊ de illi⁹ ortu ⁊ vtilitate et
laudibꝫ. Rurſus de eius abuſu. ⁊ qualis debet
eē orator. ⁊ quid valet eloquētia ſine ſapien
tia. ⁊ ꝙ aliquādo eſt mortifera.

¶Capitu.xxxvij.de mathematicis ſciēcijs in
genere: ⁊ de eaꝝ ortu ⁊ fine.

¶Capitu.xxxviij.pticularit̄ de prima ſciētia
mathematice: videlicꝫ de aſtronomia ⁊ de ei⁹
laudibus ⁊ vtilitate. demū de illius incōmodi
tate ac incertitudine laboribꝫ ⁊ dānis.

¶Ca.xxxix.de ſecūda mathematica: videlicet
de muſica ⁊ de eius laudibꝫ ⁊ vtilitate. ac de il
lius incōmoditate: miſerijs ⁊ laboribus.

¶Capi.xl.de tertia ⁊ quarta mathematicis: vide
licet ariſmetrica ⁊ geometria. ⁊ de earū laudi
bus ⁊ vtilitate. ⁊ de illaꝝ incōmoditate ac in
vtilitate ⁊ laboribus.

¶Ca.xli.in q̊ ſub breui epilogo recolligit au
tor cūctas alias artes ⁊ genera viuēdi in hoc
ſeculo: in quo oñdit miſerias: labores ⁊ pericu
la omniū ſtatuū: ⁊ oñdit eas omnes plures
habere aculeos ⁊ miſerias ꝙ gaudiū: quietē
⁊ ſecuritatem: diſcurrēs p omnes modos vi
uēdi in hoc ſeculo

¶Capi.xlij.in quo inqrit cauſa: q̄re a prima
mundi origine boni ⁊ mali in quouis ſtatu

exiſtentes: diuerſas miſerias penas ꝛ crucia
tus: plurimaqꝫ mala ⁊ incommoda corpora
liter paſſi ſunt. ⁊ breuiter enarrantur calami
tates in ſpecie: omnium fere magis excellenci
um perſonarum vtriuſqꝫ teſtamenti.

¶ Capitulum. xliij. in quo oſtenditur homi
nes in quouis ſtatu viuentes: non ſolum pe
nas exilij: cruciatus: ⁊ mortes ⁊ cetera corpo
ralia incommoda aſſidue pati. ſed ⁊ alias di
uerſas intrinſecas mentis afflictiones: ut
nuſq̄ vita aut ſorte ſua cõtenti ſint ꝛ ⁊ breui
ter tangit particulariter omnes fere huiuſ
modi mentis querelas ⁊ moleſtias ad vtrã
qꝫ partem

¶ De materijs pertractandis in ſecundo li
bro ⁊ de tabula capitulorum eius.

Secundus liber de ſtatu vite ſpiritua
lis: qui in duos ſubdiuiditur ſtatus
ſeu viuendi modos: videlicet in ſta
tum eccleſiaſtici ordinis. hoc eſt papam: car
dinales: ꝛ archiepiſcopos. clericos et eccleſie
miniſtros. Item in ſtatum monaſticum ſiue
religioſorum. in quo ſunt capitula ſequentia

¶ Capitulũ primũ de ſublimitate ⁊ excellẽcia

dig̃nitatis ſūmi pontificatus· ⁊ de incōprehēſi
bili eiꝰ autoritate ⁊ poteſtate· ⁊ de illiꝰ neceſſi
tate ⁊ vtilitate ⁊ de altiſſimis eiꝰ miſteriis·

¶ Capi· ſecūd de ſpūalibꝰ incōmodis amari
tudinibꝰ: miſeriis: ⁊ curis: necnō mentis af
flictionibꝰ: periculis ⁊ laboribꝰ ſūmi pōtifica
tus· vbi plurime ſūmoꝝ pōtificū calamitates
⁊ ſpūs ꝑturbacōes narrantur·

¶ Capitulū terciū de plurimis tēpalibꝰ incom
modis amaritudinibꝰ ⁊ miſeriis ac calamita
tibꝰ romanoꝝ pontificū· ⁊ de illoꝝ ꝓmptis ⁊
eis cōiūctis laboribꝰ ⁊ periculꝭ: anxietatibꝰ ⁊ in
ſeꝑabilibꝰ erūnis ·

¶ Capitulū quartū de alia infelicitate ⁊ cala
mitate romanū pōtificū: vicȝ ꝙ paꝝ viuant i
pōtificatu· ⁊ de cauſ ⁊ racōibus huiꝰ breuita
tis vite· potiꝰ in eiſdē ſūmis pōtificibus· ꝙ in
aliis monarchis ⁊ principibꝰ·

¶ Capitulū quintū an ſit verū vniformiter:
ꝙ romani pontifices paꝝ viuant in papatu·
Agitur eciā de veriſſimis cauſis breuitatis vi
te ſūmoꝝ pontificū· ⁊ an in viuēdi ꝑiodo· Ro·
ponti· differāt a ceteris mortalibꝰ·

¶ Capitu· vi· in quo aſſignātur cauſe ⁊ rōes
quarē illoꝝ opinio non ſit tenēda: qui dixerit
ſūmis pontificibꝰ bonis ⁊ reprobis: vniformi
ter inſitū ⁊ ꝓpriū eſſe: ut in pontificatu parū

viuant.

¶ Ca. vij. i quo reñdet motiuis illoꝝ q̄ dixert papã; paꝝ viuẽ in papatu. ⁊ quo ſenſu ſit in telligenda p̄dicta opinio. ⁊ quõ cum veritate poſſet ſaluari.

¶ Ca. viij. de exellẽtia ⁊ p̄rogatiã ſtat⁹ ⁊ dig nitatis cardinalatus. ⁊ de pfectiõe hui⁹ ſtat⁹ ⁊ de laudibus ⁊ preconijs eius.

¶ Ca. ix. de plurimis anxietatibus ⁊ aculeis; laborib; ⁊ piculis ſtat⁹ ⁊ dignitatis cardiala t⁹ ⁊ de oneribꝫ q̄ incũbunt huic dignitati.

¶ Ca. x. de ſublimitate. exellẽtia ſtat⁹. ⁊ dig̃ta te p̃iarchaꝝ. arciepiſcopoꝝ. epiſcopoꝝ. p̄la toꝝ ⁊ p̄ſbiteroꝝ. miniſtroꝝ ecc̃e. ⁊ de pfectõe ſtatus eoꝝ in genere ⁊ in cõmuni.

¶ Capitulum. xi. de differencia ⁊ compacõne ecc̃aſticorũ; videlicet epiſcoporũ ⁊ aliorum inferiorum prelatorum. ⁊ clericorum inter ſe adinuicẽ. ⁊ quis gradus altero ſit dignior et perfectior.

¶ Capitulum. xij. de plurimis difficultatibus ⁊ aculeis; laboribus ⁊ periculis ſtatus epiſco porum ⁊ clericorum. et de malis miniſtris ec cleſie. ⁊ de multis abuſibus; vicijs ⁊ incordia cõibus illorum in cõmuni.

¶ Capitu. xiij. de dignitate ⁊ prerogatiã offi cij decanat⁹ i ecc̃a. ⁊ de illi⁹ hõre ⁊ veneracõe

et de eis q̄ ei cõpetunt· demū de plurimis oneri
bus et afflictiombus: ac defectibus ⁊ periculꝰ
decanorum·

¶ Capitulū·xiiij·de dignitate ⁊ prerogatiua
officij arcidiaconoꝝ·⁊ de honore ⁊ veneracio
ne ei debitis·et de hijs q̄ ad eum ſpectant·de
mū de plurimis oneribus et afflictiombus:
defectibus et periculis illoꝝ·

¶ Ca·xv·de dignitate et prerogatiua officij
cantoris et primicerij·et de honore ⁊ veneraci
one ei debitis·⁊ de hijs que ad eum ptinent:
demū de plurimis oneribus ⁊ calamitatibꝰ:
defectibus ⁊ piculis eorūdē cantoꝝ·

¶ Ca·xvi·de dignitate et hõre officij theſaura
rij vel cuſtodis eccleſie·et de hijs q̄ ad eum p
tinent·demū de plurimis oneribus et calami
tatibus: afflictiombus defectibꝰ ⁊ piculꝰ illoꝝ
qui talia officia habent·

¶ Capitulum·xvij·de dignitate et preroga
tiua officij ſcolaſtici in eccleſia·⁊ de hijs q̄ ad
hoc officium ſpectant·demū de plurimis one
ribus: afflictiombus et calamitatibus: ac de
fectibus et piculꝰ ſcolaſticoꝝ·

¶ Capitulum·xviij·de p̄eminētia ⁊ vtilitate
officij arcipreſbiteri: ⁊ q̄nte ſit veneracionis·
⁊ de hijs q̄ ei competunt·demū de plurimis
oneribꝫ et afflictiombꝫ: defectibus ⁊ ꝑmptis

Capta

piculis archipreſbiterorum.

¶ Ca.xix. de prerogatiua ⁊ magna vtilitate officij ⁊ grad⁹ canonicorū. ⁊ quāti ſit honoris ⁊ reputationis. ⁊ quid ei congruat. demū de innumeris huius ſtatus oneribus ⁊ afflictionibus. defectibus ⁊ periculis.

¶ Capitulū.xx. de p̄eminentia neceſſitate et vtilitate officij ſacerdotum. curatorum. rectorū curā aīaꝝ habētiū. demū de plurimis hui⁹ ſtat⁹ laboꝛibꝫ ⁊ calamitatibꝫ. defectibꝫ ⁊ picul.

¶ Capi.xxi. de ſcd̕o ſtatu ſpūali. videlicꝫ religioſorū ⁊ de motiuis ⁊ auctoritatibꝫ. que adducūtur ad ꝓbādū ſtatū ecc̄iaſtici ordinis p̄ferendum eſſe ſtatui religionis ⁊ p cōſequēs ecc̄iaſticū ordinem eſſe p̄eligēdum.

¶ Ca.xxij. de p̄ma ꝯpacōe hoꝝ duoꝝ ſtatuū vicꝫ q̄lit hij duo ſtat⁹ clericoꝝ ⁊ mōchoꝝ ſe habent alteꝛ ad alteꝝ ꝯpatus. ⁊ q̄s eoꝝ ſit eligibilioꝛ q̄ꝫtū ad eminentiam ⁊ pfectionēꝫ ſtatus. ⁊ etiam vite ⁊ ſanctitatis.

¶ Ca.xxiij. de alia cōpacōe hoꝝ duoꝝ ſtatuū cleicoꝝ ⁊ ꝛ̄ligioſoꝝ int̄ ſe adinuicē. vicꝫ q̄s ſit eligibilioꝛ tanq̄ꝫ ſimplē hūanioꝛ ⁊ toleābilioꝛ

¶ Capitulum.xxiiij. aſſignantur reſpōſiōes ad obiecta contr̄ religioſos pro tuēda opinione illoꝝ. qui ſentiunt religioſos eſſe i pfectioꝛi ſtatu q̄ꝫ decani. archidiaconi ⁊ alij ifeioēs

clerici poſt epiſcopũ: vbi diſcutit̃ q̃ ſit pfectioꝛ vita actiua vel cõtemplatiua. et de eoꝝ ad inuicem cõparatione.

¶ Capitulum. xxv. de excellencia ꝛ laudibꝰ vite monaſtice ac religioſe: ac de pluribꝫ cauſis ꝑpter q̃s plꝰ eligenda ſit: q̄ꝫ alius viuendi modus.

¶ Capitulum. xxvi. de difficultatibus vite religioſe. et de laboribus et aculeis religioſorũ in genere.

¶ Capitulum. xxvij. pticularius et lacius de ꝑmptitudīe piculoꝝ huiuſmodi ſtatꝰ in ſpẽ et de malis religioſis et abuſibꝰ illoꝝ.

¶ Capitulum. xxviij. de inclinacõe ꝛ diſpoſicione naturali et diuerſitate cõplexionũ hominum q̄ꝫtum ad religionem et de conſilio in talibus.

¶ Capitulum. xxix. de cõparatione religioſoꝝ inter ſe ad inuicem: et primo de cõparatione ſolitarioꝝ ad ſocialem vitam agentes. et que vita ſit pfectioꝛ altera.

¶ Capitulũ. xxx. de cõparatione religioſoꝝ vitam ſocialem agentiũ inter ſe. et q̃ religio ſocialis alteri ſociali ſit pfectioꝛ. et vtrũ religio eo q̄ꝫ arctioꝛ ſit pfectioꝛ.

Liber p̄mꝰ

Incipit capi·pri·primi li·vicȝ de p̄mo ⁊ ſub limioꝛ ſtatu tpali·q̄ eſt ſtatꝰ ⁊ gdꝰ impial' ⁊ regal' ac alioꝝ pn̄cipū ſecularium·⁊ de ſup̄mo huiꝰ ſtatꝰ ⁊ digtatis culmie ⁊ excellētia ac de illiꝰ gloia ⁊ felicitate·necnō de eiꝰ pro gatiuis ꝯmoditatibꝫ·laudibꝫ ⁊ p̄conijs ſu p alias tpales dignitates.

Svp cūctas hūanas tpaleſqȝ digmitates ⁊ ſublimitatis eminētias·impial' ⁊ ēga lis ſtatꝰ culmen ⁊ excellentiā obtinēt. Huiꝰ ita qȝ faſtigij ſplendoꝛ ⁊ laus tanta eſt·ut ſatis exprimi non poſſit·Sed ut paucis agamus· ſicut nomē eius ita ⁊ laus eius·Imperatoris quidē nomen ab imperādo dictum eſt·Regis deniqȝ a regendo:aut grece baſis a ſuſtinen do.Quid enim glorioſiꝰ Quid felicius·q̄ꝫ vnū intueri moꝛtalem hominē ceteris hominibus im perātem·cunctos regentem·⁊ ad libitum ferē tem·Iſti ſunt qui teſte iob portāt orbē·Huiꝰ certe eminentiſſimi ſtatus honoꝛ·laus·gloia ⁊ excellētia ex eo etiā maxie ptꝫ·qm̄ teſte ſcrip tura ill' tanq̄ꝫ ſublimioibꝫ ptātibꝰ·omnis aīa ſubdita eſt·Quare et iuxta criſti preceptum Ceſaribus atqȝ regibus a cunctis fidelibus honoꝛ exhibēdus eſt·ſubſidia preſtanda·⁊ q̄ bus vectigal vectigal,⁊ quibꝫ tributū tributū

Illis demiq; tanq̄ precellentibus et a deo miſ
ſis teſte Apoſtolo parendum eſt. q2 non ſine
cauſa ſupeminentem terrentemq; gladium
portāt ad coherccionem maloꝝ: laudem vero
bonoꝝ Illoꝝ quidē ſunt q̄s incolimus vrbes:
illoꝝ caſtra atq; poſſeſſiones et cuncta terre
na dicēte Auguſtino q̊ iure defendis villas:
niſi imperatorum Regumq; iuſſu Quis igitur
non felicem: non cunctis prelatū hunc excel
lentem ſtatū dixerit: Qui omnibus ſubuenit:
omnibus prodeſt: et omniū ſaluti et cōmodi
tati prouidet In q̄ re Reges ipſos deo aſſimi
lari: approximariq; plurimū cernimus Quia
ſolus ipſe vite neciſq; hominū domin9 eſt. ſa
lutem mortalibus confert: vel dando ſi egue
rint: vel parcendo ſi deliquerint: vel indulgē
do ſi ſupplicauerint Qui non ſibi ſed reipublice
nati ſunt. dum diſcordias pacificant: oppreſ
ſos a potentib9 eripuit: prouincias pace gau
dere faciunt: violencias cohibent: Juſticiam
ſuāt: malos diſſipant: et quicq̄d agēdū eſt
ſiue ad bene beateq; viuendū: ſiue ad res ip
ſas politicas feliciter gubernādum: finemq;
debitum dirigendum: legibus: preceptis ac
iuſtis lacionibus diſponunt Rex enim ſimili
tudo ſiue ymago q̄dam diuinitatis eſt in ter
ris: dū idipm agit in limitato circūſcriptoq;

regno· qđ de9 in vniuerso Hinc reges in exo
do dij vocant̄ In hijs ē ꝓuīciaꝝ q̄s regūt sum
ma ptās· Taceo de impatore cui9 auctoritas
null̄ ē circūscripta limitib9 · q̄ pnceps ē maxi
m9 atqꝫ optim9· q̄ celeste habꝫ arbitriū ⁊ iuā
p̄ceptaqꝫ ab eo tradita diuit9 emanaī credū
tur, cui ē ꝓ lege volūtas: ꝓ libito ſanctio· pro
arbitrio racō Eſt deniqꝫ Rex pat̄ pr̄iez amans
quos regit ꝓteges quos gubnat Rurſus h9
ſblimiſſimi ſtatus excellētia· ex illius necītate
ac vtilitate facile agnoſcitur · Nam veluti cū
ctis hoibus naturale ē in ſocietate viuē ſic ali
quē eſſe oportꝫ per quē multitudo regat̄· Nā
inť pl'm· multis exiſtētibꝫ hoibꝫ· ⁊ vnoquoqꝫ
id qđ ſibi congruū eſt· ꝓuidente· multitudo
ipa facile in diuerſa diſpgit̄· ſi mō aliquis nō
ſit q̄ curā multitudis obtineat· Nec illud ſapi
ens Salomō ignorabat inquiēs· vbi non eſt
gubernator diſſipabit̄ ppl's· Deniqꝫ illa hoibꝫ
a natura innata ſocietas rumperetur· ſi non
foret aliquis preſidens· cuius ope prauorum
audatia arceretur Quia teſte Auguſt· A diua
di poſitōne regna ſūt ꝯdita. reges inſtituti ut
malorū puerſitas caſtigetur· ⁊ bonorū vita ⁊
innocentia cōſeruetur· Et alibi Regale faſtigi
um locus eſt ſuperior· ſine q̄ popul9 regi non
pōt Impatoria ergo vox ⁊ Regalis auctoritas

iniquos fugat inſolentes caſtigat: obtrecta
tores deſpicit bonos premiat atq; fouet: et
cunctis influit vite et honoris alimēta Eſt em̄
Rex in regno veluti in naturali corpore caput
Cōſtat quidem caput ipſū membris vigorem
influere Quia teſte nrō Seneca: q̄d valet cor
poris robur Quid validitas lacertoꝝ. Quid ve
locitas pedū n̄ capitis velut pn̄cipis ſui impia
lis q̄dam amminiculet poteſtas: a quo vl̄ de
ſtituuntur vniuerſa: aut omnia fulciuntur:
Sine capite inquit iacet truncus ignobilis.
ſine honore. ſine nomine. Sed nec in humaīs
tantum eius ſūma conſiſtit felicitas Nam pre
ter eā exteriorem quam p̄diximus ſuper cun
ctos mōrles excellencias. ſi bene Rex optime
q; regit immortali deo tāto ꝓpinquior. tanto
q; acceptior eſt. quanto liberior Sed et caſti
gacior fuit. in eo peccandi licencia. qui potuit
tranſgredi et non eſt trāſgreſſus. in quo pec
care noluit voluntas. eciam ſi immineret pec
candi impunitas Grandis certe gloria. gran
de premium Nam q̊tquot ſuperat poteſtate t̄
rena. ſuperat et felicitate eterna Scriptum eſt
enim. quia domus Dauid erat ſicut dom⁹ dei
Veluti enim fideliter regēdo dei officium geſ
ſit in populo. ſic ad premium ꝓpinquus ei de
rebat in celum. Quippe apud antiquos boni

rectiq; prĩcipes: ĩ deos tranſformari putã
bantur. Et ut grandi negocio breuem fine;
imponamus. Quanta ſit huius ſublimis ſta
tus felicitas. non minus ex hys que tetigimꝰ
q̄ ex eo ipſo cognoſcemus. quoniam videlic;
ſi nulla ut aiũt. maior eſt felicitas. q̄ multos
facere poſſe felices. Id certe felicitatis genus
nulli magis Regibus conuenit : Quãobrem
ut ego arbitror illa ſapiens regina Saba :
non modo Salomonem Regem feliciſſimum
dixit: ſed ⁊ eos qui ei ſeruiebant ac miniſtra
bant. ſeruoſq; ſeruorum ſuorum per beatos
aſſeruit Que res agit. ut omnis humanus aĩ
mus ſi ſuiipſius immemor: ſi contẽptor: ſi de
miq; ſui paruipenſor fieri non velit. ad eande;
ipſam ſublimitatis dignitatem decurrat. At
q; ſi natura ſuffert. ſi prudencia ſufficit. ſi for
tuna arridet. ſi potentia iuuat ad illum omni
um feliciſſimum ſtatum totis reſpiret conati
bus. Rdq; ſi minus tam excelſe cedri culmen
aſcendere nequit. ramuſculis ſaltem illius in
ſideat. quoniam aut vberrimũ felicitatis fru
ctum. aut ſaltem protectionis illius vmbrẽ ſu
auiſſima non fruſtrabitur. Ceterum augeret
excellenciã regalis atq; imperialis principa
tꝰ agere de eius origine necnon differentia. et
quis illorum ſit antiquior ſimiliter et iuſtior

principatus. de quibus lacius diximus in libro quem nup edidimus de monarchia et origine et differencia principatus. et iterum in libro defensorum status ecclesiastici quarto tractatu.

¶ Capitulum secundum de infelicitate status imperialis et regalis. et plurimis curis: oneribus et miseriis: calamitatibus atque incommodis illius et que reges et principes comitantur: et tandem de innumeris periculis principantium.

Vera semp illa sapiētis sentencia fuit. qz maiore studio miseriarum causas: et dolorum alimēta q̄z vitam cōquirimus Atque auidius ea inuestigamus et p̄elegimus quibus more pile huc atque illuc iactamur: q̄z ea q̄ plenissimam securitatem et verā felicitatē tribuunt. qd certe nulli animantium preter homini accidit. Illa enim non iudicio raciōnis: sed nature instinctu vtilia eligūt. Nos NB. vero ingenio et animi acumine vigentes: blanda quadā atque fallaci aura ridente falso iudicamus. putantes id esse beatū: id ppe tuū: qd facile ruit. Nec mouemur qz assiduo cōspicimus quosdam: quos sicut leuis fortune risus attollit: sic leuis illico fletus deicit vt recte de eis dicere possimus cū ppheta. deiecisti eos

dum alleuarentur. Nec nõs vincit ꝙ cetna
m9nemine ʒ tā ſecuꝝ tāqʒ mane quietum. ut
nō ante crepuſculū a merore. a caſura lapſu
ſupetur Cuius certe rei culpa in nobis eſt qui
facile ab hijs que cupim9 ꝛ trahimur ꝛ ſupa
mur Qui enim aīmos ad hos vanos ſeculi fau
ſtus accõmodat. ut pro fructu folia ꝛ pro gra
no paleas ꝛ pro vera felicitate vmbrā capiat
neceſſe eſt. Audita certe atqʒ cum tota mētis
attenciōe auſcultata eſt. ſūma Regum ac Ce
ſarum felicitas illorūqꝫ dignitas. maieſtas ꝛ
celſitudo atqʒ vtilitas ꝛ ad celos vſqʒ pducta
Sed niſi fallor fallitur qui illa falſa non iudi
cat q̄ apto oculo vera eſſe non ɔſpicit. Dicam
ergo non pari eloquētia ſʒ ut puto veriore ſē
tentia regalis huius ſtatus calamitates ꝛ mi
ſerias atqʒ pericula. In primis itaqʒ fateor
claiſſimum regis nomē fore. ſed duriſſimum
officium. clara nomina res obſcure ꝛ ſed ꝛ dif
ficilimū ōnium miſteriū magis certe ſeruare
difficile. ꝙ noīne delectabile. Quid enim vtili
tatis affert nudū digtatis nomē. vbi res ipā
deeſt. Quid enim Ceſar. Quid rex aliud ſuſci
pit niſi fulgidas compedes. claram miſeriam
Que ſi hominibꝫ nota eēnt ꝛ non hoīes tātope
re vno ſolio litigarēt. Qnimo mirandū eſt. ꝙ
non plura ſint regna ꝙ̄ reges. Suſcipit certe

Ca. xviij.

Rex collapſa erigere·ſpſa colligē·recuperare
perdita·deformia reformare·Sed etſi illa qꝺ
rarum eſt exprobauerit:reliquam laudem il
lius ſucceſſor metet·Putaſne Reges hijs tē
poribꝫ ad id ꝑuehi:qꝺ nomen racioqꝫ regis
expoſtulet:ut ſit reip·auctor·eccleſie cultor·re
fugiū pauperꝝ:tutor pupillorum:defenſor vi
duarum:oculi cecorꝝ:lingua mutorꝝ:baculꝰ
ſeniū:vltor ſcelerꝝ:metꝰ malorꝝ:gloia bōꝝ:
malleus tirānorꝝ:pater regum:moderator le
gū·et erarij publici diſpenſator·Falleris ꝯte
Mutatus eſt enim illorꝝ color optimus·atqꝫ
pro ill' operibus·alia ſibi ineq̄lia vendicant q̄
illico audies·Alienant quippe reges aut diſſi
pant·imperij et regnī bona·cuius ſunt admi
niſtratores non dominī·Eccleſiam quā tuēdā
ſuſceperunt·eiuſqꝫ miniſtros pſequūtur·a q̄
bus tributa·penas et banna exigunt·Cum
tn̄ eorꝝ oracionibꝰ longe plus regnum auge
ant q̄p illorꝝ armis·Populum demū affligūt
talijs et exactionibꝰ corpa iniuriātur·Quos
ꝓpheta ſignat inq̄ens·q̄re atteritis populum
meum·et facies pauperꝝ cōmolitis·Hij ut
alibi ſcribitur quod craſſum eſt ꝯmedunt·qꝺ
fractum eſt non alligant·qꝺ infirmum eſt
non conſolidant·qꝺ abiectum eſt non redu
cunt·qꝺ perijt non querunt·Eos itaqꝫ alius

pha nō Reges.ſ; infideles pncipes ꝛ ſocios furū appellat Taceo ꝙ aliena dñia occupant vicinos hr̄e nullos vellēt.limites ꝯfundūt.iuſtitiā nō faciūt q̄ dei ſūt negligūt.Quid igr̄ felicitatis eſt.ſolo noīe Rex ceſeri.ꝛ q̄ regi dig ſūt reſpuere.ā q̄d hōris ē tutores reipu.appellai.ꝛ illi9 euerſoēs effici.Cogor illud Adriani hiſpana familia nati verbū optio pncipe dignū.ad memoriā reuocaē:ꝙ illū ſepi9 i ſenatu dixiſſe fert Dicebat ei ita ſe rempu.geſturū:ut ſcirz ppli rē eē.nō ppaz.Rurſus reges nō tā ad glaz ꝛ honoīs faſtigiū.ꝙ ad curā.ſolicitudiez.ac indicibiles miſerias ꝛ picula aſſumūtur adō.ut vix aliq̄s ēgnaē optarz ſi rc̄tē attēderz.ꝙ grauis regis ſarcina ſit.ḡuior finis.Aſſumunt quīdez pncipes non ad quietez.non ad ſecuritatem.qnimo ad ſuitutem ꝛ quādā carceris ſpeciem.Que enim maior eſt captiuitas.ꝙ ingiſ circūcingi populi multitudine.et quaſi circumligari.Nā ut nr̄ inquit Seneca:poſſum in qualibet pte vrbis ſol9 ſine timore incedere:ꝙuis nullus ſequatur comes.null9 ad latus gladius:Rex vēo armatus.ꝛ armatis munitus in publicum prodeat neceſſe eſt Quem multitudo gladiorum obſidet.ꝛ quocumq; deſcendat.magnus illum apparatus ſequatur.aſſidue enim omnium quos regit

timore cōſtringitur. Unde ſeneca. regnantibꝫ
multo peius periculum eſt: ꝙ hijs qui iudicā
tur. Hij enim ſingulos timent illi vniūſos ita
qꝫ illud laberij equitis romani verꝫ eſt: ꝙ ne
ceſſe eſt ut multos timeat: quem multi timēt
Cuiꝰ illa ut putamus racio erit: ꝙ quem q̄s
metuit: pire cupit Et iuxta Ennmiū: quē metuūt
oderūt: et quē quis oderit: periſſe expetit.
Huius certe regalis faſtigij onera: curaſqꝫ
grauiſſimas atqꝫ prompta pericula: nōnulli
ſenſati principes poptime cognouere: illaqꝫ
expti ſunt Nam auguſtus et diodecianus al
ter de dimittendo imperio cogitabat: alter iā
dimiſit. nec reuocatus aſſenſum dedit Deinde
Marcus Aurelius. et ptinax. quoꝝ alter ad
imperium euocatus. triſtior effectus. multa de
miſerijs imperij amicis diſſeruīt. alt̄ ſemp im
perium exhorruīt Adde ꝙ regnum non ſemp
iuſte principes acquirunt. ſed plerūqꝫ ferro. q̄
re ferro etiam ſeruatur. ac ferro plerūqꝫ amit
titur O quot legimus. q̊t audiuimus. q̊t vidi
mꝰ in eculeo fortune motos. quot magno im
petu rotatos. alios ex alciore faſtigio ꝓlapſo
quot Ceſares. quot reges: aut hoſtiū aut ſuo
rum manibus: a ſūmo ſolio pulſos. vitam ſi
mul et regna amiſiſſe. quot Reges a regno
in captiuitatem. a ſceptro in carceres trāſire

alios exules·plurimos ĩ atie ceſos.⁊ domi ca
pite trūcatos:⁊ alios qđ duiſſimū eſt: laq̄o
a ſe ſuſpenſos. Et ut paucis agamus·vbicūqȝ
reges ſunt picula eos comitantur·⁊ ſemper ĩ
medio exiſtūt hoſtium·non ſolum cum in bel
lo·ſed cum in vrbe ſe recipiūt Rurſum inter
ceteros homines amicitia q̄ maxime neceſſa
ria·atqȝ vtilis ⁊ delectabil' eſt·ſed hāc reges
minime habēt Nam cū inter parētes ⁊ liberos
ac frēs adinuicē·viroſqȝ ⁊ vxoēs firmiſſime
oīm atqȝ artiſſime ſint amicitie·apud reges
vero ⁊ ſepe videmꝰ.filius a patre·⁊ pater a fi
lio·⁊ cōiunx a cōiuge:⁊ frater a fratre capit̄
atqȝ necatur·ut quos ipā natura ad amādū
cōpellit·regnādi auiditas cogit Ita odio eſſe
ut plerūqȝ de ſua nece cogitent·Demū pluria
facit Rex:q̄ necdū amoreȝ ſuoꝝ impediūt·ſed
eos reddūt ſibi inimicos·Exigende ſunt enim
pecunie a ſubditis ad neceſſarios ſūptus·pu
niendi ſunt facinoroſi·prohibende iniurie·cō
fiſcanda bona multorum·cogendi ſunt bella
agere domus agroſqȝ deſerere·Que vna res
ſubditis moleſtiſſima eſt · et omnem amo
rem repellit. Demiqȝ cui fides deeſt·magno
bono eum carere nullus heſitat·Que enim
familiaritas·qui vſus·q̄ cōgreſſus iocundus
eſſe poteſt abſqȝ fide·Quis enim familiarem

Ca. xviii.

Quis ſeruū aſpicere poteſt. ſi ille infidelis exi
ſtat. Reges vero de nullo aut raro fide habēt.
qd ex eo licet cognoſcere: q̄ non facile cibis
ad ſe delatis credunt: niſi a ſeruitoribus pre
guſtentur. ne q̄d male edāt formidantes. Ce
terum regibus nunq̄ fit ſatis optando. et mi
nus conſequendo Ceteri enim homines aut
edes cupiunt. aut agros. reges vero vrbes.
prouincias. regiones. arces. q̄s adipiſci diffici
lius periculoſiuſq; eſt: q̄ eas res q̄ ab alijs cu
piuntur. Et qd omniū infeliciſſimū eſt. reges
ipſi tam bonos q̄ malos: tam ſapiētes q̄ in
ſipientes formidant Fortes q̄z timent: ne ali
quid audeant gracia libertatis. Prudētes: ne
q̄d aduerſus eos machinentur. Juſtos: ne de
dignentur ab eis gubernari. Potētes et diui
tes verentur: ne ſubditorū potencia et diuicie
eis nociua reddantur De quibus iob pulchre
ait. ſonitus terroris ſemp in auribus eius. Ad
de q̄ reges nunq̄ naturaliū rerū abundantiā
exoptant. Vbertatem agrorū odiunt ne ferti
litate rerum ſubditi difficilius iugum ferien
di paciantur Demum nullū regibus gaudiū
cū ſecuritate eſt: timent celebritates hominū
timent feſta: timent ſolitudines non cuſtodi
tas: timent ipſos cuſtodes: nec inermes illos
habere volūt: nec de armatis plurimū confidūt.

quo ſit ut q̄d ipſi velīnt. ignorēt Nōne iſta in felicitatis ſig̃ ſūt. Q̄d ſi forte magnū q̄s putet in regibus. ⁊ ꝓpterea beatos eos. qꝛ facile mul tis prodeſſe ⁊ inimicis obeſſe pn̄t. nimiū in ea re fallitur. Qua enim racōe Rex bn̄facere ami cis pōt cū apte ſciat. ꝙ q̄nto plura quis ab eo cepit tn̄to citi9 cupit effugere. nulluſqꝫ ſit quī earū rex q̄s ſibi principes largiūtur. ſuas eē putat. ꝙ̄ ſi eo loco ſint. aut ipſi tā potētes fue rint. ut etiā ſi Rex cupiat. nullo mō poſſit auf ferre: Inimicis vero nec obeſſe nec ꝓdeſſe au dēt. Accidit enim illis veluti habētib9 extren nuos equos. ſed feroces ⁊ quibus nec illi vti poſſunt propter timorem. nec alienant pro pter virtutem. Sed et inter alias huius rega lis ſtatus infelicitates illa non parua eſt. q̄ niam etſi reges non ignorant ſtatum eorum multis miſerijs. calamitatibus et periculis plenum: tamen nec ſe ab eo ꝓuide eximi. nec tute liberari ſciunt. nec ſponte cedere poſſunt qui ſemel regnum aſſecuti ſunt. In qua re cū ctorum principum. illa omnium miſerrima condicio eſt. ut miſeriam ipſam relinquere non valeant. Quo enim pacto principes tot pecunias reſtituere. quot ipſi diripuerunt. aut tot vincula pati: quot ipſi ingeſſerunt. aut tot mortibus mori. quot ipſi necauerunt

Ca. xlviii.

Ceteꝝ ꝙ gloria: laude et honore· reges cūctos
mortales superent: hoc vnū eſt ut mihi ſatis
videtur: q̊ reges omniū hominū miſeriores
exiſtant Nam nec obſeruātia: nec honoris re
uerentia· illoꝝ preſertim: qui nos aut non in
uant aut inuiti ſeruiunt: grata nob̄ eſſe pōt
Quippmo quāq̄ꝫ hoc ſepe fieri intelligamus:
ut qui maxime principes ſuos timent: hij eos
oderunt: hij maxime eos obſeruent· colant·
venerentur· munera mittāt· aſſurgant· ad ea
tamen nō amor· ſꝫ timor cōpellit licet hec oia
ſeruitutis ſint ſigna· veri enim honores alijs
ex cauſis gignūtur· Et ut finē miſerijs huius
ſtatus imponā· in eo rapinas· depredacōnes
repiri libet· ut de eis ꝓpheta dicere videatur·
In medio populi prīcipes eius quaſi lupi ra
pientes predā· in eo iniurias· in eo vindictas
in eo ſpes anxias· in eo honores vanos· cupi
ditates· furores· in eo nulla ē quies· nulla ani
mi trāquillitas· in eo paucoꝝ ē ſubuencō· mł
toꝝ obpreſſio· paucis gaudiū· multis oppro
briū· quibuſdā premiū· plurimis ſupplicium·
omnib; labor· ſibi pena ⁊ crux· atq; ut cuncta
vno daudā verbo· Rex in regno ſentina ē in
ſtaui· i quā vnam omniū officinaꝝ ſordes· mi
ſerie· calamitates ⁊ ſpurcitie decoquūtur· ac
infelicit̄ reducuntur Demū illoꝝ infeliciſſiās

miſerias agnoſces: ſi de ſucceſſoribꝰ cogitaꝰ
Nā quidā inquit ſapiens. Quis potēcior fuit
Alexādro. ei tñ ſucceſiſſe legit̄ nō ſuꝰ. ſ; alteri
us filiꝰ. Succeſſorē iulio Ceſari non fecit na
tuā ſ; adoptio. Impiat dom9 totū relege atq;
reuolue pgreſſum. repies ꝙ periit memoria
eorū cū ſonitu. tranſis. ⁊ ecce non ſunt. nec in
uentus eſt locus eorū. ⁊ ad inferos deſcendē
tes. eiuſq; heredes aut ignoti. aut extranei. ne
dixerim hoſtes ſucceſſerunt. Rurſus ſi celeſti
ac eterna felicitate reges dignos putas. rectē
intelligis. ſi qua premio digna agāt. Felix ille
ſ; quis eſt ⁊ laudabimꝰ eū. Rarꝰ ut fenix eſt:
Nec ab re ſapiens Salomon ⁊ Rex tāta regū
expertus pīcula dicebat. preter paucos ōnes re
ges cōmiſerūt peccatū. ⁊ reliquerūt legē potē
tis ⁊ gloriā pdiderūt. Vnde yſidorꝰ. difficile ē
principē regredi ad meliꝰ. ſi viciis fuerit im
plicatus. ꝙ p abruptū licentie in omne facinꝰ
viciorꝫ labit. ⁊ qn̄to excelſior tn̄to peccatū gra
uius quia potentes potenter tormenta pati
entur. Omnes namq; peccatores quos ſub ſe
in vita habuit. in futuro ſeculo ſupra ſe pla
gali pena habebit. Vnus ex ſanctis tractato
ribus dicebat miror ſi quem contingat ſalua
ri ex hiis qui principantur in tātis ruinis et
tāta pigritia video tñ eos currētes ⁊ ſponte

ſe in apta picula iactãtes. Hinc in euangelio
ſcribitur. emi villam quã multo labore acqui
ſiui id eſt precõ anime cõpaui. Hec ſunt igit̃
premia ſtatus regalis. hec gloria. hec excellen
tia. Aſcende igitur quecũqz es. ſi placz aſcẽde.
ſꝫ ea lege. ut leges naturãqz ſedis paciaris.

Capitulũ terciũ de curialibꝫ ⁊ de exercitio et vita ⁊ moribꝫ illoꝝ ⁊ alioꝝ potẽtum. ducum. comitũ ⁊ baronũ. ceteroꝝũqz qui pn̄cipũ fauores ⁊ officia ſequũtur. ⁊ de laudibꝫ ⁊ cõmẽdacõne huius ſtatus.

GLorioſa plurimũ ceſaꝝ atqz regum
amicitia ſemp fuit. Ubi enim eminẽs
eſt atqz excellẽs tociꝰ humani hono
ris ⁊ glorie mũdane culmẽ. ibi ingens gloria
ibi ſempit̃na nominis ⁊ honoꝛis fama. ut ꝯpa
retur neceſſe eſt. Si itaqz regis amicitia aut fa
uor arridet. plerũqz breui laboris ⁊ tpis cõpen
dio. immẽſa premia hoies ſequẽtur. Et ſi cuiꝰ
qz ea ſors ẽ ut pn̄cipi carꝰ exiſtat. et̃nũ ſibi ⁊
tandẽ ſue poteſtati. familie. generiqz nomẽ.
deinde honoris ⁊ glorie ꝑpetuũ monumẽtũ re
linquit. Nam ut aiũt alibi. negotiari. fortunã
ferre ẽ: cũ regibꝫ vero amicari ſupra fortunã
aſcẽdere eſt. Pro igitur hac conſequenda oĩs

humanus anim⁹ impendēd⁹ eſt. veluti q̄ dig̃tates ſūmas: que opes: q̄ honores. q̄ deniq̃ famā ⁊ ꝑpetui noīs gloriā: laudem ⁊ precomū ſuis ſectatorib; p̄ſtat. quid em̄ dignitate. gloria ⁊ honoē preſtātius. Quid generoſo ⁊ animo nobili. auidi⁹ exoptari p̄ōt. Hinc Seneca nē cor dubium. ꝓ immēſo munere habituꝝ ſe grām ⁊ famā apud poſteros precabat. Et ſtati⁹. ꝑpūtem honoīs ⁊ fame gloriā. benignū iter opibus ſuis ad futuros ſtatuiſſe dicebat Et ouidi⁹ naſo ſibi nomē indelibile futuꝝ. ſeq; ore populi legēdū. predicādūq; letabat. dicebat deniq;. Nō paruas aio dat gloia viēs ⁊ fecunda facit pectora ad alta honoris amoꝛ Ad quā vtiq; rē nos vehement natura ip̄a inuitat. Nā ut Policrīt⁹ ait ⁊ an̄ vn⁹ ex ph̄is dixerat. nō carꝫ miſteio ꝙ honoꝛ cū. h. litera deſcribit. q nō niſi q̄dā vehemēti coꝛdis nr̄i aſpiratōe ꝓnūciaī valet. Quo apte mōſtrat. naturali quodā īpetu atq; deſideio hoīb; inſitū eē. ad hōrē ⁊ gloriā aſpiraē. Deniq; Ariſt. nō parꝫ hōris ⁊ laudis p̄comū aſſecutū legim⁹. ex ei⁹ ad alexan. amicitia. Et Senecā non mediocrē amplitudinis ⁊ decoris laudem adeptum nouimus ex claudij Neronis ad eum affectu. S; et virgilius ex ea apud Caſarem familiaritate. per omnia ſecula ſe victurum preſagit.

ſʒ q̄d hec cōmemoras. Cūctos certe. quos ſub limes. quos excellētes. quos honore. laude et fama viros preſtātes aſpicimꝰ. nō niſi apud reges tales incepiſſe. aut reges tales effeciſſe liquido operimus. Nec enim ab re laudata il la in ſacris lr̄is regina Saba. beatos ꝛ felices dicebat. nō mō eos qui Salomoni regi aſſiſte bāt. ſʒ ꝛ qui ei obſequebātur. Ex quibꝫ liq̄do cōſtat. q̄ꝫ honorabilis ſit vite formula in regū curijs verſari. Hec ꝛ ſimilia amici ſuadebāt. ut hoc vinēdi genus diligerem.

Capitulū quartū de laboribus. oneribus ꝛ incōmodis. ac periculis potētum curialiū. ac fauores curias ſeu offitia principū ſequētiū. in quo capitulo ꝛ tribꝫ rubricellis ſequētibus ſpecialiť agit de ſeptem vicijs. que officiales regū ꝛ curiales comitantur. Agit etiā de cala mitatibꝫ procuratorū regū. ꝛ alia offitia exer cētiū. ꝛ an in curijs regū acq̄rať verꝰ honor.

Tremebat ſtupida bona mať hec au diēs. clamabat alta voce latere ſub herba anguē. nec ut dicebat venena dātur niſi melle circūlinita. Et q̄ꝫ q̄ꝫ potētum ac curialium vita a prelocutoribꝫ plurimum laudata exiſtat. ſub eius tn̄ fronte. plurima

latē incōmoda atqȝ picula aſſerebat· veꝝ in
p̄miſſis id ſuetonij ſepe a ſapientib⁹ audiſſe di
cebat· qm̄ qui car⁹ eſt regib⁹· vilis ē ſibi aīma
vil' q̄es· vilis ſecuritas· ociū atqȝ virtus· Jun
ge hijs cōmune piculū oīm qui pn̄cipib⁹ ſui
unt· De q̄ Criſp⁹ ait· Nam regib⁹ tam boni q̄
mali ſuſpicōres ſūt· Semp enim ut aiūt pn̄ci
pibus aliena virtus formidoloſa eſt· Jd aūt
qđ de amicicijs p̄ſtoꝝ principū ad quoſdaȝ
cōmemoratum eſt: ꝯpoſitū aptiſſime probaē
videtur· Quis enim carior apud Alexandrū
Ariſtotele Quis apđ Ceſarem Claudium Ne
ronem Lucio Seneca: Quis apud Tiberium
ſerano: Quorum ruinam nouimus· ut enim
ſapiens quidā dicebat: meli⁹ quiſqȝ regib⁹
incognit⁹ foret: q̄ amat⁹· Et iteꝝ· Jn regib⁹
par malū eſt ſi quem oderint aut diligāt· niſi
q̄ odiū fugat: amor detinet· Qđ ſi laboib⁹: ſi
ſudore· ſi piculis plurimis regi caꝝ ſe quis ſu
tuꝝ putat· cogitet· lōge tuti⁹ erit: lōgeqȝ faci
li⁹· regis ſupni ꝛ conditoris oīm aīcitiā tātope q̄
ſiſſe· Rurſus ſi ꝑ hodierna tpis malicia· que
rara amicitia ē· q̄s tā imprudēs ē· atqȝ inſulſus
q̄ ſibi regū duraturas firmaſqȝ amicitias pu
tet· aut potius fingat· Cogitet quid inde ad
eos quos diligē ſimulat q̄s ēte fortune ſplē
dor tumorqȝ animi ōniū inegliū facit ꝯtētores

Ca. iiij.

Adde quia ut fortuna instabilis · sic principū
volūtas varia ⁊ incōstās est. ꝙ ꝙ stāte pseue
rātia· res ipsa· boni modicū· mali vero atq; pe
riculi multū habet· Deniq; bonā sibi spem pro
mittūt· qui regib; famulātur· Quis enim tam
imprudens videri cupit· qui sibi spem ponit in
tāta tempestate· S; verū est quia ut nr̄ Quin
tilian⁹ ait· veluti multa timētur que optāda
sunt· sic multa sperātur q̄ timēda eēnt· Qui er
go principū fauores desiderat· qđ nisi liberta
te· ocio· vite securitate· amicitia priuari desi de
rat· Forte in talē quis pn̄cipem sperat · a quo
facile falli aut dānari pōt· Mobilis ē enim cu
iuslibet pn̄cipis animus· ⁊ tāto mobilior quā
to a pluribus cōcutit̄ · Nec em̄ ꝓpter reꝝ varie
tates cūcta rome pōderat· ⁊ ꝙ cunctos morta
les a regū amicitijs auertere iuste deberet· Il
lud eis cōmune ē· quia plerūq; nō qui pl⁹ ha
bēt sapiētie aut virtutis· ß qui plus ab ea ali
eni sūt: gratiores ill̄ existūt· Nec qui pl⁹ inge
nio aut artib; modulatur· ß qui pl⁹ adulat̄ :
Ille grē fauoriq; ꝓrimus habetur· Sed si cete
ra sileā: quis ñ demens aut rerū expers· regū
fauoēs tātope desiderat· ī q̄b; nō ñ varios reꝝ
motus· vrbiū mutacōes· pestiferās nouitates·
famē· bella· discordias· indies cōspicim⁹ Si igr
hec tibi placēt ad regū aicitias aspira·

¶ De periculo ⁊ laboribus officialium regum. ſpecialiter de eorūdez principum procuratoribus.

FOrtaſſe dices videmꝰ paſſim ad honorā
da regis officia q̄ rex ſuaꝝ vtilioꝝ mini
ſtela. oēm fere hoiem etiā podagra ⁊ quouis
articulari morbo ligatū. velociſſiē atq; auidiſ
ſime currē. Ex q̄bꝰ honor. vtilitas. nobilitas.
libtas. ſtatꝰ. ſecuritas. mor̃libꝰ indubie ꝓue
niūt. Sed niſi fallor. erras grauiſſime. Quid enī
ſi regis ꝓcurator. aut rex eius geſtor exiſtas:
nunquid putas ideo ei carior. tibi vtilior eris.
Volo ꝯſideres. ꝙ illiꝰ gerere negotia laborio
ſum ē. cui placuiſſe ꝑpetua fuitꝰ eſt. diſplicuiſ
ſe diſcrimen. ſupcilium graue. ⁊ qđ grauius
eſt. paratum eſt pro leui offenſiōe ſuppliciū.
Adde ꝙ qui regis ꝓcuratōez ſuſcipit. neceſſe ē
multis diſpliceat. ⁊ tandē dn̄o. Rurſus piculo
ſius ꝯ diſpliceat. neceſſe eſt. Namq; regis iuſ
ſu. aut eius emolimenti gratia. enormia reg
no mala. ⁊ ingentia multorum damna: vel
perpetrare. vel diſſimulare eū opꝫ. Sed nec id
puto tacendū. ꝙ qui regis gerit negocia. qua
die id infelix offitium ſuſcepit. ea die ſibi viue
re deſijt: ōmiſq; libtas. ois q̄es ois iocūditas
abierūt ꝑ q̄bꝫ innumeros laboēs ⁊ afflictōes ⁊

mordaces linguas. et vltra vires curas sibi q̄tis pmutauit. Infelix certe exercitiū. nam qui vni9 est pcurator. multoꝝ hostis est. et dū regi placet. regno infestus ē. Quippe quē expleꝛe oportet quicq̄d sibi miūgatur a rege. etiaꝫ si in alioꝝ pnicie tendat. Et ut pauca agam. regis pcuratō honorabile exiliū ē. honorabil certe titulus. ſ difficilis ratō. Et sub iudice vētilāda. corā quo habebis accuſatoēs multos. excuſatores nullos. Et q̄d pniciosius ē. imple bis domū tuā vento. et fama falſaꝝ diuitiarū. alienas autem veris

De periculo et labore officialium et dilectorum regum et principum

Alia preterea discute. pquire regū officia. admi nistratōes. curas oēs. Iidē repies. q̄ etsi nō ignoꝛem9 ea omnia periculis plena eē. Cernim9 tamē a multis ſepe eē optata. ſepeq; magnis empta pecuniis quesitaq; piculis. Sicq; tā ceca est mens hoim. ut piculis. ematur piculū. precib; atq; laboribus oparetur discrimē. Nec enim in ill deest pecunia. ſ deest virtus. nō deest fastus. ſ deest cast9. nō deest ſublimis. ſ deest humil. non deest adulatoꝛ. ſ deest veritatis amatoꝛ.

nō deeſt ſeuꝰ fraudator. ſȝ deeſt tectꝰ ꝯſiliator
Taceo ſeptē illa funeſtiſſiā vicia. q̄ palatinos
regūq; offitiales infallibilit̄ comitāt̄ Primū
1 q̄d ē hoꝝ digtatūq; ambicō ē Nam teſte cicero
ne. difficile ē ptātem cupienti ſeruare equita
tem. Et ſequit̄ facilime impellitur ad res iniu
ſtas. qui fauoris ⁊ gloīe cupidꝰ eſt. locus em̄
2 aule lubricus eſt. Scdo. regios fauoēs ſequē
tibȝ. mēdoſa ⁊ ſeductoria adulacio. familiariſ
ſima eſt. Habet em̄ ut inquit policratꝰ. curia
lium adulacō comites. dolum. fraudē. ꝓdicio
nem. mendatiū. Hic eſt ille liquor olei fediſſi
mꝰ. quo curiales vngunt caput regis. ut eū
decipiant. Qui ad eos cū ſancto rege dauid
dicere debet. oleū pccōris non impinguet ca
put meū. Ab hijs iniquiſſimis adulatoribꝰ
3 laudat̄ pccōr in deſiderijs ſuis. Tertiū viciū
regis domeſticos comitat̄. vicȝ feda atq; im
ꝓba munerū recepcō Que ut ſcriptura ait. ex
cecāt ſapiētes. ⁊ ſubuertūt verba iuſtoꝝ. Sine
hijs certe quotidianis diſtribuciōibȝ. qui pn̄ci
pi aſſiſtūt qui rerū ſuaꝝ curā gerūt. vix viuē
poſſunt. Nam teſte Seneca. velut canes acerri
mi. non niſi oblato cibo manſueſcunt. nec alit̄
palatini quemq̄ꝫ audire. minus exaudire vo
lūt. Quinimo teſte Plinio veluti quidam ſunt
hoīes faſcināntes voce. alij q̄ videndo interimūt

maxime quos irati ꝯſpiciūt. ſic palatini faſci
nātur peſtilentius quos intuentur. Hij enim
ad ſe veniētes non mō loquendo. ſꝫ vacuos
videndo interimūt. Vñ policratus ait. qꝛ cū i
ales ⁊ medici in eo ꝯueniūt. quia vēdūt ver
ba ſua ꝓpe aliquādo preciū recipiunt. ut tace
ant. Mirū ꝓdigioſūqꝫ hominū genus. in cete
ris vite mōis q̇dā opās. nūq̄ vero verba ipa
vendūt. Hij etiā ſilentiū. alij vendūt quod ē
in rerū natura. Hij qd nihil ē. magno diſtra
hūt precio. Et ut paucis agā palatini libera
illa atqꝫ gratuita ſenſuū corporaliū offitia. ali
quādo etiā ut illa non exerceāt vēdunt. ut ſi
te lete vident. aut grate audiūt vel loquūtur.
e veſtigio vero ſi te toruo geſtu ꝯſpiciunt vel
audiūt. aut non loquātur. cogeris miſer vtro
q̄ euentu ꝓ'mare. ut vel augeas fauoris affe
ctum. vel tollas amoris defectū. Adde quartū 4
palatini vitiū. videlicꝫ improbā officiorꝫ vendi
tionem. De qua Policrat⁹ ait. improbitas cu
rialium eo vſqꝫ innotuit. ut de teſtimonio ꝯſci
entie. de venuſtate morꝫ. de odore opinionis.
de ſinceritate cauſe. de torrēte eloquentie. niſi
preco interueniēte q̇s fruſtra ꝯfidat. Scdm
illud ouidij Ipſe licꝫ venias muſis comitatus
homere Si nihil attuleris ibis homere foras. 5
Quintū auliſtarꝫ vitiū non ē ceteris funeſti⁹

ſimulata vicȝ aicitie fictio. Fingūt ſe palatini multos amare. qui oēs odiunt. qđ cum facto op⁹ eſt: facile ꝯpies. Nā ut ait iuuenal. Quantū quiſqȝ ſua nūmoꝝ ſuat ī arca. tātū habȝ ⁊ fi dei. Hinc Tulius. vere amicitie difficilime re piunt in hijs. qui in honorib⁹ verſant. Et Sene ca: Errat qui in aula q̄rit amicū. Sextū palati noꝝ vitiū hijs ꝑimū eſt. vicȝ verſuta machi nacō ad extorquendū: ⁊ paupes expoliādū. Inueniūt nāqȝ q̄ pncipib⁹ aſſiſtūt. plurimas extorquēdi vias. Quos Hiero. aſſerit crudelio res eē leonib⁹ ⁊ lincibȝ. q̄ licȝ ore rabido deuo rāt. tādiu tū memoriam depdandi nō pdunt q̄diu venē eſt vacu⁹. vbi vero paſta eſt ſan guine ſeueritas. cū ſatuitate ſuccedit obliuio Septimū palatinorū vitium eſt ꝯmeſſacōnū libidinū ⁊ voluptatum vacacō. quos ſignat yſaias. qui ꝯſurgūt mane ad ebetatē ſectādā ⁊ potētes ſūt ad bibēdū vinū. ⁊ fortes ad mi ſcēdū ebrietatē. de nocte diē faciūt. ⁊ nocte vi gilāt. Hos dicit Seneca. vomē ut edāt. quoꝝ palat⁹ nō niſi ad p̄cioſas eſcas excitat. ⁊ tādē venē vino eſtuās. vacȝ libidini Agā ꝯ finē. ⁊ dicā cū Bernar. ad eos q̄ ēgū aicitias ſequū tur. Tu ī curia pncipū ſedes. cū diuitib⁹ ī occul tis. ut interficias īnocētē Deiqȝ inſidiaris ut rapi as paupeꝝ. ibi dextēa tua ēpleta ē munerib⁹

Ibi res pauperꝝ violēter rapiūtur. Ibi lauda
tur peccator in deſiderijs aīe ſue. ⁊ iniqu⁹ bñdi
citur. Ibi laudas qđ nō debes. opatis qđ non
licet: loqris qđ non decet. Hec igit̃ ſtudia hu̾
mores. hec artes offitialiū regū. hec exercitia pa
latinorꝝ. ⁊ eorꝝ qui regum fauoēs ⁊ aicitias ſe
quunt̃. Hac igitur lege aſcēde ſi placet. ad tā
tam potētiam. aut ad tātam demētiam.

¶ An verus honor acquirat̃ in curijs regum ⁊ principum.

Rurſus auiditas forte. conſequēdi ho
nores. te trahet ad regū amicitias ap
petendas. Diſces eni honorē eſſe de ge
nere bonorꝝ. ⁊ teſte tuo phōrꝫ p ſe ab honeſtis
viris expetēdū fore. q̄ non niſi ex pn̄cipū ami
citijs ꝓuenire ſolet. veluti in q̄bꝫ ⁊ ex quibus
cūctarꝝ dignitatū. ⁊ honorꝝ cumul⁹ reſidet. atꝫ
dependet. ſꝫ ⁊ ad ceteros diriuat̃. Ad q̄ ego pau
cis rñdebo. Crede itaqꝫ m̄ fili mi. qr teſte tuo
Cicerone. homo q̄ ſūma vanitate verſatur. nl
lā effigiē vere virtutis ſꝫ vmbrā ſectat̃. Eſt eī
honor ipſe ⁊ gloria. ſolida q̄dam res: ⁊ expreſ
ſa. non obumbrata. Ille enim ver⁹ eſt honor
Illa vera laudis ⁊ fame gloria. q̄ ex meritis ac
virtute ꝯſtat. Plerūqꝫ in hijs. q̄ aurā fauoris

pñcipū ſectant· familiaris eſt gloie vanitas Qn̄imo nōnunq̄ victorū laudatrix eſt fama popularis· Vnde ſocrates ut inquit Valeriꝰ eos honorē verū ↄſequi poſſe ait· q̄ id agūt· ut quales videl cupiūt· tales ipi eſſent· Prudēs enim vir ut inquit Bernar· Labois ſui fructū nō in honoē· nō in fama· quā multi ſepe falſo acquirunt· ſ3 in ↄſciencia ponit· Hic Auguſtinus conſcientiaꝫ attendere nos iubet· nō quidem honoris famam· Hinc enim falli poteſt· ↄſcīa nunq̄ Rurſus nec dignitatū maximaꝝ culmine letari recte poſſunt· qui regum amicitias ⁊ fauores queritant· Dignitas enim ut iquit Tulius honeſtaꝫ cultu ac virtute ⁊ honore dignaꝫ eſt autoritas· que cum laude prouenit· non dignitas· ſed dignitatis vſurpatio appellanda eſt· Hinc Boecius· nonnunq̄ virtutibus· ex dignitatibus· honor accedit· ſed pocius ex virtute dignitati honor accreſcit Nam collata improbis dignitas non modo efficit indignos· ſed prodit potius ⁊ oſtendit Accedit quia regiaꝫ vmbram ſequentes plerumq; non virtute· ſed vicio· non merito· ſed precio· non electione· ſed adulacione dignitates aſſequūtur· Quare ex eis honoreꝫ verū eos conſequi non poſſe· perlucidū eſt·

Ca. v.

Capitulū quintū de nobilitate gene͛s ꝛ ſcīe
tie ac moꝝ. ꝛ quō ortum habuit. ꝛ an a re
gū ꝛ principū ſola voluntate ꝛ cōceſſione
recte acquiratur nobilitas.

Plurimū fallūtur. qui gene͛s claritatē
quā nobilitatē vōm9 ex ſola pn̄cipū
amicitia. fauore aut largitate querūt
Pro cui9 rei aptiori ɔgnicōne aliqua de nobi
litate nō ſatis a modernis tacta. breui9 ꝙ rei
magnitudo expoſcit diſſerem9. In p̄mis igitur
p̄termittem9 de illa nobilitate dicē. quā theo
logicā aut ſupnaturalē vocāt. q̄ quis dei grā
acceptus ē illi. ſꝫ nec de naturali nobilitate tā
gemus. q̄ aut liber. ā ingenio vel intellectu cal
lēs. nobil' appellat. Agem9 itaqꝫ de ea carnis
nobilitate. qua q̄s vltē plebeos hoīes digniores
acceptior atqꝫ honorabilior reputat quā nōnul
li nobilitatē politicā appellāt. Inqrem9 igitur
p̄mo q̄d ſit ea carnis nobilitas. Demum qn̄.
quō. ꝛ p q̄ ꝛ qualia media acquirat. Omiſſis
itaqꝫ plurimis q̄ in ea re adduci poſſent: ſatis
nobis eſt Ariſtotelis amplecti ſententiam. Is
enim i rethoricis nobilitatē idē eſſe voluit: q̄d
virtus generis. Ex eo quidē appellamus quoſ
dā nobiles. q̄ ex honorabili genē ortū trahūt
Gen9 vero ea rōne honorabile dr. q̄ ab antiq̄

multi · ex ea ꝓgenie inſignes · ⁊ honorati viri
ꝓceſſerit · Et ut agamꝰ breuiꝰ · ingenuitas iſta
pollitica · quã vulgus nobilitatē appellat · ni
hil aliud fore credit · ꝙ ex aliq̄ antiquo genē
⁊ honorata ꝓſapia ꝓceſſiſſe in q̄ ab antiquo
plurimi euaſere inſignes ⁊ honorati viri · aut
in pn̄cipando vł preſidēdo · aut alios publicos
⁊ honeſtos actꝰ · vel pricipis iuſſu · vel populi
aſſenſu exercēdo · Nec huic ſententie idē phs cō
tradicē videt · cui noſter ſeneca ſatis aſſentit
hij em̄ nobilitatē antiquatas dicūt eē diuici
as · Qd putamꝰ ideo dictū eē · q2 ſcdm̄ cōmunē
hoim̄ opinionē oīa mēſurātur nūmiſmate ·
ut verū ſit qd ſapiēs ait · q2 pecunie obediunt
oia q̄ fit ut pecunia ipa p̄tiū eē videat cuiuſq3
rei · Ex hoc em̄ ꝙ aliqui ſūt diuites · facile repu
tantur digni ad principandū · ſeu in populis
preſidendū · Et eo ipſo creduntur inſignes et
honoē digni · Ex qua re inoleuit eundem phm
⁊ ſapientes dicere nobilitatem eſſe antiqua
tas diuicias · Non vtiq3 ut ſole antique diui
cie ſimpliciter nobilitatem palant · ſed ut idē
phus in quinto politicorum ait · exigitur ꝙ ſi
mul cū diuicijs aſſiſtāt ꝓgenitorum virtꝰ et
merita · eo modo q̄ diximꝰ Sūt itaq3 diuitie nō
formaliter inducentes claritudinem generis
ſed inſtrumentalit · tanꝙ ſignum nobilitatis

Ca. v.

Sed nec alio miſterio vacat: ꝙ ipſe ph̄us ⁊
ſapiētes nobilitatē antiq̄tas ditias dixerūt. ut
vic; recētes diuitias ad nobilitatē cauſandā
minime ſufficere demr̄arēt. Cuiꝰ cauſā idē ph̄s
in rethoricis pulchre aſſigt̄. ait enim ꝙ nuper
ditatū eē: ē q̄dam ineruditio diuitiaꝝ. Ea de re
ph̄s ipſe tales nup ditatos fortunatos: inſenſa
tos recte vocat. Recent enim ditati neſciūt for
mare: nec dirigere bō fortune ad opa virtuo
ſa: ſicut antiquitꝰ ditati. qui inſignes fuerūt
atq; diuitijs ⁊ potentia: ⁊ alijs bonis fortune
virtuoſe ⁊ tpate vſi ſūt: nolētes a ſuis degn̄aē
ꝓgenitoribꝰ. Ex quo illud aptiſſimū videt: ꝙ
nup ditati nō recte nobiles dici pn̄t. ꝓpo ꝙ
nō ex inſigni gn̄e nec ex antiquis diuitibꝰ vir
tuoſe opantibꝰ pceſſere. Et ſimili modo aliquī
recte nobiles eē pn̄t: qui ex nobili antiq̄ ꝓſa
pia ſunt geniti. licet ex aliq̄ infortunio nō ſint
diuites: ſicut illi qui nup ditati ſūt. Sʒ p̄dc̄is
phoꝝ ſentētijs: pulcꝝ eſt ſacraꝝ ſcripturaꝝ
teſtioīa addere. a quibʒ oīs ſapia deriuata
eſt. Illud enim p̄mo roborat Rex ⁊ ꝓpheta da
uid. Nā patꝝ merita poſteos nobilitate aſſe
rit cū ait. Potens in tra erit ſemē eius. Et ſta
tim ſubicit: gl̄a et diuitie in domo eiꝰ id eſt po
ſteritate. q̄ſi dixeit Quia ob pntū p̄clara geſta:
ſemē eiꝰ acquirit potēciā ⁊ gl̄am nobilitatis

ẜ ⁊ diuitias·q̄ ſimul precipua ſūt fundamen
ta ⁊ ptes ſubſtantiales nobilitatis generis·
ut prediximꝰ· Rurſus ſcribitur in ecclaſticoꝛ
deꝰ honorat prem in filios·⁊ addit·benedictō
pr̄is firmat domos filioꝝ·id eſt merita clara
parentum·quibꝰ benedicūturꝛ ↄmendātur ac
honorātur·firmantqꝫ filios in vera nobilita
te carnis· Et ſequitur in expreſſo· Gloia enim
hominisꝛex honoē parētū·⁊ dedecus filij·pat
ſine honoē· Que pulchra ſentētia īſinuat glo
riam nobilitatis ꝙ maxime pendē ex parētū
honoē·veluti ecōtrario·ignobilitas ⁊ dedecus
filios ſequit̄·ſi illorū patres inſignes ⁊ mini
me honorati fuerint· Et hoc iteꝝ idē ſapiēs cō
firmat cum ſubicit·gloria diuitum honorato
rum·apprehendet ⁊ filios·videlicet in gloria
nobilitatis· Liquido igitur demōſtratur·quia
veram carnis nobilitateꝫ non ſole diuicie ge
nerant·qꝛ ſcriptum ē·non magnificauit viꝝ
peccōreꝫ diuitē· Itaqꝫ virtꝰ·merita ⁊ p̄clara pa
rentum geſta·q̄ eos inſignes ⁊ hōrabiles red
diderūtꝛ verā carnis ingenuitatem ad poſte
ros trāſmittūt·ẜ ⁊ poſitiua iura ea q̄ dicta ſunt
ꝙ maxie cōfirmāt veluti q̄ ſi recta iura ſūt ꝛa
d̄mo iure moraliqꝫ ⁊ politica doctrīa·diſcrepa
re minime ↄuenit· Habēt ei nobilitatē ex tribꝫ
confici·natalium antiquitate · honoribus ⁊

Cap̄. v.

diuitijs:licet diuerſo modo ut prediximꝰ. q̄
omnia ut notiſſima ptrāſeo. Ex quibꝫ liquido
intueri vnuſquiſqꝫ pōt . ꝙ non recte dici poſ
ſit. pn̄cipes ſua volūtate eos efficere poſſe no
biles:q̄ ex plebeis orti ſūt parētibus. Requiſi
tus quadā die atqꝫ plurimū laceſſitus Sigiſ
mūdus ceſar. a quodā plebeo ſibi admodū
dilecto. ut illū nobilē faceret. non inſulſe. ſꝫ do
cte ſimꝉ ⁊ facete rn̄dit. diuitē inquit ā exēptū
te facere poſſum. nobilē vero minime. ut anti
quatas diuitias. lōgeuamqꝫ ingenuitatē. nō
recētem pn̄cipis grām. veros efficere nobiles
demōſtraret. qui plerūqꝫ nulla obſiſtente vir
tutis ac ꝓbitatis cauſa: plurimos claros fe
ciſſe arbitrātur. quos poci' exēptos q̄ꝫ inge
nuos dixerim . Politica igitur atꝫ iſta vulga
ta generis claritas. nō alieno priuilegio. ſed
priſcoꝝ ꝓbitate ⁊ virtutis ope cōpatur. Que
qn̄to antiquior. tn̄to nobilior ⁊ magis relucꝫ
a parentibꝫ relicta. q̄ꝫ a principe ſine virtute
donata. Sed teſte ph̄o. ideo nobilitas in anti
quitate laudatur. ꝗ in eis antiqua fuit virtꝰ
Nec ꝓpterea illud nego. quia nobilitas carniſ
tpe incipit. ⁊ tpe deſinit . Et veluti icipit probi
tate parētum. ceſſat ⁊ vicijs ſucceſſorū. adeo
ut plerūqꝫ claritatē. quā longa tpa ꝓduxerīt
vna dies pimat. De quibꝫ recte dici poſſꝫ . ꝗ

cū ſe nobiles fingūt·tūc tales eſſe deſinūt·Fa
teor etiā plurimos fore q̄ ſtrennuitate ꝛ v̄tute
opa in rempu·collata meruerūt ut nobiles
ſint cū fiūt·non cū naſcūtur·Quibꝰ etſi priſco
rū ſuoꝝ clara facinora deſint·iuuat ꝓpria ſtrē
nuitas ꝛ ꝓpria v̄tus·Quia ut aiūt·neſciūt cur
ad nobilitatis actus·magis inuitet aliena q̄
ſua ꝓbitas·aut pociꝰ moueant defunctorum
q̄ viuorum preſentiūq; exempla·ut in octa
uo capitulo in fine dicemꝰ·Sed certe tales ve
rius nobiles eſſe incipere·q̄ plene perfecteq;
claros eſſe dixerim·Putarūt ergo ex p̄miſſis
pleriq; ſapiētes·nō inſule Ceſarē q̄ regē ple
beū hoiē·verū nobilem facere nō poſſe·cū no
bilitas ipa carnis a ꝓgenitoribꝫ naturalit̄ in po
ſteros ꝓcedē videat̄·Idq; in eccl'iaſtico ſapiēs
affirmaē videt̄·ait ei q̄ſi in eodē caſu dixerit·
noli querē ab homine dignitatē·nec a rege
honorē ſcꝫ nobilitatis ꝛ claritatis·Accedit ad
hoc·qꝛ ꝯſtat p̄ncipē mutaē nō poſſe natuē cur
ſū·nec nūm affirmaē aut negaē·aliq̄d mutat
in re ipa·Putamꝰ tn̄ diſtinguēdū·Nam ſi lo
quimur de nobilitate ad ꝓgenitores relata·
qꝛ natus aliquis eſt de nō nobili parentela ꝛ
planū fore credimus talem impoſſibile fore
per principē nobilem fieri poſſe·tanq̄ ex no
bili ꝓſapia·cū illa preſupponat iā diu factam

eē: nec fieri mō pōt Cū vero loq̄mur de nobilita
te ad ſeipſū relata· tūc putam⁹ regē aut pn̄ci
pē nobiles facē poſſe· Nā creabit eū militē: de
mū decorabit eū p̄fectuā vl' dig̃tate · Quo ca
ſu poſteos vere nobilitabit· ipſe vero nobil' eē
incipiet: q̄ ignobil' eſſe deſijt· Itaq3 honor illi⁹
auct⁹ eſt: ſ3 ꝯditō non mutat'· Habebitq3 qn̄
dā nobilitatis ymaginem: tn̄ quo ad vulgi
opinione3: aut plebeus manebit: aut p̄terite
ignobilitatis veſtigia: nō vſq3 q̄q3 ceſſabunt
Quā quidē opinione3 pn̄ceps mutare ā delere
neq̄q̄ pōt Nec obſtaē videt'· qd dici pōt: q2 ta
lis nobilitas p pn̄cipē ex mera grā ꝯcedentis
indulget'· non quide3 ex meritis· aut antiq̄ ꝓ
ſapia pntum· q2 dicim⁹: licet ea nobilitas ex
volūtate dependeat ꝯcedentis: t'minaē tamen
in illi⁹ pſonā· q̄ deb3 nobil' effici Incipit ergo
a ꝓgenitorib⁹: quaē talem appellaē ſolemus
nobilem factum non natum·

¶ Capitulū ſextum de multiplici nobilitate ·
et an ſola gnis nobilitas in deferendis ho
noribꝫ et p̄miis: p̄feraē ſtrēnuitati: aut ſciē
tie vel virtuti hominis ignobilis generis·

Nobilitatis igr generis dū vim atq3 na
turā inq̄rim⁹: pulchrū erit ut id inue
ſtigem⁹ in q̊ plurimorū oberrarūt ingenia· ſepe

quidē non abre etiā ſapientes ipſi dubitarūt Quenā harū nobilitatū alteri in hui(us) ſeculi aſ ſequēdis: aut ꝓmerēdis honoribꝰ. ſeu deferē dis premijs p̄ferat an ea q̄ ſolū ex gn̄e homi nibꝰ ꝓuenit. an alteā ex virtutibus. ſciā ⁊ me ritis ꝯpata. Quid enim ſi quis in armis ſtren nu(us): fortis. prudens. non tamen genere nobi lis. cum alio cōcurrat qui gen̄ē clarus eſt ſed obſcurus meritis. Aut quid ſapiens ignobil̄ cū nobili ſup dignitate decertat. Quibuſdā cer te vidꝫ nobilitati antiq̄ti generis ſimpl̄ē deferē dū. Primo ob ſuorū in tempu. merita. Eo p̄ſer tim. q̄ꝛ ius naturale nobili opitulari videtur. Cōſtat em̄ ingenuitatē naturalē potiora iura obtinere: q̄uis accidētali nobilitate ⁊ Rurſus ut eſt ph̄i in ethicis ſētētia. nōnulli ſūt virtu tibus p̄diti. tamē nobilitate priuati. Facile ei repiri libet ruſticū. aut plebeū fortē. prudētem aīoſū in hijs q̄ ei ꝯgruūt. principal tn̄ aut p̄ſi dere noſcitꝫ. Demqꝫ nō videt̄ nobilitatē perdi poſſe p vitia filiorū. Nā ſapiēs in ecclaſten ait a pn̄cipe ſtultū poſitū in ſublimi digtate Ex q̄ innuit nobilē eē. licꝫ ſtultū. Demū eam ꝑtem ph̄s tueri videt̄. q̄ in politicis ait ingenuitatē clari generis eē op(us) laudabile. Cōſtat em̄ ex opibus laude dignis. deberi honoris premiū ⁊ reuerenciam. Poſtremo ph̄us ipſe et alij

ſapientes⁊nobilitatē ipſā antiquatas diuiti
as diffinierunt nec alijs virtutis āīmicaulis
opus eſſe. Econtrā quibuſdā videtur ignobilē
ꝓgenie⁊tn̄ actu ſtrēnuū. fortem. ⁊ prudentē.
⁊ longe fortiꝰ ſapientem. nobili geneis ꝓferē
dum. Vt enim ait laureatus Petrarcha ⁊ ab
alio ſapiēte didicit⁊qn̄to ſit nobilior. rusticꝰ
vir fortis q̄ꝫ ignauus nobilis. Illd nobis ap
te demonſtrat ſi mēte penſamꝰ⁊q̄ꝫto ſit meliꝰ
nobilitatem fundare q̄ꝫ euertere. Sed et q̄ eā
ꝑtem tuentur aiunt. qꝛ iuxta pħm in politicis
dignitas et honor ad quam nobilitas ordina
tur. precipue diſtribui debet ſcḋm ꝓportionem
⁊ exceſſum bonorum anime. nō ſcḋm exceſſum
bonoꝝ corpis. Cuiꝰ cauſam idē Ariſtoteles i
primo politicoꝝ aſſignat. videlicꝫ qꝛ talibus
bonis corpis ⁊ fortune ꝯtingit male ⁊ bene vti
Quo fit vt non recte in eis vera poſſit locai no
bilitas. licet organice talia bona eā ipſam in
genuitatem condecorēt. Si enim in exterioibꝫ
fortune bonis. nobilitas conſiſteret. tūc qn̄to
ditior quis foret. tn̄to eſſet nobilior. qḋ aſſerē
nihil aliud eſt q̄ꝫ illam falſā. ſed facetā cuiuſ
dam muleis amplecti opinionē. quā philoſo
phus in rethoricis refert. Quia cū interrogaret
an optaret filium ſapientem. vel diuitē. Illa
rn̄dit. optimā certe fore ſapientiā. videbat tn̄

ſapiẽtes ipõs· diuitũ ianuas frequẽtaē· ⁊ nõ econtra· Cũ igitur nobilitas inter extrinſeca bona cõputetur ꝯſtat nullũ ꝓpter eam ſolam honorãdũ fore· Et hoc eſt qđ Ariſtoteles ipſe ſubicit inquiẽs potius hoies honorãdos eſſe ꝓpter intriſeca:q̃ extrinſeca bona· Adiciens ꝙ nobilitas ſola ꝓgenitoꝝ· nõ facit formaliter hominez clarũ. Adde ꝙ felicitas ad quam õnis hũanus anim⁹ ſuſpirat. nequaq̃ ꝯſiſtit in hijs exteioribꝫ bonis. nobilitatẽ vero nemo negabit eẽ aliquid felicitatis· qđ ipſe pħus teſtatur inquiens· nobiles genere fortunatos ⁊ felices dici · Rurſus eam partem roborare videtur naturalis ratio· Si enim genere nobilis tamen viciosus· pluſq̃ virtuoſus ignobil' hõrareť· abſurdũ admođ ſeq̃reť· vicꝫ ꝙ vitia p̃miareẽť· dignaqꝫ honoē forẽt· ⁊ v̂tutes pellerenť· Qđ ariſto· in politicis dãnat dũ regulã tradit neminẽ debere honorai niſi ſcđm exceſſũ v̂tutũ· q̃ ſunt bona aĩme ut p̃dixim⁹ Deniqꝫ ipſa ſcia homines nobilitat· ut iura clamant· Hinc lex ciuilis habet · quia vlpianus iuriſconſultus recte nobilis appellatur · Non quidem propter genus · ſed propter ſcienciam et abundanciam meritorum · Faciunt plurimum pro hac parte preclara Saluſtij verba: de quibus ſtatĩ in fine octaui capituli

Cap̄. vj.

Ualida certe vtrimq; iacula emittunt̄. dubiā q; admodū atq; ancipitē controuersiā agūt. pro qua diluenda et veritate elitiēda. longa diſcuſſiōe opus eēt. Nōnulli enim ſibi ſcioli. q̄dam dixerūt. quoꝝ principia ignorare videtur. dum ſolū nudas theoricas iuris ſequūt̄. Ego vero fateor me ignorare: cū eis. ip̄aꝫ tamē ignorantiā explicādo. putarem recte dici poſſe. nobilē antiqui geneis ſimpliciter p̄ferend̄ ignobili. equalib; ambob; . ſciētia. aut meritis exiſtētibus. Primo ꝙ nobilis gradū gradui adicit. ut iura teſtant̄. Si vero eſſ; ineq̄litas. non arbitror habēdā eſſe rationē nobilitatis. Tanta enim poſſet eſſe huiꝰ ignobilis ſtrennuitas ⁊ meritoꝝ prerogatiā. et alteriꝰ nobilis tātus vitiorū exceſſus. ꝙ ſm omniū opinionem ignobilis merito deberet anteferri. Primū ipſa lex ꝓbat. ait enim ꝙ licet qui meritis ⁊ labore vicit. premioq; ⁊ honoē vincere deb;. tn̄ quia ꝓximis ſacroꝝ ſcriniorꝝ genitus repetitur. facilius anteferē. et ita conſuetudo obtinet. et in hoc reſidere videtur nōnulle poſitiones iuriſtarum. Licet igitur hmōi poſitio ſm pn̄tem iuſtitiam vera credatur. eam tn̄ inſufficientem: nimiſq; gn̄alem dixerim. Qua de re arbitror intelligendā fore. queādmod̄ ph̄ꝰ in politicis ſubtiliꝰ explicat. Quid enim ſi nobil

ꝛ ignobil' virtutis ꝛ ſcientie eq̄lia ſint me ita
tñ in eo actu q̄ honoꝛe de q̄ agit· ignobil' nobi
lē excederꝫ· Pone ei inq̄t ph̄s vtrūqꝫ ↄcurrere
ad officiū fiſtulādi· aut citariſādi nemo ſane
mētis diceret nobilē q̄ talem ignobili in ea re
tritꝰ preferēdū· Nec alit' in honoꝛibꝰ pn̄cipan
di aut p̄ſidēdi ſi ignobil' ad eū actū aptioꝛ pu
tat' ſcd̄m virtutē· licet a nobili nedū nobilita
te carnis· ſꝫ in quibuſdā aliis meritis excęda
tur· tñ recte quo ad illū actū p̄ferendꝰ ē igno
bilis· Cui ſentētie nōnulli iuris d̄ni ꝛ hūani
interp̄tes annuere vident'· Aiūt enim aliq̄n
nobilitatē carnis preferēdaꝫ ſcīe· eciaꝫ in ecci
aſticis honoribꝫ· cū per potentiam nobiliū· re
belles arcentur· qui pacē ꝑturbant· Nam tales
nobiles lōge facilꝰ ecciaꝫ tueri valent· q̄ ut
aiūt reſpu· eccīaſtica· nō tm̄ indiget oculo do
ctrīe· ſꝫ ꝛ manu· ut luporꝫ rabies ↄp̄mat'· vbi
tñ ſcīa ad hēſes extirpādas opꝰ eēt· p̄ferret'
ſapiēs· Quo ſēſu intelligēda ſūt ſacrorꝫ cano
nū decretaꝫ ꝛ ſanctorꝫ dicta doctorꝫ ꝛ preſertī
Hieronimi dicentis· Non ſanguini· ſed vite ꝛ
doctrine honores diſtribuendos· Sed ꝛ illud
vicꝫ· cū ſciēcia hominē nobilitꝫ atqꝫ illuſtret
merito tanq̄ precōſiꝰ ꝛ nobiliꝰ bonum ſimili
ter preferendū credat' carnis nobilitati· tāq̄
bono corporis Itaqꝫ vtraqꝫ nobilitas excedit·

Cap. vi.

et excedit ſm̄ equalitatem aut inequalitatē me ritorꝝ. ⁊ naturā actꝰ in quē occurrūt. Idq; pau cis ſꝫ ſapientibꝫ verbis Greg. dicere videtur i paſtorali cū ait Quis neſcit in naturā gēmarꝫ carbunculꝰ iacincto preferrē. tamen rubei colo ris iacinctus pferrē pallenti carbūculo. Quia ⁊ illi: qd ordo nature ſubtrahit. ſpecies coloris adiūgit ⁊ hunc quē naturalr ordo pretulit. co loris q̄litas deferr. Sic itaq; intelligenda ſūt que in oppoſitū adducūtur. Illa pſertim que in eccleſiaſtico habentē. dicebā inquit meliorē eſſe ſapientiā q̄ꝫ viēs. Et rurſus. quomō ſapi entia paupis eſt contenta. Ex quibꝫ facile ad vtraſq; rationes reſpōdere libet ad eas pſer tim. que concludere videtur. quia ſi natus no bilis: tamē vitioſus. ignobili virtuoſo prefer retur. tunc laudaretur atq; honorarē vitiū. Quia dicimus eos non honorādos: tāq̄ꝫ for maliter bonos ⁊ virtute preditos. ſed tāq̄ꝫ bo nos inſtrumentaliter. et ut ſignū bonitatis. veluti cōmendamus vrinā ſui natura fetidā. repreſentacōne: quia ſignat bonitatem. ideſt corporis ſanitatē.

Capitulū ſeptimū de laudibꝫ: preconijs et cōmendatione nobilitatis generis. ⁊ de illius virtutibꝫ ⁊ vtilitate.

Conſuetū igit̄ ordīnē ſequētes. poſt p̄miſſa q̄ de nobilitate ad duximꝰ. aſſerēda ſūt breui ſmōe paucula ex multis laudū preconia p̄rogatiē. ⁊ excellēcie nobilitatis hūane. ⁊ illico eiuſdē vanitates ⁊ incōmoda. damna ⁊ picula. afflictiōes ⁊ erūne ſb̄ cincte recenſēda. Et quāq̄ȝ ex hijs que paulo añ tetigimꝰ facile lib; attigere. quāta ſit huiꝰ ingenuitas excellētia quāta vis ex hijs maxie q̄ illico ſubiciemꝰ. eiuſdē nobilitatis ſplēdor ⁊ gloria vberiꝰ reſultabit Nec certe ē illa p̄clariſſima gēma hūane nature dmitus miſſa. q̄ ut cetera taceaȝ. homo nō a caſu. nō fortuitu. nō deniq; ab accidēti. ſ; ab ipa reꝝ natura. dignior ⁊ excellētior habet̄. Cetē quidē hūane dignitates. honores. ceteraq; bona. homines ſubſequntur Nec vero generoſa nobilitas. vna cū homine concipit̄. quippe ante ab ipa luſtr̄tur. q̄ȝ a parentibus naſcatur. Quod ſanctus patriarcha Job perpulchre demonſtr̄t cum ait. gloia eorum a partu. ac ab vtero ⁊ cōcep tu honor illius. Hinc in eccleſiaſtico ſapiens ait. gloia hominis ex honore patris Et licet teſte propheta. mortales homines natalibus equales ſumꝰ veluti filij excelſi omnes adeo ut vnus fons omniū ſit. ipſa tamē generoſa nobilitas alios alijs prefert Et iuxta apoſtolū.

Cap̄.vij.

velut ſtella differt a ſtella. ſic glorioſa inge
nuitas hominē diſcernit ab hoīne. ne pari lau
de aut honoris premio pfruant. qui inequali
virtutū et generis claritate illuſtrātur. Quis
enim alti ſeminis ꝓpaginē negabit ſuā nobi
litare poſteritatē. quā potius exaltat: ſicut vi
lis ⁊ abiectus a ſua vileſcit. Unde quidā ex ſa
pientibꝫ in verſu dicebat. Nobilitas hominis
eſt mens deitatis ymago. Nobilitas hoīs vir
tutū clara ꝓpago. Nobilitas hoīs humilē rele
uare iacentē. Nobilitas hoīs mentē refrenaē
furētem. Nobilitas hoīs turpia nulla timere.
Nobilitas hoīs nature iura tenere. Demqꝫ ut
in rethoricis pho placuit: nobilitati omnes
pene virtutes famulātur. ad quas ipſa natu
ra parens peculari⁹. ceteris nobiles ipōs incli
nat. Primo quidē humiles ⁊ manſueti: nobi
les exiſtūt. elacōēꝫ fugiūt. ꝓ eo maxime. quia
eoꝝ progenitores potētia et diuiciȷ̄s: recte et
moderate vſi fuere. Quo fit ut non facile ſup
bia inflent. quēadmod qui nup atqꝫ recēter
ditati fūt. Scđo nobilitati deſeruit magnani
mitas. que res aitz: ut cōtumelioſi minime exi
ſtant. Hij enim cū ad magna ſuſpirēt pua in
iuria nuſꝗ̄ cōmouent. parcūt. indulgēt. ſuffe
rūt. tāto facili⁹ imbecillibꝫ. quāto reſiſtūt forti⁹
ſupbis. Tertio nobilitatē conciliat tpantia.

Sūt enim nobiles ut plurimū· in reipu· cura occupati· ea de re aſſueti ſūt tēpate viuere. Q̄rto nobilitas eſt plurimū honorata· nec alioꝝ deſpectiua· non enim ēputant nobiles alia bona niſi anime· quare virtuti deditos nō deſpiciunt. Quinto nobilitatem ipſā prudentia ⁊ induſtria comitatur· ſubtiliter enim generoſi inueſtigant: quid eos agere oporteat. Quoniam plurimi illorum opa intuentur et quicquid agant· qualiterve domi viuant· quid teneant· vicini omnes nouerunt· ⁊ velut exploratores eorum ſunt cōſtituti· Quo fit· ut ſolicitiz intēti· prudentes ⁊ cuncta prouidentes exiſtant. Sexto nobilitas affabilis eſt ⁊ plurimū curialis. Cōmunit enim verſātur in regū domibus ⁊ principum curiis· ſicut eueſtigio ruſtici tāq̄ ſolitarii rudes ⁊ ſilueſtres in campis viuitāt Et ob eam rem ut philoſopho placuit nequaq̄ ſūt bene cōuerſatiui. Poſtremo nobilitas ipſa non ſolum viuentibus· ſed ⁊ morientibus laudes ⁊ preconia parit· nec modo naſcendo queritur ⁊ viuendo conſeruatur quinimo ſepe etiam quod mirabile eſt· morien do augetur. Idq̄ʒ glorioſus ille machabeorū dux non negauit· de quo ſcriptura ait· q̄ elegit nobilit mori poti9 q̄ ſubditū eē peccātib9

Cap. viij.

Capitulū octauū de vaītate nobilitatis humane ⁊ de vicijs que eā comitant̄. ⁊ de plurimis excessibꝫ nobiliū. et de falsa nominacōe nobilitatis. et de illius incōmodis. laboribꝫ. et piculis.

COgit iā aduersantiū turba ut huius
tam laudate ac caduce. sed et inanis
carnis nobilitatis vanitatē. ignauiā.
incōstantiā ceteraqꝫ incōmoda. afflictiones.
erūnas et picula. Paucula ex multis attinga
mus. In primis itaqꝫ illud vellē. semp cūctis
mořlib⁹ menti defixū esse. qd vn⁹ ex sapiētib⁹
ait. Quia si humane nature obscenā fabricā.
ac turpem materiā ꝯspicimus: de terrene car
nis nobilitate disputare. nil aliud videbatur
q̄ de stercoris aut luti claritate certare. Vnde
apud machabeos scribit̄. gloria eoꝝ stercus
et vermis. Qd et Isaias non ignorauit cū ait
magistrat⁹ et honor illi⁹ quasi lutū. Quid em̄
supbit terra ⁊ cinis. vnde Crisostom⁹. Vana
est nobilitas carnis infructuosa et pudorosa
atqꝫ nociua. nisi comitet̄ virtus. Et Boetius
q̄ inquit inane ⁊ q̄ fictile nobilitatis nomē:
quis non videat. Quare splendidū te si tuā
non habeas. aliena claritudo nō efficit Et apu
lei⁹ i honorib⁹ inquit assequēdis: noli aliena

aſpetē Aliena voco·q̄ parētes peperunt·cū ri
diculoſa iactantia fit·de alieno gloriaī·Et poe
ta Petrarcha laureat9 ait·Sicut poſterorum
macule parētib3 nō obſūt·ſic nec maiorū ſplē
dor deſcendentes illuſtrat·vñ ad quēdā dice
bat·Mallem p teipſum alii·q̄ tu per alios no
ſcereis·Et ſubdit·q3 mira res eſt id videi cupe
qd non ſūt ſFures:adulteri·tenebras querūt·
ſola hec·et falſa nobilitas licet viciis obtene
brata·lucē querit·agnoſci appetit·cui ſanū eſ
ſet conſiliū neſciri Qui ergo veri nobiles eſſe
cupiunt·aliquid agant ut ſint nobiles · quia
et maiores ſui·niſi aliquid preclarum egiſſent
nunq̄ nobiles fuiſſent·Demū ut Hieronim9
ait·nihil aliud video in generis nobilitate ap
petendum·niſi q appellati nobiles·quadam
neceſſitate cōſtringūtur·ne a pgenitorum p
bitate degenerent·Quis tamē non videt plui
mos filios·a ſuorū claritate degeneraſſe Quip
pe qui quāto patres fuere clariores · tāto ipſi
euaſere obſcuriores·ut tot labores filii perpeti
videantur·in ſectandis viciis·quot patres eo
rum in ſectandis virtutibus · Tot demq3 ſtu
dia ſolercias·filii in perdenda nobilitate impē
dant:quot illi in acquirenda habuere Idq3
ut quidam ſapiens ait:in Affricani filio lib3
intueri:qui licet ex patre clariſſimo genitus

Cap̄. viij.

plurimis viciȷ̈s ſorduit. Et ſi nobilitas p ma
n9 tradi potuiſſet. clariſſimū illū Affricanus
pater effeciſſet. verꝫ illū pater potuit amare.
ſꝫ nō potuit illuſtrare hereditatēqꝫ vniuerſā
locupletē. que ſua erat: ei in teſtamento reli
quit. claritudinē dimiſiſſe nō valuit. Que res
aptiſſime ꝓbat. quia aut nobilitas ipſa nihil
omnino erat. aut pater qui omnia reliquit.
eā in bonis ſuis nō habebat. Falſo igitur aſſe
uerat̄ nobilitatē a parentibꝫ ſuſcepiſſe: quā ipi
libenter dimiſiſſent ſi valuiſſent aut habuiſ
ſent Omnis ſucceſſio etiā viliſſimarꝫ rerꝫ. iudi
tio teſtatoris accipitur. ſola nobilitas ſua vo
luntate non tranſmittit̄. O quot patres inſi
tam ſue lucis eclipſim in filiȷ̈s patiūtur. ut ve
rūm ſit q̄d ſcribit̄: quia dāt maculā gloīe pa
rentū. demū q̄ntū diſcriminis: q̄ntū piculo ꝓxi
mū ſit. incōſtanti ac volubili rei. animū dare:
nemo eſt qui neſciat. Volubilis em̄ atqꝫ incō
ſtans eſt hec nobilitas. et ōni mobilitate mo
bilior. Qui enim heri arabat: hodie militat. et
qui heri p vrbes medias: aureis habenis ſup
b9 incedere: populoſqꝫ regere ſolebat: hodie
per ſqualentē campū pigros boues puo pugi
one ſolicitat Seruorꝫ filios. in ſolio ſepe vidi
mus. et filios regū in ergaſtulis. Quid ergo
tam inſtabili9: quid tam variabilius Quare

nobilitatis aſſentatorib⁹ minime aſſentiend
puto. Aiūt enim pro eo eā ipſā ingenuitatem
magni foē p̄cij ⁊ q̄ naturalit̄ hoīb⁹ ineſt. Ego
vero nō ſatis video. quo pacto verū dixerint
q̄d ex eo primo patꝫ. q̄ tūc oēs hoīes nobiles
eēnt. Adde. q̄ ea vere naturalia ſūt. q̄ ſemp ⁊
vbiqꝫ inſūt ut ph̄o placuit. nobilitas vō tā
volubil̄ eſt. ut mulier q̄ heri clara fuit. hodie ſi
ne ei⁹ culpa. ymo recte ⁊ ſācte agēs. ſi plebeo
nupſerit ignobilis efficiat̄. Et idem in eo q̄ ꝑpt̄
delictum nobilitatem perdit. Quo fiet. ut aliq̄
temporis pte. infelix homo ſit nobilis. ⁊ alia
ignobilis. ⁊ eveſtigio. Rurſus nec omni loco
nobilitas ineſt. Sarracenus enim nobilis. a
nob̄ captus. proculdubio ignobilis erit. q̄
ſeruus effectus. ⁊ ſimili modo. ſi catholicus ab
infidelibus capiatur. Deniqꝫ idipſum ⁊ in mi
lite conſpicimus. non enim milicia vbiqꝫ et
vniformiter nobilitatem efficit. Nam cum de
equeſtri dignitate. leges ⁊ ciuilia iura loquū
tur. ſolum milites vrbis rome nobiles appel
lat. Habent deniqꝫ nobiles quedam peculia
ria. ſibiqꝫ naturalia. forte dixerim indelibilia
vicia. ad que teſte philoſopho. in rethoricis
q̄maxime natura ipſa inclinatur. ipſi tamen
actualiter operantur. Primo quidem nobi
les plurimū ſunt honoris appetitiui ⁊ ābicōſi

Cap. viij.

Eſt enim ut Ariſtoteles ait· naturale hoīes acumulare velle ad id qđ habent· quare dū ditari incipiant· indies volūt fieri ditiores· et qui honorātur· cupiūt eē honorabiliores· Nobiles vero cū ex eoꝝ gn̄e honorabiles videātur· idcirco poptant acumulare ad ea q̄ habent· conāturq; fieri hōrabiliores· Quo fit · ut nimiū honois ꝛ potentie· ſint appetitiui· veluti ad id ꝑximiores · Scđo vitupabile admodū vitiū ꝛ monſtro ſimile· nobiles ipi naturalit̄ amplectūtur· Sūt enim eodē pħo teſte· adeo elati: ut etiā ꝓgenitoꝝ ſint ut plurimū deſpectores· Cuiꝰ ea racō putatur: qm̄ ſe reputant nobiliores atq; maiores: q̄p eorū pr̄es· Quod ideo cōtingit· quia ut idē pħus ſubdit· ſemper nobilitas longe facta maior eſt q̄p ꝓpinqua· teſtis eſt huiꝰ deteſtandi facinoris· nobilis ille Alexander magnus qui rege Philippo et pr̄e vicťs· neſcio ſi virtutibꝰ· maior extitit· de quo policr̄tus ait· Quia etſi pater plurimis artibꝰ orbis impij ꝯſequendi fundamenta iecisset · tantā gloriā filius ferre nō valebat· Quimo tam incontinentiſſime fuit indie· patne glorie: ut cū patris triūphos· v̄tutes· preclara q; geſta audiret· lacrimas pre dolore extorq̄ret· easq; deſpiciebat· forte dixerim minuebat· ac ſi patna virtus omniū a ſe geſtorū gloriam

eripet·eos vero q̄ talia referebant· ꝓprijs ple
rūq; manib⁹ interficiebat·aut rapi ad penas
iubebat Rurſus pua ſunt nobiliū vicia q̄ teti
gim⁹·niſi alia eis familiariſſiā addideris·Pri
mo quidē·deū ⁊ eccīa; que illos regnauit·cō
tēnunt·quos cū nobilitatis iactura ipſe comi
natur inquiēs·qui me ↄtēnunt non erunt no
biles·Scđo null⁹ eſt illis plerūq; in delinquē
do pudor·nulla verecūdia·Quippe qui falſo
putant hoc licentia; peccandi cū carnis inge
nuitate impetraſſe·Non attendentes ꝙ iuxta
Ambroſiū·verecūdia exercēdi turpia ingenu
os ⁊ claros ꝓdit natales·Inverecūdia vero
obſcuros reddit·nec aliena virt⁹ a ꝓprijs fa
cinorib⁹ excuſat·Hinc nobil' ille ſenator Bo
eci⁹·neſcio inquit quo pacto ex ſe obſcuꝝ·ali
ena claritudo claꝝ reddat·Recte igitur Apu
lei⁹ tales vocat ſordida loca·ſole illuminata·
aut vmbras deformes·Et ſubdit quia hij no
bilitatem ipſam·que virtutis inſtrumentum
conſtituta eſt·ut ſcutum vel caſtrū faciunt·q̊
cum ea licencius ſe flagicijs dedant atq; defen
dāt·Tercō ingr̄titudo ⁊ infidelitas plerūq; eos
comitātur Vt enī inq̄t canō:nō pōt pn̄cipi eſ
ſe fidelis·qui deo eſt infidelis·Si igitur putan
tes ſe nobiles·deum cuius expēſis viuunt·diū
ſis peccatis offendunt·recte ingrati quippe et

ꝓditoēs sunt ⁊ merito viliſſimi plebei cenſen
tur. Quarto cū ver nobilem faciat magnimi
tas: qua quis bona corpis ut pua ↄtemnit. et
magna videlicȝ bona anime appetat. nobiles
plerūqȝ pua amplectūtur. ⁊ magna neglıgūt
Quinto munifica liberalitas: que maxime no
bilibꝰ ↄgruit ꝓcul eſt ab eis. Nam cū beatius
ſit daē q̄ȝ accipe. nobiles in eo ſe ingenuos ⁊
claros fore putant. ſi ab alijs extorquēt: ſi ra
piant. Introgatus quidā ſapiens a nōnullis
nobilibꝰ. que nam foret verior maiorqȝ nobili
tas Ille indigentibꝰ inquit munifice dare cui
illi acquieuerūt. Rurſus ſapiens ipſe ad eos:
dicite inquit verſa vice. quā putatis vilioēm
ignobilitatē. Et illi oppoſitū inquiūt ſententie
tue. Cū enim ſūma ſit nobilitas munifice daē
Cōſequens erit ut ſūma ſit ruſticitas. atqȝ ex
trema ignobilitas auferre. Quibus ſapiens.
ver inquit et rectū in caput veſtrū iuditiū ꝓ
nūtiaſtis. Cū enim aſſiduo a paupibꝰ ſua au
feratis: viles et ſeruiles. ſed ⁊ ignobiles vos
oſtenditis. Plurima certe deteſtāda ſūt vitia
nobilibȝ cōiuncta atqȝ vnita. que facilius ab
eis omittūtur: q̄ȝ ſcriptis quibuſlibet ēferunt
Et hec paucis verbis Hieronimꝰ explicabat
inquiens. plerūqȝ nobilitas carnis. ignobili
tatem parit mentis. Liquet igitē ex premiſſis

quāta ſit hoīm vanitas: tāta ;vānitate vexal. ſi vex ē qd̄ ſcriptura ait. q in vanitate ſua cō prehēdit vir. Cōprehēditur inq̄ homo in ſua vaītate: dū plurimis ſeſe picul ſubicit. ut va no: inani atq nudo nobilitatis noīe ſe putat decorari qd̄ ī deutronomio ſcriptura luculēter inſinuat inqens. nō ē ſine piculo q̄ ſup re va na nomē aſſumpſit. Quid em̄ vanius. Quid ſu neſtius: q̄ de meritis pentū gloriari. qui in ſe ſordet. Quid de patx laude p̄dicari: qui a ſuis vitijs deturpat. Hinc pulchre Saluſtius ī ora tiōe ad mariū Nā cū emuli. gn̄is ignobilitatē ei obiecissent: ī eos ſic inuehit. De iure me in quit deſpiciūt: faciant idē maiorib ſuis. a qui bus virtute ac preclaris geſtis. nobilitas ce pit. ſi inuidēt honori: inuideant et labori: inuide ant innocētie. atq piculis meis. Et rurſus. vi dete inquit q̄ iniq̄ ɔtēnant. qd̄ em̄ ſibi ex alie na v̓tute arrogant. id mihi ex me nō ɔcedūt. mihi noua nobilitas eſt. quā ut puto longe ſanctius eſt peperiſſe. q̄ ut illos acceptā corru piſſe Et itex ſubdit. fateor imagīes nō habeo. dicere tn̄ audeo. vita mea. mores. haſta. veril lū. et alia militaria dona. cicatrices denią et vulnera illata corpori meo. Hec ſūt mee ima gines. hec ingenuitas. non hereditate reli cta. ſed laborib. ſed periculis meis acquiſita

Cap. ix.

Hec ille Hec paucula de nobilitate· que cum
via quedā ad armatā militiā exiſtat.ne tu fi
li cariſſi͞e· qui militie inermi hucuſq; vacaſti·
armatā a te nondū exptā· tā͞q virtute caren
tem omnino deſpitias· Aut ad illā veluti ſum
mā: gloria et honore refertā· inde liberat⁹ aſpi
res· Expediēs fore puto: ut hui⁹ militaris ſta
tus ⁊ vite· Primo dulcia et proſpera· Deinde
amara et afflictiua agnoſcas·

Capitulū nonū de armata militia et exc̄itio armoꝝ· ⁊ de laudib⁹ ⁊ cōmendacōne hui⁹ exercicij· et an vacantes armis ſint veri ciues et ꝑtes ciuitatis·

Plurima ⁊ laudata ꝑclaraq; exc̄itia
mortaliū hoīm adinuenit induſtria·
Sed int̄ illa omnia: nihil armata mi
licia excellentius· nihil preclari⁹ ⁊ glorioſius·
Ea enim exercitatio· vtilitate· honore ceteris
preſtat· Per militiā ſiquidē ⁊ armoꝝ exc̄itiū
reipu· quies atq; ſalus querit̄ ac cōſeruat̄· ⁊
ab omni hoſtili vaſtitate liberat̄· cui⁹ exercicij
laudes· vtilitatē· Primo ipa humana indigē
tia demrāt ⁊ extollit· ut em̄ antiqui voluerūt:
militia recte manib⁹ cōpatur: que nature im
perio pata eſt ad corpus iuuandū· Sicut em̄

manꝰ sūt in corpe naturalit̄ institute· ad repel
lenda nociua· ad pcuciēda infestātia ad attrē
hēda necessaria ⁊ ad ꝯseruāda alia membra
corpm illaqꝫ augēda· sic milites ad ista ꝯfici
enda in rempu· pnecessarij existūt· Vn̄ valeī
us de necessitate ac ꝓfectu militie ait· Disciplí
na militaris· acrit̄ retenta· principatū italie ⁊
romano impio pepit multarum vrbium· mul
toꝝ regnoꝝ validissimarū gencium regimē
largita est· Preterea sunt alie institucionis
eius cause· ortus atqꝫ necessaria principia· q̄
illiꝰ necessitatē· preclare ostendūt· Est enim
homo ipse imbecillis atqꝫ natura infirmus· si
biipsi nequaq̄ꝫ sufficiens Itaqꝫ societate ⁊ cō
uentu hominibꝫ opus est· ut qd̄ seorsum agē
tibꝰ· singulis desit· id per mutuā opem· de mł
titudine socia nanciscant̄· Huc cetum pħus
in politicis ciuitatē vocat· cuius ut ypodami
us scripsit tres censuit ptes fore necessarias·
Primam quidem agricolarum· Secundam
artificum· Terciam propulsatorum belli et
arma tenēcium· Qui ergo tā preclarum mili
cie ⁊ armorū initium cernit· nusq̄ꝫ tā insigne
exercitium damnabit· Nec enim agricultoēs
sed nec artifices in ciuitate pstabunt absqꝫ ꝓ
pulsatoribus belli· quorum opera salus ciui
tatis ⁊ cuncti demiqꝫ status· et ipa sac̄ tuta sūt·

Cap. Nonū.

Plato etiā i hῖs quos de repu·ſcripſit libris
Cū ceteros ſtatus in ciuitate inſtituiſſet· vnū
neceſſariū genus hominū.longe ceteris aāpo
ſuit qui arma tenerent· ciueſq; alios ab hoſti
bus defenderent· quibꝰ mirifica priuilegia tri
buit.honoreq; et dignitate ceteros voluit an
cellere· Quodq; ſi minime honorantur pauci for
tes repientur· Nā iuxta ſententiā Ariſtotelis
apd illos iueniūtur fortes milites ⁊ tirones ⁊
apud quos fortiſſimi quiq; honorant· Et Cice
ro iacēt ſemp ⁊ pax vigent· qui apd quoſdā
non decorātur· Ea ergo reſpu· tirannidē ſapit·
que fortes aut ſapientes minime honorat.q̄s
enim clariſſimos milites cūctis nō antepon;·
quoꝝ pietas in patriā ſtudioſa eſt·⁊ mors ꝓ
illiꝰ ſalute·ſepe ab eis offert· Hinc bruti pu
blicule Camilli ſcipiones celebrātur · Si enī
milites in repu·deeſſent·v̄gines paſſim rape
rent·matreſfamilias ad libidinē traherent·
ſacra ſimul et ꝓfana polluerēt Tandēq; cun
cta cedibꝰ et incendῖs·miſera quadā conditi
one miſcerentur·Et tandē q̄cquid prauis ho
minibꝰ liberet·id innoxios atq; innocētes pa
ti oportēt· Has vite militaris vtilitatis ⁊ belli
ce Ariſtoteles ꝯſpitiēs in ſeptio pollitico rū ait
Quod merito bellicis artibꝰ vacantes · proprie
ſūt ptes ciuitatis·⁊ eos veros ciues appellat

Suddit em̄ ꝙ p̄dicti bellici hoies·itē ꝯſiliatiuū
iudicatiui ac etiā ſacerdotes⁊ſūt vere ptes ci
uitatis Mercatoꝛ̄es vēo inq̄tum tales ⁊ agri
cole ac artifices Mechaici ⁊ mercēnarij·q̄tū
cūqꝫ ſint diuites·licꝫ neceſſarij ſint in ciuitate
non tm̄ ſunt vere ptes nec ciues illi⁹· Cui⁹ ra
cō eſt ſcd̄m eūdem pħm·qꝛ potiſſima cauſa et
racō·quare quis eſt ciuis·aut ps ciuitatis·q̄
renda eſt ex racōe tocius ciuitatis·Et ratio to
cius ciuitatis q̄renda ē ex fine·ad quē tendit
ois bn̄ ordiata politia·q̄ eſt felicitas⁊velut
finis toti⁹ reipu·Conſtat enim impoſſibile eē
felicitatēꝫ ſine virtute exiſtere·que ē principi
um ei⁹·Itaqꝫ non faciāt ciuitatēꝫ·neqꝫ eam cō
ſtituit⁊plurimos in ea ſimul viuere·ſꝫ debet eſ
ſe ꝯmunicatio bonaꝝ actionū ad finem bene
⁊ virtuoſe viuendi·Nec etiam conſtituit ciui
tatem ut adinuicem viuant·nec iniuſtum ſibi
faciāt·ſꝫ nec ciuitas noſcit̄ inſtituta grā mer
catuꝛ̄·ā ꝯmutacōnū·licꝫ ſint necāꝛie ſꝫ ē iſtitu
ta grā bn̄ viuēdi p ſe ⁊ ſuffitiēter Quo fit·ut p
tes ciuitatis ⁊ cuiuſlibꝫ reipu·determinēt ex vir
tute·q̄ ē opacō hoīs v̄tuoſa ⁊ pfecta Maifeſtū
ē aūt mercatoꝛ̄es·agcolas·⁊ mechaicas artes
ducētes·nō ꝓꝓe eē ciues·neqꝫ p ſe ſuffitient fo
re ptes ciuitatis·qꝛ vita eoꝝ admod vil ⁊ ab
iecta ē·cū nō ad v̄tutē dirigit ā ordiat hoīes

Cap. nonū.

ſed principali⁹ ad lucꝝ ⁊ queſtū ꝓpriū·ꝯmo
ꝯtraria eſt virtuti·que fundata ē in honeſto·
mercatura vero et cetere mechanice ꝯ fundāt
in vtili·Preterea veris ciuibꝫ ⁊ ptibus ciuita
tis·neceſſaria eſt vacacō ab opacōnibꝫ vilibꝫ
Et oportet aliqñ intendere actibꝫ intellectuali
bus·et talibꝫ opatiōibꝫ que generāt virtutē·
qd facere non poſſunt mercatores·agricule ⁊
artifices·qui omnino ſūt dediti artibꝫ ſuis·Sa
cerdotes vero ſm eundē phm ⁊ ac ꝯſiliatiui bel
lici et iudicatiui vere ſūt ptes ciuitatis·ꝙ nō
eſſent tales niſi in eis eēt prudētia politica Nā
exempli grā·in bellicis hoībus eſt prudentia·
p quā quis eſt agreſſiu⁹ terribiliū ⁊ qñ ⁊ quō
expedit·Nā dicit phus in ſecūdo politicorū ꝙ
vita militaris multas habet ptes virtutis·⁊
ſic de ꝯſiliatiuis ⁊ iudicatiuis ac de ſacdotibꝫ·
quia determināt de virtute·ideo ſūt vere ptes
ciuitatis· Rurſus inueſtigand eſt de noīe
militis Nomen itaqꝫ militie quidā ideo appel
lant·ꝙ a malo arcē ſolet·q̄ſi a malo arcendo
dictos·ꝙ malū arceāt a ciuitate·Alij vero no
mē militis grecū dicūt·qd duritiā ſignificat·
q̄ſi eos non molles eē ꝯueniat·Nonnulli tamē a
mille numero militē dictū putāt·q̄ſi ex mille
elect⁹·Ex oī igr militie noīe atqꝫ pncipijs cau
ſis ⁊ effectibꝫ facile cognoſcit·quāte glorie et

exellētie·ſit milicie vacare Taceo de dignita tibus·de honoribꝰ tā exellentis exercicij·quū tā ingentes tāq3 pinſignes exiſtūt ut eiꝰ vir tute·ſepe acquiſita regna·cōpata culminū im peria videamus Quo fit·ut omnis generoſus animꝰ merito ad eam aſpirare debeat·Demū vero milites gratiſſimū deo holocauſtum offer re poſſunt·et in eodē exercitio beati ſaluiq3 fiel valebunt·Unde Augꝰ·ad bonifacium·noli in qꝫ extimare neminē deo placere poſſe·qui mi litaribus armis miniſtrat·In hijs erat ſcūs dauid cui dn̄s tā magnū pbuit teſtimoniū· In hijs plurimi illiꝰ tpis iuſti fuere·In hijs erat ille Centurio q̄ dn̄o dixit:Non ſū dignus ut intres ſub tectū meū·Et iterū Gregorius· ſummam ait eſſe militie laudem·ſi quicq̄d im peratur vtiliter·ei obtempatur·Adeo bellan di officiū ſine culpa eſt·ut etiam ſub rege ſa crilego:et pagano·militare recte poſſit quicū q3 catholicus·ſi tn̄ non ſit cōtra diuinū man datum id qd̄ precipitur·vel vtrum ſit·certum non eſt·ut diffuſius contr̄ manicheos Augu ſtinus deducit·Hinc igitur amici et contribu les pluribus ad me verbis referebant:ut mi licie armiſq3 exercitio operam darem·Adde bant quoniam progenitores et ſanguine ciū ctos hāc vniēdi cōdicōe3 ſecutꝰ nō ignorabā3

Cap. decimum.

Capitulū decimū de militie laboribꝫ. oneribus atq̄ incōmodis eiuſdē vite militaris ac exercitu armorum. et de periculis huius ſtatus. et de cauſis quib⁹ hoc exercitiū diſuadetur.

Aſſurgit mater nō pigra hijs auditiſ. et vite hui⁹ militaris et armoꝝ exercitij damna. incōmoda atq̄ picula ꝛ acſi armis ipſis expta. eiſq̄ rebꝫ trita fuiſſet. hijs ſuaſionibꝫ recolebat Militie ſectatoꝛes ac arma tenentes ꝛ qđ militie ꝛ qđ armoꝝ offitiū ſit ꝛ ac quid ſua pfeſſio poſtulat ꝛ animo gerē et penſare debent. Siqđem miles primo ſacramenti atq̄ pfeſſionis ꝛ ſibi maximū on⁹ incūbē videbit. ut rēpu. tueat. iniurias arceat. ꝛ cū aplo ꝯtentus. ſtipēdijs ſuis. neminē ꝯcutiat. Hec eſt eius profeſſio. hoc offitiū. que ſi ab eo recte gerūtur. magna ſūt laude ꝛ gloia digna Si vero ea non geſſerit miles. p culdubio dedecorat illa omnia. que ſūt vel offitio militis ꝛ vel eius pfeſſioni ꝯnexa. Cū igitur tutādi ut dixi offitiū militis ſit nihil tam turpe. nil tā intolerabile. nil tam pnitioſū. ꝙ ſi ipſe qui defenſioīſ nomen habet. vim atq̄ iniuriā afferat ciuibꝫ. ut vnde ſalus expectat. inde ſcel⁹ naſcat. A ceteris nāq̄ hoibꝫ illate aduerſus ciues iniurie.

detestabiles admodū sunt· a milite vero si in
ferantur· scelerata impia atq; funesta sacrile
gia sūt· ⁊ ut paucis videat· quātū nephas sit
paupes a militibus impugnari· Hinc intelli
gi deb;· quia si inopes debilesq; miles ipse despi
ciat· nec alijs impugnantibus resistat· merito
prodicōnis nomen incurrit· Quis enim dubi
tat· quin ꝓditor flagitiosꝰ ille sit;q̄ rem custo
die fideiq; sue cōmissa; hostibꝰ patefecit· aut ve
rius ipse disrupit· Milites ergo ciuium inopū
q; custodes· non solum officio sed fide· sed sa
crāmēto· sed vi atq; natura ꝓfessionis ad hoc
vnū agendum pncipalit̄ constituti noscūtur
Si ergo pauperū ciuiūq; tutamen pretermit
tūt· quos potiꝰ ipsi sacrilego expilant conatu
sūma ꝓculdubio prodicō existimanda est· s;
tāto isigniꝰ facinꝰ erit· si p se ciues impugnēt
que omnia an a militibus armigerisq; nostri
temporis obseruentur· facile libet agnoscere
Equidem versum est ad contraria modernoꝝ
studium militum· Student nāq; cui noceant;
cui vim ⁊ iniuria; afferant· ⁊ que sunt plane
offitio suo aduersa· ea exercent impune· Nec
sunt contenti miliciam dedecorare atq; fedare
sed pimere eius videlicet naturamq; videnť·
Obliuiscuntur siquidem sue professionis· Ad
id solum tendunt· ut satis diuitiaꝝ habeāt·

ſtudiū lucrifatiēdi captent· mercaturā deniq̄ꝫ
exercent · que in eis ſordida atq̄ꝫ deformis ē ·
qui non ſolū mercando aut lucricaptādi grā
negotiādo: q̄ſi qdaꝫ apoſtate a ſua religione
cenſent. ſꝫ quodāmō deſertores atq̄ꝫ trāſfuge
videt̄ qꝛ ꝛ̄pudiata religiōe turbe ſe immiſcēt ac
pecunie q̄ſtui intendūt Taceo ſordidiora ple
rūq̄ꝫ ab eis expta cōpendia Taceo locandiq̄ꝫ
publica vectigalia paſſim eos aſſumere· cete
raq̄ꝫ vilia officia exercere Taceo in nūdinis
tabellarios atq̄ꝫ nūmularios inuerecūde ple
rūq̄ꝫ conſtitutos fore· qui tam preclarꝫ exerci
tiū infamare ⁊ penitus deturpare nō verēt̄ur·
adeo ut indigne falſoq̄ꝫ inſignia militaria ge
ſtent· et nitore̅ auri qđ deferre eorū dignitas
iubet: ſordido queſtu coinquinari non pudet·
Quis igit̄ ad hoc exercitiū aſpirabit: i quo nō
niſi nomen omni nudatū effectu ꝓch dolor re
manſit· Sed hec ꝑua cuilibet intuenti videbun
tur: ſi crudeliora quedam alia cōtemplat̄. Et ī
primis illud Scipionis occurrit: qđ militari
volentibꝫ dicere ſolitꝰ erat· qꝛ pauca vnicuiq̄ꝫ
militiā deſiderāti viſa ſunt vite mala: niſi mili
tiā addiderit· quē inquietū ſemp vel inglorīū·
vel piculo expoitum· aut ꝯtemptui deditū eſſe
oportet · Adde qđ apoſtolꝰ ait· qꝛ vita nrā mi
litia eſt ſuper terrā· Hanc igitur cū naſcendo

profiteamur: quid alia noue militie professi one op9 est. Nam ibi fortissimū corpus ferro armat. h animus ɔtra dolos. linguā. versutias et fraudes pmuniri debet. Nescio igit̄ q̄d armari exterius iuuat. cum intus in anima bellum fit. Nec illud diffiteor. quia plurimos militia ad amplas opes. ſed et ad ſummos honoris ſtatus prouehit. Sed niſi fallor longe plures ad inopiam. ad carceres. ad ſeruitutem. ad violentam ſubitamq3 mortem eodē tramite p ueniūt. Nam ut laureatus inq̄t poeta. Ex quo quis profiteri militiam animū habuit. niſi de honeſtare arma voluerit: ſemper animam in manu pituram habeat neceſſe eſt. Corpus vero nō dicā in piculo eē. ſ3 ipſūq3 piculū in corpore. Sēp eni aures militis ut Vegeti9 ait vox illa regia intonat. diſce ferire. intrepide mori. Et rurſus breue ſed horrēdū militi prouerbiū eſt. vel occides vel occideris. in hoc omne p̄da rum genus militie verſatur. Adde rurſus ad diſuaſionem huius vite militaris. que ſupra tetigimus in octauo capitulo cū de nobilitate egim9. Has igitur pie matris inuictas racōes ɔtēplās. a ſeculariū militie armorūq3 exercicō alienū me reddē ɔcepi. S3 illico affimū aīoꝝ q3 turba carne et ſāguine ut arbitror reuelāti b9 ad reliquū militandi gen9 inermē. acerbe

grauiterq; vrgere viſi ſunt Cū enim ut dicebāt
magnā etatis ptem circa humani iuris diſci
plinā expēderim · ꝯgruū q̄nimo debitū videba
tur · ut que in theorica ꝑfecerim · ad praxim de
ducerē · ꝛ que ſtudio ipſo attigerā · iam modus
ipſe conſpiciat · Dicebant enī ꝙ habens expiē
tiā ſeu opationez · ut phus inquit etiā ſine ar
te magis laudat · magis etiam ꝑficit in opā
do : ꝙ̄ habens artes ſine expientia Vt igit in
ea vel alia viuendi arte vtilius agerem · neceſſe
erat vxorē ducere : que firmat hoies in vnoq;
viuendi modo · ꝛ diſcurrēdi p orbez occaſiões
tollit · Quare ad eā coniugalē vitā infraſcrip
tis pſuaſionibꝫ ꝯmouebant ·

¶ Capitulū vndecimū de vita et ſtatu coniu
gali i ſācto ꝛ imaculato matrimonio · et
de neceſſitate vtilitate · laudibꝫ ꝛ proga
tiuis vite ꝯiugal ſup alia viuēdi gnā ·

Iſte ꝯiugalis ſtatus · ꝙ̄ ſanctus · ꝙ̄ im
maculatus atq; neceſſarius exiſtat · ne
mo eſt qui neſciat · niſi qui ſe hoiem
ac ex viro ꝛ femina natū ignorat · hic vite in
nocentiſſime ſtatus precipue iuuenibus ad
modū expedit · ne alienis illicitiſq; libidinibꝫ
miſceant · ꝛ bonis caſtiſq; coniugij fructibus

ꝑfruātur·hic ſtatus cōiugalis neceſſariꝰ fuit
ad cōſeruacōēʒ ſpeciei hūane·nā tribus euidē
tiſſimis ⁊ neceſſariȷ̄s cauſis fuit inſtitutꝰ Pri
mo ꝓpter ꝓlis gn̄ationē:ut habeat eē natura
le · itē ut poſſit nociuo obuiare·rurſus ut ha
beat eſſe vigoratū:ut poſſit ꝓles ſubſiſtere·et
tandem valeat ſibi ſimilē gn̄are·Secūdo ꝓpt
ↄcupiſcencie refrenationeʒ·Tertio ꝓpter viri
glorificacōneʒ·qꝛ ut inquit apoſtolus·mulier
eſt gloria viri·quia deus dedit hoī adiutoriū
feminā·nō ad carnalē ↄcupiſcentiā:ſ3 ut ha
beret gloriā de femina:cū eū imitat̄ in ſāctita
te:⁊ ꝓlem ex ea generet q̄ gloriā deo p̄ſtet·et
ſit ad gloriā viri:q̄ gloriat̄ ⁊ q̊dammō perpe
tuat̄ i filio·q̄ ē eius imago.Ex quibꝰ facile ag
noſcit̄·qꝛ hec beata ↄiugal̄ vita ꝑ aliquo tpe
magis expediēs ⁊ neceſſaria videt̄:ꝙ ↄtinētia
ſiue v̊ginitas·⁊ ideo ꝑeligēda q̄ res agit:ut eo
euētu lōge meliꝰ ſit vacare ↄiugali copule ꝙ
ↄtinēcie·vic3 eo tpe q̊ multiplicacō gn̄is hūa
ni ꝑneceſſaria fuit ut ↄpleret̄ nūerꝰ electoꝝ
queadmodū i ſimili videre libet·Nā teſte pho
in topicis philoſophari ſimplicit̄ melius eſt
ꝙ ditari.Verūtamē indigēti neceſſariȷ̄s:me
lius ē ditari ꝙ phari·⁊ ꝑ tpe illo ꝑeligēd̄ ſm
pho·Rurſus ad hāc ↄiugalē vitā pluria ⁊ pre
ſertim tria inducere ⁊ inclinare hoīes videntur·

Cap. xi.

ſcilicet natura·recta ratio·et gratia·Natura q̄
dem.quia ꝓpter prolē et naturalē auiditatē.
conſeruandi ſpetiem·⁊ perpetuandi ſeipſū per
filios·Demū recta ratio qua inclinatur coniunx
ad ſeruandū fidem coniugi.deniqꝫ gratia vi
delicet ſacramenti·hanc igitᵣ viuendi formā
beatam et glorioſam fore·nullus ſane mētis
ignorat·Cuiꝰ ſtatus neceſſitas·vtilitas et ſā
ctimonia · ex multis colligi poſſunt·ſꝫ pcipue
ex decem eiuſdē ſtatus excelſis laudibus ⁊ mi
rificis preconijs·Prima igitᵣ eius excellētia in
ſtituentis eſt excelſa auctoritas·Nec enim iſtū
ſanctiſſimū ordinē aut Augꝰ.aut hieronimꝰ
aut monachoꝝ pater Benedictus·ſed deꝰ ipſe
ore factoqꝫ inſtituit·Secundū preconiū ex loci
prerogatiua pendet·cum in padiſo inſtitutū
recta fide credamus·padiſo inꝙ terreno ⁊ ce
leſti·quia ut ſancti tractatores aiūt·miſſo ſo
pore:Adam raptus eſt in ſpiritu:et ut aiunt
curie celeſti interfuiſſe creditur·ibiqꝫ v̄tutes
tanti ſacramenti plene cognouit·Deniqꝫ ter
tia dignitas erat.videlicꝫ inſtitutionis eiꝰ an
tiquitas·Ruarta excellentia eſt vnitas duoꝝ
in vno corpe·quia ſcriptū eſt·erūt duo in car
ne vna·Ruinta tpis excellentia·quia in ſtatu
innocentie·qn̄ nec peccati quis rubigo initiū
ſumpſerat·Sexta dignitas ex eo colligitur ꝙ

hūc ſolū ordinem tāꝙ immaculatū: deus ipſe ſaluū fecit indignacōnis atqꝫ diluuij tempe: quo fornicatores omnes vtriuſqꝫ ſexus et no aquarum voragine deleuit. Septimo glo̍ioſā virginē deꝰ delegit hunc ordinē aſſumere. Et ꝙꝙ virginitatē vouiſſet: matrimonij verum ſacramentū non reſpuit Nec puū videtur pre conū matrimonij: cū dei filiꝰ tamdiu diſtulit carnem ſuſcipe humanā. quouſqꝫ virgo bea ta ſub matrimonio foret legitime conſtituta Octaua dignitas ꝯiugalis ex eo ꝯſtat. ꝙ xp̄s hoc matrimonij ſacramentū non mō ſua pre ſentia: ſed miraculo illuſtrat. ut Johānes re fert euāgeliſta. Nona exellentia patet. ꝙ ex eo vniuerſa fit ꝓpagacō hūani generis. Quin īmo ut inq̄t Hieronimꝰ ꝯtra Vigilātiū ſi v̂gi nitas laudat: cur matrīmoniū nō vehemēter amatur. ex quo virgines ꝓcreantur Decimū aliud matrimonij p̄conū nō inferiꝰ alijs oībꝫ videtur. quia carnis copula que ſine illa mor lem generat culpā: eius virtute nedū a pecca to immunis. qn̄imo plerūqꝫ meritoria efficit Adde ꝙ matrīmoniū nō ſolū mūdū: ſꝫ padiſū replet ut inq̄t Ambroſiꝰ ꝑ qđ ſcelera pene in finita. inceſtꝰ. multa demqꝫ ſcelera vitāt. a in gētia bona q̄rūtur. Ex hijs igit. attinētes. me ad ꝯiugalē vitā cogē quodāmō conebātur.

Cap. xij.

¶ Cap'tul͂u duodecimū. de oneribꝰ et incō modis. ⁊ laboribꝰ plurimis vite ꝯiugal' et de cauſ ꝓpt̄ q̄s nō expedit vxorē ducē

FLuctuabat vbiqꝫ animꝰ. ſed ad me verſus pie m̄ris ꝯſiliū petituros acceſ ſi an igitur vxorē ducerē cōſulebam. Illa vero q̄ ut ſepe poſtea retulit. diuturnas ꝑ me lacrimas ⁊ vota ſua altiſſimo dederat ꝫ ut in ſuā me ſortē traheret. tāq̄ꝫ rabida q̄dam leena longe contrariū ſuadebat. q̄nimo ne in cautus: tam immens naufragiū ſubirem pie rogabat. atqꝫ ſeuere cōmonebat. Dicebat em̄ mariti nomen licet dulce plurimis tn̄ erūnis fore refertū Quis enim īquit onera matrimo nij facile ferre poteſt. quis quarūdam vxorū inſolentias Quis pompas: que ſi paupes ſūt facile ab hominibꝰ cōtemnūtur. Si diuites. do tes eas tumidas. genꝰ inſolentes forma vero ſuſpectas reddit. deformitaſq̄ꝫ reddit inuiſas Quaꝝ lingua ut Plutharcꝰ voluit nil pnitio ſius. quarū audatia nil ꝓdigioſius quarū im probitate nil inexeq̄bilius cogitari poteſt. q̄ iurgijs ⁊ contentiōibꝰ obtundūt viros. Sēp enim cōquerūtur. ſemp exprobrāt. ſemp inſi diant. ⁊ ut Cathoꝰ dicebat. quos ꝯiūx diligit: illa odit. His enim cū cetera deſunt. nūq̄ꝫ tamē

lacrime: gemitus atq; ſuſpiria ut fauſtis ſuis
ſiat ſatis· ornamētoꝝ vero ābicōe adeo ardēt
ut cūctas opes labefactēt· miſeroſq; cogūt ma
ritos in queſtꝰ· indica ꝓdire ſcelera· Et qđ pi
culoſius eſt oīm· q̄ vxorē duxit· cū apoſtolo q̄
mūdi ſūt cogitat· et effeminatos viroꝝ aīos
ꝛ ab oī ſpeculacōe reddūt penitus alienos. Ta
ceo tācē q̊t in maritos fraudes excent: quot ſi
mulatiōes· quot ꝓditiōes· quot plerūq; ſup
poſitos ꝑtus· quot mētitas enutricōes· quot
alieni ſeminis ſuſceptas meſſes· Et ut facete
ꝛ perpulchre q̄dā ſapiēs dicebat· et ridiculū
magis ē· lugēt poſtea innocētes mariti· has
ſibi extīctas vxores laudāt· p̄dicāt in vrbibꝰ
quaſi pudicas· quaꝝ īpudicitia corda eorum
vulnerātur· Cogūturq; hōris nō p̄dēdi grā re
cte mentiri· Qđ ſi dotē āplā q̄s cū vxore aſſeq̄
tur· tāto ſupbior efficit· q̊ certe ſupbie ſtimuli
ſūt cuiuſlibet vxoris: forma ꝛ dos· Mulier eñ
bñ dotata· mariti dña· vxor nō ē· nil ſibi illicitū
putat· que ſuas opes quotidie mariti cōpat
egeſtati· ꝛ que a viro paſcit· dñam ſe putat·
nō ſociā· Vnde recte dicebat quidā ſapiēs· qꝛ
vñ dos ingredit· inde libertas· inde verecūdia·
inde obediencia· egreditur· Ligurgus enim
recte leges fecit· ut mulieres indotate nube
rēt: ne pecunie pocius q̄ꝫ vxores eligerētur·

Cap. xij.

At ſi pauperem quis vxorē ducit· nō vni⁹ diei·
ſʒ totius vite hoſpitem forte hoſtē cōpat. Et ut
paucis multa ↄprehendā· qui vxorem ducit:
cū apoſtolo cogitat que mūdi ſunt: ꝛ quomō
vxori cōplaceat· cui dū quis placet ꝛ ſibi atqꝫ
alijs diſpliceat· mutiliſqꝫ ſit oportet· E contra
qui ſine vxore eſt· aptior efficit̄ ad ea que dei
ſūt· vnde Aug⁹· cū in ſoliloquijs non tam ſibi
ꝙ̄ nobis loqueret̄· Nihil em̄ inquit ſencō qd
magis deiciat aīm virilē: ꝙ̄ blādimenta feīne
corporūqꝫ ille cōtactus: ſine quo vxor haberi
non poteſt· hinc hugo de ſancto victore· Non
eſt vxor ducēda viro ſapienti et lr̄is dedito·
Primo ꝙ ſtudiū ſapiētie impedit: nec poteſt
quis libris et vxori ꝑiter ſeruire. Demū mul
ta ſunt que matronarū vſib⁹ neceſſaria ſunt.
Alteri⁹ em̄ amorē: ſuū ſuſpicat̄ odiū· Rurſus
attēde ꝙ nulla eſt vxoris electio· ſʒ qual' ad
uenerit talis eſt ducēda Si iracunda· ſi fatua·
ſi deformis· ſi ſuꝑba· ſi fetida· cuiuſcūqꝫ vicij ē
poſt nuptias diſcim⁹· equus· aſin⁹· canis· ꝛ vi
liſſima mancipia prius ꝓbant̄· Et iterū idem
Hugo· non eſt quieta vita hoīs· quā inquietat
vxoris ſuſpitio· ſolicitat ancillarū ſumpt⁹· con
turbat filiorū puerſitas· Qui igit̄ prudens eſt
vitabit ea omnia ꝓmpta ꝑicula· que ex nup
tiali vita ꝓuenire ſolent· Et licet fatendū ſit

teſte Auguſtino: q̄ᵖ actus ꝯiugalis bonꝰ ſit· cō
tinētia tamen melioꝛ· Habet enim ſtatus con
tinētiū ſupra ſtatū ꝯiugalē ſex coronas p̄emi
nētie Primo qꝛ ꝯtinēs habet maioꝛē dignitatē·
pro eo q̄ᵖ ꝑ ꝯtinentiā hoies aſſimilātur ange
lis Secūdo maiorē puritatē·trahit em̄ ſpiritꝰ
per actū cōiugalē ad immūditiā carnis et effi
cit quaſi caro Tertio habet maiorē libertatē·
quia vir non habet poteſtatē ſui coꝛporis: ſed
vxoris· ⁊ ecōuerſo· ſm̄ Apoſtolū Quarto hꝫ
maioꝛē vtilitatē· qꝛ q̄ vxorē habet ſolicitꝰ eſt·
quō placeat vxoꝛi · quare diuiſus eſt Quinto
habet maiorē ſāctitatē qꝛ ꝯiugati tribulacōēꝫ
carnis hn̄t· ⁊ impulſiōēꝫ maioꝛē q̄ᵖ nō ꝯiuga
ti Sexto hn̄t maioꝛē vtilitatē qꝛ maius p̄miū·
⁊ maioꝛ fructus ſibi debetur · Merito igitur ſa
piens vir ꝯtinentiū ſāctiſſimū ſtatū ꝑelegit·
Que oīa attendētes ſapientes·ac hūani iuriſ
inꝑpꝛetes· nō ī ſulſe ꝯiugio carnali ſpūale ꝯnu
biū p̄tulere· ut videre libet in ſtatu ꝯtinenciū:
⁊ eoꝝ qui in oꝛdine eccl̄iaſtico in hac terrena
vita militant· ut tandē in ſupernis triūphent·
Aiūt enī idipſū ſpūale ꝯiugiū nō ſolū dignꝰ
eſſe q̄ᵖ carnale: ſꝫ honorabiliꝰ atqꝫ fecūdius ·
ſed et ſecurius et fortius Hijs itaqꝫ auditis
quippe a matre preſertim cum fletibus expo
ſitis· decreui a coniugio pauliſper ſubſiſtere·

Cap̄. xiij.

Verū attinentes ⁊ amici ſi pro tūc matrimo
nij onera ſubire non placebat·ad publica me
ſaltem transferrem offitia·Et preſertim ad iu
dicand᷑ populos p̄ſidendū vrbib᷒·hijs ſuaſio
nibus cōmonebat·

¶ Capitulū tredecimū de magiſtratu iudi
ciū·et de officō ⁊ munere iudicandi popu
los et preſidēdi ciuitatib᷒ et de laudib;
hmōi offitioꝝ ⁊ ↄmēdatiōe tal̄ exēcicij·

PRefecture atq; iudicandi munus:q̄
neceſſariū vite humane:q̄ excellens
⁊ preclaꝝ ſit exercitiū·⁊ a cūctis mōr
libus honoī habitū·nemo eſt qui neſciat·niſi
qui legib᷒ ſubici recuſat·aut alienis iacturis
ditari poptat·Vt enim Hieronim᷒ ait·ſi pri
mus homo ymaginē dei in ſe peccando violaſ
ſet:nequaq̄ homo homini ſubiectus eēt·nec
ali᷒ aliū iudicaſſet·fuiſſet enim ſibi vnuſquiſ
q; iudex Nam a pn̄cipio non dixit deus homi
ut preſit hominib᷒·ſ; dn̄amini inquit piſcib᷒
maris et volatilib᷒ celi ac beſtijs terre·Poſtq̄
vero peccatū int̄ homines inualuit·iurgia·rixe·
bella ⁊ ſeminaria·diſcordie creſcere ceperunt·
ffuit igit̄ neceſſariū ad cōprimend᷑ iniquorū
cupidines et violentias·ut diuina ꝓuidētia

homo homines iudicarē poſſit·ut quos naturā
ipſa aut amor ad bonū non prouocat ſaltem ti
mor hoīs cohereeat· Et hoc eſt ꝙ alibi ad eūdē
ſēſū Aug⁹·ait ꝙ cū populi multitudo ab hijs
qui maiores ſunt opprimeret:expediens ad
modū fuit ad aliquē confugere virtute et au
ctoritate preſtātē:qui iniurias cohiberet ⁊ ſū
ma infimis pari equitate coeq̄ret·legūq; trāſ
greſſoēs puniret Qui apud quoſdā magrāt⁹·
apud alios preſides alibi ꝑtores ſiue poteſta
tes·cōmuni⁹ vero iudices a iudicādo appellati
ſunt·Hij apud gentiles plurimū honoraban
tur·de quibus Valeri⁹ ait·ꝙ Appollo requiſi
tus·de iuſtis magrātib⁹·reſpōdit ſe neſcire·vtꝝ
deoꝝ nūeroꝝ an hoīm aggregari deberēt·adeo
enī hoc exercitiū illuſtre apud eos fuit:ut illō
omni potentatui preferrent·Quid enim teſte
Cicerone ꝑclarius digniuſq; inter mortales
exercitiū excogitari poteſt·ꝙ̄ vnū hoiem in re
pu·repiri:qui cōmuni vtilitati ſeruiat·q̄ cōmu
nia pro ſuis:ſua pro cōmunib⁹ habeat·q̄ velit
⁊ ſciat pſonā ciuitatis gerere dignitatē·decus
ſuſtinē·legeſq; obſeruare·iura tueri atq; exe
qui·⁊ poſtremo cūcta que ad rēpu·pertinent
fidei ſue cōmiſſa meminiſſe·Magiſtratus ſiqui
dem atq; ius dicendi poteſtatem habētes·nō
mō terrenoꝝ pncipū aut populoꝝ:ſꝫ immortāl

dei auctoritate ⁊ vice fungūtur. eſt enim latiſſi
ma eoꝝ poteſtas ⁊ iuriſdictio: veluti q̄ vite ſi
mul ⁊ necis hominū dn̄i penitus cōſtituti ſūt.
Hinc Apoſtolꝰ dicebat. qui me iudicat dn̄s ē
Hij ergo iudices atq; prouintiaꝝ poteſtates
atq; rectores. cum recte agūt: deo pariter et hoi
bus acceptiſſimi ſunt. Scriptū eſt enim. Beati
qui iuditiū faciūt. ⁊ iuſticiā in omni tempe.
Et iteꝝ p ſapientem. qui cuſtodit ⁊ iudicat iu
ſticiam: ipſe exaltabitur. Nec modo in eterna
vita eorū exaltatio erit. ſed in hoc ſeculo ſub
limatur. De quo per eūdem ſapientē dicit̄. iu
ſticia eleuat egentem. vnde ⁊ noſter Jſidorus
Magna eſt inquit laus recte iudicantis. qui
ſicut nocere ciuibus neſcit: ita prodeſſe omni
bus nouit. Alijs enim preſtat cenſuraꝫ iuſti
tie. alios bonitate iudicij ſine perſonaꝝ accep
tione ſuſcipit. non infirmat iuſtititiam auari
tie flamma. nec ſtudet auferre alteri. q̄d cupi
at. Et ſubdit hij ſunt veri iudices. qui ſicut de
iuſto iuditio ditari non appetunt: ſic eterno
premio coronantur. Demū vero iudices ſi lo
cupletes fieri poptāt. id q̄ facile eis ſit. nemo
ambigit. Naꝫ qui ciuili autoritate ⁊ potētatu
fūgunt̄: paruo tempis cōpendio longas con
ſueuere congregare diuitias

Ca·decimūquartū de oneribꝫ et laboribꝫ ⁊ incōmodis p̄fecture·⁊ iudicature ⁊ p̄ſidētie in populis·⁊ de picul' hmōi exitū·

SEd poſt hui⁹ exerciciū laudes·vicꝫ iudicādi ⁊ p̄ſidēdi honorē tātope ɔmēdatū·illico m̄r bona iſti⁹ ſtat⁹ p̄mentia·atqꝫ apta picula enarrabat·que tot ſunt ut vix enarrari queant·In primiſqꝫ veniebat in mentem q̄d ſcriptū ſepe audierat·Noli fiei iudex·niſi virtute valeas rūpere iniquitatem·Qui ſe igitur talem extimat:vanus eſt aut temerarius·Deniqꝫ inter cetera:quatuor pericula iudicantē comitātur.que omnia vel alterū vitare difficulter quiſqꝫ mortaliū poteſt·Primū ſiquidē periculū ex eo maxime imminet·quia plerūqꝫ ex cauſaꝝ multitudine defectus accidit·ſolicite diſcuſſiōis·q̄d vtiqꝫ piculum cauens beatus Iob dicebat·Cauſā quā neſciebam·diligentiſſime inueſtigabam·Sup quo Gregori⁹·ad pferendas ſententias videam⁹·ne vnq̄ȝ precipites ſimus·ne temere indiſcuſſa iudicem⁹ ⁊ q̄libet audita mala ſtatim moueāt Secūd' iudicis piculū ſequit' affect⁹ vicꝫ atqꝫ inordinata paſſio·que tāto certi⁹ eos comitātur·qūto difficilius ab eo ſepantur·Vn̄ Auguſtinus q̄ſi pro quodā miraculo narrat

Cap. xiiij.

Alipiũ collegam ſuũ nullo affectu odio·timo
re atq; premio iuſticiã ſubuertiſſe· Terciũ iu
dicis piculũ patur ex obliqua intẽtiõe·aut
iniuſto animo· vnde ſcriptũ eſt·q̃d iuſtũ eſt·
iuſte exeq̃ris·quaſi dicere velit·non eſt ſatis
iudici iuſta decernere·ſ; neceſſe eſt ſi piculũ vi
tare cupit·ut iuſta iuſte decernat·ideſt recto
animo agat ea que leges iubent· Narrat ſiq̃
dem Greg· quendã ſanctũ virũ vidiſſe iudi
cem·quẽ cognouerat i locis teterimis magno
pondere ferri ligatũ·a quo cũ q̃reret:quidnã
hoc eſſet·Reſponſũ eſt·quia eo ſolo ea patie
bat·quia cũ iudex eſſet:ſi quid pene atq; vim
dicte etiã ſm leges alicui viuens inferebat:
plus tñ crudelitatis deſiderio q̃ publico zelo
mouebat· Quartũ piculum iudices continue
temptat donoꝝ videlicet munerꝝ cupiditas·
Quis enim iſte eſt·de quo vere dicẽ poſſumus
qui diſcutit manꝰ ſuas ab omni munẽ Hic in
excelſis habitabit· Ea ſiquidẽ picula tãto iudi
cibus ꝑmptiora ſũt q̃to difficiliꝰ euitantur
vnde Iſidorus Multi tribunal aſcendũt·ſed
rari iudices inueniũtur qui populos legũ mo
deramine regant· Et ſi cetera ad hoc vitandũ
piculũ pſuaſioni deſint·illud petrarche occur
rebat·qꝫ iudex ipſe populoꝝ honorato quodã
exilio damnat·dũ otiũ domeſticũ cũ externa

ſolicitudine pmutatur· Amara certe et turbi
da iudicũ ſors eſt. Habent em̃ domũ nõ modo
muneribus aptam:ſed ⁊ litib3· ſilentio vacu
am· q̃rimoniis plena3· iurgiiſq3 refertā· Quic
quid languidũ· Quicq̃d egrotũ in puintie ſeu
ciuitatis viſceribus latet totũ ſibi tractandũ
curandũ q3 reſeruatur· vñ plautus ille comi
cus· durũ admodũ opus dicebat· multos cor
rigere qd hinc patet· quia ſeſe corrigant pau
ciſſimi· Ad de illd plutarchi preclar exemplũ·
qui cũ iudex eligeret· rẽnuit dicens q̃re ſic iu
dicabo: quaſi ſtatim ab aliis iudicãdus· nec
modo ab hoibus iudex ipſe iudicat· Quippe in
quẽ totius populi oculi vertũtur· ſed duri9 a
deo ſũmo omniũ iudice iudicari timet dicente
ſcriptura· Iuditiũ duriſſimũ hiis qui preſũt·
Poſtremo pudor ẽ· q iudicibꝰ ⁊ magiſtr̃tib3·
pudor nullus ſit· hiis preeſſe: quibus ſubeſſe
dignius fuerat· Cum igitur talia docta mater
recoleret· omnem iudicandi ambitum manu
quadã ab animo erũpere viſa eſt· Sed dum
iudicandi tribunalia tãtope abhorrerem· ad
cetera reipu· honeſta et publicata munera cõ
deſcendere· et preſertim officiũ conſulũ ciuita
tum quos appellamus rectores ⁊ tribules ipſi
hiis ſuaſionibus hortabantur·

Cap. xv.

Capitulū decimūquintū de exercitio ⁊ offitio conſiliarioꝝ·principū et vrbiū ⁊ p̄uintiaꝝ ⁊ de vtilitate·laudibꝫ ⁊ p̄mijs huius modi viuendi·

Magna ſemp reipu·ꝯſulēdi autoritas fuit·Conſules em̄ ſiue ꝯſiliarij a conſulendo recte dicti ſunt: quoꝝ prouidentia reſpu·regit·eorūq; conſilio aduerſa ciuitatis pellūtur·quies eius atq; trāquillitas eoꝝ ſtudio ⁊ induſtria cōparatur Eſtq; eius generis offitiū ipſū·ut altiſſimo deo cōtinuū obſequiū ⁊ reipu·preſidiū afferat·Vnde Aug9· de verbis domini. nec vtiq; rempu·gerē criminoſū eſt·ſ; tunc demū illicitū eſt·ſi ut diuitias p̄uatas augeas rempu·adminiſtras. Vt em̄ inq̄t ph9·nil tam vtile ē ciuitatibꝫ ⁊ regnis: q̄ ſtudioſoꝝ hr̄e cōſilia·quoꝝ offitium ut ait Tuli9·eſt vtilitatē ciuiū ſic tueri.ut quicq̄d agāt: ad rempu·referāt obliti ꝯmodoꝝ ꝓpꝛioꝝ. Quid enim ē digni9·quid reipu·vtilius·quid deo accepti9·q̄ rēpu·pacatā quietāq; tenere. et cōſilio plerūq; explē·qđ armis et multoꝝ cedibꝫ effici nō poſſit·Nā ut inquit Tuli9·nō viribꝫ aut velocitatibꝫ·aut celeritate corpis· rēs magne gerūt·ſ; ꝯſilio ⁊ autoritate ⁊ ſciētia p̄ſidētiū·Cōſiliarij em̄ rerūpu·pl9 agūt: q̄ qui

corpa iaculis hoſtiū exponūt. Similes enī ſūt gubernatoribus in naui. qui lōge plus agūt. nauem dirigendo ꝙ ceteri aut nauigādo. aut pugnando. Vñ et in bellis parum poſſunt arma: vbi non eſt conſiliū. ut ait Tulius. Pl̄ri enim a conſilio vigentes. plus conſilio in bello paceq; egerunt: ꝙ armis. Vñ ſapiens ait. Cum diſpoſitione conſilij initur bellum. a erit ſalus vbi multa conſilia. Alexandrū quidem eo potiſſimū. tam ingentes victorias obtinuiſſe legim9. quia conſiliatijs bonis cūcta agebat ut inquit Trog9 pompeius. Et ꝓpterea cōſiliarij principū. necnon conſules a rectores prouinciaꝝ. vrbium. magno ſemper honori fuere. a patres patrie recte ab antiquis appellabātur. Ad hoc itaq; exercitiū. a viuendi formam. amici a ꝯtribules hijs et plurimis perſuaſionibꝫ me trahere moliebātur. Addebant ꝑterea hūc viuendi modū genitorē meū: velut honeſtū a ſine crimine delegiſſe. Nec erat incōueniens filiū laudata honeſtaq; patris exercitia ac veſtigia imitari.

Capitulū decimūſextū de laboribus. oneribus a incōmodis conſulū ſiue conſiliariorū. et rectorum vrbium a ꝓuinciaꝝ. et de periculis huius ſtatus.

Cap. xvj.

Sed vix amici vba finierāt·qui offitiū
conſulēdi in ciuitatib⁹ tātope collau
dabant et ecce mater anxia occurrit
et plurima nedū onera·ſʒ incōmoda et picu
la hui⁹ vite ⁊ exercitij prudētiſſime recolebat
Sed inter cetera id Cathonis cōmemorabat·
qm̄ difficilimū eſt quempiā ſic reipu·conſulē
ut ꝓſit ſimul et placeat·ſʒ lōge difficili⁹ eſt·
ut ſit ei in verbo veritas·in ↄſilio fides·in com
miſſis ſilentiū·in imperando ſuauitas·⁊ tandē
euentū nō virtus·ſʒ fortuna moderabit̄·Iterꝫ
illud platonis in repu·occurrebat·Parua in
quit ciuitas egre rḡit̄/Magne vero vrbes dif
ficiles regimie exiſtūt Quare qui ad hui⁹ mōi
miniſteriū ſuſpirāt neceſſe eſt illud lactantij
fateant̄·paꝝ ē inquit nob̄ domeſticaꝝ curaꝝ·
qui publicas adoptamus·deniqꝫ quis putat
conſules ipōs vel conſiliarios a principib⁹ vel
populis amari:quos poti⁹ grauāt ꝗ iuuant
Rō ſi extrinſec⁹ honorari a populo cernam⁹·
labijs credo:cor aūt ſingulorꝫ ciuiū longe eſt
ab eis·⁊ pauperꝫ preſertim·quos duriſſimis
exactiōib⁹ deuorāt Sʒ etſi a populo ꝓ aliquo
tpe amai coliqꝫ eos videam⁹·in mēte veniat.
quis populo ſcipiōib⁹ carior fuit Quis Camil
lo·Quis Rutilio et Metello·Quis Salomone
greco·Quis haibale·Quis Ligurgo ad quos

amor ingens atqȝ ardens feruor fuit popula
ris Sed illico in odiū· in contemptū verſus ē·
Quorū illa fuere premia fori videlicȝ labor· in
iuria accuſatio· mors· exiliū· Carceres Sed cer
te illud Cathonis p̄clare dictū eſt: q̄ inter ea· q̄
ꝓſpera fortuna largiri viſa eſt· nil tā peſtilēs
tāqȝ incōſtans: q̄ populi fauor· cuiꝰ ad poſte
ros funeſta hereditas ē· Adde q̄ cū ad huiꝰ
modi conſulendi munꝰ: non niſi iuriſiurādi ſa
cramento accedāt cōſiliarij et rectores totiēs
deierare videtur quotiēs ſenatū ingrediūtur
Rurſus cū iuxta Ciceronē eos q̄ de repu· cōſul
tāt ab amore· ab odio· ab ira· a timore· liberos
eē oportet· vix aut raro cōtingit conſiliarios·
cōſules vrbiū et rectores: ab hijs paſſionibꝰ
fieri alienos· demiqȝ q̄ utiles in cōſulēdo reipu·
exiſtāt: triſtis ille euētus demōſtrāt· q̄ reſpu·
plurimū eorū crudeliſſimō aut inertiſſimō cōſulatu
indies paupior· illi vero ditiores euadūt· Nec
alijs opꝰ ē teſtionijs· p̄ter id qd̄ īfauſtis atqȝ
infelicibus nr̄is diebȝ cernimꝰ· q̄ ea ipſa con
ſulendi offitia atqȝ gubernandi rempu· mūe
ra: non ut olim inuictis delata videmꝰ· ſȝ potiꝰ
a ſolicitantibȝ ablata· Et qd̄ maiori merore
refertur ea ipā officia quibȝ paupes opprimū
tur· non puo pretio emuntur· Difficile nāqȝ et
perrarū intuemur: ut que magno exoptātur

affectu ⁊ longo querūtur labore. liberaliter im
pendant Et ut paucis agā. lōge difficili⁹ erit.
ut q̄ multo ꝯpant auro: ſine auro reddātur.
Hij ergo nō tam conſulūt q̄ꝫ cōſumāt. non tā
regūt q̄ꝫ premūt. nō tā ꝓtegūt q̄ꝫ ledūt. defen
dūt ut ipſi inquiūt rēpu. Sꝫ fateor ab alijs ⁊
non ſp. ſed a ſeipſis minime: veluti qui ciuibꝯ
grauiſſimas imponūt collectas. non in rēpu.
exſoluendas. ſꝫ ſibi imburſandas. Hij ꝯſules
dicūtur a conſulendo nō reipu. ſꝫ ſibi. gaudēt
cōſiliarij ⁊ conſulis nomine. a cuius re ⁊ effe
ctu plurimū ſunt alieni. Pauperꝝ domus euer
tunt: ut ſuas ꝯſtruāt, miſeroꝝ caſellas agros
atqꝫ predia ſubhaſtāt. ut ipſi vili⁹ emāt. cui
peqꝫ ꝓximus eſt. qui eos in licitatione vicerit
Hec fili mi inquit mater optima exercitia. ſtu
dia deſideriaqꝫ ſūt conſiliarioꝝ. cōſulū atqꝫ re
ctoꝝ peſtiferi noſtri tpis. ad que tuipſe ꝯſpice.
ſi libet aſpirare. Materna igit̄ monita adeo
viſceribꝯ meis infixa fuē. ut ad huiuſmōi cō
ſulēdi miniſteriū nullo pacto aſpiārē. ſꝫ illico
patrueles atqꝫ ſāguīe ⁊ amoē ꝯiūcti ſeſe inge
rūt. ut aliud vite genus aſſumerē. qđ ut dice
bāt a cūctis mortalibꝯ virtutis. honoris ⁊ glorie
cupidis ſemper exoptatū eſt. videlicꝫ tāq̄ꝫ ad
uocat⁹ patrocinandi exercitio verſari. ad qđ
hijs ſuaſionibus cōmouebant,

Ca· decimū ſeptimū de iuriſpitis ac de ad
uocādi et patrocinādi officio in iudicio
⁊ extr͂· ⁊ de laudibꝫ iuridice ſciētie ac ne
ceſſitate ⁊ vtilitate hꝰ ſciētifici ⁊ artifici
oſi exercitij ⁊ q̄uo ſupplet nature defectꝰ

Patrocinari ī cauſis ac in iuris hūani ſubtilibus diſceptōibꝫ verſari· ſemꝑ laudabile inſigneqꝫ exercitium fuiſſe nemo ambigit· Ea enim officia ut Saluſtius ait honeſtiora apud oēs habita ſunt· q̄ ingenio· q̄ intellectu· que demqꝫ eloq̄ntia ac dicendi ſuadēdiqꝫ artifitio ꝯſtāt· Sic ergo iuris diſciplina honeſta ſācta ⁊ ꝑneceſſaria vite hūane extitit· ⁊ ob eā rē omni t͛pe plurimū fuerit ꝯmendata· Eadē racōne diſciplinā ipſā ſectantes qui iuriſpiti ſeu ꝯſulti appellati ſūt· vtiliter ac laudabilit͛ ⁊ neceſſario vtūtur iuribus humanis: q̄ nō n̄ ad lites int͛ hoīes dirimēdas: amicitiāqꝫ atqꝫ ipſā rēpu· augendā inſtituta ſūt· Hinc Juſtinianꝰ ait· aduocati q̄ dirimūt ambigua facta cauſarꝫ· nō minꝰ ꝓuident humano gn̄i: q̄ ſi ꝑlijs armiſqꝫ pētes patriāq̄ ſaluarent Et aliꝰ ſapiens magna ꝯmēdatiōe dignos eos facit: qui qđ iuſtum· qđ bonū· qđ equū eſt: hominibꝫ pſuadēt· Eſt ergo hꝰ exercitij honeſtas atqꝫ nec̄itas admođ manifeſta

Cap. xvij.

ẜ et vtilitas publica manifeſtior. Q̃ntum vero in eodē nobili exꝛcitio priuate ſit vtilitatis·nemo eſt qui ambigat·Habuit tñ inuidos ōni tempe hoc ſcientificū ⁊ honeſtū exercitiū·non nullis enim nō ſatis·nec r̄cte intelligentibus viſum eſt leges ipſas·atq; legū inẗpretes·et iuriſperitos cauſā dare litigĳs·illaq; q̄ maxime interire·ī quos pulchre Cicero ī eis quos de legib; edidit libris inuehit·ait enim veriꝰ ignoratōe; legū occaſionē litigĳs pare·Ignorantes enim leges:voluptates ⁊ appetitus ſuos putāt ⁊ optāt legib; iuuari poſſe·quaē inquit Cicero cūctos ꝯſulunt·an ſit lex·que ſuo poſſit ſuffragari appetitui aut cupiditati·quo fit ut ipſaꝝ legū ignorātia nō iuriſpiti·viam litigĳs p̄ſtent·Adde aduerſus iuriſpitos aliā non minorē emulationē·nōnulli enim pſuaſū habent id qd ex ipō exercitio laudato cōpat· improbe atq; illicite fore queſitū·Plane non ita ſentiebāt antiqui ph̄i·et ſapientes ẜ nec catholici tractatores·qui in cōſtituendis deẗminādiſq; hominū deſidĳs·iudices·teſtes·et aduocatos aſſiſtere decreuerūt·ſolis tñ iuriſperitis licitū eſſe voluerūt·ſuū cōſiliū iuſte vēdere potuiſſe·Cuiꝰ inter cetera illa a ph̄o ratō aſſignat·quia iudex ipſe ⁊ teſtis·cōmunes ſunt pſone·et ꝓ vtraq; parte cōſtitute·Aduocatꝰ

vero alterã tm̃ fouet ptem. a q̃litate honeſte
q; ſalariũ exigit. Hui⁹ preterea nobilis ac ſci
entifici exercitij excellentia. ex pluribꝫ illuſtra
tur effectibꝫ. Eſt enĩ mortaliũ hoĩm deſideriũ ut
ad id potiſſimũ tendat. eodẽ pho teſte. ut veri
tatẽ agnoſcat. q̃re ad ipſũ ĩ rebꝫ agibilibꝫ cun
ctis hũana ꝓperat inquiſitio. pſertim cũ ob
eas hoĩm cupiditates. q̃ a vero. q̃ a iuſto plerũ
q; diuertere cogũt: ꝓpt̃ rerũ hũanarũ varieta
tes. difficult̃ q̃dẽ veritas ipa ⁊ iuſtitia agnoſci
poteſt. Hinc p Iſaiã ꝓpham de hũana iuſtitia
dicit. tãq̃ pãnus mẽſtruate vniuerſe iuſticie
veſtre: ut humanã iuſticiã difficulter attingi
et cognoſci poſſe liquido demõſtraret. Auari⁹
enĩ ꝯ iuſti⁹ hoĩes lites ⁊ iurgia mouẽt. Quia
ut inq̃t ſapiẽs. de⁹ fecit hoĩeꝫ rectũ. ⁊ ipſe immiſ
cuit ſe infinitis q̃ſtionibꝫ. Fuit ergo neceſſe hũa
no generi iuriſpitos ꝯſtituere: quorũ ĩduſtria
et expectata iuriſpitia eas ſine bellorũ fragori
bus queſtiones decideret. quas humana ꝑ
uerſa q; auaritia attulit. Laudãtur igit̃ pluri
mũ atq; merito diuerſis honorũ titul̃ illuſtrã
tur iuriſpiti: qui veritatẽ et apiũt: ⁊ int̃ hoĩm
cupidines p ſue ſcientie cõiecturas ⁊ regulas.
quid verũ. quid iuſtũ ſit explicãt docẽt atq; e
tenebris ad lucẽ vſq; deducũt. quorũ tãta vis
eſt ut nõnũq̃ eas veritates. quas vel natura

vel induſtria· veri9 aſtutia humana·in dam
nū ſimul et penaꝫ peccati humani generis oc
cultas fecerit·ipſi iuriſpiti ſui ingeniꝭ ſubtilita
te ad reipu·quietē atqꝫ noſtrā cōmoditatē re
uelent·Plurime ſiquidē veritates incognite·
plurime iniuſtitie impunite manerēt·ſi iuriſ
peritoꝝ ceſſaret ſapientia·et ſua querendaꝝ
reꝝ ſtudioſa ſagacitas contemptui·aut non
vſui haberent·Deniqꝫ nemo vnqꝫ dubitauit
veꝝ ꝛ iuſtū multo eſſe meliora ꝙ falſū et iniu
ſtū·eēt enī ratiōi diſſonū·ſi veꝝ a falſo·iuſtū
ab iniuſto viceret·Rō vtiqꝫ funeſtū in repu.
ſepe accideret·ſi iuriſconſulti deeſſent·quoꝝ id
precipuū ſtudiū eſt·iuſtū ab iniuſto·falſū a
vero diſcernāt·Rurſus ꝙ neceſſariū humane
reipu·hoc exercitiū fuerit·exeo patet·qm̄ ut
phs inquit in ethicis·Sūt nōnulli homines
peſſime quidē ꝑſuaſibiles:qui non facile cre
dunt niſi certiſſima videant ſigna·aut fortes
habeant ꝑſuaſiones·Aduocati igit̄ plurimū
ſūt cōmendandi·qui virtute ſcientie iuridice
certiſſimas vel ꝓpinquas·ymo fortiſſimas ꝑ
ſuaſiones elitiūt·et illa iudicibꝫ ſuadent·adiu
uandam innocentiā·ꝛ reprimendas punien
daſqꝫ violētias ꝛ iniuſtitias·Vn̄ Cicero hāc
iuris diſciplinā extollens·Hec inquit ad oēs
res priuatas atqꝫ publicas tuēdas inſtituta

eſt. Et iterū hec ars tuta eſt. hec honeſta. hec il
luſtris. q̄ ſepe multe reſpu. ſalue facte ſūt. Dem
q; ut phus voluit. oēs artes inuēte noſcūtur
ad ſupplendas hūane nature defect9 ut libet
exēpli grā vnū inſerē. Natura enī ipa lapides
ligna atq; ferrū pducit: ſ3 minime domū efficit.
q̄re recte ⁊ necc̄ario ars domificādi inuēta ē: q̄
idipſū ſupplet qd natura deficit. Simili mō na
tura parēs lanā ⁊ linū: ſ3 nō veſtes pducit. ſa
lubriter ḡ atq; necc̄ario artes texēdi atq; ſuēdi
inuēte ſūt. Natura ḡ q̄q̄ hoī iſtrumēta loquē
di dedit: nō tn̄ virtutē tribuit pſuadēdi. S; ar
te effectū ē. ut hoīes ſtudio ipſo atq; mirabili
artificō vi q̄dā dicēdi ꝯſeq̄ntē: ꝯcept9 vic; ſuos
iprimē poſſe audiētiū aīmis. ſicut natura mi
nime dedit hoī vim diſcernēdi cōgruū ab incō
gruo: nꝑ ḡmatice ſciētiā. nec verū a falſo. nꝑ
dialeticā. Licet dederit inſtrumētū ꝯgnoſcēdi
verū a falſo. videlic; loquelā ⁊ intellectū. Opor
tebat ergo p ꝯſeruacōne humane vite: ⁊ tol
lēdis inter hoīes deſidijs. ut nature h9 defect9
ſuppleret per iuriſpitos: qui ipſū iuſtū ⁊ rectū
iudicib; pſuadēt: ſm traditas legiſlacōnes. ⁊
nonnū q̄ iuſtū et rectū diſtinguāt. limitent et
moderētur: ſm pticulariū caſuū occurrentias
et legiſlatoris mentē. que omnia pirent. niſi
iuriſperiti eſſent qui ea hominib; ſuaderent.

Et ut paucis agam⁹. sūma est excellencia hui⁹ exercitij. quo ipsa vniuersalia statuta humana que gn̄alibꝫ atqꝫ in determinatis verbis statuūtur. lucidius intelligūtur Nā p iurispitoꝝ subtilem ⁊ ingeniosā applicacōez dictaꝝ legū ad causas particulares mentē legū interpretātur. Et tandē vero p hoc nobile aduocacōnis offitiū: insontes defendūtur. oppressi releuantur. ⁊ ut paucis multa ꝯprehendam⁹. iustitia periret. si deesset qui iustitiā allegaret Ex quibꝫ facile cognoscitur. quāta sit hui⁹ exercitij honestas. quanta necessitas. quāta demqꝫ vtilitas Sed vix affiniū ⁊ amicoꝝ solicita instātia verba finierāt. cū mater clamitans dicebat illud sapientis. fili mi si te lactauerint peccatores: ne acquiescas. Et tandē aduocatoꝝ vitam ac exercitiū eorūqꝫ aperta discrimina ⁊ picula sequentibꝫ verbis dissuasit.

¶ Capitulū decimūoctauū de incōmodis ⁊ oneribꝫ exercicij iuristaꝝ ⁊ artis aduocationis in causis et iudicijs. et de piculis hui⁹ status ⁊ modi viuendi. ⁊ de dāmis que ex illo veniūt reipu. et an litigia nutriantur ex aduocatorum copia et an humana iustitia potest impleri in iure naturali.

IVriſperitoꝝ eoꝝ p̄ſertim qui forẽſes
cauſas agũt in iudicio quos aduoca
tos vel cauſidicos appellamus. q̄ ſit
dãnoſũ piculoſũq; exercitiũ: nemo aptius q̄
aduocatus ipſe vnq̄ intellexit S; et q̄ntũ hoibꝰ
ſit inutile q̄ppe et pernitioſũ nemo rectius ag
nouit q̄ qui p eius infortunio aduocato indi
guit. Huiꝰ exercitij dãna. diſcrimina atq; picu
la: nõ facile enarrari poſſent. Ex multis autē
paucula q̄dã in mediũ adducẽda decreuimꝰ.
In p̄mis naturã artis atq; exercitij conſiderare
oportet. Eſt enĩ eius gñis patrocinatio in cau
ſis. q2 difficile eſt aduocato et cauſidico vnũ
iuuare: quin alteꝝ ledat. cui pulchre Ambro.
dicẽ videt̃. q nõ poteſt alteri ſubuenire: niſi al
ter ledat̃. commodius eſt neutꝝ iuuare: q̄ gra
uare alteꝝ. vñ ſup illo verbo impio p̄bes auxi
liũ Augꝰ. inq̄t. callidi argumẽtatores. et iuriſ
piti fallaces dũ cupiunt ditari. vix preuarica
tiõis piculũ fugiũt. cõtrouſias actõeſq; cãꝝ. cõ
tra ipſa iura v̄tũt. et ut adu̇ſarios coherceãt.
inſſiõibꝰ legum ad illudendos iudices. exquiſi
tis exemplis. multiplices intellectus. et caui
loſas a legibus elitiũt cõiecturas. quid igit̃ in
eis laudem non facile inuenio. vendunt enim
linguã ſuã que ſpirituſſancti donũ eſt. qua de
re Augꝰ. de ſeipõ in li. cõfeſſionũ loquens ait

NB.

Cap. xviiij.

Placuit m̄ ſubtrahere miniſteriū lingue mee
a mundanis loquacitatis mee: ne ceteri mei
exemplo· iam nō legē domini· ſꝫ forenſici bella
mercarētur· ⁊ ex ore meo arma furori ſuo ac
cōmodarē· Rurſus nō illis puto aſſentiend̄
qui negāt cauſidicos lites nutrire· ſed potius
preſcīdere ꝯtendūt· ex Ciceronis verbis argu
mentū ſumētes· que recte intellecta eos ledūt
Aut enim eos qui leges ignorāt· voluptates
et appetit⁹ ſuos putant legibꝫ iuuari poſſe· et
inde legūꝑitos conſulūt ut eis dicant appeti
tus ſuos legib⁹ ſequi poſſe· Sed ea verba q̇d
aliud ſonaē videt̄: ꝙ̄ aduocatos lites gignē·
dū voluptuoſ ⁊ cupidis hoib⁹ ſuadent legib⁹
poſſe explere· q̄ leges ipſe vetant· Quis em̄ tā
amēs eſt: qui leges iuſtas aſſerat iurgia nu
trire· quas dicit Cicero in eodē de legib⁹ eſſe
vicioꝝ emendatrices· virtutūqꝫ cōmendatri
ces· Sed ex mente Ciceronis elici poſſe· nō le
ges ſꝫ legib⁹ abutentes qui ſunt legiſte· lites
nutrire ⁊ educare pſpicuū eſt Qui ut naſcan
tur lites: ſpē victorie victis ꝓmittūt· adducen
tes innumera fallatiaꝝ repagula· ⁊ aſtutiaꝝ
obſtacula ſm̄ policratū· Qui em̄ cecus nō eſt·
liquido videbit: ꝙ non hominū negotia: non
cauſe· nō cōtrouerſie ſuſcitāt aduocatos· qn̄
ymo ut oculis cernim⁹· aduocati ipſi cauſas

gignūt· litigia ſuſcitāt· ꝯtrouerſias fouēt· imo
monēt atq; nutriūt· Prebeāt huic veritati te
ſtimoniū ea loca q̄ ēte beata dixerim· vbi ſi de
ſunt aduocati· ibi cauſe ipſaq; litigia deſunt·
vbi vero aduocatoꝝ turba ſtrepit· ibi litiū an
fractib; tota ciuitas ardet· nec domꝰ aliq̄ a li
tigio vacat· Vidi ego in germania vrbes ꝙ̄
plurimas populatiſſimas quidē atq; optima
politia gaudētes· in q̄b; ciuis vnꝰ iuriſignarꝰ
in decidendis cauſis penitus inexꝑtus: totius
ciuitatis cauſas breui momento pacifice ⁊ in
credibili ſilentio t̄minabat· vbi nec aſſiſtētia
erat aduocatorū· nec allegationū ingenioſa
altercacō· Stupenti igit̄ mihi atq; querēti· cur
in tāta vrbe tā pue atq; perpauce cauſe age
rētur· q̄due cauſe erat: ꝙ nullꝰ ibi aduocatꝰ
adeſſet· Rn̄ſum tandē eſt cū faceto modeſtoq;
riſu: vltimū eſſe cauſam primi· Addebantq;
ut ego mihiipſi inquirendo ſatiſfacerem· ac ſi
aperte dixiſſent· pauculas admodū cauſas
in tribunalibus eſſe ſuis: cuius rei illa erat ra
tio· quia nullum qui eas ꝓponeret aduocatū
facile admittebāt· Profecto non inſulſū eoꝝ
dictū puto· plurimi quidē nequaꝙ̄ plerūq; li
tigarēt· q̄nimo aliq̄d forſan iniuſte paterent̄·
niſi aduocatoꝝ pmitas adeſſet· atq; eoꝝ ſolici
tudo q̄ vincē pollicēnt̄· Nemo certe niſi inſanꝰ

ſine armis bellū tentat. Quippe plurimi ſalui fuere. q̄ illis arma defuere. ⁊ longe plures pire armoꝝ fiducia. q̄ penuria Tolle enim frenetico arma. preſtabis et vitā. tolle cupidis litigādi miniſtros. ſimul tolles ⁊ lites. Cupit enim omnis artifex ut ph̄s in ethicis voluit. ſua laudare opa ſimul et dilatare. Sic poeta ſua poemata laudat. a cūctis recipi optat. ſic faber ut inquit Hiero. ſua fabrilia tractat. ſtudetq̄ ſūmope ut tot⁹ orbis ea indigeat Citharista demq̄ omnes exoptat dies eſſe fauſtos atq̄ ſolemnes Armoꝝ ⁊ machinaꝝ artifex. nuptiaꝝ aut pacis tpa infeſta habet ⁊ gn̄aliter de pace nō cogitat qui cū bello lucrat᷑. nec aliter agit aduocat⁹. alienas cupit ꝯtrouerſias ꝓpinquoꝝ ⁊ cauſas exagitat: qui ſuas nō litigat. diſſidēdo. litigando lucrat᷑. qui mēdicaret. ſi quietiſſiē omnes viuerent. Et ut paucis dicā: deſūt lites ſi deſūt qui lites cupiant atq̄ ſolicitant Demq̄ apoſtol⁹ ait. ſeruos dei non decet litigare Quo igitur alienas opes litigando q̄rere poſſum⁹ licite. qui noſtra ꝓximis offerre iubemur Et iuxta dominicū cōſiliū petēti dam̄ide. palliū non negem⁹. Demū vero illd ego veriſſimū puto: quia longe min⁹ reipub. xpiane nociuū videbit᷑. ſi iudicioꝝ ſtrepit⁹. ſi cauſaꝝ deceptōes non habeat. ſi aduocatorū

ꝑenuriam patiat̃:ꝙ ſi per cauſaꝝ ꝛ litigatoꝝ atqꝫ aduocatoꝝ copias:caritatis ordo ꝑeat. que in litigādo ſeruari minime poteſt. Et iterū longe minꝰ ꝑnitioſū arbitror. quoſdā forſan iniuſte opprimi ob defenſionis aduocacōiſqꝫ defectū:ꝙ plurimos imo ipſā rēpu. eiuſqꝫ qui eteꝝ:tot tātiſqꝫ ut cerninꝰ litiū ꝑturbatiōibꝰ concuti atqꝫ ſubuerti. que veluti quedā incen dia:cūctas reſpu. adurūt atqꝫ cōfundūt. Po ſtremo quis cauſaꝝ. quis fori. aut iudicialis ſtrepitus tam auidus eſt. queꝫ non moueāt imo terreant plurimū illa Bern. verba. Qui cū ad eugeniū ageret. ac eū inducē conaret. ut fideles ad diuinā legem diſcendā ſectandā qꝫ alliceret et aduocatoꝝ aſtucias fugiēdas eſſe oſtenderet. quotidie inquit perſtrepūt in tuo palacio leges. ſed Iuſtiniani nō domini: iuſte ne eciā illud. Tu videris. Non certe. Lex dn̄i immaculata ꝯuertens aīas. ea aūt nō tā leges ꝙ lites ſunt. ꝛ cauillacōnes ſubuerten tes iudiciū Tu ergo paſtor ꝛ ep̄us aīaꝝ. qua mēte obſecro ſuſtines corā te ſilere illā:iſtas garrire. Puto ꝙ eciā hec puerſitas te ꝯpellat ad dn̄m dicere cū ꝓpheta. Narrauerūt mihi ini q̄ fabulacōes. ſꝫ nō ut lex tua. Hec bernhardꝰ de humanis legibus et earū ſectatoribꝰ. Rur ſus niſi fallor. fallitur quiſquis qui litigandi

Cap. xviij.

offitiū aſſumit· ⁊ lōge magis fallit᷑: qui artes litigandi ⁊ cōtendēdi eligit· in quibꝫ ꝓpter nocendi facilitatem quāto quis doctior: tāto neq̄or euadit· ut de aleatoribꝫ Policratꝰ ait· Unde Augꝰ· forma inquit in eis eſt litigioſa· hoc ipſo laudabilior· quo fraudulētior Fateor enim vtilis eſt iuris ſcientia: ſi eius ꝓfeſſores intrā eius limites agerēt· et legū terminos nō trāſgrederētur· Sꝫ plurimi illis abutūtur et falſo legū intellectu· ⁊ nouis interpretacōibꝫ ſacris legibꝫ illudunt. Qđ ſi ſecus agerent: paupes admodū et inopes· fateor tñ felices viuerent· Ea de re ſancti viri piculū taꝫ ꝓmptū immīnē hoc exercitiū tenētibꝫ cernentes· merito pfectis et deo dicatis viris· nedū forenſiū cauſaꝝ interdicūt exercitiū· ſꝫ humanaꝝ legū ſtudiū· quatū inter ceteras illa ē ratio· ne videlicꝫ iuriſperiti magnū extiment eā iuſtitiā quā ipſi continent ⁊ venerātur· ⁊ quā leges hūane docent· reſpectu eius iuſtitie· quā lex dei cōtinet et venerat᷑· Juſtitia enī hūana quā leges ſeculi ꝓfitētur· impleri indubie poteſt facultate et nature viribꝰ· qđ ex eo maxime patet ut alia taceam: qm̄ criſtus in euangelio ex duobꝫ naturalibꝫ preceptis oēs leges ⁊ ꝓphetas pendere dixit· put pulchre Augꝰ· deducit in epiſtola ad voluſianū: diuina vero iuſtitia non niſi

ſupna gratia impleri poteſt. Quare ad hunc ſenſū verius q̄ paulo ãte Iſaias dicebat de humana iuſtitia. pãnus menſtruate iuſtitie vr̃e ſunt. Sed nec alienum ab hoc ꝓpoſito videtur qd dominus in euangelio ait. niſi abūdaueit iuſtitia veſtra plus q̄ ſcribaꝝ a phariſeorū: nō intrabitis i regnū celoꝝ. Qd vtiq; recte dici poteſt de humana iuſticia. q̄ q̄ iuriſpiti et cauſidici aſtruere nituntur. ut xp̄us fidelibus ſuis dicē videat. niſi abūdauerit iuſticia vrã plus q̄ ſcribaꝝ et phariſeoꝝ ideſt legiſtarū a iuriſpitoꝝ humani iuris: non intrabitis in regnū celoꝝ. Nec enim hec iuſticia: que ex humanis reſultat legib;. ſola ad ſalutē ſufficit: cum illa ut philoſophus in politicis volunt: ſolum reipu. terrenam quietudinē appetat. Cuius gracia plurima que lex diuina vetat et punit: ipſa permittit aut iubet. Vnde Aug9. Hec lex que de regendis vrbib9 datur: multa ꝓ tpali pace aut pmittit aut iubet: que lex diuina grauiſſime punit ut in cōcubinatu atq; vſuris. Demū in preſcripcōnibus et multis aliis reperire libet. Demq; lex ipſa humana ut premiſſum eſt virtuti humane et naturali innitiē. que nequaq̄ ad eternā felicitatē ſufficit ſine ſpeciali auxilio diuine grē. qd aliť eſt ſenciendū de diuina juſticia. que tū dei a a deo

eſt. Dabo igitur inquit mater pluribꝰ pſuaſionibꝫ finē. ſi id ſolū dixerim quia humani iuris ſectatores ſolo noīe iuris letātur. cū rem ipſam non habeant. qñimo ſub iuris atqꝫ iuſticie obtentu. ipſa iura et iuſticiā perſequuntur. ut recte de eis dicat verā iuſtitia. filios enutriui et exaltaui. ipſi vero ſpreuerūt me. tandē quis ille legiſta eſt et laudabimus eū. qui ut inquit Augꝰ. dicat clientulo ſuo recipe qd mihi cū tibi adeſſem obtuliſti. redde aduerſario tuo qd me iniuſte patrocināte abſtuliſti. cuiꝰ opera decepto iudice et circūuentis legibꝫ viciſti. Longe ſatis euagatus ſū in deſcribendis aduocatoꝝ piculis. ſed expertus dixi Turpe enim videbatur patritio ignorare ea in quibꝫ verſatus eſt Quaſi ergo mihi maternis hijs Imo diuinis cōmonitiōibus edoctus forenſiū atqꝫ ciuiliū cauſas et iuditia penitus deſerere. Victi ergo et ſupati contribules. ad aliud vite genus innocentiſſimū ut dicebant. videlicet notarioꝝ me tranſferre verbis atqꝫ ſuaſionibꝫ ſequentibꝫ nitebant.

Capitulū decimūnonū de notarijs. tabellionibus et ſcribis. et de huiꝰ artis laudibus. vtilitate et cōmendacōne ac neceſſitate.

Liber pͥmus.

Tabellarioꝝ ſiue notarioꝝ ars ⁊ viuē
di formula ꝙ̄ honeſta hõrabiĺ et lau
data ſit:ex pluris p̄ſerti illi⁹ nccītate
et vtilitate facile cognoſcit· Periret ſiqͥdē oīs
iudicioꝝ tela·ñ eēnt notarij q̄ acta ꝯſcriberēt·
piret ip̄a veritas ⁊ fides ī ꝯtractib; ⁊ ꝯmercijs
hoīm·piret oīs ordo in iuditio foreſiū cauſaꝝ·
niſi eſſ; aliq̄ fidelis publicaq; pſona:cui iudex
crederet de hijs que ab vtraq; litigantiū pte:
aut offerūtur aut dicūtur· Itē ſūt īſtituti nōīj
ad ꝯfirmatiōe; veritatis·ſ; cū ip̄a veritas vbi
cūq; ſonuerit:ab illo eſt qui dicit·ego ſū via
et veritas· Recte certe ratiōe notarioꝝ offitiū
valde laudabile erit·quia in veritatis cōpro
batione ⁊ ꝯfirmacōne:radicē et fundamentū
ſuſcipit· Demū hui⁹ artis laudes ⁊ vtilitates
ex eo patent·quia publice vtilitati deſeruiūt·
Hij nāq; nedum apud pedaneos minoreſq;
magiſtrat⁹·creditū et autoritatē obtinēt·ſed
apud reges ⁊ principes et cūcta eminētia tri
būalia acceptiſſimi ⁊ familiariſſimi exiſtunt·
quoꝝ manib; imo admirāda fide inſtrumēta·
p̄uilegia ⁊ lr̄e ad perpetue rei memoriā ꝯfitiū
tur· Et poſt multa tpm ſecula·ex horū ſola no
tarioꝝ ſubſcripcōe·indubitatā ꝓbacōe; indu
cūt· Hij typū tenēt euāgeliſtarū xp̄i qui eius
geſta ⁊ acta in euangelio·tā fideliter q̄ vtiliť

deſcripſerūt·et ut ceteras h⁹ artis cōmodita
tes et laudes omittā·qui illā exercēt:magna
lucra ſūmos honores aſſequūtur·ut breui tē
pore ac puo labore·opulenta vtilitatis cōpen
dia adipiſcātur·ꝛ tandē ab oibus honorātur
quia omnes illis indigent·

¶Capitulū viceſimū de miſeriis·calamitatibus ac laboribꝰ ꝛ piculis tabellionū et tabellarioꝝ·ꝛ illoꝝ fraudibꝫ ꝛ dolis·

INter ceteras vite hūane artes ꝛ mo
dos formulaſqꝫ viuēdi·ſcribarū atqꝫ
notarioꝝ artē miſeriā·calamitoſam
ac multis erūnis plenā nemo ignorat·niſi q̄
tā felix fuit·ut nec litē in iuditio·actor nec re⁹
extiterit·nec ꝯtrahendi gratia·triſti illoꝝ mi
niſterio eguit·Breui igit̄ huius artis calamita
tes·infelicitates·labores atqꝫ picula adduce
mus pauca ex multis colligentes·In primis
igitur fatemur·hn̄t tabelliōes offitiū publicū
Sꝫ priuatū exercēt negotiū·nō reipu·ſeruiūt·
ſꝫ reifamiliari deſeruiūt·nō illā·ſed iſtā augēt
ꝯmūes ſunt pſone·ſed ꝓpria ſūt lucra·Demū
tabellarii ipſi ſeruos ſe eē publicos nouerit·
quos iureiurādo cōſtat aſtrictos·ut quotiēs
rogari eos a quoqꝫ in omni cauſa cōtingat·

ferre eos teſtimoniū oporteat·Nemini autem
dubiū exiſtit tam aſtrictos reipu·ſeruos·nō
eſſe illi⁹ dignitatis atqꝫ felicitatis·vti paulo
añ depictū eſt Eius vero artis labores fraudes
doli atqꝫ picula ex eo ꝯſtāt·q̄ natura ip̄a īpel
lūtur hoīes ꝗtis fidē ipſā ſeruare·veitatē atte
ſtari·ac de illa libere vbiqꝫ ferre teſtiomū·mi
ſeri tn̄ tabelliōes ſoli ſūt:qui nō niſi pecūia de
fide dicere ac rogari velint·Nec aliter ꝙ p̄tio
inſueniēte veritati fidē accomodēt·paup̄ ſiqͥdē
fidē petit veritatis:ille māmona exigit iniqͥta
tis·Turpis igit̄ eſt qui p̄tio turpit̄ accipit:qͦd
gratis exhibē tenet̄ Quo fit ut hanc vite for
mulā exercentes·nedū iuſticiam:ſed ipſaꝫ in
iuſticiā vendāt·quare teſte Auguſtino·nihil
ordinacius eſſe poteſt·nā iuſticiā vēdere iniq͂
tatis eſt·iniuſticiā vero rabioſa īſania·In ce
teris enī ꝯtractibꝫ res vendita alienat̄ a vēdi
tore·⁊ trāſit in emptorē·ſꝫ in hoc infelici ꝯtra
ctu nullā iuſticiā hꝫ notari⁹ vēditor·Sic miſer
artifex ipſā veritatem ad quā corroborādam
eruendāqꝫ creat⁹ eſt·⁊ que eū honoratū red
dit:inhonorat atqꝫ vilificat·dū eam ut p̄miſ
ſum eſt precio exponit·Apud antiquos enim
tabellarij alebātur a publico·eratqꝫ gratuitū
offitiū·eo igitur ſeculo aureo certe laudabil
erat tabellionica ars·laudabile exercitium·

Cap. xx.

nūc vero ꝙ ad p̄tiū exponitꝛ merito in ſor
dibꝫ ↄputatur ſm̄ Policratū. Rurſus notari
us ſeruus eſt iuſtitie. q̄ virtutū regina eſt et
dn̄a. qui ergo dn̄aꝫ ſuā venditꝫ ut ꝓditoꝛ indi
candus eſt. O quot falſa ab eis ↄſtituūtur in
ſtrumēta prece quidē vel precio. O quot ↄtra
ctus fabricātꝫ rei geſte ſubſtātiā longe aliter
ſcribētes q̄ ptes ꝓfeſſe ſūt O quot falſas clau
ſulas inſerūt Aliaſqꝫ iuſtas abolēt. verba cā
cellant. dictiōes vitiāt. in multoꝝ leſionē atqꝫ
iacturā. O quot neglect9 ne dixerim dolos in
iudicijs ꝛ cōtractibꝫ cōmittūt. annos indictio
nes. diē atqꝫ locū pretermittūt. Nec teſtes ad
hibēt nature rei neceſſarios. lrās ſcripturāqꝫ
diuerſificāt. Qua de re inſtrumēta ſuſpectaꝫ ꝛ
dubia reddūt. O quot errores. fraudes ꝛ ma
chinamēta ab eis admittūtur. Ob quas res
innūera litigia. im̄ortales cōtentiōes ibi naſcū
tur. vbi ſopiri debuerūt. Demū ꝓthocolla nō
retinēt. ꝛ diuerſa plerūqꝫ ab illis inſtrumēta
edūtur. Pleriqꝫ vero lrās contract9 et inſtru
menta ſup vſuris et ↄtra iuris precepta conſi
tiūt. paruifacientes q̄ ex ea re infames inabi
leſqꝫ euadūt. O quot colluſiones agunt in iu
ditio. quot decepcōes apud iudicem. quot fal
ſas atteſtatiōes. quot ſupfluas dilacōes. q̄t
acta inutilia ſcribunt ꝛ ut creſcat regiſtrum

ꝓceſſuſq; in precio augeatur· Taceo quia ex
ceſſiua ſalaria exigũt· crimen cõcuſſionis nõ
verẽtes· oīa ꝑcio agunt· nec calamũ quidẽ ma
nu capiũt: niſi pecunia aſſit· taxas excedũt· de
quibꝫ Greg· dicẽ videt̃ qꝛ multo ſceleratiꝰ ille
accipit: q̃ aliꝰ offert· Hij certe crudeliores ſũt
illis latronibꝫ qui inſidias adhibent· Naꝫ iſti
palã rapacitatis auaricia ſeuiũt· Ceteri enĩ ho
ſtes in ſuoꝝ tm̃ hoſtiũ ſãguĩe armãtur· aſini i
circũdã hoim neceſſe pecunias accipiũt· iſti ut
crudeliſſimi carnifices ciuiũ amicoꝝ cũctorũ
q; hominũ oppreſſiõe letãtur· & oim litigãtiũ
vitã extinguũt· Quid enĩ ꝓdeſt iuſtũ hr̃e iudi
cem: ſꝫ rapacẽ notariũ· Hinc Iſidorꝰ ad delictũ
ꝑtinet iudicis iprobos hr̃e miniſtros· Ais forte
quid ad rem: locupletes ſũt notarij nũq̃ egẽ
tes· vbiq; honorati· Quod et ego fateor· Sed
et illud Ciceronis ſemper veꝝ eſſe putaui· nil
eẽ vtile niſi hõeſtũ iuſtũq; ſit· nil honorificũ:
niſi in ṽtutis radice que gratuita ẽ ſũdet· Naꝫ
ut idem Cicero ſubdit· Nullum emolimẽtum
eſt fallere· nullum cõmodum lucris inhyare
ſplendoriſq; nomen amittere· Adde quia vti
litas illa familiaris nõ poteſt tãtũ afferre quã
tum auferre· Qua enim alia cauſa Gezabel
omni ſeculo maledicta erit: niſi quia eius nõ
vero teſtimonio Agab rex vineam abſtulit

Capitulum. xxi.

Naaboth. Ea de re eidē Jezabel dictū eſt iuſſu domini. canes comedēt Jezabel demiqz ut paucis multa cōcludā. notari⁹ cupid⁹ rēpu. offendit. deū contēnit. Cui ſe iureiurando aſtrinxit. iudicē mentiēdo decipit. ptes ledit. de hijs Aug⁹. dicere videtur qꝫ ſimiles ſunt locuſte aīali peſtifero. Nocet enim mordēdo. cōſumit nocendo. Niſi ergo abundaueit nrā iuſtitia plus qꝫ ſimiliū ſcribaꝝ ꝛ ſpem nō habeam⁹ cōſequēdi fructū iuſtitie. qui eſt regnū celoꝝ.

Capitulū viceſimūprimū de exercitio agriculture. ꝛ de laudib⁹ ꝛ cōmendacōe hui⁹ natural' ꝛ innocētiſſimi exercitij. ꝛ de vtilitatib⁹ generi hūano ex illa ꝓuenientib⁹ ꝛ quō deo acceptū eſt.

AGriculturā optimū eſſe viuēdi gen⁹ nemo ambigit. niſi qui viuere neſcit. Hic enim vite modus prim⁹ oim eſt a deo altiſſiō humano generi tribut⁹. Dictū ē enī homini in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. nec dixit in ſudore vult⁹ alieni. ut in ceteris officijs ꝛ viuendi modis liquido cōtingit. In quib⁹ alieno labore alienoqꝫ ſanguine et ſudorē plurimos paſci ꝛ nutriri. qnimo ꝛ laſciuire videm⁹. Nequaqꝫ enim deus homini hoc

exercitū precepiſſ; · niſi p̄mū innocentiſſimū
deinde ei gratiſſimū agnoſceret · Hoc demiq;·
vite genus vcās naturaleſq; diuitias gignit·
alia exercitia: īduſtriales et ut ita dixeri adul
terinas diuitias cōpant· Igitur inter vtraſq;
diuitias illa eſt differentia· quoniā prime hu
manū genus ſuſtinent· ſecūde corrūpunt· pri
me delectant· ſecūde crutiant· prime ſatiant·
ſecūde angūt· Qd enim tā felix vite genus eē
poteſt: q̄ naturalib; inſidere laborib;· a poſſeſ
ſiones agroſq; ad vbertatez pro cōmuni oim
vſu deducē· Quaꝝ reꝝ innocentiſſiā cura· cete
ras ōnes noxias curas fugat· Geſſerunt agri
culture vſū non ſolū antiqui p̄me etatis: ſed
a oim etatū viri preſtātes atq; clariſſimi· nec
modo publica offitia: qnimo a impia magna
q; faſtigia huius cupidine atq; dulcedine di
miſerunt· Hanc Catho cenſorinꝰ· exercuit de
quo ſcriptū eſt· optimus ſenator arator opti
mꝰ impator· Quē igit̄ pudebit cū cathone ter
rā colē· Quis turpe cogitabit: qđ ille pulchrū
eligit· qui p̄ter reꝝ geſtarū gloriā etiā in nrīs
hiſpaniīs preclariſſime triūphauit Demiq; in
ceteris huiꝰ mōrlis vite occupacōnib vacāt
hoies artib; : in hoc nature· in ceteris vacant
ſagacitati: ī hoc ſācte ſimplicitati in aliīs ſup
fluitati· ī hoc ncāitati· ī ceteris vacat ornatui:

Cap. xxj.

in hoc victui· in ceteris vacāt hoīes paucis ꝗ̄
multis: in hoc omnibꝫ· qua ratione ceteris vi
uendi modis iuſte antefert̄· Teſte em̄ pħo
qñto aliquid eſt cōmuniꝰ· tñto eſt preclarius·
Eſt ergo illud vite genꝰ eligibile qd̄ pluribꝰ
confert· ⁊ paucioribꝫ nocet· Demū non parū
huiꝰ vite precomū auget· quia ceſſant in hoc
viuendi mō ea omnia ōme offenſionis et pec
candi incitamēta ac ꝓmpte actiones· q̄ aliis
negociationibꝫ ſeſe vltro offerūt· Vt enim q̄
dam ex ſapientibꝫ ait· Inē hominū vicia viuē
⁊ vicia hoim vitare· non tam preclarꝝ q̄ rarꝝ·
nec tam laudabile: q̄ difficile eſt· Quis enim
i agro laborās aliena vſurpat· quis degerat·
quis blaſſemat· quis ſupbit· aut quis iraſcit̄
aut inuidet· qui optare ſibi ſoli bona nō pōt·
quin aliis eueniant· Quis demiqꝫ agricultur
intendēs inimicat̄· Quid aliud odit niſi gran
dines· cui maledicit niſi tēpeſtatibꝰ· Quid demi
qꝫ auare cupit· niſi ea que alioꝝ nō ſunt· Sed
et quis fornicat̄· quē nō ciboꝝ pretioſitas: ſ̄
fames ⁊ paupcula menſa ſpectat· Et demū ip
ſa lacertoꝝ laſſitudo· ⁊ diuturnꝰ totus labor: dor
mire potiꝰ q̄ laſciuire cogit Rurſus in ceteris
vite occupacōnibꝫ illud cōmuniſſimū eſt· ut
qñto hoīes pluris emolumenti aut cēſus hñt·
tñto minꝰ deo retributiōis ⁊ honoris tribuūt·

NB.

ita ut verū ſit illud ꝓphete· q2 ſacietas panis
cauſa ſit iniq̄tatis in hoīe: in hoc tamē viuēdi
mō plus oībus deo reddit· et ut ita dixerim
plerūq3 pl9 q̄ quis hab3 deo offert· Nonnūq̄
enim oblatis deo decimis· expenſiſq3 deductis·
nil ſupeſt niſi labor· adeo ut plurimi anni etiā
vberrimi· agricultoribꝫ ipſis ſteriles ſint· Re
cte igitur antiquū verūq3 in hiſpania prouer
biū fuit· quia agricole martirēs habētur· neq3
enim ſemel ſanguinē fundūt· ut pinguiorem
terrā hominū vſib3 reddāt: ſed dietim ſudorē
et cruore madēt ut nos viuere poſſim9· et ſuis
tormentis et aſſiduis cruciatibus foueamur·
Hijs ergo monicōnib3 ſuadebāt affines agri
culture vacandū· etſi nō pſonaliter: p ſeruos
ſaltem et colonos ut mos eſt plurimoꝝ viro
rū illuſtriū· ſed nondū illi verba finierāt· ecce
mater occurrit hunc viuendi modū ſūmope
diſſuadēs racōnib3 ſeqūtib3·

¶ Capitulū· xxij· de agricultuē incōmodis
oneribus difficultatibus et laboribꝫ et de
aculeis et miſerijs hui9 ſtatus et narrā
tur pulchra de hoc viuēdi genere circa
eius ſolicitudines et anxietates· et quō
repugnat preclaris ingenijs· et quales
debent eſſe agricultores·

Cap. xxij.

Laudatꝰ ſatis a vobis eſt agricultuꝛē vſus. quem certe neceſſariū atqꝫ delectabilē fore: nemo eſt qui ambigat. habeat tñ aculeos ſuos. ut enim inq̄t plinius in eo quē edidit de naturali hiſtoria libro. ag̃cultura innocētiſſiē atqꝫ beatiſſime vite quondam initiū fuit. Nūc vero maiorib⁹ longe laboribus nouiſqꝫ vitijs obnoxia eſt. vt enim in georgicis virgiliꝰ ait. ⁊ p̃mo a diuina ſcriptura didicimꝰ. nō vtiqꝫ homo terre ⁊ agris. ſꝫ terra homini ſeruire debuerat. Hoīm ſꝫ culpis effectū eſt: ut terra poſſeſſoribꝫ ſuis ſine labore nō reſpōdeat. ⁊ plerūqꝫ labor ipſe fructꝰ dulcedie careat. Mortalis ergo indigentia atqꝫ neceſſitas terraꝝ ferro ſolicitare. miriſqꝫ blandicijs mollire coegit. In qua colenda quot labores. quot corporis: quot animi ſolicitudines hoies pferūt: nemo nouit: niſi qui terrā colit. adeo ut verū ſit illd Petrarche. qui triticū ſeminat: ſeminat ⁊ ſolicitudiez. Et iterū qd poeta dicit. ꝙ granū plurimorū ē: ſꝫ anxietas ſeminātis. ita ut ꝓprie loquendo. ager animꝰ ſit. cultura intentio. ſemen cura. ⁊ meſſis labor. quas res agricultor vberrime pcipiet. leta vindemia dū tñ cū pruina ⁊ grādine pepigerit. O quot inutiles araturas. quot mortaliū hoim anxias curas agricultura affert. ⁊ qui p anni circulum

diligentias egit plurimas· vni9 hore rabida
tēpeſtas abſtulit· ꝙ ſi celi tranquillitas adſit
q̄nto plura ſeminaſti:tāto plures neceſſe eſt
paſcas grues pluresqʒ domi mures· volucres
deniqʒ hoſpites hēbis inuitus· Nec em̄ notiora
agricol' ſūt· quos neſcio q̄d ad ſeminandū co
gat:niſi quia ita diuina ꝓuidentia voluit· ut
etſi labores· ꝑicula· agricola expiat· laborare
tñ non deſinet· quē ſpes plerūqʒ delectat ſine
fructu· Demū vero illud certiſſimū eſt· multis
tamen incredibile ꝙ in colendis agris:ornā
diſqʒ vineis:vix fertilitas ſumptibʒ equatur·
Adde ꝙ ut Greg· dicebat bonū eſt agros co
lere:ſi nihil meli9 qđ fieri poſſit inuenit· Agri
culture igit' hac nrā etate opam dare nō eſt
viri excellētis aut p̄ſtātis ingenij· nec ꝓ arte·
nec ꝓ offitio aut negotio:ſꝫ pro otio ⁊ curaꝝ
altnacōne· vel ipſa cogente neceſſitate lauda
bile· Nec em̄ ars terrā facit meliorē· nō quidē
intellectū meliorē· vires itellectiuas nō ꝑficit·
ſed exteriores exercet· Qua de re iuſte ſapien
tes agriculturā inter mechanicas cōputarūt
ut inferius tangem9· Et hec putat' cauſa· q̄re
phus in ſeptīo politicoꝝ agricolas nec merca
tores ac artifices et mercēnarios· licet ſint ar
tes neceſſarie in ciuitate· non tamen ſunt pro
prie artes ciuitatis· quare non veros ciues

Capłm. xxij.

Ariſtoteles appellat· ſicut ꝯſiliatiuos· ſacerdo
tes ⁊ bellātes ⁊ iudicatiuos· ꝓut latiꝰ diximꝰ
ſupra in capitulo q̇ito Vt enim inquit vnus
ex ph̄is· natura ſtudioſa parens dū multas
mōꝛlibꝫ artes dedit· diſtinxit etiā ingenia· et
cui quis aptiſſimus reperitur· illi recte inſiſtet·
Indecēs nāqꝫ atqꝫ indecoꝝ videt̄ debile corpꝰ
fragileſqꝫ lacertos· ſꝫ docilē animū habentes
colēdis agris inſiſtere debere Pulchꝝ igitur
eſt atqꝫ officioſū aliud meliꝰ agere nō valen
tibꝫ· agros ipōs arare· ſꝫ longe ſalubriꝰ foret
non agros· ſed aīos colere· Verū eſt tamē ꝙ
terrena animalia terrā amant· Rurſus ſatis
innocētia agricolaꝝ exercitia veriſſiē fore pu
to· ſi tales ipſi agricultores forēt· q̈les antiq̇
illi innocentiſſimi ⁊ ſimpliciſſimi erāt· et q̈les
eos debere eſſe legimꝰ· nō q̈les experimur· Illi
enī cū patientia et longanimitate labōes fere
bant cū frugū abūdantia deū laudātes· cum
ſterilitate minime murmurātes· ſꝫ cū Job pa
triarcha· dicentes· dn̄s dedit dn̄s abſtulit· ſit
nomē eius benedictū. Sed et tales primi illi
agricultores erāt· qui ut cū ꝓpħa loquar· gla
dios vertebant in vomeres· ⁊ lanceas in ligo
nes· Agricole vero nr̄i tpis aratꝝ ſtibā· raſtꝝ
qꝫ v̄tūt i arma· nō mō defenſiua· ſꝫ offenſiua·
deū decis ⁊ regem vectigalibꝰ fraudant· fines

fundoꝝ ꝯfundūt vel ſibi applicāt. ecciaꝫ nō re
uerētur. ꝯtra dn̄os ſupbiūt. foros freq̄ntant
p ſeruos ꝯducticios agros colūt. ſꝫ p ſeipōs in
iuditio litigāt. cū p alienas i agro laborāt. et
dū ſuū deſerunt offitium aliena piculoſe vſur
pāt. Hij ꝓch dolor auaritia. ſupbia. pōpa. ōrtu
vario. āpla ſuppellectili. fraudibꝫ demiqꝫ dolis.
litigijs ⁊ vſurijs cūctos negotiatores vincūt.
Martirēs aūt q̊ pacto tales agcolas appellē:
nō video. cā enī martirē facit poti⁹ q̄ꝫ tormēta
Agcultores igit̄ nr̄i tpis martires terrene cup
ditatis: nō xp̄i dixerim. Et ut paucis agam⁹.
ſicut terrā colūt: ſic penitus terreni ſunt. ut de
hijs recte dicat̄. Ipſi vero terrā ligēt ⁊ terraꝫ
ꝯmedēt. nec de celeſtibꝫ cogitāt: q̄ ſp de terenis
loquunt̄ ⁊ meditātur. ſibimuicē inuidēt: alios
abhorrent ſtatus. Sed plerumqꝫ caſtigat eos
deus in eo delicti gn̄e q̊ peccāt. Dignū enī ē. ut
q̄ in terrā q̄ oim elemētoꝝ humilima et vber
rima eſt: p ſupbiā ⁊ auaritiā peccant. eiuſdeꝫ
terre bonitate priuētur. Ideo dat illis de⁹ ter
rā fructiferā in ſalſuginē. ꝓpter malitiā habi
tantiū in ea. Quo fit ut terrā ſui natura fertilē:
illoꝝ iniquitas faciat ſterilem. Sed mix bona
mater diſſuaſionis agriculture verba exple
uerat: ⁊ ecce fratres. ꝯſāguinei piter ⁊ amici.
ſi nullū gen⁹ vite placebat. ex illis maxime q̄

ſupra diſcuſſa ſūt ſaltē mechanicas aut libe
rales artes ſeu aliū viuendi mod᷑. etiā ſi foret
aliqđ exercicij genꝰ cui plebei homines ſeſe
cōferre ſolent. mihi ipſi deligerē. idqꝫ ſequēti
pſuaſiōe agere non erubuerūt.

Capitulū viceſimūtertiū de artibus me
chanicis in gnē et vtilitate eaꝝ. et quot
ſūt artes mechanice et qualit̄ eaꝝ exerci
tia pſūt. et quō diuſe artes ſub eis ꝯphen
dūtur. et demū deducit ꝙ i dictis artibꝫ
plures viri clari euaſerunt. et ꝙ medio
critas vite mechanice nō ē deſpitienda.

Repudiata ſūt a te inquiunt amici ea
viuendi gn̄a. q̄ nobiliora atqꝫ hono
ratiora in hoc ſeculo videntur. in qui
bus fere cunctos ingenioſos et ſtudioſos. ac
nobiles viros v̂ſari ꝯſpicimꝰ. Si igit̄ occultis
incognitiſqꝫ nobis cāis. nullū ex ſupradictis
eligere ꝓponis. nos qui te plurimū diligimꝰ.
et poſteritatē ex te ꝙmaxime poptamꝰ. quaꝫ
vtiqꝫ pderes: ſi ad ſpiritualē vitā trāſires. te
plurimū nō modo rogamꝰ. ſꝫ monemus atqꝫ
hortamur. ut ſalteꝫ artifex fias alicuiꝰ hōeſti
aut plebei exercitij. ſūt enim pret̄ nominatas
artes et viuendi genera alia cōplura exercitia

et vitendi genera non inhoneſta: quib9 etſi
plebeos homines ꝯmuniter videam9 deditos
Alios tn̄ ingenuos nature hoīes: quibus ita
ſoꝛs illoꝝ tulit·aut ita voluerīt· vel natuā ip̄a
inclinātur·ſepe cōſpicim9 artes exꝛcitiaqꝫ ipſa
delegiſſe · Preeligūt ꝯte nōnulli ſub illa medi
ocri vita agētes·ſeculi h9 breuē curſū innocē
tes tranſigē: q̄ꝫ ſb̄ magnis ſtatibus piclitari·
Adde q̄ plurimi in eis ipſis īfimis artibꝫ dāi
euaſerūt·q̄ tandē ad altiora ſepe vocati fuere.
Nō em̄ artes ip̄aqꝫ exꝛcitia aīos hoīm v̄tutēqꝫ
penit9 immutāt: niſi fedíſſima ſint·Elige igit̄
aliquā ex mechanicis artibꝫ: quas ipſa oīm
parens natura ad vſus hoīm pnec̄arias inſti
tuit·q̄s neq̄ q̄ꝫ ipſa ꝓuida gubnatꝛ natura no
bis donaſſꝫ·ſi nō nec̄carias·ſi nō vtiles·ſi non
hōeſtas iudicaſſꝫ·ꝛ ſuos ſectatoꝛes beatos fa
cēt·Sūt em̄ ut noſti artes ip̄e mechaīce ſepteꝫ
nūo·ad q̄s ceteā oīa vite gn̄a coꝛp9 ꝯſpitiētia
teſte ph̄o in politicis ꝯducūtur·vicꝫ laniſitiū·
armatura ſiue fabril·nauigatio·agcultura·
venacō·medicīa·theatrica·Sub laniſitio vero
plurima vite genera includūtur·puta texēdi·
torq̄ndi·ſuēdi·et que ſiūt manu·acu·fuſo·ro
ta·fibula·ſiue alijs inſtrumentis·ꝛ cetera oīa
q̄ in mateia·lana·lino·pelle·pilo·ꝛ vimib9 cō
ſinent·Armatuē vero adaptat̄ q̄cq̄d armoꝝ

Mecha: art: 7.

Cap. xxiiij.

eſt·et quicq̄d ferro metalliſq; cõtinet·ſub q̄
aurifices · metallarij·monetarij·ac alchimi
ſte militant·vocat aūt ars iſta inſtrumētal·
nō ſolū quia inſtrumētis vtat·ſed etiā q2 ex
materia illa efficiat plura iſtrumēta·ad quā
etiā ptinet omnis lapidū·lignoꝝ et arenarū
labor Hec duas ſpecies habet·architectonicā·
et fabrilē·Architectonice ptes ſunt ſecmētaria·
carpētaria·Fabril vero ſūt ptes malleatoria·
fuſoria ſculptoria · et multa alia ſimilia vite
genera·Nauigatio vero otinet omē negotia
tiōe in emendis vendēdiſq; mercib9 et in ill
mutādis tā domeſticis q̄ pegrinis Alij vero
mercaturā ponūt ſpeciē per ſe·ſz phus eā ſub
nauigacōne deſignat licet mercatura multis
modis accidat abſq; nauigatiōe·Sub agricul
tura vero quicq̄d in terra laborat intelligit·
ad quā ptinet omnis agricult9·et q̄cquid ad
nemora ac paſcua a ortos ptinet·Ad venacō
ne vero feraꝝ occupatio·aucupij·auiūq; vo
lat9 ptinet·Et gnaliter ad eam ptinet omnis
piſcatura et venādi gen9 in terra·mari flumi
nib9·vel aere·Itē ad eam ptinet ōnis appara
tus ciboꝝ·ſapoꝝ·potuū·Et gnaliter ōnia offi
tia piſcatoꝝ·carnificū·coquoꝝ·cauponū tab
narioꝝ·Sub medicina vero ipſa medēdi ars:
et cirurgia cōtinetur·Similit a apothecarioꝝ

pigmentarioꝝ turba· quibꝫ iunge herbiſcas·
et balneoꝝ magiſtros raſoēs ⁊ ſimiles·Sub
theatrica vero aptantur ōnes artes ad ludos
publicos et ꝑuatos ac diuerſa ſpectacula ꝑti
nentes Cui viuendi mō hiſtriones·bufones·
repītatores·tragici ꝯnūerātur·Dicta eſt em̄
theatrica ſm Iſidoꝝ et Hugonem a theatro·
vbi populꝰ ad ludos cōueniebat·Fiebāt aūt
ludi in theatro·vbi etiā geſta recitabātur·In
gabellis vero choreas ducebant ⁊ ſaltabant.
In gymnaſijs luctabant·in āphitheatro cer
tabāt pedibus·equis vel curribus in arenis
pugiles excitabātur·in ꝯuiuijs rigmis ⁊ mu
ſicis inſtrumentis pſallebāt·et alea ludebāt
in phanis tpe ſolemni deoꝝ laudes canebāt·
Antiqui nāqꝫ ludos inter legitīas actiones
cōnumerabāt·quia tempato motu naturalis
calor nutriebat·in corpe·⁊ leticia mētis repa
bat·Vel qd magis credendū eſt·qꝛ ncēe fuit
populū aliqn̄ ad ludū cōuenire·Et voluerūt
ut inqt pħus determinata eē loca ludēdi ne in
diuerſorijs ꝑuatiſqꝫ locis ꝯuēticula ſatiētes ⁊
ꝓbroſa ⁊ contūelioſa aliq̄ perpetrarēt·Huius
modi itaqꝫ mechanice artes et viuendi gn̄a
honeſtiſſiē a quolibet hoēſto viro valent exer
ceri Sed ⁊ ſac̄ ſcriptura hmōi ncc̄arias artes cō
mēdat iquiēs i eccl̄iaſtico·cū mānu artificis oīs

opa laudabit· Vnus ex ꝓhis ait· in porta re
gis artifices negotiātur· Aut ſi forte ceteās ar
tes ingenio preditas peroptas: elige tibi libe
rales artes· preſertim q̄tuor vltīas quas ma
temathicas vocāt· que plerūq; magno ſplen
dore hoīes eas ſectātes illuſtrant· Legiſti Sul
pitiū Gallū Aſtronomū plurimū honoris et
vtilitatis attuliſſe romanis· Qui cū bello ꝓxi
mi eēnt cōtra parſas ea nocte luna eclipſata
eſt· quo ſigno ſtupefacti romani deliberabāt
bellū nō cōmittendū· At ſulpiciꝰ gallus aſtro
nomꝰ publice ꝓnūciauit non eē malū omen·
adducens rationes aſtronoīcas quibꝰ ſuaſit
populū bellaē· qd effectū eſt cū ingenti roma
noꝝ victoria· Sic et apud athenienſes cū ſol
pateret̃ eclipſim: plurimi ne eēt mūdi finis ti
mebāt S; Pericles mathematicus ꝑ racōnes
aſtronoīcas patriā falſo timore liberauit· de
cuiꝰ ſciētie laudibꝰ atq; abuſu latiꝰ infra age
mus in xxxvi· ca· S; de mechaicis et huīlibus
artibꝰ: q̄ꝑplures clari euaſiſſe cōpertū ē Legiſti
liſippū pictorē ita Alexādro fuiſſe dilectū ꝓpt
fatiē et ſtatura; eius mirifice depictā· ut eū ad
magnos ꝓueheret honores· Quid de hiſtrio
nis arte dicemꝰ· Legiſti de Roſcio hiſtrione q̄
tam excellens in ea arte euaſit· ut romani nū
q̄ꝑ meliorē illo teſtarētur· nā tam mira coram

populo opabať. et tā p̄clare ludos in theatro celebrabat. ut ingētē romāi ppłi dilectiōe; cō ſeqret. adeo ut ſenat9 nobilib9 eū aggregaēt Adde Socrtē ipſū fontē ſapie. q̄ artē affectauit citharizādi. in q̄ tā clar9 euaſit: ut illā nobilē artē ſue ciuitati m̄ log̅ tā ſupaddēt: q̄d de Tito dicā. qui adeo paupi ⁊ vili offitio vacabat: ut publican9 eēt. ⁊ cū gabellas p̄tio colligēt: ta; fidelit̄ tn̄ i eo offitio ſe geſſit. ut ꝓpt̄ ei9 dig̃tatē ꝓbitatē et fidē creat9 a romāis ꝯſul fuelt. in q̄ mirifice ſe geſſit Quid de Varrōe q̄ carnificis officio fungebať. ꝓpter ſuas tn̄ virtutes: ꝯſul a romanis creat9 eſt S; quid iſta ꝯmēoram9 Legiſti apud Strabone; regi egipti filiū natū eſſe quē nullo ſtudio trahi poſſe ad artes militares ferūt vel ſcientificas. ſed inclinabatur natura ipſa ad artē fabrilē. videbatq; libēter fabros. ⁊ ad eos cū poterat declinabat Id q; rex ꝯſpitiens. de ſapientū ꝯſilio eū ſuo arbitrio reliquit qui tā famoſus in arte fabrili euaſit. et tam egregia machinaꝝ et ferramentoꝝ preſidia patri attulit. ut lōge plus ei ex illa arte q̃ ex milicia ꝓfuerit. Nō eſt g̊ deſpitiēda vita mechanicaꝝ artiū. ⁊ multo min9 mathematicaꝝ. Nā ſi ex electione quis mediocrē ⁊ humilē ſtatū aſſumit. hoc certe pfectiōis ſignū eſt. Beatus enim predicať. qui in magnis potuit

Cap. xxiiij.

trāſgredi· ⁊ non eſt tranſgreſſus·tales enim ſublimari hic et in ſupna ciuitate merentur. Unde greg· exponens illud dauid·nōne cum puulꝰ eſſes:in oculis tuis caput iſrahel factꝰ es Quia inquit puus tibi fuiſti:magnꝰ coraꝫ me fieri meruiſti· Tanto enim pretioſior quis apud deū exiſtit·q̄nto ſibi abiectior fit·Hinc Caſſiodorꝰ·laudata eſt viroꝝ ſententia:que reb modū imponit·et nos huius ꝯſiderare docet·q̄ de nob amici expectāt·qꝫ plerūqꝫ nō ſatiat qd bonū putat·Et iteꝝ optimū eſt moderata gerere·que nullis audeat accuſaē·Nō eſt demūqꝫ diffidend de ſectatorib humiliū actiū qꝫ in eo exercitio humilit ⁊ fidelit agētes: faciliꝰ q̄ i maximis adminiſtracōib ꝯſtituti: viā ſalutis conſequi pnt Adde·qm deeſt illis materia·deſunt artes deſūt ſtudia ceteros decipiendi ⁊ malignādi·Maiores ut inquit propheta ſapientes ſūt ut faciant mala bona aūt facē neſciūt·Preteēa alij ad alia apti nati ſūt. quos forte ſua naturalis inclinatio ad parua inuitat·qui ſi magna tentant:deficiāt neceſſe eſt·Debet ergo attendere vnuſquiſqꝫ in ſe ad qd melius natura inclinat·Vn̄ Ambro·vnuſquiſqꝫ ingeniū ſuū nouit·ideo ad id ſe applicꝫ· qd ſibi aptū videtur·Et Cicero·ad ſuā cuiuſqꝫ naturā cōſiliū eſt omne reuocand·Et ſeneca·

male reſpondent coacta ingenia. Reluctante enim natura vanus labor eſt. Hiis et ſimilibus amici et conſanguinei perſuadent aliquam ex predictis artibus quam citius fore eligendam. Sed pia mater timida. et ex hiis que pauloante audiuit ſtupida. illico in hec verba prorupit.

Capitulum xxiiii. de diſuaſione in genere vite mechanice et quomodo licet ſint artes neceſſarie. tamen non eſt neceſſarium illarum habere exercitium. Item in rubricella ſequenti agit quare mechanice artes inuente ſunt. et que ſit illarum finis. et quare ſic appellentur. et an ſint vtiles ingeniis hominum et an artifices ſint veri ciues et partes ciuitatis.

Fateor fili mi magna eſt vis quibuſdam hominibus in dicendo Nam tuo Cicerone teſte. tanta eſt copioſe dicentis virtus. ut que quis audit. etiam ſi ea ipſe ſciat: noua ſe audiſſe arbitretur. Quid enim preſtantius quam poſſe dicendo tenere hominum mentes. et allicere plerumque voluntates ad ea. a quibus ignoramus aut aliter ſcimus. niſi certe perſpecta cogitatque res ipſa eſſet: ſuper qua pauloante locuti ſunt. amici et attinentes tui. effeciſſent profecto intima verba ſua: ut tandem illis acquieſcerem. ſed verum eſt fili mi. quia Ariſtotele teſte quedam falſa probabiliora

Cap̄. xxiiij.

ſut quibuſdam veris. Adde. qꝛ ut ſapiēs ait.
vbi plurima v̂bá. ibi inopia .ſ. veritatis et in
ſtitie. Quippe loquar ſaluo oim̄ honore: loq̄r
tn̄ cū ſapiente. quia ſtult⁹ verba multiplicat
Et iterū. qui multis verbis vtit̄. ledit animaꝫ
ſuā Vn̄ greḡ. ſup illo verbo vir v̄boſus nō in
ſtificabit̄. qui multa loquit̄: iuſtificari neq̄ q̄p
poteſt. qꝛ dū quiſqꝫ p verba defluit. pdita ḡui
tate ſilencij. mētis veritatiſqꝫ cuſtodiaꝫ amit
tit Habet em̄ hec omnis veritas. qꝛ nō multis
nec ornatis v̂bis eget ſimplex ē. et ſimplicib⁹
cōtentat̄ ſermonib⁹. Unde Aug⁹. ſatis eſt ut
verba cōgruētia. non oris eligātur induſtria
Sed pectoris ſequātur ardorē̄m Hinc pulchre
Tulius. ex verboꝝ ſplendore et dicēdi feſtiui
tate ſuſpicio quedam artifitioſe apparicōnis
naſcitur que maxime orōni vim adimit. Et ſe
neca. nihil tā iniquū q̄p manifeſta verboꝝ pre
patio. apparet enim ſubeſſe neſcio q̄d mali.
Redeo iam fili mi ad verba amicoꝝ plurima
certe adducunt. q̄b⁹ te ad plebeā. ad fedā. ad
turpēqꝫ vitā ducāt. Malū enim ut aiūt viliſ
ſimis te artibꝫ deturpatū. ꝙ plem habentē in
tueri: q̄p egregijs artibꝫ ā nobili viuendi mō
imbutū filijs carentē. Ceca ē em̄ n̄ fallor mēs
hominū. q̄ ꝓlis pari piture fecūditatē poci⁹ q̄p
v̂tutis et vere felicitatis amico peroptat. Aut

igit̃ fili mi ne dimittas legẽ matris tue·et in
p̃mis illud Criſoſtomi cordi ſemp̃ habe·quia
om̄ino iniquū eſt·nobiliora igenia ſtudijs de
turpare minoribꝫ Noui ergo vires intellectus
tui · quare ut cū tuo ſeneca loquar·ad aliud
te natura edidit:q̃ ut ſis ſeruꝰ cū liber exiſtis
Teſte enim ph̃o·Artifex artiū mechanicarū
ſpecieꝫ quandā ſeruitutis patit̃·dū intellectu
vigēs qui liber eſt rebus intellectu minoribꝫ
ſeruit·Adde quia in eis ip̃is artibꝫ doli·frau
des·labores ↄ picula non deſunt·Vnde apud
machabeos legitur· Omnes artifices et ope
rarij iniquitatis contriti ſunt·Cuius cauſam
ſcribit ſapiens in prouerbijs · quia opus in
ſtabile facit impius artifex·Hinc Iſaias·mł
titudo inquit hominum ſeducta per ſpeciem
operis·opus tamen iniquitatis in manibus
eorum · Sed de ſingulis huiuſmodi artibus
ſtatim latius dicemus · Nec diffiteor fili mi:
quia exercitia ipſa mechanica neceſſaria et
vtilia plurimum exiſtant:ſed an ideo eligan
tur conſiderandum·Cloacarum enim atqꝫ la
trinarum purgādarum vſus · q̃ neceſſarius
q̃ qꝫ vtilis ſit:nemo ambigit · Sed an ideo a
nobili iuuene ac bone indolis adoleſcente ·
a docto viro eligenda ſint : tuipſe animad
uerte · et iudicent amici tuiqꝫ cenſores ·

Simile videt illud apostoli: q quedã in nob membra neceſſaria ſũt. min⁹ tñ honoracõra. Neceſſarie igit ſũt artes mechanice ad politi cam ſotialẽq; vitã. ʒ nõ ab omnibʒ neceſſario exercẽtur vñ phus in ſeptio politicorũ ait. q exercẽtes mechanicas artes. nõ ppe ſũt ptes ciuitatis nec ciues. licet ſint artes neceſſarie. pncipaliter eñ nõ dirigũt ad virtutẽ. que eſt finis toci⁹ policie bene ordinate Et hoc eſt qd pulchre ait ſapiens in ecclaſtico. q cũ mecha nicas artes noiaſſet ait. Omẽs hij in manibʒ ſuis ſperauert et vnuſquiſq; i arte ſua ſapiẽs eſt ⁊ ſine hijs nõ edificabit ciuitas. ʒ nõ ſede bũt ſup ſellã iudicis. et teſtamẽtũ iudicij non intelligũt. nec palã ſatiẽt diſciplinã ⁊ iuditiũ Sʒ ſolũ opacõm artis vacabãt. Hec ille Que ṽba aptiſſiẽ pbãt mechanicas artes licet ne ceſſaias ciuitatibʒ. ſuos tñ ſectatores ineptos efficere. nedũ ad iudicand et preſidend. ſed et ad alios actus politicos ⁊ cetera oia q igenij õſilij ã diſcipline ſũt. Sʒ de hoc lati⁹ ſupra teti gim⁹ in. v. ca. h⁹ libri. Artes igit mechanice exercẽde ſũt tm̃ ab hijs q alind meli⁹ nõ valẽt Verũ q de mechaicis artibꝫ pmo ſmo addu ct⁹ ẽ. deĩn de liberalibꝫ artibʒ et matheaticis di cem⁹. pmo de mechanicis ſub quibʒ õnes ar tes ad corpus ptinentes cõtinentur.

Liber pͥmꝰ

Quare inuente ſunt artes mechanice et quis illaꝝ ſit finis.

Quantū attinet igit̄ ad mechaīcas ar
tes: dignū ē ut a q̄daȝ radice cognoſ
cas. q̄re ars mechaīca inuēta ē. ⁊ q̄s
ſit eiꝰ finis. ⁊ q̄re ſic appellat̄. ⁊ q̄t nūero ſint.
Igit̄ ſm ſētentiā Ariſtotelis ⁊ Hug. in ſuo di
daſcolicō cā inuētiōis eaꝝ fuit: ut natura ſub
ueniret ⁊ occurreret hūanis neceſſitatibꝫ ⁊ de
fectibꝫ corpalibꝫ Ex q̄ elicit̄ finis illaꝝ omniū.
ergo mechanicaꝝ artiū finis eſt ſupplemētū
neceſſitatū ⁊ defectuū corpaliū. Nā naturalit̄
nemo carnē ſuā odio habuit vidēs igit̄ hūa
na racō multiplicē defectū carnis. ⁊ corpū hu
manoꝝ ad occurrendū p̄dictis defectibꝫ: cepit
ut ſolicita cogitare in ſingul̄ cōueniētia ſubſi
dia ut igit̄ faciliꝰ meliꝰ ⁊ decētius valēt natu
ra ip̄a p̄dictis hoīm necītatibꝫ ſubuenire. exco
gitauit multiplices artes opatiuas in rebꝫ ex
teriorib9 ad p̄ſidiū corpis. ut artem lanificij
opatiuā veſtiū. ⁊ opatiuā armoꝝ de coreo fer
ro ⁊ ſic de aliis. Et ſic patet cā inuētiōis iſtaꝝ
artiū mechaīcaꝝ. q2 fuit ex deſiderio occurrē
di necītatibꝫ ⁊ defectibꝫ corpalibꝫ. Et finis illa
rū eſt ſupplementū ipōꝝ defectuū humanoꝝ
Vocantur autem mechanice ſm phm et ſm

Capitulum. xxiiij.

Alfarabium et hug. in didascolicon q̄si adulteri ne. quia mechari fatiūt intellectū circa ea q̄ nō sūt ꝓprie sua Itē ꝙ op9 artificis ē segregata ꝯiūgē. et ꝯiūcta segregare. Cū igit̄ hoc op9 artificis nō sit natuāle. imitat̄ naturā ut pōt. ideo mechanicū vel adulterinū vel nō ꝓpe naturale vocatur. Hijs igit̄ visis tu fili mi tene ſpaio tuo illā ātiquoꝝ ſapientū ſentētiā. qm̄ nullo ingenuo viro. aut de gloia et honore ſiue virtute certanti ꝯuenit vti artibꝫ mechaīcis. aut ſeruilibꝫ delectari exerciciȷs. Adde ꝙ licet neceſſarie et vtiles ſint et loco et tpe ꝯmendādeꝫ hn̄t tamen aculeos ſuos. hn̄t picula et incommoda. que tāto nobilia hoim ingenia ad terram vſqꝫ pducunt. qn̄to vires ſoli9 corpis exigunt. qn̄imo plerūqꝫ aptiores ingenio. inepti ad illa inueniūtur. Rurſus non carent dolis. fraudibꝫ et deceptionibꝫ plurimis. ut ſingulariter et de ſingulis videre libet. vbi de vniuſcuiuſqꝫ vtilitate et laudibꝫ: ac incōmoditate et miſeria pticulariter agem9.

Capitulū viceſimūquintū vbi particulariter agit̄ de prima arte machanica videlicet de lanifitio et ceteris artibus que ei ſubalternātur. et de illius vtilitate et incōmoditate dulcibꝫ et amaris.

Lanificij vero ars ut ſapientes volue
rūt:pma int mechanicas eſſe noſcit
Sub qua textoria·filatoria·ꝛ q̄cquid
lana·lino·pilis ſericoq; ꝯficit·ꝛ reliq̄ ſimiles
ꝯplendūtur·Harū artiū necītas atq; vtilitas
tā euidēs ē:ut niſi nudꝰ incedē vellet·idipſū
nō diffitebit·Ad tegumētū igit hūani corpis
pudēdaq; opienda·ꝫ et frigoris eſtuſq; iniu
rias repellendas:neceſſariā eam artē inueīt
parens natura·putilē certe innocentiſſimā ac
honeſtis viris·nec minꝰ feīnis ꝯſentaneā in
qua nec mēbra deturpātur·nec artꝰ plurimū
fatigant·Hec ars vitā ptegit ac vitā inſtruit
Docet enī artifices ſuos cūctoſq; mortales:q̄
breuis fallaxq; ſit huiꝰ vite curſus Quia teſte
ppheta·tranſit velut a texente vita noſtra·
Verū ſi verſauice huiꝰ artis infelicitates·miſe
rias atq; picula ꝯplectamur:lōge alit ſencie
mus Sūt enī niſi fallor textorū·filātiū·lanificū·
ſutorū·ꝛ aliorū qui lanifitio ſubalternātur·tot
machiacionū ꝛ fraudū ficmēta·ꝛ deceptionū
gnā:q̄t filorū nūeroſa multitudo i eorū opibꝫ
repit·In primis igit huiꝰ miniſterij artifices
deo altiſſimo ingrati ſunt·qui dat eis niuē ſicut
lanam ideſt tantā abundantiā:ut miniſtret
eis lanā ut niuē·ipſi tamen deū fraudāt·decīa
et primitia·nedū lane,ſed ꝛ hedorum·Rurſus

poſtq̄ deū contempſerūt·facile putant pꝛoxi
mos ledere·idqꝫ multiplicitet agūt·Quis em̄
exprimere poſſit · quot ſophiſticatas telas
ꝯſtituūt·quot filoꝝ falſas cōmixtiōes adiciunt
quot furta·quot rapinas cōmittūt Texunt
plerūqꝫ lenes pānos·bonā furantes inutilem
lanā apponētes · falſo pondere librāt·Taceo
fallacias in filādo·maleqꝫ toꝛquēdo·dolos in
texendo·falſos adulterinoſqꝫ coloꝛes intingē
do·Taceo demiqꝫ futoꝝ fraudes ac furta·qui
vix niſi ex furto veſcuntur·Haꝝ itaqꝫ artium
fraudes atqꝫ miſerias ſacra ſcriptura cōme
moꝛat inquiens ꝑ ꝓphetā·Ve ve fili deſerti q̄
oꝛdimini telā·ſꝫ non ꝑ ſpiritū meū·Et allibi·te
las aranee texuerūt·Quare aliꝰ ꝓpheta in eos
vehementer exarſit·ait enim qui intelligit te
precipitabit te·⁊ telā quā oꝛditus es fraudu
lenter Et Iſaias·confūdentur inquit qui ope
rātur lanā ⁊ linū plectentes·et recte non texē
tes·Hij enim artifices auaritie ſeruientes·ve
ſtes conficiūt lino lanaqꝫ contextas·dū idip
ſum non modo ad literaꝫ agunt·ſed ſuis arti
bus non contenti:ad alienas pariter tranſe
unt·Sunt igitur artes ipſe ⁊ eis ſimiles recte
mechanice·quia mechantur et non perſitiūt
intellectū·nec viam virtutibꝰ parāt·

Ca·xxvi·de ſecūda arte mechaīca vicʒ fabrili·armatura·aut architectoīca·⁊ de ptib9 ei9·⁊ de vtilitate ei9·⁊ ꝓrogatis illarū·⁊ de incōmodis·miſerijs ⁊ oneib9 eaꝝ

Fabril' ſiue armatura ſecūda eſt ars mechaīca·ſb q̄ carpētaria·lignaria,· marmoraria·aurificiū·⁊ q̄cq̄d lignis· lapidibʒ ā metall' fabricat'·Haꝝ q̄dē artiū ſūma ē nccītas atqʒ vtilitas Per eas em̄ nccītatib9 hoīm ſubueniť·niſi em̄ edifitia forēt:nec hoies ſubſiſtē poſſent·oiſqʒ politica ↄuerſatio ⁊ dīn9 cult9 pdēnt·q̄d em̄ pulchꝝ·q̄d iocundū in orbe foēt·n̄ vrbes·aut domus·aut tēpla eſſent·Nā hoies velut fera aīalia in ſpeluncis latitarent·Aurificiū vero ⁊ metalloꝝ ⁊ ſeq̄tiū ſtudia et artes nō mō honeſta·ſed iocūda et vtilia ſūt·qui vaſa ad dei cultū hoīmqʒ ornatū atqʒ obſequiū parāt·Taceo de fabrili ſiue armatura·qua fidelia arma ad expellendos hoſtes fabricātur·et alia plurima que explicari ſermone nō valēt·Si igiť fidelit' dictas artes exercēt:honeſtiſſimā vitā agūt·pſertim ſi nō ad lucꝝ:ſed ad reipu·ↄmune bonū intendāt· et victum non queſtū inde querāt·Tūc enim beatus eſt talis artifex·et bene erit ei:qui laborem manuū ſuarū manducat Verūtamen

Capitulum. xxvi.

nű [illegible] ter
tes. labores atq; picula plene enim fűt; dol' et
fraudibz. Fabri vero plerűq; ſophiſtica nõ
vera fabricãt. blãdos vomeres cudűt. blãda
arma atq; ĩfidelia. molles gladios. ⁊ plerűq;
tortuatos ↄſtituűt. cari⁹ fabrilia ſua vendere co
nãtur q̄ valeãt Rurſus arma vendűt infide
lib⁹. nec ſua arte ↄtenti. alienas inquirűt. De
quib; ait Jſaias. nűquid ſculptile cõflabit fa
ber. O quot falſas ferri fabricationes. et pro
calibe cõmũtacões. quot ſophiſticata ferra
mẽta. quot falſas cementacões. quot lapides
lignorűq; ſculpture. et picture falſas opatio
nes machinãt. Aurifices vero quot metallo
rű falſas cõnexiões. quot ſophiſticacões. q̊t
dealbacões. quot deceptorias alchimicaſq;
opacões. nec reptas trãſmutacões. q̊t metal
loꝝ ac monetaꝝ falſas ↄmutacões. quot inu
tiles ⁊ caducas deauracões. picturas ⁊ colora
tiones auricalci pro auro. ſtãni pro argento.
peſtiferas venditiões. quot mineraliű falſas
pſcrutacões agãt ⁊ ↄſtiãt. nõ facile dicẽ poſ
ſem⁹ S; veꝝ ẽ illd Hieremie ad eos artifices.
ↄfuſ⁹ ẽ inq̄t ois artifex ĩ ſculptilib; opib⁹ ſuis.
fatemũ igit artes ipe vtiles ſunt. hũana corpa
nutriűt. ſ; aĩos ad v̊tutes nõ inducűt. Jmplẽt
marſubia. ſ; a mente nõ expellűt vitia.

¶ Ca. xxvii. de tertia arte mechanica vicȝ de nauigatoria ⁊ artibꝰ ei ſubalternatis. ⁊ de vtilitate ⁊ laudibȝ eaꝝ. Demū de labori bus. miſerijs ⁊ piculꝭ q̄ eas comitātur.

Nauigatoria ſiquidem tertio loco mechanicis artibus ſubalternatur. que eadem cū mercatura videtur. quedaȝ tamē ſingularia tam vtilia ꝙ̄ inutilia. tā dulcia ꝙ̄ amara habere dinoſcitꝛ. Illius autem neceſſitas ⁊ vtilitas ex eo patēt. quoniā ſine illa: tota pene hoīm ſocietas. tota cōuerſatio piret. ⁊ cū nulla ꝓuintia aut ciuitas ſola ſibi ſuffitiat veluti ad quam omnia vite neceſſaīa et vtilia. per nauigantium ſuffragia facilius ⁊ aptius res omnes deferūtur. Habetqȝ certe altera ab altera quid ei deeſt. miniſtratqȝ qđ ſuperfluit. Demum omnes fere inſule perirēt aut depopulate eſſent: niſi per nauigationes aditus ad eas haberetur. Adde quia ſcđm Ariſtotelem in politica neceſſariū eſt regno aut ciuitati bene ordinate promptaȝ habere nauigationē: ſi volunt eſſe liberi. Nam per nauigationē ſunt abiles et pati ad laceſſendas ⁊ ꝓpulſandas iniurias pirataꝝ ⁊ latrūculorū. Nauigantes deniqȝ multa generi hūano vtilia afferūt induſtrie et ſagacitatis. ſciūt enim

Cap̄. xxviij.

ventos agnoſcere·port⁹ eligere·ſecuriores fu
turas tēpeſtates preuidēt·eaꝝq; ortus ⁊ occa
ſus preſciūt·ſpeculātur ſuo ſtudio aduentus
aduerſantiū nauiū·demū nauigantiū vita in
nocēs atq; honeſta eſt. nā et xp̄s nauiculam
aſcēdit et trāſfretauit· Apoſtoli idipſū ſepe fe
cerūt· Rurſus ab illis omnib; cupiditatibus·
libidinib; ⁊ voluptatib;·qui in terra ac ciuita
tib⁹ hominib; ſe offerūt:ſegregati ſūt·⁊ tāto
deo ſūt deuotiores·quāto ꝓximiores periculis·
Verūtamē h; ars ipſa nō ꝑuas miſerias·ca
lamitates·labores atq; ꝑicula·ꝓut vnicuiq;
recte cōſpicienti facile intueri libet· Ea eñ ars
plena ē miſerijs. dolis ac fraudib;· Taceo ei⁹
ꝑicula· Si eñ deeſſent qui naues fabricarēt·
nullus tāto ꝑiculo ſe exponeret· Quoꝝ demē
ciam ſapiens mirat̄ inquiēs·ponētes ratē in
mari·committūt ſe ⁊ vitā ſuā ꝑuo ligno·cū mař
piſcib;·terrā aūt de⁹ dedit filijs hoim· Prim⁹
oim romanis ꝑſuaſit nauē conſcēdere Clau
dius caudex ob hoc ſic appellat⁹:qꝛ plurimū
tabulaꝝ context⁹:caudex apud antiquos vo
catur·de quo dicit Seneca nō vtilez artē inue
niſſe· In primis itaq; nauicularij ſeu hāc ex̄
centes artē·naues de ineptis putridiſq; lignis
fabricant ꝑuo tp̄e duraturas·et dū homines
ſe illis committūt ſubito dū ludūt abſorbentur·

q̄d ꝑiculū ex fraude nauiculatioꝝ ꝑuenire di
noſcitur. Taceo quot latrocinia nauigantes
et pirate indies agunt. quot furta. quot rapi
nas. inter quos nulla fides. nulla veritas. nul
lus ad deū timor: nec ad proximū amor reperit.
ſed qui potentior eſt ꝛ paruas ſcafas inuadit
In aliis viuendi modis: orbatores ſunt peſſi
me condicōis. in hac miſera arte qui plura de
p̄datur: eo amplius premiat ꝛ arcipirata ac
magnaꝝ claſſiū pn̄ceps cōſtituit. Nec refero
ꝙ hoīes in mari ſubmergūtur. aut ĉte infitiū
tur. nec ditāt nauigātes: niſi cū alioꝝ ſpoliis.
piratas enī et hoſtes fidei dimittūt. fideles pe
grinātes ꝛ mercatores inermes inſequūtur.
Tandē nauigantes quos apprehendere non
valent: ꝑdicitari cogunt. Miſeꝝ certe gen9 ho
minū: in quib9 nullū eſt hūanitatis veſtigiū
Cū enī natura ipſa impellente. naufragātib9
hoīes cōpatiūtur. hii tamen naues ꝑditātes
q̄s tueri deberēt: rapiūt. dantes afflictionem
afflictis. Adde quia vtilis ꝛ ſecura eſſet naui
gatoria ars: ſi aer. ſi venti. ſi maris fluctus. ſi
ſcopuli rapidi nauigantib9 obediret. Sed lon
ge certior eſt tēpeſtas: ꝙ trāquillitas nauigā
tibus Deniqꝫ ꝑua ſūt terre ꝑicula: niſi maris
diſcrimina experiantur. Non enim ſolum na
uigātibus pericula imminēt ab hoſtibus: ſed

a mari ſed a piſcibꝫ· quibꝫ tutius foret īter homines ꝙ̄ inter delphines conuerſari· qui carnes hūanas ſitiūt· Et ut paucis agā· nauigātes id hn̄t: ut piculis ſuis gaudeant· Scriptū eſt p ſapientez· qui nauigāt mare ⁊ enarrant picula· Hinc ⁊ ꝓpheta dicebat· vlulate naues in die pauoris maris· Sūt igitur hee artes eatenus vtiles ⁊ cōmendāde· q̄tenus eaꝝ artifices eis ita vtūtur, ut inſtitute noſcūtur·

Capitulū viceſimūoctauū de quarta arte mechanica· vicz de venatoria· ⁊ artibꝫ ei ſubalternatis· ⁊ de laudibꝫ ⁊ vtilitate eaꝝ· ⁊ de laboribus miſeriis ⁊ periculis que eas comitantur·

Venatoria quarta ars eſt mechanica ſub qua omnis feraꝝ auiūqꝫ occupatio ⁊ piſcatura· earūqꝫ reꝝ paratura cōtinet ut ſupra tetigimꝰ· quaꝝ artiū vtilitatem nullus ignorat· Eſt eñ in primis delectabilis· atqꝫ ad exercitacōez deductionēqꝫ tp̄is accōmodata ⁊ ad modeſtā hoīnū recreationem inſtituta· quippe ⁊ ad ſalutē corpis putilis: ſi debitis loco et tp̄e ⁊ fine bono eis fruant· Adde· q̄ tolerāda eſt: ſi ob neceſſitatem pro pellibꝫ ⁊ carnibꝫ: non ob voluptatē fine·

ſtrepitu et clamore exercetur. Sed iam huiꝰ
artis et vite incōmoda. labores atqȝ miſerias
ſimul et picula ꝯmemoremꝰ In p̄mis itaqȝ q̄s
prudēs gaudiū ſuū in fugaciſſimis rebꝰ collo
catur. Deinde venatui vacans. melioris nego
tij diē pdit. Quid de piculis corpis dicā Quot
foueas venatores precipites incurrūt. aquas
quoqȝ ſtagna. ſiluas non ſine diſcrimie per
currūt. reges vero ꝛ magnates. etſi quotiēs
armis nō vacāt. venacōni ſe dedāt Int̄ cetera
tn̄ incōmoda. illud puū nō eſt. qꝫ laſſitudinē
ſenectutē pluresqȝ ex ea infirmitates nāciſcūt
ꝛ ut dici ſolet. puo ſolacō. plurēs meſtitie ꝯpā
tur. Quid dicā de tempis amiſſione. inutili oc
cupacōne. fructus modicitate. ꝛ tandem puni
bili vanitate. Que enī maior vanitas. q̄ȝ poſt
puam beſtiolā leporē natura ipſa timidam.
tot currūt reges. tot milites. tot curſores. tot
buccinaꝝ et cornicū clangores. tot vlulantiū
vociferacōnes. Et ut paucis multa cōprehen
dā. in ſcripturis ſanctis neminē ſanctū vena
torem legimꝰ. Eſau enī venator erat. quoniā
peccator fuerat Rurſꝰ int̄ venatores ſcriptura
ſacr̄ Nembroth ꝯmemorat. q̄ robuſtꝰ venator
et oppreſſor hoim appellat̄. Deniqȝ venatores
ſiluas querūt. vbi venatōis colore. pegrinā
tes ſpoliāt atqȝ trucidant hec eſt eoꝝ venacō

Caplm. xxix.

hec aucupacio· Taceo de alia venacõnis ſpecie oppreſſiua· arenaria cum beſtijs decertãdo Et ut paucis agamus. venatores denſa nemora ꝛ ſolitudines inquirũt· nõ ut vitã ſolitariã agant cui ſe ineptos ſciũt· ſed ut feris ꝛ volucribꝫ continuãt· q̃ hominũ vite inabiles ſunt· Huic arti ſubalternãtur macellariorũ ars· ceterorũ qꝫ coquorꝫ· atqꝫ cauponũ officie artes· quarꝫ vſus potius voluptas ꝙ neceſſitas induxit· Uſus enim carniũ ante diluuiũ incognitus erat· Iſtorꝫ artes viliſſime ſunt· et fraudibus plene ac dolis· ut vnuſquiſqꝫ expiẽ Uendũt enim carnes putridas· ouem pro caſtrone. hircũ pro ariete· capram pro capriolo· decipiũt in pondere· Fraudant in precio ꝛ in re ipſa ſeducunt· Quo fit· ut dũ carnes vendũt ꝛ ementiũ corpa ledũt· De ceteris vero huius artis ptibus multa dici pñt· puta de piſcatura et vinorꝫ ciborũqꝫ apparatu· in quibꝫ tot cõmittũtur fraudes· ut pudor ſit ea cõmemorare. Harꝫ igitur artiũ ſtudia ꝛ ventri non menti ſeruiũt· Tolerãtur itaqꝫ ꝙtenus ſuffitiũt ad vite hũane alimẽtũ ꝛ bonã corpis valitudieꝫ·

¶ Capitulũ vicesimũnonũ de quinta arte mechanica· vicꝫ de agricultura ꝛ de partibus eius· de cuius vtilitate dulcore et

amaritudine: ſupradiximus in decimoqn
to et decimoſexto capitulis.

**Ca. xxx. de arte paſtorali. et de eius vtilita
te ac incōmodis miſerijs et laboribus**

PAſtorum quidē artē nōnulli agriculture
alij venatorie attribuūt. utcūq; ſit.
ſpecial' de ea agēdus ē ſermo. Eſt igit'
vtilis paſtorum ſeu bubulcorum ars. atq; ad vite
hūane indigētiā ſupplendā admodū neceſſaria
Hic igit' viuendi modus innocuus eſt: nemini
officit. nature operi intendit. Reipu. ſeruit. a
multis eſt ſegregata facinoribus. et a peccandi
occaſionibus aliena. cōtemplacōni proxima.
inutilibus actionibus obuia. eamq; vite for
mulā ſancti prophete ſectati ſunt. et ſub paſtoris
noīe: reges et p̄latos appellarūt. Quippe cuius
noīe glorioſo xp̄us nūcupari voluit inquiēs.
ego ſum paſtor bonus. Verūtamē huius artis
plurima ſūt incōmoda labores atq; pericula
Primo quidē ut putamus. vtilius hoībus foret
hoīes potius amare. colere et alere: q̄ pecora.
Amāt enī qd nec ſe amarē ſciūt. nec amantibus
vicem reddere poſſunt. Rurſus ſi animalia
per te paueris: occupatiſſimus bubulcus eris.
ſi per alios pecora boueſq; paſcis: tu non

paſtor mō:ꝫ paſtoꝝ ſeruus eris. Sed ⁊ illoꝝ
furtis fraudibꝫ ⁊ dolis neceſſe ē credas. nūc
pecora mortua afferent. nunc a feris ↄmeſta.
nūc in precipiciū dedita. ſed ⁊ quotidie noua
rumoreſqꝫ adducent ex quibꝫ dolorē meſtitiā
qꝫ ↄcipies Neqꝫ eoꝝ fraudes vitare valebis.
ut recte de eis dicat ꝓpħa. omnes paſtores p̄
uaricati ſūt. Et iteꝝ paſtores ſuos paſcit vetꝰ
vicꝫ auaritie Cōtra quos alibi ſcribit̄. ve pa
ſtoribꝰ quī dilacerant gregē ſuū. Adde. aīalia
ipſa que tātope alis atqꝫ cuſtodis:multis pi
culis ſūt expoſita. que tā crebra ſūt. ut plerū
qꝫ totū gregē exhauriāt. Ut paucis igit̄ aga
mus vtilitas incerta eſt. certa ſolicitudo. dubi
um lucrū. manifeſta picula.

Capitulū triceſimūprimū de ſexta arte mechanica vicꝫ theatrica ⁊ ludis. et de ptibꝫ ſubalt̄natis. ⁊ de diuerſitate oīm ludoꝝ ⁊ de illoꝝ vtilitate dānis ⁊ picul.

Theatrica vero ars ludos reſpicit. dicta a theatro vbi populus ↄueniebat Hec vero vite formula tolerāda eſt: ſi ludis homines ad eū finē vtūtur:quibꝰ inſtituti ſunt. Teſte enī pħo ꝓpter publicā letitiam hoīes a prauis cupiditatibꝫ ⁊ a nociuiſ

voluptatibus retrahũtur ut ſupra tetigim⁹.
Conferunt deniq; ludi ad recreationez hũani
corporis·ut vigoroſius laboribus et vtilibus
artibus vacare poſſint·Ludus eñ moderat⁹
teſte pħo cibus eſt animi·Nam inquit Sene
ca Socrates ludere cũ pueris non erubeſcebat
Et Catho laxabat aĩm curis paucis fatigatũ.
Jdcirco legũ conditores feſtos inſtituerunt
dies:ut ad hilaritatẽ publice hoĩes cogerẽt:
tanq̃ neceſſariũ laborib⁹ interponẽtes tempa
mentũ. Verũtñ plurime ſunt hui⁹ artis incõ
moditates·vanitates·miſerie atq; pericula In
p̃mis igit̃ ꝯſiderand' eſt·q; ut mihi ſatis vide
tur: apud catholicos theatrica ars minime po
nẽda nec noianda p̃cipit̃·Nã ut inquit Jſido
rus·ſpectacula crudelitatis:inſpectiões ſũt va
nitatis·q̃ nõ ſolũ hoĩm vitijs·ſ; demonũ iuſſi
onib; inſtituta ſũt· ꝓinde nihil debẽ eſſe xp̃ia
no cũ circenſi inſania·q̃ dicit̃ theatrica·nec cũ
amphitheatrica crudelitate·cũ atrocitate are
ne·cũ luxuria ludi. Deũ eñ negat:qui talia p̃
ſumit· Quinimo fidei xp̃iane preuaricator effi
citur:qui id denuo appetit:qd' in baptiſmo iã
pridẽ renũciauit ideſt diabolo et opibus eius
Lutius ſilla ut inquit Seneca:prim⁹ in circo
leones ſolutos dedit Pompeius primus ele
phãtes poſuit ad ſpectacula·nec tamẽ ꝯmen

dantur bonā rē egiſſe: niſi bonū fuit more no
uo pdere hoīes· Vnde ſubdit Seneca ſanctius
foret iſta in obliuionē ire· Pretereā cōſiderent
frequētatores ludoꝝ· ꝙ teſte Criſoſtomo ſup
illo verbo: ſedit popul9 ꝯmedere ⁊ bibē ⁊ ſur
rexit ludē. De9 non dat ludere: ſꝫ lugere· ſꝫ dia
bolus dat ludere ne lugeam9· et dū ludim9 il
ludimur· Adde· ꝙ ludus nō caret illuſione· a
qua nomen accipit Vn̄ ſara vidit iſmaelem
ludentē cū yſaac· in quo ludo ut inquit Aug9·
vidit illuſiōem· que ſignificabat deceptiōem· pre
terea demones delectātur in ludis vanis: ꝙ
vidēt homines eis libēter intēdere ⁊ a via v̄tu
tis deuiare Vnde in ſomno fuit a demonib9 di
ctū cuidā romano· ut ludi in vrbe inſtaurarē
tur ſm Aug9· in quarto de ciuitate dei Deniqꝫ
in ludis rara ē ḡuitas· ꝓmpta eſt ſcurrilitas·
vanitas· ſtultiloquiū· v̄ba otioſa· mendatia·
vane inſpectiones· libidinoſe tractationes· in
ꝓmptu eſt leuitas· abeſt modeſtia· nil aliud
in hijs locis accidit: niſi breuis leticia· puum
gaudiū· magna tpis iactura· pueril' occupa
tio· Et ut quidā ſapiens ait· ludoꝝ expectator
van9· luſor inſan9· qui nec honeſte gerit: nec
honeſte cernit· adeo ut ignorem9: an ſit luſor
īſanior aut ſpectator· Rurſus multi fuē quos
natura mites fecerat ſꝫ ſpectacula vitia docuē·

crudeliſq; efficere. Nil em̄ potēti9 in memoriā deſcēdit. q̄ qđ viſu conſpicit. audita facile volāt. ꝯſpecte res herent. etiā invitis. Fugienda ergo ſunt ludoꝝ ſpectacula. vbi ad horaȝ gaudem9: ut diutius doleam9. ⁊ ſemper videam9: qđ vidiſſe ſemꝑ diſpliceat. Porro ludorū varia eſſe gn̄a conſtat. que docuit ātiqua illuſio Alij em̄ alijs delectātur ludis q̄dā ſpectaculis feraꝝ. q̄dā hiſtriomb9. quidā paleſtris. q̄dā aleis. ſ; vbiq; vanitas Quid em̄ thauros. q̄d feras publice inf'ici delectacōnis habet Quaſi nō ſufficiat belloꝝ cruor in caſtris. vrbibuſq; dietim effuſus. De paleſtris vero atq; torneamētis q̄d dici poteſt. vbi inſpector vaniloqu9 miles inſanior Fit enim ſeruus totius vrbis. in quo ludo ſepe vilior omniū victor euadit. De hiſtrionū bufonūq; vita: quid dici pōt. Neſcio quis inſipiētior euadat. an hiſtrio vel qui de hiſtrione ridet. forte qui pecunias effundit vanior eſt. Quotiens em̄ hiſtriones de ſe dn̄os ridentes vident. totiens ipſi mirantur demētiā ſe mirantiū. Sepe certe hiſtrio aliq̄d fingit quo falſo audiētes delectat ſe vere. Alearū vero ⁊ taxilloꝝ luſores adeo ſpurciſſimā arteȝ exercent. ut in ea arte q̄nto doctiores. tāto nequiores habeātur. De quib9 phus in politicis ait. quia aleatores mortuoꝝ ſpoliatores

et latrones. turpes lucratores sũt. lucri enim
grã obprobria ſuſtinent. Vñ ⁊ themiſtodes.
grauiſſiõs viros et reipu. curã gerentes: a lu
dis leuioribuſqꝫ ſolacijs arcendos decreuit.
ne reſpu. ludere videret. Ipſe demqꝫ diſcebat
ſanctiꝰ eſſe otiari: ꝙ̃ turpit̃ ſolatiari. Ludos
vero innoxios ad recreationẽ: ⁊ tpis deducti
onem criſtianis non nego. ut muſicis inſtru
mentis. ut videbis ſtatim cum de muſica age
mus. que ꝑmittũtur ꝓ loco ⁊ tpe.

¶ Capitulũ triceſimũſecundͦ de ſeptia arte
mechanica. vicꝫ medicina ⁊ de eius ne
ceſſitate ⁊ vtilitate et laudibꝫ. Demũ de
illius abuſu laboribus ⁊ periculis.

Medicine vero ars fateor inter mechani
cas nobilior eſt: tanꝙ̃ a natura ipſa
hominibꝫ donata. qñimo vite hũane
plurimũ neceſſaria. atqꝫ a deo immortali lauda
ta ⁊ honorari iuſſa. qua corpoꝝ morbi curant̃.
⁊ vite interſtitia ↄſeruãtur. Demqꝫ ipſa huiꝰ
artis natural̃ inquiſitio cõmendatiſſima eſt.
Et ut paucis agam vtil̃ admodͦ ⁊ accõmoda
medicina eſt. que nedũ corpa ipſa curat ſed
liberiorem ad vacandũ aim reddit. Nã pħo te
ſte. ex bona corpis valitudinẽ creſcunt vires

animi· ⁊ bōna corꝑis diſpoſitio aiamq̄ȝ iuuat·
⁊ ad optīa q̄qȝ diſpoīt Sȝ fateor laudād̄a plu
rimū ars medicīe eſſȝ· ſi bonū ſubiectū· ſi v̂tuti
deditū repit· ſi demūqȝ idipſū ſciēdi genus opti
mū ac naturalibꝫ ſciētijs· īnfallibilibuſqȝ fun
damētis ɔmuītū· ꝑus medici addiſceret q̄ꝑ ex
eq̄rent Sicut em̄ ut aiunt vnuſquiſqȝ id agit
felicit̄ qd̄ optīe nouit· ita q̄ p̄ncipia medicīne
ignorat· cuiꝰ finis ſanitas exiſtat: ut ſanum
egrum reddat neceſſe eſt, vidi ego plurimos
heri aromatarios: hodie medicos· heri barba
rū raſores: hodie morboꝝ grauiū cēſores· heri
herbas ceteraqȝ materialia in apothecis com
miſcētes: hodie ī p̄ncipū aulis morbos indicā
tes· Si eñi etiā ſanād̄o vix nomē boni medici
q̄ſqȝ aſſumit: quonā pacto necād̄o medicād̄i
titulū vendicabit: Quibuſdā itaqȝ hijs simili
bus me aliq̄n febricitātem viſitātibȝ· atqȝ re
media pollicētibꝫ· ſȝ et cauſas morbi indicare
conātibȝ: illud ad Philippū ut ī actibȝ apl̄oꝝ
legimꝰ dicebā Putas ne intelligis que dicis
Quibus dicentibꝫ· Etiam ego iterum cū eodeȝ
eunucho addebam· quomō ſcire poteris· cum
aliquis te non docuerit· Mira certe res eſt ut
enim inquit Hieronimꝰ fullones· metallarij·
fabri· lignoꝝ ceſores· ipſaquoqȝ vilia officia
exercentes· abſqȝ doctore eſſe nō poſſunt· nec

Cap. xxxij.

experiri audent que nō nouerūt. ſola eſt medi
candi ars: quā ſibi paſſim vnuſquiſq; vendi
cat alij enim a crebro infirmantib; medicinā
addiſcūt. Alij a feminis ut viros curent. Alij
ab infidelibus audiūt: ut fideles necent. Alij
neſcio quibus libellis legunt: ut in miſerijs
corpib; vniformiter exequantur: ut aiūt vno
collirio ab eis incognito: oim̄ oculos volunt
curare. quo fit. ut cecus arte. natura vidente;
cecū faciat. Hij medicinā neſcientes: medici
na abutūtur. ⁊ artē egregiā quā nō nouerūt
ꝓfitētur. Medicine excellentia illuſtri nomie
gloriātur. quippe queſt⁹ grā: pecuniā ut finē
querūt. Premiū certe vero medico nō modo
exiguū: ſ; ſordid⁹. ⁊ tāto labori impar nec inge
nio dignū. Ex quib; hui⁹ artis difficultates ⁊
incōmoda in ꝓmpto ſūt. dū viris excellētib⁹
non creditur: ⁊ hac laudatiſſiā arte abutē
tib; premia dātur. Adde. q; multa milia hoim̄
taliū medicorū inſipientia: aut inexperiētia
forte moriuntur. ⁊ dū vnū morbū curare ſata
gūt. plures inducūt. Aſſuefatiuntq; miſeros
agros. ut ſine medicinis viuere nō valeant.
quas niſi alijs parādis minime ipſi tangunt
nec deguſtāt. Cetera hoim gn̄a felicē aurā: bo
nāq; tpis diſpoſicōe; optāt. Medici vero aut
inſanā aut peſtiferā. ōnes infirmos eſſe pref

ſe ⁊ ſuos deſiderant. Quos quidā ſapiens ſimi
les dicit eis. qui ſunera ad corpa hominū ſepe
lienda deferunt. Quos Demoſtenes athenis
dānauit exilio. eo ſolo ꝙ optabant plurimos
mori. ut inde lucrū caperent qd cōtingere nō
poteſt ſine multoꝝ morte. Taceo q̊t morborū
ꝓlongacōes: quot peſtiferas potiones: quot
infirmitatū cōminatiōes miſeris infirmis in
gerūt ⁊ quos abſtinentia aut ſimplici victu.
quippe vel herba ſi ſcirent curare poterāt. ſūp
tuoſis vltra marinis q̄ppe et adulterinis ma
terialibꝫ. que ipſi aut vendūt aut illoꝝ lucrū
ꝑticipāt. curare potiꝰ inficere humana corpa
moliūtur. Rurſus medici cauſas et naturas
egritudinū dicūt ſubtiliter. dantqꝫ ſanitateꝫ
verbotenus. adeo ut ſicut quidam ſapiens di
cebat. cum eos audimus mortuos poſſe ſuſci
tare credemus. paulo tamen poſt cernimus
inanem eſſe eādem ſanitatis ſpem. quā illico
inſperata mors intercipit. Sed quid plura.
Abſit ut de medicis quicq̄ ſiniſtre dicam. In
manibus enim illoꝝ ſepe meis peccatis incido
Itaqꝫ mihi ceteriſqꝫ mortalibus ſanum foret
conſilium eos non exaſperare verbis Sed de
mulcere obſequijs. Quare nec ego ſentire au
deo quod omnes clamant. latrones enim ſica
rij. venefici. homines inhumaniter occidūt.

occidūt· medici tñ hūaniſſiē· atq; oſſitioſiſſiē
et ſolēnit' interimūt· ⁊ ſi q̄ à dino mūere ā na
ture vigore· cōualeſcūt: ipſā diuinā grāz ipſiſ
q; bñfitiū pecunia vendūt· dū ſibi ſanitatē at
tribuūt Nec indignent' medici ꝙ eoꝝ artem
mechaicā dixerim· Nā dicere pñt: incōgrue
medicinā eſſe mechanicā· q2 eſt de corpe hūa
no· ex ea pte qua infirmatur ⁊ ſanat'. Rꝫ qui
dem corpus eſt intellectiuū· quibꝫ dicendū eſt
ſm Alfarabiū: ꝙ hoc non pbat medicinā nō
eſſe mechanicā· primo q2 licet ſit de corpe hu
mano· nō tñ opat' in eo medicīa ꝓprie ſcdm
ꝙ eſt intellectiuū· ſ; ſcdm' ꝙ eſt ſenſitiuū et
vegetatiuū· Medicie aūt ad hoc valēt· primo
ut iuuet' vegetatīa potētia ⁊ ſenſitīa in opibꝫ
ſuis· Fateor tñ ꝙ aliqñ accidit· ut inde iuuet'
intellectiua· q2 ſedatis doloribꝫ liberiꝰ vacatur
opibꝫ intellectiuis· Secūdo hoc patꝫ qm̄ Ariſt·
in li· de aīalibꝫ trādit doctrinā de hūano corpe
ſimul cū doctrina brutali: tñ natural' ſcientia
ſpeculatīa ē· medicīa vō ē opatīa ⁊ mechaica

❡ Ca· triceſimūtertiū de arte mercādi ⁊ vē
dēdi q̄ ipa mechaica ē ⁊ ſub nauigatoia
ɔtinet' ⁊ de eius neceſſitate ⁊ vtilitate· ⁊
demū de illiꝰ infelicitate fraudibꝫ dolis
atq; periculis·

Mercatura vero q̄ ad navigatoriā ptinet utilꝰ admodū ē ad supplēdas iopias puī ciarꝝ. ⁊ sine illa comertiū int hoīes haberi vix possꝫ. hꝰ aūt mercatorie artis tres sūt ptes ut ait phꝰ i pmo politicoꝝ. s. marelaia ⁊ p maē ferēs merces. q̄ navigatoria dici pōt. secūda ē oneraia. tcia ē assistētia q̄ q̄s assistit mercato ribꝫ in pecuīe ⁊ aliarꝝ rerꝝ ɔmutacōibꝫ. q̄ oēs mercatuē spēs a Plutarcho cruibꝫ corpis hūa ni recte ɔpant. veluti em̄ crura hoīs huc atqꝫ illuc discurrūt p nccāriis humani corpis: sic mercatores p ncc̄itate corpis reipu. Rursꝰ sic coxe ⁊ tibie sustētāt corpꝰ: sic mercatorēs rēpu. suis mercibꝫ sustinēt Ex q̄bꝫ apte ɔspicit necessitas ⁊ utilitas hꝰ artis. q̄re merito ut ait Hugo ɔmēdabilꝰ ē. veluti q̄ diuīsas ignotasqꝫ gētes ɔciliat. bella sedat. pacē firmat. ⁊ tandem p̄uata bō ad ɔmunē oim̄ usū imutat. Est igit mercatura nō mō necessaria. ꝫ accōmoda utilisqꝫ reipu. et ut inq̄t phus et nō infimū vivēdi genꝰ si ipoꝝ mercatoꝝ finis ad relevādas idigētias cōmuīs reipu. tēdit. ꝫ si cupiditatis grā q̄s mercaturā exercet: vix erit inocēs Sūt em̄ eiꝰ artis incōmoda ⁊ picula pluria. idqꝫ ex eo maxie ɔstat. qm̄ ꝺm sentētiā sācto: vix mercatura sine peccato potest exerceri. Ruis enim hꝰ artis dolos. fraudes. iniquitates et scelera

narrare pōt. Profecto nō eſt dictu facile. Et ſi cetera taceā. quot falſe rez venaliū laudatio nes quot mētite rez emptibiliū vitupacões. quot defectuū occultacões. quot falſe aut di minute mēſurationes et pōderationes. quot fal ſe mercātiū ɔmixtiões. quot mēdacia. quot p iuria. cōtra quos inquit Ambro. O mercator ſeculi. ɔpator inferni. cur in fraude ⁊ deceptio nez conuertis nature induſtriā. Cur affectas rez defectus. Cur optas paupib; ſterilitatez. ut domui tue ɔpes doloſā fecūditatē Explora' qñ erit ſterilior ꝓuent⁹. qñ rez inopia. Hanc vocas induſtriā; q̄ poti⁹ ē calliditatis ⁊ cupi ditatis aſtutia. ⁊ qd tu remediū dicis. ɔmerti um nequitie poci⁹ ⁊ latrociniū eſt. Et ſequit̄ lucrum tuū damnū multoz eſt. Et ut paucis agam⁹. omē hui⁹ artis offitiū eo tendit. ut ea vtentes lucris intendāt. vili⁹ emāt. cari⁹ ven dant. ꝓximos decipiāt. Hos ſignat Valeri⁹ cū ait inſidioſiſſimā fore artē q̄ inopū ſāgui ne paſcit̄ ⁊ mendacijs ut veritatis inſtrumē to iuuatur. Hac fallatia q̄ſi preclaris artib⁹ gaudet. quoz fraudibꝫ nō tā alios q̄ ſeipōs fraudant. qꝛ teſte Criſoſt. q̄ ſimpliciter nego tiātur. in omnib; ꝓſperantur. qui verſantur; in dolū eis omnia aduerſantur. cū ſcriptū ſit in Ezechiele. totā anniuerſacõez vite vertunt

ad lucrū. Ideo non pſeuerabit ſubſtancia ſua. Et iterū fraudabit eum pecunia ſua. Taceo de vſura: que vix a mercatura ſepatur. Ceterū de cāpſoria ſileo et pecunie ꝯmutatiua: que huic mercādi arti ſubalternatur. in qua tot doli. tot fraudes. tot rapine ſūt: quot nūmos cāpſor hꝫ ipſe Harū itaqꝫ mechanicarū atqꝫ ſimiliū artiū ſectatores. vltrā alia incōmoda. teſte pho inepti ſunt ad politiſandū. Qnimo apud antiquos huiuſmodi artibꝫ vacantes phibebantur: pticipare nedū pncipatū: ſed magiſtratū et conſulatū ut ſupra deduxim9.

Capitulū triceſimūquartū de artibꝫ liberalibꝫ in gne et de illarū ꝯmoditate et ab uſu. laudibꝫ et dānis. dulcibꝫ et amaris

Liberales vero artes plurimū fore vtiles ad inſtruēdos iuuenes. et neceſſaria admodū ſcientiarū gnā: Null9 ſanemētis dubitat. Nec tu ignoras q in puerili agēs illis imbutus es. q ut noſci ſeptē nūero ſūt et i duo gnā diuidūtur. qꝛ pme tres pmordiales artes vocātur. vel pma ſciēdi elemēta. vicꝫ gmatica. dialetica. rethorica. Quatuor vero ſeqntes. ſ. aſtro. muſica. ariſmet. et geome. methaphiſice appellātur ideſt doctrinales. qꝛ

Capl̃m. xxxiiij.

per certas demrãtiones docẽt· ut ſtatim ſubici
em9· Quare aũt liberales appellantur· ⁊ circa
mathẽaticas que fuerint cauſe inuẽtionũ ea
rũ· et que ſit eaꝝ natura· vtilitas ſeu incõmo
ditas ſubitiã· que etſi tibi nota ſint· volo illa
tibi ad mentẽ ẽducere ne illaꝝ oblectamẽtis
allect9· dũ illis te totũ exhibes· digniora atq3
excellẽtiora ad que illa ordinãtur pretermittas·
Appellant itaq3 ut noſti· ſeptẽ iſte artes liberã
les triplici ex cauſa· Primo ut diſtinguãtur
ab alijs illiberalib9· ut mechanicis et ceteris
ſeruilib3 artib3· que ideo ſunt illiberales: quia
ordinãtur ad corp9· Animã aũt ⁊ intellectũ:
male diſponũt· Ipſe aũt liberales pñcipaliter
ordinant ad animã: quã diſponũt ad vſus ⁊
actiones v̉tutũ moraliũ et intellectualiũ· vel
ad vſũ pfectiſſime virtutis: q̃ eſt felicitas· Ex q°
poteſt elici alia ppriiſſima cauſa· quare vocã
tur artes liberales· vic3 q2 ſm eas homo p ſe
diſponit ſm intellectũ ad optimũ finẽ· veluti
vſum virtutũ moraliũ ⁊ intellectualiũ vel ad
vſũ pfecte felicitatis: que eſt ſpeculatiua· Qui
aũt talia cõſiderãt· naturalit ſũt liberi· quia nõ
ſũt ſeruiles· cũ intellectu vigẽt· ideo recte artes
iſte liberales dicũtur· Fateor tamen ſm phm
in octauo pollitico2· quia vtile ⁊ cõmẽdabile
eſt participare aliquando liberales artes et

mathematicas: quaꝝ vſus ordinat ad exerci
tiũ excellentiaꝝ doctrinaꝝ vſq3 ad certũ termi
nũ ſed ↄtinue et aſſidue exercere ſe in eis vſq3
ad quãcũq3 pfectionez nonnũq̃ nociuũ eſt.
q2 ↄtinua conſideratio in ill' retrahit aut ſim
pliciter aut ꝑ parte abuſu virtutis moralis.
Tertia vero cauſa ẽ quare liberales dicũtur.
q2 liberos et expeditos et exercitatos aios req̃
rũt. eo q2 ſubtiliter de reꝝ cauſis diſputant. et
de illis plerũq3 que a ſenſu remota ſunt. Alia
cauſa eſt quia antiq̃tus tm̃modo liberi et nobi
les et ingenui in eis ſtudere conſueuerũt. Ple
bei vero et ignobiles ſtudebãt in mechanicis
ꝓpter periciam opandi. corpalis enim opacõ
plus congruit plebeis. otiũ autem et ſtudiũ
nobilibus ſcd̃m Hugo.

Ca. xxxv. de p̃mis duabꝫ liberalibꝫ artibꝫ videlicz g̃matica. et dialetica. et de ortu earũ et cauſis quare inuente ſũt. et de illaꝝ laudibus et vtilitate. ac demũ de earum abuſu et incõmoditate.

Poſtq̃ egim9 de liberalibz artibꝫ i gñe. ſupeſt ut in ſpecie eas breui ſermone tãgam9. Primo igit' de g̃ma. et diale. agem9. De rethorica vero in ſequẽti capitulo

Cap. xxxv.

diſſeremꝰ. vocātur itaqȝ tres iſte artes p̄mor
diales q̄ circa primā lr̄aꝝ elemēta v̓ſantur
Per eas em̄ aut de cōgruitate· aut ornatu ſer
monis· aut demiqȝ de oratiōis veritate ⁊ falſi
tate p̄ncipaliꝰ agit̄. Prima itaqȝ gramatica
ſm̄ Alfarabiū a lr̄is nomē accepit· que mater
eſt aliaꝝ artiū· Fuit aūt cauſa ⁊ modꝰ inuen
tionis eius quoniā cū homines inordinate at
qȝ ad libitū ⁊ ſine arte loquerētur· eueniebat
ut minꝰ bene ꝯceptꝰ ſuos exprimere· ſȝ ⁊ minꝰ
apte audiētes intelligere valerēt quo fiebat
ut tardius intelligere ⁊ intelligi. ac difficilius
ſcientias tradere poſſent. Qua de re curarunt.
ſapientes has incōmoditates tollere tradide
rūtqȝ artificioſū loquendi mod̄ vniformē qui
dem ⁊ cōgruū· ut omēs ꝯceptꝰ humani· demū
cūcte doctrine p̄ eandē artem aptiꝰ et liberius
ſignificarētur ⁊ addiſcerētur· Veꝝ etſi vtilis
et neceſſaria ars gramatice ſit· q̊ tn̄ pacto int̄
ſcientias annūeret̄· plurimi dubitarūt· ꝓ eo
quia gramatica· ipſa ſolū circa peritiaȝ recti
ſermonis verſatur· ſermo vero tranſit· ſciētia
aūt eſt de ꝑmanentibȝ. Adde quia hec ars pol
lire linguā nō animū nouit nec intellectū diri
gere ſȝ labia· Accedit quia nō ꝓpter ſe· ſȝ ꝓpē
alias inuenta eſt q̄re inſtrumentū ſciendi po
tius q̄ ſcientia ſm̄ quoſdaȝ dici pōt. Loyca

ſecūda eſt liberalis ars que ⁊ racōnalis dicit̄
Jpa enī diffinire·q̄rere·reſpōdere·vera a falſ
diiudicaē·ac ſubtiliter diſputare docet·Neceſ
ſaria certe ⁊ vtilis ars·qꝛ ſ̄m Hugo·in didaſ
colicon·p̄ eā ſubtilib⁹ obiectiōib⁹ latēs veritas
repit̄ Cauſa ſiq̄dē inuētiōis ei⁹ putil' ad mod̄
fuit· cum enim in phiſicis plures ſuborirētur
opiniones et ↄtrarietates:decreuerūt ſapien
tes de modo altcandi artez tradere·videbant
enī qꝛ nō poſſz facile pueniri ad alicui⁹ ſciēcie
certitudinē ſine pericia diſputādi Hāc Salo·
oīm ſapientiſſim⁹ in pu'erbijs addiſcendam
admonet·dū nos hortatur ut intelligam⁹ ſer
mones prudentie·verſuciaſqȝ verboꝝ·necnon
parabolas ⁊ obſcurū ſermonē·⁊ dicta ſapientū
ſimul et enigmata·que omnia ut Hiero·ad
magnū oratorē ait·dialeticoꝝ ⁊ oratoꝝ ſunt
Sed ⁊ Aug⁹·p̄ eo int̄ cetera logicā cōmēdat·
quia exercitatiora policōraqȝ reddit ingenia·
Sȝ certe ſi dialetice fructus·ſi finis attēditur·
vtiqȝ repiem⁹·qꝛ poti⁹ ingeniū iamiē fatigat·
q̄p vtiliter perficit·Nam etſi condiſputantē vi
ceris:non fructū·ſed verboꝝ folia conſeq̄ris·
Hinc Greḡ·ſilogiſtica inq̄t diſputacio quid
aliud ē:q̄p v̄bis ↄtendē ⁊ audiētes ſubuertē·
Abutūtur enī ea arte plurimi·dū cōfidētia da
moris v̄boꝝ veritatē ipugnāt Rurſus q̄ſquiſ

ea doctrina vſaris neceſſe eſt ɔtencõſius loq̃ris quicq̃d ꝓbare nõ potes. qꝛ ut inquit Augꝰ. ɔfirmationẽ ſumit ab homine. quicq̃d nõ habet ex veritate. ſꝫ ⁊ illud verꝫ eſt. quia ſepe nimiũ altricãdo pditur: dũ inquirit veritas. qd ſatis dolendũ eſt Jdipſũ qd ad veritatem iuuandã inſtitutũ eſt: ad eaꝫ obfuſcandã occultandãqꝫ cũ hominũ labore ſtudioſiſſime q̃ritur. Vñ Augꝰ. in de doctrina criſtiana exec̃bilẽ dicit artẽ ſophiſticã diſputandi et libidinem rixandi. quã admonet cauendã. Si enĩ doctrina foret pietatis. neq̃q̃ ſacre lr̃e tãtope eã deteſtarẽtur cũ aiũt. qui ſophiſtice loquit̃ odibilis eſt. In ea certe ut ipſe Augꝰ. ait victoria vborꝫ ⁊ oſtẽtatio ambitioſa q̃rit̃ nec mõ tardos. ſꝫ plerũqꝫ ingenioſos decipit.

Capitulũ triceſimũſextũ de rethorica q̃ ẽ tertia liberalis ars. ⁊ de eius ortu et vtilitate ac laudibꝰ. Rurſus de eius abuſu ⁊ q̃lis dꝫ eſſe orator. ⁊ ad q̃d valꝫ eloquẽtia ſine ſapiẽtia. ⁊ q̃uo aliq̃n ẽ mortifera

Rethorica tertia eſt liberaliũ artiũ. ſic dicta quaſi ornatus ſit locucõnis ſm Alfarabiũ Veluti enim p gramaticã cõgrue loq̃ndi artẽ addiſcimꝰ. ita p rethoicã

ea ornate ꝓferre que didicimus. ex qua re po
tiſſima cauſa illius inuencõnis ſumitur ſcdm
Hugo. Eſt igitur huiꝰ artis ſūma vis ingens
laus. Nam ut inquit Seneca. magna res eſt
eloqūtia. nec adhuc vlli indulſit: ut totā con
tingeret. ſatis felix eſt q̄ in aliqua eius pte re
ceptus ē. Hec certe ornamētū ē aliaꝝ ſciētiaꝝ.
q̄ ut inquit Caſſiodorꝰ q̄cquid in alia doctri
na ꝯcipit: ab iſta ſub decore ꝓfertur. Vnde in
eccīaſtico ſcribit. tuba ⁊ pſalteriū faciūt melo
diā. ⁊ ſup̄ vtrūqꝫ līgua ſuauis. Et iterū fauus
mellis v̄ba cōpoſita. Et rurſus ſcriptū ē. q̄ ſa
piēs in v̄bis ſuis mōſtra placauit. De laudibꝫ
vero eloqūtie repete q̄ ſupra diximꝰ in. xxxiiij.
ca. in pn̄. Sꝫ c̄te hec ars plurios fallit. dū ſuos
ſectatores dicē. nō ſcire. docet. iſtruit. dulciter
v̄ba carpē nō vtilit̄ ſapē. Et dū v̄boꝝ ſuauitas
q̄ritur: vera rerꝝ ſapiētia amittit. atqꝫ vtinaꝫ
tātus hodie eſſꝫ hoim labor ad recte teateqꝫ vi
uendū quātus ad ornate bene politeqꝫ dicen
dum. Hinc Firmianus Lactañ. vtinā tā mul
ti benefacerent: q̄ bene loqui videntur. Adde
quia pleriqꝫ ea vtūtur non ad ſalutē: ſed ad
perniciē. Acerbiſſime quidē illud referendum
quippe ⁊ dolendū arbitror. ut videlicet ea que
teſte Cicerone a natura data eſt ad bonorū
hoim ꝯſeruacōez: in peſtē ⁊ nocumentū v̄tat.

Cap̄. xxxvi.

Simplex enim eſt veritas ⁊ recta·ſplendore ā
verboꝝ lenocinio nō eget q̄nimo ut Quintili
an⁹ ait·ſuſpecta eſt cū ornatur fingere neſcit·
Nam qm̄ inquit fabricabit ficmentū q̄ vix eli
matū depromit ſermonē·Ipſa vero p ornata
locutio pl⁹ pferre q̄ꝫ cōferre ſolet·vt veꝝ ſit
qđ quidā ſapiens ait qꝫ garruloſa dicēdi ſe
ſtiuitas plus ſonat q̄ꝫ valet·multūqꝫ habet
inanitatis ⁊ vacui·Idqꝫ Señ·nō negauit dū
in declamacōib⁹ ait·qꝫ raro hec int̄ ſe coeunt
ut eadē vox ſit dulcis ⁊ ſolida·Hinc Didim⁹
ad Alexandꝝ·artē inquit bene loquendi nō
diſcim⁹ nec facūdie rethoricoꝝ oratorūqꝫ ope
rā dam⁹·Cui⁹ offitiū eſt fabulātes ſmonib⁹
ficmētare mendatia·⁊ innocētie fidē cōferre
criminib⁹·qui dū putāt ſe aliene laudis fru
ctū per iniquā victoriā rapuiſſe·neſciūt ſe ſue
cōſciētie pdidiſſe mtorē.ut recte expiātur illđ
Lactācij·qꝫ multis ſua etiā facūdia mortifera
eſt·Rurſus veluti ipſa artifitioſa dicendi ars
ſuos alūnos decipit·ſic ⁊ ab eis fallit̄·parēqꝫ
ei vitupij vicē reddūt.dū eloquētie aut recto
ris falſo nomine gloriātur·eāqꝫ tm̄to fedi⁹ de
turpāt·qm̄to nullā ptem eloquētie attigerūt
Quippe nominari eloquentes delectātur·qui
nondū loqui inceperūt ne dixerint didicerūt·
Eſt enim modernoꝝ hominū ingens numer⁹

quū in eo ſe veros rectores pfectos atqꝫ facun
dos oratores euaſiſſe putāt: ſi poſt paucula
quib⁹ inſudarūt ḡmatice lrās·poſtergatis ce
teris p̄claris ſcientijs·q̄ ipſā eloqūciā nedū
illuſtrāt: ſꝫ cōſtituūt·illico facūdie ſtudijs ſe de
dāt·libroſqꝫ Ciceronis et ſi ius ūri Qntiliani
plegāt·longe certe aliter idē Cicero moderna
deplorās tpa in eo libro ſentiebat: quē de ora
tore ad Quintū fratrē edidit·lōge ſecus ⁊ ipſe
Qntilianus cū de oratoris inſtitucōne ageret·
rarū enim aut nullū fatentur optimū eſſe ea
etate oratorē·Cuius rei illam aſſerūt non in
fulſā fore cauſā·Nā oratorē inquiūt in ōni ſa
piēcie gñe pſuadere oportē ut q̄ alibi didicit·
cū ſplēdore dicēdi pferat·adeo ut qui verꝝ ora
torē audit·ſcire ⁊ intelligere plus q̄ ceteri ar
bitretur Quod vtiqꝫ niſi diuerſis ſapientie ti
tulis luſtreť: efficere non valebit Quo enī pa
cto in ſacris lr̄is ille pſuadebit: qui eas nuſq̄
legit·Quoue in naturalib⁹ q̄ Ariſto·nō vidit·
Quo mō in morib⁹ aut iure ciuili perorabit: q̄
earꝝ ſciētiarꝝ ne dixerim exps ē·ſꝫ nec pn̄cipia
nouit·Ea de re Cicero mirare definit·paucos
admodū fuiſſe oratores: cū eos aut ōnia aut
multa ſcire oportet·q̄ oia hoies ꝯplecti pq̄ dif
ficile ē·Hinc Aug⁹·in de doctrina xpiana ait
quendā ſapientē dixiſſe·ꝙ oratorem oportet

nō modo delectaret:ſꝫ doceret·nec mō ꝑſuaderet
ut flectat:ſꝫ ut vincat·Cōſtat itaq; ea omnia
nō nudis verboꝝ folijs·ſꝫ multiplici ſapiētia
ꝯpari Talis ergo eloqūtia a ſapiente ꝓlata·
omi dulcore mellis dulcior eſt·de qua in eccā
ſtico ſcribit·ſapiens in v̄bis amabilē ſe red
dit·Vt igit partes laudate eloquentie quis
aſſequat·neceſſe eſt varia ſcientiarū ſuꝑpelle
ctili cōſtipat⁹ exiſtat·Jdeoq; in ꝓuerbijs Salo
mon ꝑmonuit inquiens·ſtude ſapiētie ut poſ
ſis digne proferre ſermonē Qua ſententia cō
temptibilem aſſerit facūdiā niſi ſcientia ꝛ ſa
pientia fuerit cōdita Fateor ergo hoīm mens
hodie deprauata·qn̄imo ꝛ penit⁹ obcecata eſt
adeo ut frondes ꝓ fructu capiāt ꝛ fumo paſcā
tur·dū ſe igni aꝓpinquare putāt·Hoc ē certe
illud tempus qd̄ Apoſtolus ad Thimotheū
preſiḡbat·cū poetaꝝ fabulas ac ficmēta pro
veritate ac ſana doctrina fideles accepturos
in ſpiritu deplorabat·cū ait·veniet ergo tem
pus cū ſanā doctrinā non ſuſtinebūt·ſꝫ a veri
tate quidē auditū auertēt·ad fabulas aūt cō
uertētur·Adde·q; teſte Aug·Cicero ip̄e ꝛ ceteri
qui rethoricā docuere faſſi ſūt eloquētiā ſine
ſapiētia obeē plurimū ꝛ ꝓdeſſe nūq̄ ſapiētiā
vero ſine eloquētia plurimū ꝓfuiſſe·Hic Apo
ſtol⁹ ipſe vas electionis ad corinthios de ſe

loqn̄s palā fatet̄ ſe imperitū fore ſermōe. ſed nō ſciētia et ſapiētia. tātū tn̄ pfecit quātū mū d9 capē potuit. et hūana ingēia ſufferre valu erūt adeo ut pl9 ceteis doctrina ꝛ pdicacōe p ficiēs: vn9 ipe doctor gentiū meruit appellari. Ipe deniqꝫ ꝛ ſi rethoricis coloibꝫ nō vl queq̄ꝙ vtebat̄. adeo vtiliter diſputabat: ut ōnes ſua ſapiētia ſuparet. Nō vtiqꝫ ut ipe alibi ait vin cebat in pſuaſibilibus hūane ſapiētie v̄bis ꝛ q̄ ad eloquētiā referūtur. q̄re fideles ſumope re admonet. ne decipiātur in ſublimitate ſer mōis. Nouerat enī ꝙ ad eundē ſenſū Job dixe rat. fruſtra inq̄t homo apit os ſuū. et abſqꝫ ſa piētia v̄ba multiplicat. Nec idipſū gētiles ve teres q̄ eloqn̄tie ſtudia miro cuderīt ingeio ne gare videtur. quippe arbitrati ſūt eloqn̄tiā nō debē iudicari atqꝫ laudari verboꝝ ſolo ſplēdo reꝫ ſꝫ ſcḋm grauiſſiās ſentētias a vera ſapientia ſapienter elicitas. ut explicare libet. ꝛ grā ex empli dixerim. In cōficiendo dyademate ſiue anulo abſqꝫ pportiōe lōge pl9 cōferre videt̄ q̄ carbūculū. q̄ gēmas. q̄ aurū offert: ꝙ aurifex qui mō ea auro ligat formāqꝫ ſimplicē adicit Omnis itaqꝫ referta oratio gēmis ſapiētie et ſentētiaꝝ pōdere pficit̄. nō ſol̄ verboꝝ floſcul̄ paꝝ ergo ſubſtantie vel v̄tutis aut ſolide pul chritudis oīomi afferre videt̄. q̄ ſolū rethorice

et eloquētie vacat. veluti qui nuda ex aliena pretioſaq; materia v̄ba ligat. Qui vero non mendicādo ſ₃ ſua diffundēdo precioſiora miniſtrat: longe pluris oferre viſus erit. Famulatur itaq; teſte Aug. eloquentia ſapientie. nec mirū ut Hiero⁹. ait ad magnū oratorē. ſi ꝓpt eloquij venuſtatem ⁊ dicēdi ornatū ſapiētia ut dn̄a ea vtat. ⁊ aliqn̄ de ancilla atq; captiua ꝓpter eius venuſtatē faciat liberā iſrahelitem q̄ et tamdiu honorata incedat: q̄diu dn̄a; ſequitur. ſitq; ꝯtēptibilis. cū ſola abſq; domine ſplendore prodire atq; placere geſcit. Poſtremo audi quid Aug⁹. dicat. ait enim quia eloquentie ſolū vacātes minime ingenioſi habētur. Quid em̄ inquit ꝓdeſt clauis aurea ſi apperire non poteſt. Aut quid obeſt lignea ſi pōt: Agā igit̄ finem ſi illud vnū dixerim. q ſi ſine ſapientia eloquentiā ꝓfitētur. vanitati inniti fatent̄. Nā nudo v̄boꝝ ornatui vacantes. hūanitatis ſtudia ſe iactāt aſſecutos. cū em̄ teſte ſapiente vana ſunt ſtudia hoim. recte oratoꝝ exercitia ſtudia hūanitatis ſunt quippe et vanitatis: dū vanitati ſermōis incūbunt. quos pulchre idē ſapiens alibi digito tangit. v̄ba inq̄t ꝓferūt plurima multaq; in dicēdo ⁊ diſputando vanitatē habētia. Sed ⁊ Hieremias ad eundē ſenſū. doctrina inquit vanitatis eoꝝ

lignū eſt argento inuolutū. Lignū inq̄ ſiccū eſt atq3 aridū. idq3 ut ſplendeat argento inuoluit. Nec aliter rethorum verba arida ſunt veluti nullo ſapientie humore aut ſentētiarū ſplendore humectata. quare ut fulgeāt argē to nude eloq̄ncie ſuperinuoluūtur. Quo fit ut veriſſimū ſit eos ſtudia ſequi hūanitatis q̄ potius vanitatis. Adde que diximꝰ in prefati one huiꝰ libri que incipit. verū vbi aliquid diximus vſq3 ad mediū capituli.

Capitulū. xxxviij. de mathematicis ſcien tijs in genere. et de eaꝝ ortu et fine.

Mathematice vero doctrinales vocant. quia per certas demonſtracōnes quā titatis continue docent. ut ſtatim ſubi ciemus. Has ph̄us methaphiſice ↄnumerat et cū illa conueniūt quia vtraq3 conſiderat de quātitate ↄtinua. ſed diſpiter. Methaphiſicꝰ enī ↄſiderat de omnib3 quātitatib3 put ſūt en cia ut ait ph̄ꝰ libro q̄rto methaphiſice. ſ3 ma thēaticꝰ ↄſiderat de quātitate ut de ſubiecto. et de illa p̄ncipaliter agit illāq3 demōſtrat. Et q2 quātitas multiplex ē aut ſaltē q̄druplex. ideo q̄tuor ſūt mathematice. Prima enī et nobilior quātitas eſt circa dimenſionem oim̄ celeſtiū

corporũ in ſe. ⁊ inter ſe per diſtantias et dimẽ
ſiones ad inuicem. etiã reſpectu motus et ſit⁹
illoꝝ. et circa iſtã q̃ntitatez verſat̃ aſtronoĩa
Alia ẽ q̃ntitas reſpectu audit⁹. circa ſonos ⁊
voces. Nã hũana curioſitas vidẽs in ſonis eẽ
delectamẽtũ: q̃ſiuit cãz ei⁹ vt ſibi poſſet p artẽ
tales delectacões facẽ ⁊ ↄtinuare ut dicit Bo
eti⁹ in p̃mo muſice. vñ docuit q̃ntitatez vocũ
ſub vna ↄcordia ⁊ ↄſonãtia ſonoꝝ ↄiũgere ⁊
in vna ꝓporcõe nũerali deducẽ. ⁊ hãc ꝓporcõez
⁊ q̃ntitatẽ ſonorũ vocam⁹ muſicam. Tercia
q̃ntitas reſpectu nũeri v̄ſat̃ q̃ dicta ẽ ariſme
trica. v v̄t⁹ nũeri. q̄ ↄſiderat q̃ntitatez nũeralẽ
⁊ ꝓpetatẽ ei⁹ ut ait Iſidor⁹. Hec ãte ars mag
ne v̄tutis ẽ q̄ nulla aliaꝝ triũ indigz. alie ve
ro hac plurimũ indigẽt ut ait boeti⁹. Quarta
vero q̃ntitas v̄ſat̃ circa menſurã q̃ dicta ẽ ge
ometria. v mẽſura t̃re. q̃ ortũ habuit ſm̃ Alfa
rabiũ in egipto. Cũ em̃ poſt Nili mũdatiõem
poſſeſſiões oẽs obducerẽt̃ limo. ad hoc ut de
iceps poſſeſſiões ãtitudialit̃ diſtiguerẽt̃. cepe
rũt t̃raz lineis ⁊ mẽſuris metiri et ptiri. ut ſic
ãti limites ponẽnt̃ in poſſeſſionib⁹. A tali igit̃
p̃maria mẽſura t̃re ſciẽtia mẽſurãdi nomẽ ac
cepit. q̃ geomet̃a dr̃. Poſtea vero creuit inq̃ſi
tio ei⁹. ⁊ deuẽtũ ẽ ad lineas ⁊ ãculos ⁊ triãgu
los ⁊ ceteãs figuras ad eiuſdẽ artis pfectiõez

Ca·xxxviii·particulariter de prima ſcientia mathematica vicz de aſtronomia et de eius laudibus et vtilitate·Demum de illius incommoditate incertitudine laboribus et dammis·

ASTronomia itaqz prima eſt mathematica·et quam antiqui mathesim penultima breui appellabant·eamqz vtilem probabilemqz habuerunt · quia ut ait Policratus natura illam inducit·ratio probat·et vtilitas et experientia approbat·quam hunc ſequuntur: curioſiores ſunt celeſtium ut inueſtigent de ſingulis que ſub lunari globo continentur· vtilis certe ad naturales effectus prenoſcendos Illa enim de ſiderum motibus magnitudine et diſtantia pertractat·Euocat enim homines ab hijs tenebris et groſſo aere: et in ſuperiorem illam lucidiſſimamqz celi domum tot luminaribus diſtinctam: oculos et animum inducit·Eſt enim iocundum fixas ſtellarum ymagines diſcernere·et erraticas ſuis locis nominibusqz deſignare: earumqz coniunctiones· Demum ſolis et lune defectus: longe ante predicere et preuidere ex quibus plurima commoda conſequuntur et non parua pericula et incommoda vitamus·Rurſus non eſt dubitandum ex motu celeſtium corporum plurimos futuros rerum euentus dependere·preſertim in illis que ex nostro libero arbitrio non procedunt Vnde ſecundum doctrinam ſanctorum non ſunt

Cap. xxxviij.

culpādi qui naturales effect⁹ ſtellaꝝ ⁊ plane
taꝝ nouerūt predicāt. Nā et in geneſi legitur
luminaria celi ad hoc ꝓducta eſſe: ut ſint in ſig
na ⁊ tempa ⁊ dies ⁊ annos. Patz ex predictis
exellentia ⁊ vtilitas hui⁹ artis. Verū ſm Alfa
rabiū hec ars ꝑ parte mendax eſt: ⁊ homini
bus ignota. Quis enim hominū hodie nouit
omniū ⁊ taz diuerſaꝝ ſtellaꝝ diuerſas natu
ras et effect⁹. et poſtea v̄tutes ex omnibꝫ mix
tas. ut cū certitudine determinet euent⁹. etiam
naturales in elementis et elemētatis ↄtingē
tes. ut abſqꝫ dubio dicē poſſit. taliū ſtellaꝝ cō
iūctō fcit neceſſario ſiccitatē: ⁊ taliū ↄiūctio fcit
aqꝝ abūdātiā. ⁊ taliū peſtilētiā. ⁊ taliū mortē
diuturnā. ⁊ taliū mortē celerē. Indubie nemo
nouit ſcā arcana iſta certū dicē. ſꝫ p ↄiecturas
fallaces aſſerūt aliqua ex hiis q̄ cōtigerūt ali
quā. ⁊ non accidit vniformit̄ ſicut dicūt Et ideo
aſtronoīa iuditiaria fatua dicit̄. ⁊ infatuatia
eoꝝ qui ſibi vacāt ſm eūdem Alfarabiū. Irri
denda certe eſt taliū hominū dementia: ut
ſcire velint: que in celo aguntur. quaſi conſi
lio celeſtiū interfuerint atqꝫ recenter inde vene
rint. cum tn̄ quid in terra quid in domo vxor
aut ſoror eius egerit: ignorēt. Noui ego quoſ
dam aſtronomos vxores habere nō ſatis pu
dicas. ipſi tn̄ de aliaꝝ impudicitia cōiectabāt

Plurima itaq̧ incōmoda humanō generi ex
hijs futurorum ꝑſcrutacōnibꝰ mathematici affe
rūt. Sȝ vltra predicta imminent alia incōmo
da ⁊ ꝑicula. Nam raro ⁊ difficulter ſectatores
huiꝰ artis intra moderacōis metas cohibent̄
Sȝ cupiditate q̄dā futura p̄noſcēdi ad diuerſa
vanitatū gn̄a eiꝰ velamēto hoīes trahūtur ut
teſte Policrato nō tā phīe ſpecies: ꝙ̄ quedā
impietatis diſcipli̅a ſit. ⁊ tādēȝ in matheſim ꝓ
ducta penulti̅a cōuertat̄. Dilatāt em̄ plurimi
filaterias huiꝰ artis ut cōſtellacōibȝ et pla
netis nimiū virtutis attribuant. et eis neſcio
quā auctoritatēȝ preſtant in contumeliā crea
toris et iuxta Apoſtolū ad ſobrietatēȝ non ſa
pientes ſtulti facti ſunt. celeſtibȝ em̄ conſtella
cionibus attribuūt vitā et mortem. ceteroſq̧
euētus hōim p̄dicere conātur ⁊ cetera q̄ pater
poſuit in ſua poteſtate. nō attēdentes q̄ ꝑ ꝓphe
tā deꝰ ad illos irridēs ait. dicite mihi q̄ vētura
ſūt: et dicā ꝙ dij eſtis. Sic igit̄ mētes hoīm fu
tura p̄noſcere cupiētiū illudūt. ut tandē liberi
arbitrij ꝑimāt libertatē. q̄ ꝑiter ⁊ eis credētes
vtinā illud conſiderarēt. ꝙ altiſſimꝰ ſideribꝰ
ac ſtellis tm̄tū dedit vigoris qn̄tū voluit: ſibi
tamē retinuit tocius opifitij principatū. Que
omnia ipſi auctori deo exhibent famulatum.
Iuxͣ illud Celi enarrāt gloriā dei Adeo em̄ hij

Cap. xxxviii.

homines dime p̄ſſidētie illiuſq; bonitati ꝛ pote
ſtati detrahūt·ut aſſerant aliquē fauſtū aut
fortunatū eſſe poſſe ex cōſtellatiōe natiuitatis
ſue·A quib; ut quidā ſapiens ait q̄rend eſſʒ·
an credāt ira dei quibuſdā plerūq; regna et
dominia ablata fuiſſe ſimpliciter·ꝛ eius grā ꝛ
beneplacito alijs eſſe collata·Rurſus nū cre
dūt ꝙ eadē diuina ira vel grā dei aut aliquoꝝ
ꝑcib; poteſt placari·ut bō data nō auferat·et
mala merita nō inferat que omnia in ſacris
lrīs ſepe facta eſſe legimꝰ·Rd ſi ea vera fore
credūt·neceſſe eſt illos etiā credē quia cōtra
voluntatē creatoris hmōi bona hominib; nō
ꝓueniāt·nec eis auferātur:ſʒ infallibilit̄ veꝝ
ſit cūcta bona et mala mōrlib ex dei bn̄placi
to ꝓuenire·Vnde doctiſſimꝰ Guillermus can
cellariꝰ pariſienſis pulchre in eo quē de vni
uerſo libro edidit·refert facete·ꝙ cū vnꝰ ex
aſtronomis cuidā ex illiꝰ natiuitatis cōſtella
tione magnā dignitatē polliceret̄·ille ab aſtro
nomo q̄ſiuit·Nū ſi deus nollet:ille dignitatē
aſſecuturus eſſet·Cui rn̄dit nullo pacto id ef
fici poſſe·Rurſus q̄ſiuit·An ſi deꝰ vellet·aſtra
ꝛ eius natiuitas poſſent impedire·ne dignita
tem aſſequeret̄·Similit̄ reſpondit negatiue·
Tunc ille·Cū ergo vtrūq; ſit in dei arbitrio
totū ei omitto·Rd vero obiciūt luminaria celi

ꝓducta eſſe: ut ſint in ſigna et tempa: faten
dū eſt in naturalibꝫ· Erraret enim medicus· ſi
flebotomaret in certa lunatiōe vł ſigno ſideꝝ·
Signāt ergo ſidera futura tem pa· an naturali
ter erūt ſicca vel hūida· Sec9 in euētibꝫ hoim·
q̄ ex arbitrio ꝓcedūt· ⁊ p racōez dirigi pn̄t· Ta
les enī aſtris nō ſubiciūtur Pendēt enim ex in
tellectu quē ſm pħm conſtat eſſe ab extra· fa
tend eſt tn̄ ꝙ inclinatiē aſtra diſponūt certos
hoies ad ctos act9 · pſertim eos q̄ nō reſiſtūt
paſſiōibꝫ· nec ſequūtur racōe;· Quo ſēſu dixit
Pertholome9· ꝙ ſol9 ſapiēs dn̄at aſtris· ſtul
toꝝ aūt infinit9 eſt nūerus Significant ergo
aſtra q̄dā naturalia in terra· nec ad illa hoies
cogūt· qn̄imo ea facile vitare poſſum9. veluti
exēpli gratia· eleuatio man9 cū gladio: ſignū
eſt eminentis paſſionis· nonnūꝗ tn̄ in iocū
reſoluit Rurſus aliud exēplū ſuccedit· ſi in ca
pite alicui9 vici aut ſtrate vrb̄ videm9 ignē ac
cenſū· ⁊ ventū validū ex ea pte certe ɔiectam9
domū ligneā· quā ignis ⁊ vētus petit ɔburen
dam· tn̄ aq̄ꝝ copia aut aliis remediis vitare
pōt· O q̄t felices pn̄cipes· quot viros clariſſiōs
feſellit atq; infelices reddit· hec tā falſa et aui
da futuroꝝ euētuū inq̄ſitio· Teſtes ſunt tres
inē ceteros ōm ſeculo pcelebres et mēorandi
viri Pōpei9 Craſſ9 et Ceſar· q̄bꝫ teſte Cicerōe

Capitulum. xxxviij.

taldei omnes mathematici · ceteriq; auriſpices p
daro fine i patria morituros pmiſere · qd an
verũ ſit · meſtũ eſt ↄmemorari · ferro em̃ omẽs
ceſi duoq; lõgiſſime ab italia inhũati · ferarũ
q̃ moꝛſib; expoiti fuere · Ea igitur atq; maioꝛa
quippe ⁊ deterioꝛa hijs ꝓuenire aſſiduo con
ſpicimus · quos felices aſtronomi preſagiũt ·
Nec tñ humana mens futuroꝝ auida auerti
vult: ne illoꝝ magis credat · Mira hominũ le
uitas · mira credendi facilitas · verius dixerim
fatuitas · Quã non paꝝ Cicero miraẗ qui lon
ge magis mendacibꝫ q̃ vera dicẽtib; credũt ·
Ceteris ſiquidẽ etiã ꝓbis hominib; nõ facile fi
des daẗ · ſi vno tm̃ notabili ſũt dephẽſi men
datio · Aſtronomos vero ⁊ ↄiectoꝛes melioꝛis
cõdictionis dixerim · q̃ econtra accidit · Mille
em̃ illoꝝ in grauiſſimis rebꝫ mendacijs · vna
foꝛtuita ⁊ alias futura veritas fidem preſtat ·
Quo fit ut aliud mirabiliꝰ accidat · q̃ ut Pe
trarcha ait ſine vlla ſuſpicõe mẽdacij libere
mẽtiri poſſint · ꝓ eo q̃ ſemeẗ potuerẽt nõ mẽtiri ·
Adde · aliã ſtupẽdi et admirãdi cauſã. Cũ em̃
diuina veritas ſcriptuꝛã ſacra teſte nos moneat ·
ne predictis ↄiectoꝛib; etiã ꝓphetis ⁊ vera pre
dicẽtib; credamꝰ · cũ ait i Deutro · ſi ſurrexerit
in medio tui ꝓpheta · et predixerit ſignũ atq;
poꝛtentũ · ⁊ euenerit qd locutꝰ eſt: nõ audias

verba ꝓphete Tēptat eñ vos deꝰ an diligatis
eum nihilominꝰ eis ip̄is mathematicis quos
nō ꝓphas nō ſāctos ſcimꝰ: in cūctis credimꝰ.
q̄ paucula demonū forte p̄ſtigijs p̄dixerīt. Hu
ius deniqꝫ excitīj picula ⁊ incōmoda vltra pre
dicta ex eo ↄſpicies. qm̄ illā artē ꝑ fūdamēto
⁊ ſcuto quodā ſue iniq̄tatis multi venerātur
⁊ colūt ſcꝫ diuinatores. nigromātici. incātatores.
arioli. auriſpices. ↄiectores. cyromātici. Vtrū
ꝗ igit̄ ſitzoroto te fili cariſſiē hāc artē velut pe
ſtē fuge. nec q̇d aſtra de te inq̄ras: ſ3 q̄d aſtro
rū creator ſāxerit bonis opibꝫ expecta. atqꝫ ut
ad ſalutē tuā cedāt: iugit̄ exora. nec ab hijs
ↄiectoribꝰ veritatē ſpectes agnoſcē. q̄bꝰ veritas
ip̄a ignotior ē q̄ᵱ tibi. Fateor eñ aliq̄ aſtrono
mie ſpēs laudata eſt atqꝫ putil' Verūtñ teſte
Augꝰ. potiꝰ ē ſciētia curioſitatis q̄ᵱ doctrīa pie
tatis. Nec illā iculpamꝰ. ſ3 vtiliꝰ ſectādā dicīꝰ
ſapiētiā naturalē. q̄ aſtrorū arti heret. Illa eñ
natuāli itellectui ↄſona ē atqꝫ ↄformis. ꝑ quā
natuāliū rerū aīatarū ⁊ iāīatarū pn̄cipia. paſ
ſiões. ⁊ eorū q̄ celo ⁊ mūdo ↄtinēt. racōes ⁊ ef
fectꝰ cognoſcimꝰ ac mltarū rerū poſſumꝰ cāſ
reddē. q̄ mūdo mirāda videtur Nec minꝰ iocū
da ē inq̄ſicō pſpectie ⁊ de ponderibꝰ trādita racō
Fatemꝰ tñ q̄ i hijs naturalibꝰ methaphiſicis
ſcīs nō xp̄s. nō ꝓphe ſonāt. ſ3 phꝰ ⁊ ↄmētator

De quib; ad damaſū dicit Hiero. qꝫ phiſici p ſcrutatoēs oculos in celū leuātes: et vltr̄ pſū dū frau in abiſſo demergūtur in vanitate ſē ſus in obſcuritate mentis ingredientes dieb; ac noctib; pſcrutātur multa ut ſciant. pauca ut ſapiant.

Capitulū tricesimūnonū de secūda mathematica videlicz de muſica et de eius laudibus et de vtilitate. ac illi⁹ incōmoditate miſerijs et laborib;.

MVſica vero altera mathematica eſt. que ut dixi ɔſonā multitudinē ꝓportionū ſuaꝝ i quadā equalitate vocū ɔciliat Hec certe ars apud grecos magno ſp honori fuit. nec putabat̄ quis liberaliter erudit⁹ niſi muſicalib; cantib; inſtructus foret. Quātā au tem ṽtutē. Plato armonie tribuīt ex hijs pa tet que in thimeo tradit Ait enim qꝫ potentiſ ſima artiū eſt muſica. cui⁹ armonia ṽtus eſt ad mitigādos dolores aīaꝝ hūanaꝝ: ipaſq; letificādū. ſimiliter et ad ingerēdas eis omēs paſſiōes. Tātuſq; eſt muſicoꝝ in ɔmouēdis animab; vigor: ut eas cogat mouere corpora ſua etiā ad geſt⁹ inſolitos: quib; mot⁹ interi ores alterātur. Deniq; per armonias gratia

contēplacōis ⁊ diuinaꝝ ſciētiaꝝ ſtudia· nō mediocriter iuuātur ſcdm Alfarabiū· Adde mirabile dictū· quia ⁊ in bellis equos ipi muſicales ꝯcentus incitant· delphinoſq̃ ⁊ cetera aīalia letificāt· Hāc Socra· didicit· ⁊ adoleſcētes erudiri in ea iuſſit· non ꝙ ad laſciuie incitamentū: ſꝫ ad motus aīe ſub regula racōeq; moderādos· ſicut eni nō ōnis vox· ſed tm̄ q̄ bene ꝯſonat ad ſoni melodiā facit· Ita et motꝰ aīe non ōnis: ſꝫ qui ratiōi ꝯgruūt ad rectaꝫ vite armoniā ꝑtinēt· Auget eius laudes quia nō mō delectabil̄ et vtil̄ ē: q̄ nedū ſpūs hoim viuificāt· ſꝫ inſtrumēta ſūt ad rectos bonoſq; hoim mores· cuiꝰ virtute maligni ſpūs cohibētur· Sed quid plura· Animū a curis liberat· et quadā in eterna leticia ad exultatiōeꝫ in deū mentes humanas prouocat· Vnde ꝓpheta exultabūt inq̄t labia mea dū cantauero tibi· Sꝫ iā audi illiꝰ incōmoda Primo eni eas q̄s diximus vtilitates qui muſicā audiūt ꝯſequūtur· nō quidē ipi artifices· Nā ut ait Ariſt· audibilia fortius mouēt q̄ ſenſibilia aut per ſe opabilia· Quinimo teſte pho: propter vehementiam multitudinēq; vocum: ledit cerebrū· ledūtur ſpiritus vitales cantantiū· Quo fit ut ad mores male diſpoſiti reddant quos Ariſt· banauſos· i· indiſpoſitos ad res itellectꝰ vocat

Capitlm. xl.

Rurſus muſica ꝛ vſus eiꝰ ꝑ certas melodias
ad mollitie̅ diſponunt. aliq̄n ad ira̅ aliq̄n ad
diuerſa alia que diſtrahu̅t ab opibꝫ virtutiſ
ꝛ intellectꝰ. q̄re ſenibꝫ ac magnis et ſtudioſ
viris audire ꝛ iudicare: no̅ exercere muſica̅ p̄
ceptu̅ eſt. Decet enim ut ſapie̅tes aiu̅t graueꝫ
viꝝ non mo̅ manꝰ: ſ; voces cohibere ad alio
ru̅ applauſu̅. qd ꝓpriu̅ hiſtrionu̅ e̅. Adde hijs
que ta̅gemus infra libro ſecundo ca. xv. vbi
de cantoribꝫ agitur.

¶Capitulu̅ quadrageſimu̅ de tertia ꝛ quar
ta mathe̅atica videlicꝫ Ariſmetrica ꝛ Ge
ometria. ꝛ de eaꝝ laudibꝫ ꝛ vtilitate. ac
de illaꝝ inco̅moditate inutilitate ꝛ laboribꝫ

Ariſmetrica ꝛ geometria vltime ſunt
mathe̅atice et vtiles admod. q̄ꝝ alte
ra de numeris. altera de magnitudini
bus. In quibꝫ ſm varias relaco̅es pariu̅ vel
impariu̅. item lineaꝝ ſuperficieru̅. aut corpum
varie ſpe̅s nu̅eroꝝ magnitudinu̅qꝫ ꝯſtituu̅t
que cognitio iocu̅da eſt. He quideꝫ artes vti
les certe et neceſſarie ſu̅t. ꝛ in ſcriptura ſacra
plurimu̅ ꝯmendate. qꝛ ſcriptu̅ eſt. omnia feci
ſti in nu̅ero pondere ꝛ menſura. Sine em̄ nu̅e
ro nihil agere poſſumꝰ. Vt em̄ inq̄t Iſidorꝰ.

tolle numerū a rebus⁊et ōnia pereūt·nec dif
ferrent hoies a beſtijs ceteriſq; aialibus·que
calculi rationez ignorāt·Et idē de geometria·
ſine enī pondere deniq; et mēſura⁊nec poſſeſſi
ones nec policie forent·Sed fateor hee artes ⁊
ſi vtiles ⁊ neceſſarie ſint non tñ hoies condu
cūt nec dirigunt ad mores nec ad felicitatem
eternā·Quid enim ꝓdeſt rerū magnitudines·
ac extrinſecas quātitates agnoſcere·ſui vero
ipſi9 intrinſecas q̄litates ignorare·Quid rur
ſus quāt9 ſit orbis intelligere·et quāt9 ſit ei9
creator neſcire·Aut quid ꝓdeſt omniū nume
rorū ꝓportiones attingere·Quid nūerare mul
titudinē ſtellaꝝ et omnib; eis noīa vocare·ſi
vitia ſi ſcelera ſuiipſi9 non ꝯputat·Vera igit̄
geometria eſt quātitatē et magtudinē pecca
toꝝ attendere illaq; penitētie calculo diluere·
Vera illa ē ariſmetrica·dies nr̄os dinūerarē·⁊
ī quo defecim9 ꝯputare dicētes·fac mihi dn̄e
notū nūeꝝ dieꝝ meoꝝ·ut ſciā q̄d deſit mihi·
q̄ carpentarij ſibi vendicāt·in quaꝝ vſu peri
cula fraudes ⁊ doli non deſūt·Taceo de falſis
cōputis·de falſis menſuris et ponderibus Vi
des fili mi hmōi mathematicas artes fore ali
enas ab artibus et ſcientijs pietatis·que ad
vitam eternā conducūt·ad quam te dirigere
omnia mea ſtudia tendunt

Capitulū quadrageſimūprimū in quo
ſub brevi epilogo ꝛcolligit autor cūctas
alias artes ⁊ gn̄a vivendi in hoc ſeculo
In quo oſtendit miſerias labores ⁊ peri
cula omniū ſtatuū. et docet eas oēs plu
res habere aculeos ⁊ miſerias: q̄ꝫ gaudi
um quietē et ſecuritatez diſcurrēs p oēs
modos vivēdi in hoc ſeculo.

Cernis iā fili mi cariſſime ſi ea q̄ audi
ſtiꝫ tecū ipſe recolis ac diſcutis: expli
cata eſſe omnia vite gn̄a cuncta demi
q; humana tpaliaq; exercitia. in quibꝰ diver
ſa mortaliū ſtudia: tam ſedulo ⁊ vehement̄ oc
cupātur. Nec enim puto me falli. quoniā hu
manꝰ animꝰ in illis nō tam ſatiat̄. q̄ꝫ cruciat̄
Si enim recte iudicas. plus in eis laboris q̄ꝫ q̄
etis. plꝰ meroris q̄ꝫ gaudij. plꝰ luctus q̄ꝫ ſola
tij. plꝰ difficultatis q̄ꝫ facilitatis. plꝰ piculi q̄ꝫ
ſecuritatis repies. que ōnia opto tecū ipē con
ſideres. Scio enim quoniā ſi minimā laboꝝ dif
ficultatū ⁊ afflictionū ptem ꝓ immortali deo p
tuleris eoꝝ q̄ mortales ſubeūt. ut ſeculo divers̄
modis ſerviant. recte quidē beatꝰ eris. Verū
ſub brevi epilogo plurima tibi ad mentez ad
ducaz. Quis enim oim vivēdi generꝝ. ac hūa
noꝝ exercitioꝝ ⁊ offitioꝝ labores incōmoda

picula·fraudeſq3 ⁊ dolos facile mēorāre poſſ3
S3 ut breuioribȝ apd te vtar vbis·a ſūmo cul
mine vſq3 ad īfimū·a ceſarē vſq3 ad bubulcū·
a rege vſq3 ad paſtorē·nulla qes·nulla ſecuri
tas·ſ3 oibȝ caſibȝ picul· aculeis laboribȝ innu
meris ſubitiūtur·cūcta fraudibȝ ⁊ iniqtatibȝ
ſubiacēt·Regis em̄ ā ceſaris clariſſimū eē no
mē nō ābigimꝰ:ſ3 duriſſimū offitiū et magis
ſuare difficile In excelſū em̄ ⁊ vētoſū mōtem
aſcēdit rex·quē faciliꝰ fulmina feriūt·Nā et ſi
clarꝰ regis titulꝰ ſit:res tn̄ obſcura·nec aliud
ē q̄p vitreū ⁊ pitur iocale:curis ⁊ picul plenū
Demū ēges delirāt adulacōibȝ ⁊ qd piculoſiꝰ
ē retento regis noīe·pleriq3 tirāni fiūt:quoȝ
nōnulli multo iuſtiꝰ ſub rege iuſto agerēt·et
trāquilliꝰ q̄p reges ipi eēnt· Locꝰ ēte regiꝰ ne
dū ignauus ⁊ petulās ē·ſ3 ⁊ piculoſus laborio
ſus vtutiqȝ difficil·Quippe bonꝰ rex:ſeruꝰ pu
blicus·⁊ malus hoſtis illiꝰ Adde q rex ea die
q̄ regnarē cepit:mori cepit Aliis em̄ viuit mo
riens·qd difficile credit a regis hoſtibus· Si
q̄ erat olim quies regi periit·Sed de principū
miſeriis hactenꝰ in ſecūdo huiꝰ libri capitulo
diximꝰ·Simile ōmino de pn̄cipibȝ·de ducibȝ et
marchioibȝ·comitibȝ·baronibȝ·⁊ ceteris potē
tibȝ cogitabis qbȝ illa indelibil atq3 irrepabi
lis meſtitia addēda ē·q ⁊ ſi potētes ſint poſſe

Cap. xli.

actiones plurimoꝝ ꝓdeſſ3 vtilitatib9. Hij ſūt alij ſeraphim qui ardētes īterpretantur ſiue ſuſtinentes. qꝛ eoꝝ aſſiduo obtuitu et familiari ↄſeruacōe freqn̄tibus obſequijs ſponſi ecc̄e ardētiſſiē intendūt. ⁊ ſup eoꝝ humeros non mō romane vrbis. ſ3 orbis vniuerſitas. ⁊ totius ei9 machine pōdus inſid3. de quib; ſcriptū eſt. qꝛ domini ſunt cardines t̄re ⁊ poſuit ſuper eos orbem Hij ſunt vigiles. hij cuſtodes ꝓ omniū ſalute. quia dormientibus nobis: ipſi peruigilant. quaſi racōe3 ꝓ nobis reddituri. Dū enim dormitare eos putam9. vigilāt aīo. hoſtium inſidias. infideliū machinamēta. ⁊ pſeqn̄tiū ecc̄a3 fraudes explorāt ſagaciter. Hij anticipant ↄſilia malignātiū deprehēdūt laq̄os. elidūt tendiculas. reciacula diſſipāt. iniq̄ impioꝝ ↄſilia fruſtrātur. Hij tādē ōnia tolerāt. orātes pro populo ⁊ ſancta ciuitate. Veꝝ qꝛ ecc̄a ciuitas eſt ꝓpter collectione3. ſponſa ꝓpter dilectionē. grex ꝓpter paſcua. Cardinales ecc̄e recte cuſtodie ⁊ ↄcordie inuigilant. qꝛ ciuitas eſt. inuigilāt paſtui: qꝛ grex ē. inuigilāt ornatui: qꝛ ſpōſa eſt. De quib9 ꝓpha ait. ſuper muros tuos ↄſtitui cuſtodes. ⁊ iteꝝ cardines oſtioꝝ dom9 domini interioris ſancti ſc̄torum. ⁊ oſtioꝝ dom9 templi ex auro erāt puriſſiō. Ex hijs igitur aptiſſiē noſcit̄ hui9 ſpiritual' ſtat9

nō quidē ꝑ virētia prata: ſꝫ ꝑ ſcabroſas ſepes
ac ſemitas diuerſas. Quidā eñ aſcēdūt mon
tes trāſcendūt colles trāſuolāt rupes. trāſgre
diūtur foueas. ingrediūtur cauernas. alij ri
mātur viſcera terre. alij ꝓfūda maris penetrāt.
alij opaca nemoꝝ trāſfodiūt. alij exponūt ſe
vētis ⁊ ībribus ac tonitruis. ⁊ maris ac flumi
nū fluctibꝰ ⁊ ꝓcellis. Alij metalla cudūt ⁊ cō
flant. alij lapides ſculpūt ⁊ poliunt. alij ligna
ſuccidūt ⁊ dolant. alij telas ordiūtur ⁊ texūt.
alij veſtes incidūt et conſuunt. alij edificant
domos. alij plantant ortos et vineas. alij ſuc
cendunt fornaces. alij extruūt et cudunt mo
lendina. alij piſcātur. alij venantur. aucupan
tur. ⁊ tandem alij mercantur. fenerantur. In
quibus omnibus non deficit fraus. dolus et
nequitia. ac etiam pericula plurima. Rurſus
alij medicātur. cogitant. conſiliantur. ⁊ tandē
decipiūtur. Alij contendūt. alij preliātur. alij
plurimo animo voluūt: ut diuerſis artibus
opes congregēt. ⁊ queſtus multiplicēt. lucra
ſectentur. ⁊ hijs labor corꝑis. afflictio mentis
⁊ ꝑditatio aīe. Que ōnia hoīm ſtudia atqꝫ ex
ercitia tam vana ſunt ꝙ̄ diuerſa. plena certe
ꝑiculis. aculeis ⁊ laboribꝰ. Qd pulchre nō ne
gat ſapiēs Salo. inq̄ens. cūqꝫ me conuertiſ
ſem ad vniuerſa que ſub celo ſūt. et q̄ fecerūt

manꝰ mee. ⁊ ad laboꝛes quibꝰ fruſtra ſudaue
ram: vidi i omnibꝫ vanitatẽ et afflictiõeꝫ. ⁊ ꝙ
non ſit niſi labor ⁊ afflictio ſpũs. Et concludit.
Cuncte res difficiles nec poteſt eas homo ex
plicare ſermone. prout ſtatim particularius
in ſequentibꝫ capitulis diſſeremꝰ.

Capitulũ q̃drageſimũſecundũ in quo in
quiritᷓ cauſa: q̃re a p̃ma mundi origine
boni et mali in quocũꝗ ſtatu exiſtentes.
diuerſas miſerias penas. cruciatꝰ pluri
maq; mala et incõmoda corpalitᷓ paſſi
ſũt. Et breuitᷓ enarrãtur calamitates in
ſpecie oim fere magis excellẽtiũ perſona
rum vtriuſqꝫ teſtamenti.

Qñicerca ſit mortaliũ curioſa inquiſitio
erga vite formaꝫ eligendã. ſatis ex p̃
dictis ↄſpicere libet. Audita ſiquidem
ſunt nõ mõ in genere: ſ; in ſpetie eoꝝ qui tpa
liᷓ ⁊ in hoc ſeculo vitaꝫ ducũt. cũcta humane
vite ſtudia exercitia artes ⁊ officia. in q̃bꝫ oſtẽ
ſum eſt paꝝ fore dulcoris. plurimũ vero me
roris ⁊ afflictionis. Supeſt igitur ꝓ huiꝰ ꝑtis
ↄplemento. ut eius rei primo cãs ꝑquiramꝰ.
deinde a naſcentis mũdi origine: plurimũ et
fere omniũ magis excellentiũ et egregiarum

pſonaꝝ miſerias·penas·afflictiones·incōmo
da mala·morteſq; teterimas·ꝑticulariꝰ ⁊ noia
tim breuiꝫ ꝯpēdioſo ſermone narremꝰ·nec
modo ſceleratoꝝ hoim·ſ; et innocentiū·vt dū
vnꝰquiſq; bonos ſiꝉ et malos ea ꝑtuliſſe cog
nouerit·neq̄q̄ ſe magis aut exēptū aut ꝑuile
giatū reputet·Quid igit̄ ſibi vult·ꝙ nulla vi
uēdi formula·nulla vite ars·nulla ſors iuſtoꝝ
ā iniquoꝝ hoīm·miſerijs laboribꝫ ⁊ anxietati
bꝰ·cruciatibꝫ ac penis careat·cte qͥſquis inter
rogat mecū ignoret Si tn̄ inq̄rēdo aliq̇d dicē
libꝫ·illa fortaſſis int̄ ceteās cā ſūmaq; racō aſ
ſigri valebit Cū eni teſte hieremia·ocłi hoim
ad auaritiā ad ſāguinez inocētū fūdendū·ad
calūniā·ad curſū mali opis intēti ſūt·Rōq; ⁊
geniſ libri ꝓclamāt·quia vidit deus ꝙ multa
malitia hominū eſſet in terra·⁊ cuncta cogita
tio cordis intenta eſſet ad malum·Et in pro
uerbijs ſcribitur·pedes hominū ad malū cur
runt·Et iterū in Hieremia·de malo ad malū
egreſſi ſūt·quare recte eos mala ſequūtur: q̄
mala cogitant et operantur·Quod ſenſit da
uid cum ait·comprehēderunt me mala quoꝝ
non eſt numerus·Hinc Greg·nulla domina
bitur aduerſitas·ſi nulla dominatur iniquitas
Nec aliud clamabat ſapiens. Corda inq̇t fili
oꝝ hoim replent malitia et cōtemptu in vita

ſua. Et ſubdit. Et poſt hec ad inferos deducent. Natura enim humana tam naturaliter deprauata eſt. ut ex ſe mutari non valeat. quare neceſſe est eam comitentur mala. ſequantur aduerſa. Hic idem ſapiens. Nequam est natio illorum et naturalis malicia ipſorum. quoniam non poterat mutari iniquitas eorum in perpetuum. ſemen enim illorum erat maledictum ab initio Sed dices iuſte quidem malos mala ſequuntur. bonis vero premia non ſupplitia debentur. Sed audi quid ſanctus Job dicat Si impius fuero: ve mihi. et ſi iuſtus: non leuabo caput ſaturatus afflictione et miſeria. Primis enim afflictio pena eſt. ſecundis medicina. illis ſupplitium. iſtis exercitium. omnium tamen ut ait ſapiens multa est afflictio. Quod Apoſtolus non negauit inquiens ad Thimotheum. Omnes qui pie viuere volunt in christo christi perſecucionem patiuntur. Nec aliquem idem ſanctus patriarcha excepit cum ait. homo natus de muliere breui viuens tempore. repletus multis miſerijs. Id enim hominibus ſumma ratione congruit. Nam cum mens humana ad eam quam creatus quietem ſuſpiret. agit diuina prouidentia nos ad illam diriges ut in hac valle miſerie nullis gaudijs nullis proſperitatibus merito quietet. ut tanto vehementius nos eterna illa non dum habita delectent. quanto iam iſta adepta cruciant. nec aliud imperator noſter verbo et exemplo docuit inquiens in mundo preſſuras ſemper habebitis.

in quo vbo Greg. nemo inqt sibi pmittat qđ
euāgeliū nō pmittit. Quis tā demens ille ē. ut
sibi in quouis huiuslibet statu quietē ⁊ gau
dia pmittat. Quippe tribulacōes ⁊ angustias
euangelica imo xp̄i vox cominatur. Supest ut
exēplis factisq; cprobem⁹. que vbis atulim⁹.
In p̄mis igit quera sint facile intuebimur si
cūctas h⁹ seculi etates discutim⁹. si demiq; no
stroꝝ priscoꝝ vitas ac studia artes ⁊ excitia
pscrutemur. Memores itaq; sim⁹ dieꝝ antiq
rū. cogitem⁹ gnaciōes singulas. Interrogem⁹
p̄res nr̄os. ⁊ annūciabūt nobis. maiores no
stros ⁊ dicēt nobis. Nā a tpe qn̄ diuidebat al
tissimus gentes. ⁊ quādo sepabat filios adā.
omnis creatura ōis etas miserijs et erūnijs
plena fuit. Incipere autem libet a primo nr̄o
prothoplausto. Is a demone seductus. qm ma
le pmutauit locū nosipsi sentimus Vxor vero
eua qm male vsucijs demonū credidit: nosipsi
patimur. quibus plurimas afflictionū miseri
as infeliciter transmisit. quas sibi nobisq; vi
tasset: si voci creatoris obedisset. Per quorū
trāsgressiōes ab ipa mūdi origine oēs morti
dediti. nō mō mali s; boni. nō puersi: s; ⁊ iusti
recti ⁊ innocētes. non nisi sudoribus. miserijs
⁊ laboribus vitam duxerunt Abel enī eoꝝ fi
lius innocens a nocēte occidit. Enoch iustus

ab hac vita trāſferē Cayn ſagitta pfoditur.
Lamech p̄m⁹ bigam⁹ excecat Tubalcaym
laboribꝫ implicatur. ꝛ faber maleator. atqꝫ in
cūcta opa eīs ꝛ ferri multiplicitē fatigat. Ma
thuſalē ſicut plurimis annis vixit. ſic multa
frigora multaqꝫ ſenſit diſcrimina. Noe ab ea
quā plātauit vinea irridet. atqꝫ centū annis
in arte fabrica deſudauit. viditqꝫ tremulus ca
taractas celi apertas ruptoſqꝫ abiſſi fontes
Nembroch tyrānus maledicitē. ꝛ preſumpcō
turrē edificātiū cū eorū ſupplitio rep̄mit Abr̄
ham temptatē ꝛ circūditur. capitē Loth in bel
lo. Sarre vero ſterili deſtitūt muliebria Agar
expellitē. bellis inſudat Iſmahel Iſaac imolan
dus p multas miſerias ſenuit decipitur. Eſau
ſuis p̄mogenitis. p̄mogenit⁹ ipſe a fratre fru
ſtratur. Sodomoꝝ tabnacula vorax ignis cō
ſūpſit. vxor loth curioſa ſciendi ꝓhibita: ſalē
ꝯuertitur in ſtatuā. Rebecca deſiderio filioꝝ p̄
mitur. Jacob luctatē. a fratre inſidias patitur
Lia licet fecunda lippoſa dolebat. Rachel pul
chra doloroſo ptu ſpirat. Dina indigne viola
tur Sichen mechatur. Joſeph a fratribus ve
nūdatur. Ruben maledicitē. Symon et Leui a
p̄re vaſa iniquitatis appellatē. Dan vero colu
ber Iſachar aſinus Beniamin lupus rapax.
Et ut breui⁹ agam⁹. filij Jacob de ſcelē peſſiō

accuſãt· pincerna pharaonis impie incarceã
tur· piſtor ſuſpẽditur· a dñã carnalibꝰ ſtimul'
Joſeph angit· populꝰ iſrahel in luto palea la
teribꝫ ac ſeruilibꝰ oneribꝫ p̄mit· maſculi iubẽ
tur interfici· obſtitrix timore falſũ dicit Moy
ſes ciſte aquiſ qꝫ ɔmittit Egipciꝰ in ſabulo ſe
pelit· Ceteros itẽpeſtiua mors affligit· Muſca
pcutit' ɋuiſſiã· ranarũ multitudo· culices· bru
cus lapides· grãdies vexãt Tãde rote curruũ
ſubuertũtur· atqꝫ in pfundũ feruntur et tene
broſus vorax pontus abſorbet populꝰ ſitit eſu
rit fil' ⁊ murmurat in deſerto de porta ad por
tã ɋrũtur ydolatre iugulãdi cremat Nadab
murmurãs populꝰ ſuccẽdit flãmis Dathã ⁊
Abirõ terra abſorbuit Core ad cẽtrũ fre ruit·
igniti in populũ ſeuiũt ſerpentes· occidũt ca
nanei· morit Aarõ· i mõte impugñtur Balaã·
Moyſes dilectꝰ deo ex priaꝫ moritur Jherico
corruit lapidatur Achor· ſuccẽditur Aij· ⁊ eiꝰ
rex ſb aceruo lapidũ ſubmittitur· puĝt Joſue·
ſẽſerunt de celo lapides Amorrei Aiioth in
ventre piĝuiſſimo gladiũ dereliquit· Sexcen
tos occidit vomere Sangor· perimũtur· ſebee
⁊ Salmana Abimalach ſeptuaginta fratres
ſuper lapidẽ regnandi cupidine occidit eiuſ
qꝫ cerebrum non multum poſt mulier con
fregit· Jhepte filiã immolat dicẽtes thebolech

Cap. xlij.

iugulant Philiſtini aſini mandibula ſternū
tur. Alij cū Sāſone tēpli ruina cōſumūtur. filij
Beniamin occidūtur. moritur Abimelech. flet
anna. ceſus eſt iſrahel. Finees et ofini moriū
tur. cecidit Heli. Golias perimit a dauid. peri
unt philiſtei. cadūt ſacerdotes. percutitur Na
bal. pimitur Jonathas. Saulis armiger ſe fide
liter ne dixerim imprudēter necat. Transfodi
tur Aſael. Abner occidit. Miſiboſeth daudus
decollat. Joſobeth percutit. Oſa vincitur ſiſtri p
dit. Vrias bū ſeruiens luget. Thamar Amō
penas luit. pendet Achitophel. lancea foditur
Abſolon. dauid pater dū hoſtez cernit: occiſū
filiū plāgit cariſſimū. currit Achimas ad ma
lum. decollatur Sijba enūtiati a dauid pereunt.
ſine culpa inficitur. Adonias. occiditur Joab.
idolatrat Salomon. qui cūctos ſapientia vin
cit. a muliercula deuincitur. ſpernitur Roboam
Jeroboaz maledicitur. dolet Aſſa. vritur zam
bri. timet Helias. occidūtur pphe. Micheas ſa
gittatur. cecidit Ochozias. vrūtur quinquage
narij. irridetur caluitio Heliſeus. pueri vrſis la
cerantur. leproſus Naaman anxius medelam
qrit. punit Giezi. corruit Jorā. ferit Senache
rib. egrotauit Ezechias. dies ei mortis pdicit.
eruūtur oculi Sadechie. dolet eſdras. lugz Ne
emias. abicitur ut beſtia Nabuchodonoſor.

occidit Balthaſar·innocens accuſat Suſan
na Jonas in pelago reducit Thobias dolet
cecitate·pſtolatur Anna Sarra lacrimat · in
piculo Judith ↄſtituitur Olophernes quē vix
terra ſuſtinebat ꝛ a fēia capite trūcatur Vaſti
repellit·pallet Heſter·ſuſpēditur Aman·deci
dit potēs Alexāder·opprimit Eleazar · occidit
Anthiocus·perijt Liſias·corruit Nichanor
Judas occubuit·pditur Jonatas·Simeon pe
rimitur·Eliodor9 flagellat·necat Onias·occi
ditur Liſamach9·machabei torqnētur·Job di
uerſis plagis pcutitur et in ſterquilinio tāq̄
dulci lecto meditat · Paucula ex multis ſuffi
ciant eoꝝ qui in veteri lege afflicti ꝛ tribulati
fūt · Taceo eos ānūerare qui ſub euāgelio et
lege grē diuerſis penis·cruciatibꝫ miſerijs et
malis afflicti repiūtur · Quis eni Apploꝝ pla
gas·q̄s martiꝝ ignes gladios·q̄s innocentiū
enſes et p̄matuās mortes enūerare poſſꝫ·q̊rū
alij ceſi·alij ſepti·alij lapidati fūt·Alij plūba
tis·alij ſagittis·aculeiſqꝫ rubricāt rotis lace
rāt·lignoqꝫ affitiūt·alij beſtiaꝝ dētibꝫ tradū
tur·Libēt illd ↄuiuiū h inſerē·qd Cip̄ano nō
nulli atēbuūt·i q̄ ex ſcripturis ſacris plurios
itroducit q nō eſcas·ſꝫ corpa·mēbra·ſāguinē·
picula ꝛ labōēs ad ↄuiuiū cōferūt·Ex p̄miſſis
igr attigē libꝫ ſcies ꝛ cās maloꝝ ꝛ doloꝝ q̄bꝫ

mo͞rles corpaliter affitiu͞tur. Ideo ut apertis ocul' ꝯſpitiamꝰ. nullu͞ ho͞im genꝰ eru͞nis ⁊ mi ſeriꝭ caruiſſe. nullu͞qꝫ tempꝰ a doloribꝫ et laboribꝫ vacaſſe ut recte rex ⁊ ſapiens ſaloꝫ dicere auſus ſit. Vidi calu͞mias q̄ ſub ſole gn̄ant et lacrimas innocentu͞. ⁊ ꝯſolatore͞ neminez. ⁊ laudaui magis mortuos q̄ꝫ viuos ⁊ felicio͞re͞ vtroqꝫ iudicaui. q̄ nōdu͞ natꝰ ē nec vidit mala q̄ ſub ſole fiu͞t quomia͞ vniuerſa vanitas et afflictio. Et rurſus in eccaſtico. quid de vniuerſo labore hoīs. niſi cruciatus ⁊ afflictio. Et ſubdit. Cuncti dies eius doloribꝰ et eru͞mis plem nec p noctem mente requieſcit.

¶ Capitulu͞. xliij. in quo oñditur homines in quouis ſtatu viuentes nō ſolu͞ penas exiliꝭ. cruciatus ⁊ mortes ⁊ cetera corpalia incōmoda aſſidue pati. ſꝫ ⁊ aliaſ diuſas intrinſecas me͞tis afflictiōes. vt nuſq̄ꝫ vita aut ſorte ſua ꝯtenti ſint. Et breuiꝫ tangit pticulariter oēs fere huiuſmodi ai querelas ⁊ moleſtias ad vtra͞qꝫ pte͞.

POſtremo paru͞ eſt mortalibus quas pauloante enarrauimꝰ miſerias ne dixerim ſupplicia. calamitates ⁊ pe͞as corpotales ppeti ꝫ niſi plurimis aliꝭ mentis

intrinsecis erūnis et assiduis cruciatib⁹ p̄mā
tur vehemētius enim inuisibiles aīorum mor
bos q̄ corpoēos aut visibiles affligere ꝯstat.
quare eos difficilius curari posse ꝑspicuū est.
Quaȝ itaqȝ diuersis et aduersis affectibȝ secū
pugnet mōꝛliū aīm⁹: nō aliū q̄ se īterroget:
sibiqȝ ipse respōdeat q̄uario. q̄qȝ reciproco mē
tis ipulsu. modo huc rapit mō illuc ut nusq̄
vn⁹ nusq̄ integer existat. Quippe secū ipse dis
sentiēs seipsū discerpit. quatenus sine vlla re
quie ab ortu hoīs vsqȝ ad exitū fluctuet mōꝛł
vitā: quācūqȝ viuēdi formulā eligat. ut recte
de eo Job dixerit. qꝛ homo replet⁹ multis mise
rijs fugit velut vmbra ⁊ nūq̄ in eodē statu ꝑ
manet. Sȝ ut cetera taceā: non ꝑua mōꝛliū mi
seria putāda ē. nulla racōe effici posse. ut cuiqꝫ
sue vite formula placeat. cui⁹ plurios hȝ inui
dos. nulli sua ars applaudat. nulliū sors letū
teat: ꝫ q̄rul⁹ aliena ꝑoptȝ. q̄ sua nō satis me
ruit. age ut ea ipa q̄ maxie cupierat assequtur.
Certe cū fauorabił īcipit eē fortūa. illico mēs
emolita timidioꝛ ⁊ sue sortis obliuiosa fieri in
cipit. ut nō a casu Flacc⁹ dixerit bñ ferre disce
fortunam. Inexplicabilis certe miseria est se
miserum semper putare. nec a miseria eripi
posse. atqȝ illa calamitas ut ita dixerim oīm
calamitosioꝛ est. quādo a calamitate respirarē

non licet·quippe cui quicq̄d accidat etiã ſi le
tũ iocundũq; exiſtat·ↄtinuo cruciet·In p̄mis
itaq; vellez illud hũan⁹ ↄſideret anim⁹·quod
ante oculos cõſpicit·Ego vero plures vidiſſe
ſũ memor qui damna·qui paup̄ieſ·qui ſupplici
um·qui mortem caroꝝ·qui peiores morte vide
licz grauiſſiõs morbos equo animo tulerũt·q̄
tñ diuitias·qui honores·qui potentias·q̄ fau
ſtũ·qui laudes·qui famã·qui alioꝝ ſiue inui
dia pꝛecomia atq; triũphos quieta mẽte ferẽt·
nullũ·Quas ſiquidẽ animi paſſiões et ſi Apo
ſtol⁹ opa carnis appellet·qꝛ tñ a fonte cordis
pfluũt:recte morbi animi cenſendi ſũt Quid
enĩ aliud ambitio eſt quid cupiditas niſi ſup
bia·Vt enim Aug⁹·inquit·nõ eſt ambitio ſi
ne elatione·non eſt cupiditas ſine ſupbia·qꝛ
omnis ſuperbus cupid⁹ eſt·⁊ oĩs ambitioſus
elatus·que õnia recte animi vitia ſunt·veluti
ex affectu ⁊ deſiderio pcedẽtes·Nã Iſidoro teſte·
cupiditas deſiderio augetur·cũ ſcriptũ ſit·in
ſatiabilis eſt anim⁹ cupidi·digne igitur impe
rator nr̃ apud Matheũ ait·qꝛ ex corde exeunt·
cogitacões male·Tãges ſi vis ſimꝉ ⁊ diſcute
õnĩũ mortaliũ q̄relas ac varias animi afflictio
nes·Verũ audi illico cauſas atq; racões·ut li
quido agnoſcas tãto maiores pectorib; hũa
nis ineſſe miſerias·q̃nto magis obcecati ſint·

ut cur eas patiātur aut ignorent·aut non ſa
tis intelligē velint·Quidā enī nō parꝫ animo
torqn̄tur ſup āplioīs felicitatis·pſpitatis ac
fortūe carētia·ſ certe ignorāt quot picul̄ ac i
finitis et inexplicabilibꝫ curis plene ſint Alīȷ
triſtātur etiā poſt adeptas q̄s optarūt pſpas
fortūas:ſ forte aut eos qḋ difficile ē ferre nō
nouerūt·aut recte ↄſpitiūt eas bonis morib9
aduerſas Alīȷ murmurāt de adūſitate īfortūio
ꝛ calaītate·ſ ĉte n̄ fallor nō cogitāt ꝙ incogtī
hoīs nota eē calaītas nō poteſt·Alīȷ de ei9 for
tuna ne dixerim incōſtantia·ſed fallatia vehe
menti9 querūtur que adeo cum eis ludit·ut
illos in patria ſua nonꝫpe tempe dn̄os effece
rit ſimul et exules·ſ certe hīȷ integrā fortune
amicitiā nō amplectūtur·cū ei9 leges aſpnāt·
q̄ in altū nihil diu manē ſtatuit·Adde īdignū
fore ut mores ludoſqꝫ illius reſpuat·cui ſe to
tum deuouit Alīȷ demqꝫ penas ſentiūt in hui9
mōrtlis vite incolatu ac plongatione·ſed ĉte
hīȷ p̄maturam mortem inexptī id optant qḋ
veniſſe dolerēt·Alīȷ querūtur ſe pſecutiones·
impugnacōes atqꝫ iniurias diuerſas·tormē
ta deīqꝫ ꝛ exilia perpeti·ſ quid ſi aut alīȷs ipi
ea intulerūt aut meruerūt·Alīȷ lamētātur qꝫ
tēptationes flagella patiūtur·ſed certe eis exē
citari minime nouerūt·Alīȷ turbāt plurimū·

grauat q̄ ſubleuet· plꝰ premat q̄ premiet Cu
ius ē ꝓpriū teſte Criſoſt· ut ſic ſuis applaudat
ut noceat· ſic in via fortunatos demulceat· ut
in fine ꝑniciē opetur· ab inicio ſiquidē ꝓpinat
dulcia· ut cū inebriati fuerint: letale virus cō
miſceat· In ꝑmis itaq; fatemur hūc ſtatū car
dineū ſublimē fore atq; glorioſū: ſi bene in eo
voluitur orbis· Si ita ecce ſtatus voluitur: ut nō
potiꝰ inuoluat· Si i eo iuſticie rectitudo immo
bilit voluit· ⁊ conſtant vertitur: ut cū expedit
volubilit ꝑmaneat. Vn̄ Hieroꝰ· qui eodē deco
re fulgebat: de ſe ⁊ illis dicere videtur· Gran
dis eſt inquit dignitas· grāde offitiū· ſi q̄ illo
digna ſunt ꝑficimꝰ· et rurſus· letamur de aſcē
ſu· ſ; nō timemꝰ lapſū · Et ſubdit· nō enim tāti
eſt gaudij excelſa tenuiſſe· qūti meroris digni
tatis onera nō impleuiſſe. Itaq; ut putamus
qui in hoc ſtatu letabūdi ſedent: letai deſinēt·
ſi illiꝰ ſarcinas· ſi onera· ſi miſerias· recta mē
te penſauerint· idq; ſi quadam ſapientia aut
affectata ignorātia ignorare voluerint in ea
tempeſtate eos ꝑditati neceſſe eſt· ut enim in
quit Augꝰ· Eger eo morti ꝓpinquior eſt: quo a
ꝓprij morbi ɔgnicōe eſt remotior· Agnoſcant
ergo qui hoc culmen tenent dignitatis natu
ram que plerūq; poſſeſſorū animos ꝑ abrup
ta elacōnis rapit Et quia eo quiſq; extollitur

ab amicis derelicti exiſtant· ſed quid ſi primo
ipſi eos reliquerũt Vel forte dignum fuit·ut
quos virtus nõ fecit:fortuna dimitteret·Alij
rurſus ſimiliter lamentãtur·ꝙ tã cari paulo
añ hoibus viſi ſũt ut certatim in eoꝝ amicitiã
venire niterẽtur·Idem tamẽ ipſi de nulla alia
re concordes:in ſuũ excidiũ quaſi ꝯmunicato
conſilio conſpirarũt·Sed hij de amicitia equi
uocant·aut forte ceſſauit vtilitas·cuiꝰ gracia
amici aſſumpti ſunt Alij ꝙ amicis tedioſi aut
oneroſi exiſtãt·ſed quid ſi grati atqȝ beniuoli
fieri voluerunt aut renuerunt·Alij ꝙ inimici
cias ſine cauſa patiũtur·Sed quid ſi virtuteȝ
non habent reconciliantẽ·Alij ſũma triſticia
afficiũtur·quia non ſatis voluptatibȝ deliteſ
cunt·Sed hij fallũtur qui contumelioſos ho
ſtes amicos reputant · vel forte ocioſitatem
illas afferentem preſcindere nolunt·Alij ꝙ re
fectione tempata careant·Si hij ignorant eã
male digerentibȝ prodeſſe · Alij ꝙ ieiunio et
abſtinentia vti nõ poſſunt·Sed certe quia ne
poſſint:volũt·Alij ſuper famis et ſitis media
ꝗruli ſũt·Sȝ quid ſi illis ſaturitas inimica eſt·
Alij ſup ample et delicate habitacõis carẽtia
triſtãtur ·Sed hijs angũſtus forte locus vir
tutes donat · Alij ſuper aſperis et duris lecti
ſterniis lamẽtant·Sȝ certe ꝙ mollia ad luxũ

mertiāqꝫ ꝓuocarēt Alij de vilib⁹ veſtibꝫ que
rūtur. Sed hij ī domibꝫ regū eſſe cuperēt quí
mollibus veſtiūtur. Alij ꝙ ceteris hūanis ſo
lacijs careant. ſed hij ſatis ignorant plus tri
ſtia ꝙ̄ leta quibuſdā conferre Alij ꝙ cum ho
minibꝫ nō conuerſētur aut fabulētur. Sed in
dubie tales ignorant ſolitudīs dona v̄tutes
qꝫ ſilentij. Alij de omni triſtabili euētu q̄run
tur. Sed certe quia cuncta illis ad votū ſucceſ
ſere. quib⁹ ſeſe expire non licuit. Alij non mō
turbātur: ſed incōſolabiliter torq̄ntur. ꝙ ma
li in hoc ſeculo meli⁹ habeant ꝙ̄ boni. ſed hij
nō facile credūt. malos nihil habere in celis
ſicut bonos paꝝ in terris. Alij ꝙ in ſeruitutē
redigāt ſeu captiuēt ꝗ incarcerāt. ſꝫ hij igno
rāt ꝙ potior ps hoīs .i. volūtas libera ē. cui pn̄
cipes nō dn̄ant. Alij triſtātur ꝙ oporteat eos
diu iugū ſbiectōis portaē. Sꝫ hij ꝑeſſe nō ſub
eē optāt. nec obediētie fructū ſatis guſtarūt.
Alij q̄rūtur de obſeruātia diuſoꝝ p̄ceptoꝝ. ſꝫ
hij certe apte demōſtrāt ꝙ eos trāſgreſſio de
lectat. Alij de reuerētia ſupiorib⁹ exhibēda q̄
rūt. Sꝫ hij illā recipe non exhibē cuperēt Alij
de carētia ꝓprie volūtatis. Sed certe hij tales
ignorāt ꝙ̄ graue malū exiſtat ꝓpria volūtas.
Alij de voti emiſſione. Sed hij certe non ſatis
nouerunt ꝙ felix neceſſitas que ad meliora

cōpellit· Alij q ſeculū derelinq̄re nō valeāt· ſʒ
cte hijs ideo valitudo deeſt· q volitudo nō ad
eſt Alij q religionē ingreſſi pſeuerarē neq̄ant
Sʒ hij certe icepiſſe dolēt Alij q excōmunicati
exiſtāt· ſʒ hij certe eccie cenſurā nō medicinā ſʒ
penā falſo putāt· Alij q irregulares ſint aut
inabiles· ſʒ hij certe nō ſatis humiliari nouerīt
Alij q diuinis offitijs ⁊ ſacmentis careāt· Sʒ
hijs forte vtili9 foret deuocōne ⁊ fide ſuſcipere
Alij q lectio aut vſus ſacre ſcripturē eis auſe
rāt· ſʒ certe q eis aut ad q̄ſtū ā eccie diſcrimē
vtebātur· Alij de exaudicōnis tarditate anxij
ſūt· ſʒ forte non ſatis ſciūt· q q̄ differt cibū au
get eſuriē· Alij de rex tpaliū peticōis fruſtrati
one angūtur· ſʒ certe q aliena ſūt a vera intei
oris ſui hōis ſalute· Alij de impedimento con
templacōis queruli ſūt· ſʒ quid ſi ad pietatis
actia opa ſūt efficaces· Alij de augmēto nego
ciatiōis· ſʒ forte ɔtēplatiōi inepti ſūt· aut illa
eis pmoleſta ē· Alij q v̄tutibʒ careāt· vicijs ſe
dedāt· Sʒ verū ē nō niſi a ſeipō q̄s ledit· Alij q
faciliter vicia ſequātur· Sed hij vicijs reſiſtē
nolūt Alij difficulter virtutes amplectūtur· ſʒ
certe q confragoſa ⁊ pdifficil ad v̄tutes via
ē· dulcis ad vitia· Alij meſtiſſime ferūt ſtimu
los carnis. Sed hij forte eos preueniūt · Alij
de erronea ſeu nimis arta conſciētia angūtur

Sꝫ c̄te hij ſupioꝝ exēplis ā p̄ceptis iuuari ſp
nūt· ā q̄ ſuo ſēſu regūtur Alij q̄ ſp leti ⁊ iocū
di ⁊ nūq̄ triſtes· neqꝫ in aliq̄ ↄſciā ſtrigat· Sꝫ
c̄te hij timorē dei abiiciūt· ⁊ latā ſil' ⁊ letā vitā
ſequūt̄ vitioꝝ q̄ ducit ad mortē Alij q̄ pluri
mū audaces exiſtāt Alij q̄ puſillanimes et ti
midi· Sꝫ certe hij ⁊ illi extrema ꝓ medijs capi
unt· nec cogitant q̄ multa ex timiditate ſunt
dimiſſa: q̄ p audatiā ſūt ↄmiſſa Alij q̄ mortē·
alij q̄ fulmina ⁊ tempeſtates timeāt· Sꝫ certe
hij timē deſinerēt: ſi vere ſpare icepiſſent· aut
eos crimis ↄſciā nō accuſaret· q̄ ut ſapiens
ait· magna ſecuritas eſt nihil iniq̄ egiſſe· Alij
de ſua p̄deſtinacōe ⁊ ſalute heſitāt Sꝫ paꝝ hij
laborāt: ut ſua ſit certa electio· Alij plꝰ q̄ȝ opor
tet de dei bonitate ſperāt. Sꝫ hij futurā dei iuſti
tiā non ſatis credūt· Alij q̄ ob ḡuia ab eis cō
miſſa deſpare formidēt· Sꝫ c̄te nemīnē ḡuiſſiā
pcc̄a ↄdemnāt: ſi nō placeāt· Si nō vis deſpa
re deſine peccaē· Adde quia vtriſqꝫ vicꝫ nimiū
ſperātibus ⁊ deſpātibꝰ timor deficit ⁊ ſpes· q̄re
vtriſqꝫ vtrūqꝫ ē neceſſariū· ſcꝫ ut deū timeāt ⁊
i eū ſperēt· Timor eñ ſine ſpe iducit deſpacōeꝫ
Spes vero ſine timore in diſſolutionē ſm Hu
go· Alij de timore inuaſionis hoſtiū viſibiliū ⁊
inuiſibiliū angūtur· Sed hij cōgrua remedia
ſciēter aſpnāt̄ Alij ob bonoꝝ corpis defectꝰ ā

deformitates q̄runt·ꝫ hij nō ſatis ↄſiderāt fa
tuū eē qui ſeruū laſciuire poptat·aut ornare
cupit·Alij ſenectutē ḡuit ferūt·eiuſqꝫ calaīta
tes deteſtāt·ꝫ hij paꝝ fore putāt cupiditates
reliq̄ſſe·atqꝫ id nō poſſe qđ nolle deberet·Alij
de corpis debilitate ⁊ diuerſis morbis p̄ſertim
de oculoꝝ·auditus·odorat9·aut loq̄le carētia
ſiue defectu·ꝫ certe hij cūcta ad corp9 referūt
ignorātes defect9 ipōs plus pfeciſſe aīe·q̄ of
feciſſe corpi·Alij ſup vite breuitate ⁊ tempeſti
ua morte incōſolabiliter torquētur·Sed hijs
bonos actus q̄ multos dies ↄgregare ↄſulti9
NB. cētꝫ cū nō multū ꝫ bene viuere ſit laudabile.
Alij de eadē imminēte ꝓpinquo morte·et de
inſtanti agone ſpiritu angūtur·ꝫ hoc ideo·q
nō ſatis ↄſiderāt rudē eē tirannū q̄ a pena libe
ratꝫ quē punire ſe putat·hec paucula forte et
multa de h9 vite diūſis artibꝫ formuliſqꝫ viuē
di·et eaꝝ erūnis et afflictionibꝫ a me diſerta
ſūt·que quidē lōgiora aut breuiora dici poſſe
ſcio·Verū ne breuitati admodū ſtudui nec
copieꝫ ſed prout ex cōmuni omniū mortaliū
vita ſe obtulerūt·ſcriptis diſerui·ne legētes
vel inopia vel faſtidio fatigarē·ut cernat vn9
q̄ſqꝫ mortaliū·in q̄uis ſorte aut arte ↄſtitut9
ſitꝫ quid ad vtrāqꝫ ꝑtem dici valeat·nec illos
blanda reſoluāt·nec afflictiua ↄturbent·atqꝫ

Sir aliq̄ deſiderat²,

In primis itaq3 illud animo fixū teneamus·
neminē abſq3 culpa aut cauſa affligi aut tor
queri oportere·cū ſcriptū ſit·oculi domini ſup
iuſtos·Et iteꝝ vult⁹ autē dn̄i ſup faciētes ma
la ut pdat de t'ra memoriā eoꝝ·Sup quo v̄bo
Caſſiodor⁹·Errat inquit malus dicens ſecure
ſatio mala·ſ3 diſcat quia vult⁹ domini ſup faci
entes mala quaſi dixerit iuſtos ꝛ iniuſtos de
us reſpicit ſ3 diſpiter·Juſtos enim reſpicit ut
pie eos exaudiat·ſ3 malos ut puniat·pdatq3
de terra memoriā eoꝝ·Ruā ſiquidē punicōez
ſiue iacturā memorie vite·ꝛ quorūuis tpaliū
minime abſq3 culpa mōꝛlib3 cōtingere credē
dum eſt·niſi culpā non putes illis abuti·aut
ea ad luxū·ad auaritiā·ad ſupbiā·ad pompā
conuertē·que iuſtiſſim⁹ deus tanq̄ virtutū in
ſtrumēta hoibus ꝯceſſit·De quib3 Greg·pul
chre dicere viſus eſt·qꝛ ſūma ac decora iuſti
tia eſt·ut ꝯceſſa perdat:qui incōceſſa captat·
Rurſus ut eſt ſāctoꝝ doctoꝝ ſentētia·mali nō
vtiq3 impune trāſeūt·tū qꝛ in fine puniētur:
tū quia ea tpalia bona quib3 iniqui in hac vi
ta gaudēt·deus illis cōcedit ob paucula que
geſſerūt bona·Sed ſpūalia bona que reſpectu
tpaliū magna bona exiſtūt:iuſtis v̄tutiq3 de
ditis reſeruat tanq̄ equiſſim⁹ iudex·cui maxie
ꝯgruit·ut bonis det ſpūalia tanq̄ potiora bona

De reliquis vero caducis et tp̄alib; bonis ſeu
penis et ſupplicijs·tm̄tū viris bonis miniſtret
q̄ntū ſufficere ↄſpicit ad virtutē·q̄d p alia ver
ba pulchre Aug⁹·deducit in primo ⁊ quīto
de ci·dei·q̄ hn̄tes politicas ⁊ hūanas v̄tutes:
iuſte reb; h⁹ mūdi p̄miātur Qui vero diuinis
pollet v̄tutib;:p̄miat̄ in reb⁹ dei·Et ſubdit Au
g⁹·reſpondēs querētib⁹·quib; premijs roma
ni falſoꝝ deoꝝ cultores orbis imperiū merue
rūt·Ait enim quia bonis moib⁹ hec tp̄alia me
ruerūt·quia veluti nullū malū impunitū:ſic
nullū bonum irremuneratū Licet idem Aug⁹·
aliā cauſam aſſignet in principio hui⁹ libri·
Vt igitur ad conceptū ſermonē; redeam⁹·Aſ
pera plerūq; ⁊ amara de⁹ iuſtis immittit:ne
in illis timeatur aduerſitas·ſed ⁊ malis·fortu
ne bona concedit:ne in iſtis querat̄ felicitas·
q̄s ipi reprobi obtinent·Ceteꝝ in hac reꝝ vi
ciſſitudīe agit deus ut prudētiſſim⁹ medicus·
qui cuncta ordinat ad infirmi obedientis bo
nā voluntatē;·Is enim ſepe ſecat et vrit infir
mū·nec illū exaudit deprecātem·ut aūtat ab
eo dolorē necantē· Adde q̄ ſm̄ Greg̃·occulta
ſūt dei iudicia·ſ; occultiorā ſūt cū boni mala re
cipiūt ⁊ mali bō·ſ; ſi curioſe cāz iueſtigaē lib;·
ideo malos bō recipe putand̄ eſt q̄ cū boni h̄
delinquūt·iuſte h̄ mala recipiūt·ut ab eterna

Cap̄. xliij.

In primis itaq; illud animo fixū teneamus· neminē abſq; culpa aut cauſa affligi aut torqueri oportere. cū ſcriptū ſit· oculi domini ſup iuſtos· Et iterū vult⁹ autē dn̄i ſup faciētes mala ut pdat de t̄ra memoriā eoꝝ. Sup quo v̄bo Caſſiodor⁹. Errat inquit malus dicens ſecure fatio mala· ſ; diſcat quia vult⁹ domini ſup facientes mala quaſi dixerit iuſtos et iniuſtos deus reſpicit ſ; diſpiter· Juſtos enim reſpicit ut pie eos exaudiat· ſ; malos ut puniat· pdatq; de terra memoriā eoꝝ· Quā ſiquidē punicōe; ſiue iacturā memorie vite· et quorūuis tpaliū minime abſq; culpa mōꝛlib; cōtingere credēdum eſt· niſi culpā non putes illis abuti· aut ea ad luxū· ad auaritiā· ad ſupbiā· ad pompā conuertē· que iuſtiſſim⁹ deus tāq̄ꝫ virtutū inſtrumēta hoībus ꝯceſſit· De quib; Greḡ· pulchre dicere viſus eſt· q꞉ ſūma ac decora iuſtitia eſt· ut ꝯceſſa perdat· qui incōceſſa captat· Rurſus ut eſt ſāctoꝝ doctoꝝ ſentētia· mali nō vtiq; impune trāſeūt· tū q꞉ in fine punientur· tū quia ea tpalia bona quib; iniqui in hac vita gaudēt· deus illis cōcedit ob paucula que geſſerūt bona· Sed ſpūalia bona que reſpectu tpaliū magna bona exiſtūt· iuſtis v̄tutiq; dedītis reſeruat tāq̄ꝫ equiſſim⁹ iudex· cui maxie ꝯgruīt· ut bonis det ſpūalia tāq̄ꝫ potiora bona

De reliquis vero caducis et tp̄alibꝫ bonis ſeu
penis et ſupplicijs· tn̄tū viris bonis miniſtret
qn̄tū ſufficere ↄſpicit ad virtutē· qd̄ p alia ver
ba pulchre Aug⁹· deducit in primo ⁊ quīto
de ci· dei· qꝛ hn̄tes politicas ⁊ hūanas v̄tutes:
iuſte rebꝫ h⁹ mūdi p̄miātur Qui vero diuinis
pollet v̄tutibꝫ: p̄miat̄ in rebꝫ dei· Et ſubdit Au
g⁹· reſpondēs querētibꝫ· quibꝫ premijs roma
ni falſoꝝ deoꝝ cultores orbis imperiū merue
rūt· Ait enim quia bonis moribꝫ hec tp̄alia me
ruerūt· quia veluti nullū malū impunitū: ſic
nullū bonum irremuneratū Licet idem Aug⁹·
aliā cauſam aſſignet in principio hui⁹ libri·
Vt igitur ad conceptū ſermonē redeam⁹· Aſ
pera plerūqꝫ ⁊ amara de⁹ iuſtis immittit: ne
in illis timeatur aduerſitas· ſed ⁊ malis· fortu
ne bona concedit: ne in iſtis querat̄ felicitas·
q̄s ipſi reprobi obtinent· Ceteꝝ in hac reꝝ vi
ciſſitudie agit deus ut prudētiſſim⁹ medicus·
qui cuncta ordinat ad infirmi obedientis bo
nā voluntatē· Is enim ſepe ſecat et vrit infir
mū· nec illū exaudit deprecātem· ut aūtat ab
eo dolorē necantē· Adde qꝛ ſm Greg̃· occulta
ſūt dei iudicia· ſꝫ occultiora ſūt cū boni mala re
cipiūt ⁊ mali bō· ſꝫ ſi curioſe cāꝫ iueſtigat̄ libꝫ·
ideo malos bō recipe putand̄ eſt qꝛ cū boni ſꝫ
delinquūt· iuſte ſꝫ mala recipiūt· ut ab eterna

dãnatiõe eripiãtur. Sed et mali bonis ꝗ fru
ũtur. ut inde posterꝫ ad tormenta trahãtur. Et
subdit Greg. exempla preclara ſcꝫ de vitulis
ꝛ infirmis. De vitulis inq̄. Naꝫ veluti qui ma
ctandi sunt vituli: liberi in pascuis relinquũt
Sic impiꝰ ad mortẽ currẽs effrenatis volup
tatibꝫ relinquit. Econtra vero iustus a trãsito
rie delectacõis iocũditate restringit. sicut et
vitulus ad laboris vsũ deputatꝰ: sub doloroso
iugo retinet. Deniqꝫ exẽplo infirmorꝫ idipsũ
ꝓbatur. Negantur enim iustis in hac vita tẽ
poralia qꝛ egris quibꝰ spes viuẽdi est. neq̄q̄
a medico cũcta q̄ appetũt ↄcedũtur. Dãtur au
tem reprobis bona que in hac vita appetunt.
qꝛ desperatis egris om̄e qꝺ desiderãt nõ negat
Et ↄcludit. Perpendant ergo iusti mala q̄ ini
quis ꝑmanẽt. ꝛ nequaq̄ eorꝫ infelicitati inui
deant. que ꝑcurrit. Que ṽba om̄eꝫ mõrlibꝫ ad
miracõeꝫ ꝛ querendi cãꝫ submouẽt. Ceterum
ſm Augꝰ. sup canticis quinqꝫ modis ꝛ totidẽ
causis: calamitates ꝛ flagella mortalibꝫ ↄtingẽ
ꝑspicuũ est. vel vt iusti merita ꝑ patientiã au
geantur. ut Job. Vel ad custodiã virtutũ. ut
Apostolo paulo. vel ad corrigenda facinora.
ut marie lepra vel ad initiũ pene. ut Hero
di. q̄tenꝰ ꝗ incipiat. qꝺ in inferno sequit. vel
ad gloriam magnificãdaꝫ. ut de ceco nato. Ex

quib; liquido ꝯſtat neminē in hoc ſeculo ſine culpa premi vel abſq; eiꝰ vtilitate affligi. Que oīa agūt ut in hijs q̄ diuina ꝓuidētia mortalibus mittit ꝓſpēis ā diuerſis. nō murmur nob fit. nō q̄rimōia: ſ; mēs bn̄ ꝯſcia potius illꝰ ꝯſolet q̄ turbet. Multis eni variiſq; argumētis facile agnoſcēꝰ: q̄ plurimū expedictia. vtilia q̄ppe ꝛ neceſſaria nob ſūt laboꝝ calamitatū. ꝛ pēalitatū oīm flagella. ꝛ q̄q; hꝰ mūdi ſupplitia Primo eni dilatāt cor hoīs ad mag̃ dei dona recipienda. Nā veluti martellꝰ fabri dilatat metallū ad id qd artifex deſiderat. Sic deus aurifaber hūane creatuē. p malleū pſecutionū ꝛ tribulationū cor iuſtorū dilatat. ut frūm ex eis pcipiat. ꝛ ducat ad veriora bō de q̄ dictū ē. Secūdo veluti aqua vinū tpat: ſic adūſa et q̄cūq; hꝰ vite penalia vinū tpal leticie moderat. ne homini noceāt. Qd pulchre Ariſt. non tacuit in ethicis. Ait eni q̄ vtuti deditꝰ moderate ſe h; erga hec bō fortūe. ā adipiſcēda vel amittēda. nec gaudioſꝰ erit bn̄ ꝓſpatus. nec infortūatꝰ triſtis. q̄ ſi aqua tribulationū nō tpat vinū ꝓſpitatis: extīguit potiꝰ q̄ iuuat. i cuiꝰ figurā ſcriptū eſt in Exodo. Operuit aqua tribulātes eos. vnꝰ ex eis nō remāſit. Tertio veluti medicia neceſſaria ē mortalib;. ſic aduerſitas ꝛ afflictio. Vnde Augꝰ. intelligat homo medicū

dānatiōe eripiātur. Sed et mali bonis h̄ frui
ūtur. ut inde poſteꝝ ad tormenta trahātur. Et
ſubdit Greḡ. exempla preclara ſcȝ de vitulis
⁊ infirmis. De vitulis inq̄. Naȝ veluti qui ma
ctandi ſunt vituli: liberi in paſcuis relinquūt
Sic impi⁹ ad morte currēs effrenatis volup
tatibȝ relinquit. Ecōtra vero iuſtus a trāſito
rie delectacōis iocūditate reſtringit. ſicut et
vitulus ad labo͛is vſū deputat⁹: ſub doloroſo
iugo retinet. Demiqȝ exēplo infirmoꝝ idipſū
ꝓbatur. Negantur enim iuſtis in hac vita tē
poralia ꝗ egris quibꝰ ſpes viuēdi eſt. neq̄q̄
a medico cūcta q̄ appetūt ꝯcedūtur. Dātur au
tem reprobis bona que in hac vita appetunt.
ꝗ deſpatis egris om̄e qd̄ deſiderāt nō negat
Et cōcludit. Perpendant ergo iuſti mala q̄ ini
quis ꝑmanēt. ⁊ nequaq̄ eoꝝ infelicitati inui
deant. que periit. Que v̄ba om̄eȝ mōꝛlibȝ ad
miracōeȝ ⁊ querendi cāȝ ſubmouēt. Ceterum
ſm̄ Aug⁹. ſup canticis quinqȝ modis ⁊ totidē
cauſis: calamitates ⁊ flagella mortalibȝ ꝯtingē
ꝑſpicuū eſt. vel vt iuſti merita p patientiā au
geantur. ut Job. Vel ad cuſtodiā virtutū. ut
Apoſtolo paulo. vel ad corrigenda facinora.
ut marthe lepra Vel ad initiū pene. ut Hero
di. q̄ten⁹ h̄ incipiat. qd̄ in inferno ſequit. vel
ad gloriam magnificādaȝ. ut de ceco nato. Ex

q̄uib3 liq̄uido ɔſtat neminē in hoc ſeculo ſine culpa premi vel abſq3 ei9 vtilitate affligi. Que oīa agūt ut in hijs q̄ dīma ꝓuidētia mōꝛlibus mittit ꝓſpeis ꝗ diuerſis. nō murmur nob̄ ſit. nō q̄rimoīa:ꝫ mēs bn̄ ɔſcia potius ilꝉ ɔſolet q̄ꝫ turbet. Mltis em̄ varijſq3 argumētis facile agnoſcē9:qꝛ plurimū expediētia. vtilia q̄ꝑꝑe ꝛ neceſſaria nob̄ ſūt laboꝝ calaītatū. ꝛ pēalita tū oim flagella. ꝛ q̄q3 h9 mūdi ſupplitia Prio em̄ dilatāt coꝛ hōis ad mag̃ dei dona recipien da. Nā veluti martell9 fabri dilatat metallū ad id qđ artifex deſiderat. Sic deus aurifaber hūane creatuē. p malleū pſecutionū ꝛ tbula tionū coꝛ iuſtoꝛū dilatat. ut frcm ex eis pcipi at. ꝛ ducat ad veriora bō de q̄ dictū ē. Secūdo veluti aqua vinū tpat:ſic adūſa et q̄cūq3 h9 vite penalia vinū tpaꝉ leticie moderaꝉ. ne ho mini noceāt. Qđ pulchre Ariſt. non tacuit in ethicis. Ait em̄ qꝛ v̄tuti dedit9 moderate ſe h3 erga hec bō foꝛtūe. ꝗ adipiſcēda vel amittēda. nec gaudioſ9 erit bn̄ ꝓſpatus. nec infortūat9 triſtis. q̄ꝫ ſi aqua tribulationū nō tpat vinū ꝓſpitatis:extīguit poti9 q̄ꝫ iuuat. i cui9 figurā ſcriptū eſt in Exodo. Operuit aqua tribulātes eos. vn9 ex eis nō remāſit. Tertio veluti me dicīa neceſſaria ē mōꝛlib3. ſic aduerſitas ꝛ af flictio. Vnde Aug9. intelligat homo medicū

Hic multa ſcrs.

ſub om̄i vite hūane gn̄e· quo fiet ut ſecuri9 vnuſquiſq; eliget: que freqūtius legit ac maturius digeſſit· ad laudem dei omnipotentis qui eſt benedict9 in ſecula·

Explicit p̄m9 lib de oī ſtatu ⁊ vita tpali· Sequit̄ lib ſecūd9 de ſtatu et vita ſpūali eccleſiaſtica ⁊ regulari·

Mirabitur forſan ſāctitas tua beatiſſime pater ac clemētiſſie dn̄e· ꝙ in hoc opuſculo recti ordinis rationē pu̇erterim· Et cū iux̄ Greḡ· ſtatus ſpūalis· tāto tpali ſit dignior atq; excellētior: qūto ſolis ſplēdidiſſim9 fulgor tenebroſis dēſitatib; et aurū plūbi metallo preſtat· Prius de tpali ſtatu egerim: q̄ꝫ de ſpūali· S; certe nature ordo ad id compulit Primo enim tpales naſcimur· ꝯ ⁊ prius in tpali ſtatu verſamur· ꝙuſq; illū expimur Deinde tpalis ſtatus impfectiōe cōſpecta: trāſim9 ad ſpiritualē ſtatum Adde· ꝙ nō ſatis excellentiā: pfectiōe; ⁊ internam mentis trāquillitate; ſtatus ſpūalis agnoſcēmus· niſi ꝑus tpalē vitā: atq; eius incōmoda experti eēm9. Poſtq̄ꝫ igit̄ in ſupiori libro de cūctis tpalibus ⁊ terrenis ſiue ſecularibus

Liber.

ſtatibꝫ · ⁊ viuēdi modis · artibꝫ · ac diuerſis ho
minū exercitijs actū eſt · in quo ꝓ vtraqꝫ ſui
pte tā ad ꝯmendatiōez · q̄ꝫ ad reprobationez
ſatis diſputatū eſt Et quid boni · quid ſiniſtri ·
quid vtilitatis · quid incōmoditatis · quid qui
etis · quid laboris · quid ſecuritatis · q̄d piculi ·
quid honeſti · quid inhoneſti · quid v̄tutis · q̄d
vicij : omnis tpalis ſtatꝰ ⁊ ſecularis viuendi
modus habeat : plene diſcuſſum eſt · In hoc
igitur ſecundo libro dimiſſa matris introdu
ctione : ⁊ ꝯſanguineoꝝ altricacōne · quibꝰ de
re incognita diſſerere non licet · Decreui ego
ſpūalem ordinē ꝓfeſſus · de eodē ſpūalis vite
ſtatu breui aliqua diſſerere Faciam ego ſatis
nō tante rei debito · nec tue · S · deſiderio : ſꝫ cona
tui meo · Atqꝫ vtinā tā digne · vtilit̄ ⁊ diſerte :
de eo eminētiſſiō ſtatu a me agat̄ : q̄ꝫ illiꝰ ma
ieſtas atqꝫ īmēſitas exigit · Subalt̄nat̄ itaqꝫ
vite ſpūali duplex ſtatus · qꝛ ipā vita ſpūal̄r :
in duos diſtiguit̄ ſtatꝰ · Alter eſt epōꝝ ⁊ ſac̄
dotū · ac eccl̄iaſtici ordinis miſtroꝝ · Alter ē mo
nachoꝝ ſiue religioſoꝝ · De hijs ergo duobꝫ
ſtatibus et viuendi modis · hoc libro agend̄
eſt · Et quia ad dicēdum campus latus eſt · et
materie ipſe nō tā diffuſe et ꝓfuſe : q̄ꝫ a mlt̄is
tractatoribꝫ ꝯfuſe repiāt̄ · Rn̄imo ꝓpter varias
ſcribētiū opīones · vix legētes ꝓficere poſſent ·

multa deniq3 in hijs materijs·intacta aut nō
ſatis diſerta inueniātur·decreui ſub quodam
breui cōpendio:in hoc ſecūdo libro floſculos
quoſdā circa hos duos ſtatus inſerere·vbi
vtriuſq3 ſtat9 ꝛ vite normā·naturā ſeu effica
tiam necnō excellentiā·laudes ꝯmendatiōem·
ꝛ demū eorꝝ labōes·difficultates·aculeos ꝛ pe
ricula adducā·Demū vero inter ſe· et alteri9
ad alterꝝ:drās ꝛ cōpationes breuiter pſtrin
gā·Incipiens a ſtatu eccaſtico ꝛ pmo a ſūmo
pontifice qui culmen et vertex eſt totius ſpūa
lis ſtat9·Deīn a ſacroſācto Romane ecce car
dinalib9·Rurſus deſcēdā ad ſtatū Archiepōꝝ
Epōꝝ·ceterorꝝq3 Prelatorꝝ·Curatorꝝ·ꝛ Cleri
corꝝ·ſub eccaſtico ordine degentiū·In quo li
bro materias in tabula in pncipio pmi libri
deſcriptas diſcutiā·Diligens igit lector ex mo
tiuis auctoritatib3 ꝛ ratiōib3 q̄ inſeret·nō ſta
tim vincat ad ꝯmendatiōe3 vel improbacōe3
alteri9 ſtatus·ſ3 motiua·rationes ꝛ auctorita
tes·q̄ pro alio ſtatu ꝛ viuendi gne adducūt·
accurate ꝯſideret·videbitq3 ꝙ hij duo pfectiſ
ſimi et excellentiſſimi ſtat9·oim aliorū ſtatuū
ꝛ vite hūane generꝝ ſupant dignitatē Quomi
am ꝛ ſi intra gremiū fidei catholice exiſtentes·
in quocūq3 degāt honeſto ſtatu·ſi pie vixerit·
ſaluari poſſint·Hij tn̄ duo ſpūales viuendi

modi: ſingularīꝰ ſuos ſectatores deo ꝑrimio res reddūt. Et ſi vterqȝ ſtatus ſanctꝰ ⁊ deo ac ceptꝰ ē. aliꝰ tñ alio ꝑfectiōe ⁊ dignitate p̄ſtat. ſed et alter alteris placet et cōuenit ſcdm̄ na turam. qualitatē. ac vires perſonaꝝ. Inter ſe tamen circa eoꝝ ꝑfectionē: habent ſe ſicut ex cedens ⁊ excessa. ut latius per diſcurſum eorū que tradentur in hoc libro videbitur. Ea ergo de quibus in hoc ſecundo libro agendꝰ eſt ſer mo: in infraſcripta capitula diſtinguūtur.

Ca. p̄mū de ſublimitate ⁊ exellētia dig̃ta tis ſūmi pōtificatꝰ. ⁊ de incōprehēſibili eiꝰ auctoitate ⁊ poteſtate. ⁊ de illius neceſſita te et vtilitate et de altiſſimis eiꝰ miſteriis

Summi pontificatus exellentiam. dig nitatem ⁊ auctoritatē huiuſqȝ ſacra tiſſimi ſtatus laudes. p̄conia attollē: illiuſqȝ neceſſitatem ⁊ vtilitatē oſtendere: ho die munus ſuſcepi. grande quidem negotiū: ſed paruū ingeniū. Cuius tanta eſt ſublimi tas et eminentia. tāta immenſitas. ut nullus mortaliū nedū ꝯprehendere aut ſatis exp̄mē. ſed nec cogitare poſſet. Obtūdit enim omnem hūanū intellectū illiꝰ ſacratiſſimi et oīm emi nētiſſimi ſtatꝰ maieſtas ⁊ exellēcia qȝ ſcriptū

Cap. pmū.

eſt·ſcrutator maieſtatis opprimetur a gloria·
Si enim teſte Ambroſio·nihil in hoc ſeculo ex
cellentius atqȝ excelſius inueniri poteſt ſtatu
et dignitate ſimplitiū ſacerdotū et ꝑticulariū
preſulū·qui ꝑ diuerſa orbis loca in ꝑtem ſol
licitudinis aſſumūtur·qđ cogitanđ eſt de eo
ſūmo pontifice qui vices veri dei gerit in terris·
Qui ad plenitudinē ſtatus·qui ad apoſtolicū
thronū·qui ad culmen oīm dignitatū aſſumi
tur·Ex q̄ certe ut riuuli a fonte·rami ab arborē
ꝓcedunt·qui non ad humanū tm̄ pn̄cipatū·
ſꝫ ad diuinū,nō ad pn̄cipādū ſolū mortalibꝫ:ſꝫ im
mortalibꝫ,nec mō hoībꝫ·ſꝫ angelis·non ad iudi
candū viuos·ſꝫ mortuos·nō in terra ſolū·ſꝫ in
celo·non ad preſidendum ſolis fidelibus·ſed
infidelibus·Et ut paucis agam qui ad eam ip
ſam dignitatē·ad eandē iuriſdictionē et coa
ctiōeȝ ac vniuerſalē toto orbe ſupremū princi
patū a ſūmo deo·et eius loco ſup cunctos mor
les inſtitutꝰ ⁊ euectus eſt·De quo p Iob ſcrip
tū eſt·ꝙ corā eo curuant qui portāt orbem ⁊ re
ges ſeculi atqȝ tyrāni ridiculū ſunt·qui ſolus
omeȝ poteſtatē ambit·Et ſicut ſcriptura cōmē
rat·vnꝰ eſt et ſecunđ non habet·Et iteꝝ de eo
ſcribit·tu ſolus et nullꝰ tecū·Et rurſus potēs
ſup omnes potētes·Cuiꝰ teſte ꝓpheta ſue ſūt in
ſtitie·poteſtas et imperiū·Quē iterum Dauid

ſignat inquiens. dedit ei poteſtatē et regnum.
et omnes populi et lingue ſeruient ei. Cui ut
canon ait. terreni ſimul et celeſtis impij iura
ſuſcepit. Cuius ſūme dignitatis faſtigiū atq;
maieſtas. non modo apud antiquos veteris
legis effulſit. ac dignius apud catholicos diui
na inſtitucōne refulget atq; preeminet. ſed et
apud gentiles ſūmū omniū honorū et princi
patuum culmen tenebat. Nam ut ait Varro
ex ordinatiſſiō atq; eminētiſſimo gradu pon
tificū et ſacerdotū gentiliū. reſultat quidā ex
ellentiſſimus et ſublimiſſimus ſtatus in vno ſū
mo pontifice Hinc Iſidorus. diſtinctio inquit
graduū et ordinū inter pōtifices et ſacerdotes.
a gentilibus maxime iuēta eſt. quando ſuos ſa
cerdotes alios ſimpliciter flamines: alios pro
thoflamines appellabāt. et aliū qui cūctis flami
nibus pſideret in ſūmo gradu locabāt. Quē ut
idē Varro voluit Iouis aſſumpta veſte iſigni
curuli et regia ad ornatū dinitatis. plurimū i
eo putātes pmaxie colebāt Cicero quoq; ſblimita
tē ac excellētiā ſūmi pōtificatus gētiliū. ex illius
miſterijs oñdit. dū i cultu et religiōe ſuſcipiē
da pimus oim eēt. atq; vnus ad iterptādū: q volū
tas eēt deorū imortaliū. ut ſtatī in ſeqñti ca. tāge
mus. Huius deiq; ſūmi pōtificatus ſublimitas. vtili
tas atq; neceſſitas nō facile explicari valēt.

Cap. xiiii.

Sed ut cetera taceam. non ſatis plene recteq̄ȝ
vniuerſitati orbis a xp̄o ꝓuiſū foret. nec ecc̄e
quā xp̄s ſanguine redemit morē geſſiſſet. niſi
talem tā q̄ꝫ eminētēȝ in terris vicariū reliq̄ſſȝ
qui in ea poteſtate ⁊ autoritatis integ̃tate to
ti orbi preſideret qua ip̄e xp̄s in terris manēs
quippe qui ꝓ ꝓpħa; dixerat. quid potui facere
vinee mee ⁊ non feci. Accedit quoniā ſol9 ip̄ē
dirigit oēm hūanā creaturā in finē pfectiſſimū
Quāobreȝ ſibi vni criſtus claues ꝯtulit regni
celoꝝ ac poteſtatē ligādi atq̄ȝ ſoluendi in ce
lo ⁊ in terra. Rurſus ſūmi pontificat9 ſublimi
tas ⁊ exellētia. atq̄ȝ vtilitas ⁊ neceſſitas in eo
ꝯſpicit̄. quoniā teſte pħo nō poſſet hic mūd9
regi: niſi vnus eēt ſūmus principat9. ad queȝ
vnū ꝓueniendū eſt. ex q̊ ſingula dirigūtur. ⁊
gubnant̄. cui9 motu ⁊ diſpoſitione oēs gerar
chici actus ordiātur. Et tandē huı9 orbis diſpo
ſitio dirigatur. ad inſtar celeſtis monarchie.
Nam teſte Dyonıſio neceſſari9 eſt ſūm9 gerar
cha: qui quos regit illūinet. Periret eñ oīs
ordo reꝝ. niſi vn9 ſūmus pontifex foret. qui eū
ipſū ordinē ut ita dixerim ordinet. dirigat et
exeq̄tur. Teſte enim pħo. vbi eſt ordo et gra
duū aſcēſio: ibi neceſſe eſt ꝯſtitui vni9 exellen
tiaȝ. Periret Rurſus ⁊ morſliū omniū hoim cō
mercıū: niſi foret vn9 pontifex vice dei in terra

monarcha· in q̄ oēs ut in glutīo quodā ꝓpriū ad corpꝰ miſticū copulēt· ⁊ i q̄ ſinguli ut mē brā ſub vno capite gubnent· Periret fidei vnitas· ⁊ eccīe vnanimitas· ⁊ ↄcordia ſil ⁊ pax· q̄ nl dulciꝰ excogitari aut iueīri pōt· n̄ foret vnꝰ ſupmꝰ pōtifex· q̄ cūctos mōrles ad vniꝰ fidei ⁊ vnitatis viculū reducēt· dicēte Hiero· ob eā rē in remediū ſciſmatis actū eē: ut vnꝰ oibus ꝑſit· Periret deniq3 illa cūctis mōrlibꝫ neceſſaria ad deū meditatio· Teſte em̄ ſcriptura Romanꝰ pōtifex lōge pfectior· lōge dignior ⁊ efficatior· int deū ⁊ populū mediator exiſtit· ātiq̄ illo balbuciēte· ſed iuſto Moyſe ac fratre eiꝰ Aaron qui ſolū in vno populo· in vna gente· ꝫ et ſup terrenis mediatiōis offitio fungebātur· Sūmus vero noſter pontifex teſte Apoſtolo ex hominibꝫ aſſumptꝰ: tamen ꝓ hominibꝫ ↄſtituit in hijs que ſūt ad deū· ut offerat ſacrifitia ⁊ dona ꝓ peccatis· Hic igitur dignꝰ ſalubriuſq3 mediator exiſtit populi ad deū· Hic ſacrifitia hic holocauſta nō hircoꝝ aut vitulorū· ꝫ veri ſāctiſſimiq3 corpis xpī deo pr̄i offert· eoſq3 in eodē miſterio inſtituit· q̄ itidē faciant in orbe vniūſo ꝓ delictis populoꝝ· Hic igitur pcc̄a diluit· ꝫ aīabꝰ fideliū penas ↄdonat· ſupplitia relaxat Hic veniā lapſis impti·t· ꝫ errātes corrigit· delinquentes cū expedit reducit·

Capitm. Primū,

Hic incorrigibiles punit· ⁊ tandez peccatores
ſūmo deo cōciliat· illūq; iratū placat· De quo
ſapiens ait· Ecce ſacerdos magnꝰ qui in tempe
iracūdie factus eſt recōciliatio· Periret rurſū
iuſtitie v̓tus· quia eo d̓ pho teſte· niſi vnus in
orbe foret qui eā cūctis miniſtraret· ⁊ negligē
tiū vicē ſuppleret· quicq̄d iuſtū eſt piditaret·
vn̄ Augꝰ· ſine iuſticia non poteſt regi hec reſ
pu· hūana· Neq; enī vera aut recta pōt eē reſ
pu: niſi vnꝰ omnib; preſit qui gubnet ⁊ regat
qui ſūmus pontifex eſt imortlis dei vicariꝰ· peri
ret tandē illa potiſſima iuſtitie ps· quā Ariſt.
epykeiā vocat· omni bono vniuerſi orbis p
neceſſaria· p quā ſūmus monarcha dirigit in
ſtū legale· ⁊ plerūq; ſcriptā rigidāq; iuſtitiaz
moderet· diſpēſat· detrahit· put rez cōtingen
tiū ſuppetit diuerſitas· ⁊ boni cōmunis neceſſi
tudo expoſtulat· periret demū alia iuſtitie non
infima ps quā diſtributiuā vocāt· q̄ vnius p
prie eſt ſūmi pncipatꝰ· q̄ vnicuiq; ſm eiꝰ dig
nitatem ⁊ merita certa pportione premia elar
gitur· Dignitates· pncipatꝰ· regna et imperia
p meritis donat atq; inſtituit· p demeritis vē
ro transfert de gente in gentē· Quare et ſi cete
ra taceā· huiꝰ ſacratiſſimi et emīnētiſſimi ſta
tus ſūmitas· maieſtas atq; felicitas ſimul et
neceſſitas· ac vtilitas in eo facile cōprehendit

Nā ſi ut aiūt nulla maior ē felicitas q̄ mltos
feciſſe felices. hūc ſtatū btiſſimū tn̄to felitiorē
dixeri: qn̄to plurēs ſup oēs mōrles facili⁹ ꝛ ut
ita dixeri felici⁹ : felicōres agē pōt. Patet igiē
h⁹ ſactiſſimi ſtat⁹ exellētia. dig̃tas ꝛ vtilitas
atqꝫ ncc̄itas. patēt ei⁹ laudes ꝛ p̄coīa nō mō
ex auctoritate inſtituētis. ex digſſiā iſtitucōe.
ex cauſ digſſimis. ꝫ ex fine optatiſſiō. ex bea
tis miſterijs. ex ꝓpinq̄tate ad deū ex fructu de
ſideratiſſimo ex cunctoꝝ mortaliū vtilitate. et
felicitate redūdantiſſima.

Capitulū ſecund' de ſpūalibus incōmo
dis. amaritudinib⁹. miſerijs. aculeis. nec
nō mentis afflictionib⁹ : piculis ꝛ labori
bus ſūmi pontificatus. vbi plurime ſum
morū pontificum calamitates et ſpirit⁹
perturbationes narrātur.

Stupore non puo audita eſt illa oim
dignitatū ſuprema dignitas ꝛ cūcta
rū poteſtatū eminentiſſim⁹ pn̄cipat⁹
ſūmi vicꝫ pōtificat⁹. viſaqꝫ ē tanti nuīs celſi
tudo. ꝛ auſcultata tāte lucis ſplendidiſſiā cla
ritas cui⁹ radioꝝ iubaē tot⁹ luſtrat orb' atqꝫ
vegetatur. Sed ꝛ ante noſtre mentis oculos
cōtēplata ē tāti culmis p̄rogatiā dig̃tas atqꝫ

ex̄cellentia·et tāti tribunalis ſuprema auctori
tas·ↄgnita eſt illiꝰ ſāctiſſimi atq̄ꝫ diuiniſſimi
ſtatꝰ ſūma vtilitas atq̄ꝫ neceſſitas·Demū au
dita ſūt breui eius ſtatus laudū precōnia·diſ
cuſſe ſunt eiuſdem culminis vtilia et cōmoda
dulcia ꝛ ꝓſpera·Verꝫ qꝛ alterne ſunt rerꝫ om
niū vices·nec aliq̄d ita ꝓſpꝫū ē꞉qð ḡuiſſimis
aculeis nō tangat᷑ Idcirco iux̄ pollicitū ꝛ con
ſuetū ordineꝫ eiuſdē altiſſimi ſtatꝰ adducēda
ſunt incōmoda·amaritudines·labores·ꝛ peri
cula atq̄ꝫ prementia·ut cernat q̄ſquis q̄ in ea
ſedet·quippe in ſe expiat᷑·Cernāt rurſus et ce
teri mōꝛles qui in illo ſtatꝰ culmine ſūmā om
niū felicitatē collocāt veriſſimū eē qð ſapiēs
ait·quia extrema gaudij luctꝰ occupat ꝛ riſꝰ
dolori miſcebit᷑·Et ꝓpterea verū eſſe illud eiuſ
dem ſapientis·gaudiū ꝛ felicitatē dixi errorē·
ꝛ felicitati improperabat dicēs·Cur fruſtra
decipis·In ea igitur differenda re꞉biptita erit
oratio·In p̄ria quidē huiꝰ ſūmi pontificis ſta
tus incōmoda et infelicitas·amaritudines et
picula·labores ꝛ miſerias ſpūales vicꝫ ꝛ men
tales꞉breui ſꝫ amaro calamo deſcribemꝰ·Se
cūdo in loco tp̄ales ſiue corp̄ales miſerias eiꝰ
ſtatus·labores et incōmoda ac interna laten
tia ꝛ apta picula differemꝰ·In p̄mis enim il
lud antiquū꞉ſed veriſſimū ſapientū verbum

noſtris mentibꝫ re petenđ arbitror. q̄ quicq̄d in orbe p̄eminet atqꝫ p̄cellit. multis intimis doloribꝫ ſuos afficit ac p̄mit poſſeſſores. ſꝫ ⁊ infinitis pene mētis aculeis ac amaritudinibꝰ excruciat quos demulcet. Ceterū diſcernēda ē ut puto dignitas a pſona. accidēs a ſubiecto. q̄litas ab obiecto. dignitas ĉte eiꝰ ē excellēcie. eiꝰ culminis vti audiuimꝰ. q̄ppe de q̄ ſcōꝝ patꝝ habent tradicōnes. q̄ nemo ſane mētis dubitat ſāctū eē: quē apex tante dignitatis attollit. in q̄ ſi deſunt bona acquiſita per meritū: ſufficiunt q̄ a Petro loci vicꝫ p̄ceſſore teſtāt. Adde q̄ ea ip̄a dignitas teſte Simacho papa. aut claros ad hec faſtigia erigit aut q̄ erigūt illuſtrat. Perſona vero cui tāta dignitas heret vtinā ſic ſāctitatē vite ex ea dignitate ↄtingēt: ſicut ex loci p̄rogatīa nomē ſāctimoīe recipit. ſꝫ pch dolor altitudo dignitatis. v̄tutis. pſone inocēciā nō iducit. Qđ ſi illđ eiuſdē Symachi q̄s obiecit. quia Petrus aplus phennē meritoꝝ dotem cum hereditate innocentie trāſmittit ad poſteros. Id niſi fallor de eis ſūmis pontificibꝫ plane intelligit. quos par ſanctimonie ſplendor illuminat. Tranſmiſit igitur Petrus ſanctitatē ſtatus nō vite. trāſmiſit ſanctiomā cathedre nō pſone: ut hēdes eēnt futuri pōtifices ſue dignitatis. atqꝫ cāꝫ occaſiōemqꝫ bñ recteq̄

viuendi. ſancte preſidendi recipent. et ſanctitas loci meritaque preceſſionis aliu hominem faceret. quam natura genuiſſet. Plerumque enim teſte Iſidoro dum mutatur ſtatus: mutatur mentis affectus. Accedit quod ſicut excellentiam et dignitatem: ita dignitatis ſequelas vicem erumnas et labores Petrus tranſmiſit ad poſteros. Quas dum in perturbata mente conſidero. neſcio romanos pontifices tanta miſeriarum laborum dolorumque immenſitate reſperſos felices: nun potius infelices aut miſeros dixerim Inſeparabiliter enim et affixus atque annexus eſt huic culmini cunctarum mentis afflictionum et perturbationum aceruus grauiſſimus. Idque ipſe Hieronymus non negauit inquiens quod non eſt facile in loco Petri et Pauli tenere cathedram. Et Augustinus. Sicut nihil in hoc ſeculo excellentius: ita nihil in hac vita laborioſius. nilque difficilius ac periculoſius pontificatus officio. ſi eo modo non militet. quo imperator xpſ iubet. Quod an verum ſit: vnuſquiſque in ea ſede locatus non modo experitur: ſed patitur. qui plus miſeriarum mentiſque amaritudinum in ſe conſpicit: quam legat in codicibus. quod ſi tam graues huius dignitatis aculeos non ſentit: omnium eum miſerrimum dixerim. Nam ut aiunt papam non noſſe miſeriam. ſumma miſeria eſt. quis enim oro letus Quis felix in tantis miſeriis eſſe poteſt. Quis ſecurus inter mille pericula non ſemel ſed iugiter iactatus.

Liber ſcdus.

Quis rurſ⁹ felix appellari audebit·in quē vnū omniū mor̄tliū etiā viliſſioꝝ hominū ora · lingue mordaces cumulatiſſiē ⁊ impune armāt· que vtrūq; ſuū hoiem vehementiſſiē ɔturbāt Quis oro Greg̃·magnū vnū int̃ ſūmos pontifices poſt Petrū clariorē·ſanctiorē·aut feliciorem negabit·Js tamen grauiſſimis mentis tempeſtatib; ⁊ diuerſis aduerſitatib⁹ ſiue infelicitatib; vrgebatur Nam curaꝝ ſarcina demū emuloꝝ detractionibus pturbat⁹:in ſeq; pene diſtractus ut canones ei⁹ hñt:in ſeipſū indignat⁹ dicebat·Jnfelix ego in eccleſia iſta quid facio:vbi me epiſcopi deſpitiūt et detrahūt oīpotenti deo gratias ago·Quid igitur ē ꝙ felitior poſt Petrū pontifex ſe infelicē appellat·Aut quis ī pōtificatu felix erit:qui Greg̃· nō hab; infelicitate ɔſortē·Aut cū quo rurſus aliquis felix ſit:qui cū Gregorio naſcit̃·eſſe infelix·Equidē tanta miſeriaꝝ ⁊ pturbationū mole hic beatus ſūmus pontifex refert⁹ fuit· tot mentis pturbationib; et cruciatib; cōſtrictus:ut quēadmodū de ſeipō in regiſtro ait· tedio reꝝ vict⁹ nullū mai⁹ ſupplitiū·ꝙ illā ſūmam felicitatē putabat Dicebat rurſus ſpinoſā fore cathedrā romani pontificis·faſtigiūq; illud ſummū acutiſſimis vſq;quaq; conſertum aculeis·adeo ut corona et purpuratum

Cap. ſcdm.

ſrigiũ nõ tam aurea q̄ ignea cenſeat᷑ Jd qȝ et
Adrian⁹ papa nõ negabat·Referebat eñ ſe
ꝑ teſte policͣto:qꝛ nõ iocũdis·letiſqȝ gradibȝ
aſcẽdiſſȝ·ſꝫ in incude ⁊ malleo dilataſſȝ eũ dñſ
quẽ precabat᷑ ut dexteraȝ apponeret:qͦ inſup
portabile on⁹·tãqȝ infelicẽ ut ita dixerim feli
citatẽ ferre poſſet·Rurſus iuxta quendã ſapi
entẽ·qꝛ duplex ſe offert mortalibꝫ via q̄ gradiẽ
dũ eſt·altera ad laborẽ·altera ad miſeriaȝ du
cit·Eligat igit᷑ quã ſibi vult ſũmus pontifex·
Aut eñ ſeſe miſerꝝ·aut ex libero ſeruũ agnoſ
cat neccẽ eſt Quo fit ut apud ſemetipſũ quietẽ
animiqȝ trãquillitatẽ optãs·⁊ ẽquiẽ nõ inue
niens·deſcendiſſe nõ aſcẽdiſſe recte arbitrabi
tur·Naȝ curis multiplicibȝ implicat⁹:aſcẽſio
nes ſuas afflictiões poti⁹ ⁊ ſpũs moleſtias ex
timabit·qꝛ teſte Greḡ·qñto quis altior erigit᷑·
tñto curis grauioribȝ onerat᷑·eiſqȝ popul᷑ mẽ
te ⁊ cogitacõe ſupponit᷑·quibꝫ preponit᷑ digni
tate·Quo fit·ut qñto cuiqȝ·ingenio polleat·in
tñto curaꝝ tumultu ⁊ aduerſãtiũ ſibi rerũ aſ
ſiduo cõflictu quo ſe ferat ignoret·Quippe ad
ſpũalia reddatur imbecillior·qui ſibi in terre
nis videt᷑ diligentior·qꝛ ut aiũt·facile celeſtia
amittũtur:cũ terrena diligũtur·Rurſus qui in
eo faſtigio ſedet dũ ſecuritatẽ vite eterne cap
tat·ad interitũ ad periculũ currit·Quid ergo

felicitatis habet cui nihil eſt ſecuritatis. Quis enim ſecurū ſūmū pōtificez arbitrabitur. qui de portu ſciēs fugit ad naufragiū. Si enim in pua aqua cū tempeſtate periculoſe nauigat. qn̄to piculoſior erit nauigatio ī mari magno et ſpatioſo. vbi reptilia quorum non eſt nūerus: quorum quedam blādiendo ſyrenarum more miſeros decipiūt. quos dū eleuāt: deiciūt in pfūdū maris. Quedā reptiliū genera ut glutiāt: appropinquāt. que ſua ſūt querūt. nō q̄ ſalutis nauigātiū. Quedā demiq; minus ledunt. dū apte inſidiātur. q̄dā moē beluarum ſub amicitie coloē naui appropiquāt: ut illā dorſo ſubuertāt. quā rectis mēbris inuadē nō valuiſſent. Et ut paucis agā. q̄d eē poteſt in tāta tēpeſtate ſecurum. Nā teſte Greḡ. q̄d eſt aliud poteſtas culminis. n̄ tēpeſtas mētis. Diſtrahit ēte tante dig̃tatis cura: tāta rerum ſolicitudo. q̄ mēti pōtificis etiā ſi ferrea marmoreaq; ſit. ꝯfuſionez ingerit et ſuiipſius ignoracōez. Nā iux̄ Greḡ. ſepe ſuſcepta cura regiminis p diuerſa et aduerſa in ſeipſa collidit. et ipfectus quiſq; inuenit ad ſingula. dū ꝯfuſa mēte diuidit ad multa. Demū ī hijs q̄ diximus ſi illđ īfelicitatis et piculi genus addideris nihil ē cur ſūmi pōtificis felicitatē infelicioē et miſerioē cunctis mortaliū miſerijs nō ꝯtendas. Obſtat enim ſue ſupme excellētie

Cap. ſcdm.

fue momẽtanee felicitati·interioris ſui hois ig
nis inextinguibilis ɔſciẽtie remorſus aſſidu⁹
vermis·qui nõ ɔſumit nec cõſumit̃ ſ; cruciat·
Que omnia tãto premũt grau⁹:quãto que ſuo
congruũt offitio·aut nõ egiſſe·aut neglexiſſe
dãnabiliter nõ ignorat·Deniq; ſi illũ piculo
primum dicimus·qui paucarum animarum
curã ſuſcepit·quo pacto let⁹:quo ſecur⁹ erit·
qui omniũ curas in ſe vnũ tranſtulit·Fortes
certe illos hũeros dixerim niſi leuẽ putet ſar
cinã·quos pulchre Bernhard⁹ tangit inqui
ens·grauiori ꝗ piculo fiori debito tenẽtur aſtri
cti·qui multis animab; ratiõe; ſũt reddituri·
qr iuxta ꝓpha; de manu paſtoĩs peccata popu
li requirũtur·Idipſũ piculũ ſũmi pontificatus
magn⁹ Gregori⁹·plãgebat:atq; in ipſa ſua
aſſumpcõne grauiſſiẽ deplorabat·ut ex eius
regiſtro colligit̃·Ait enim cor meũ dereliquit
me·nolite vocaꝛ̃ me noemi filios em̃ perdidi
ꝗ opa p trenas curas·ꝑus erã ſup altitudies
tre:ſ; poſt curaꝝ fluctib; ꝗ tẽpeſtatib; ſũ depſ
ſus·Et ſubicit·Quis ad hoc ſufficit on⁹·Simia
vocari leo poteſt:ſ; nũꝙ̃ fieri·q̃ſi dixeit Voca
ri in eccleſia poſſum ſũm⁹ pontifex·ſ; ope fieri
non valeo talis:niſi q̃ tali dignitati ɔgruunt
digne pagã·Hec paucula inter nimia de ſũmi
pontificis ſpũalib⁹ miſerijs·laborib;·curis·et

mētis amaritudinib9 a me breui diſerta ſunt Adde que infra tāgētur: cū de epōꝝ et aliorū ecc̄ie miſtroꝝ aculeis laboib; ꝛ picul' ſmo erit

Capitulū tertiū de plurimis tpalibus ꝛ corpalibus incōmodis: amaritudinib9 ꝛ miſerijs ꝛ calamitatib; romanoꝝ pōtificū. ꝛ de illoꝝ pmptis ꝛ ei ꝯiūctis labori b9 ꝛ picul'. āxietatib9 ꝛ īſepabilib; erūnis

QVi aures audiēdi h̄z. nō ſine mag no meroē audiuit eas ſpūales mi ſeias ꝛ mētis afflictiōes. paucu las q̄dē ex multis. ſ3 veras atq; pḡues: eaſq; ſpiri tus amaritudines: incōmoditates ac labōes: ſed et pericula que ſūmū pontificē comitātur. Supeſt iuxta pollicitū ordinem . ut cetera in cōmoda aduerſa et pericula tempalia . que eoſdē ſūmos pōtifices dū in hoc laborioſo vi te pn̄tis certamie militāt. tpalit ſiue corpalit pmūt breuiſſime audiam9 In q̄ re magna no bis ſe offert ad dicend copia. ſi eēt qui tā grā di negotio parē dicēdi vim accōmodaret. De mus igit atq; p cōſtāti fateamur. q pq̄ dif ficile cōtingit. et fingamus alicui9 ſūmi pōtifi cis tantā aliqn̄ fuiſſe aut eē poſſe gloriā. tātā vtutē. moderationē atq; induſtriā: ut ei cūcta

ſuccedant pſpa. Demū honoratus plurimū ſit. et in omni orbis plaga laudat⁹ et adorat⁹: cui omne genu ut debitū eſt flectat. Obſtant tñ hijs exterioribꝫ felicitatibꝫ plurima. q̃ potius cruciãt q̃ ſatiant. nec tm̄ delectẽt q̃ pmãt Primo quidẽ obſtant domeſtice cure. obſtat rurſus iniq̃ſſiã auiditas. et ut ita dixerim rabidiſſiã rabies ppinquos exaltandi: atq; carne et ſanguine reuelãtibꝫ. familiã. gen⁹. ſtirpẽ. ppetuãdi. Volũt enim nõnulli. ſūmi põtifices ut a ſe iã nõ vna: ſꝫ plurime inſignes familie et noiatiſſiẽ dom⁹ incipiãt. illuſtres pñcipat⁹ naſcãtur. quoꝝ deſiderio nõ deerũt priſcoꝝ exempla pontificū a lõge min⁹ qui huiuſmodi ppoſito faueant. Nã docti piter et indocti idipſū ſuadebunt. alij fabulas. alij ſcripturas allegabũt. auctoritates retorq̃bũt. pruriẽtes pontificis auribꝫ. ecce inquiẽt. nemo carnē ſuam odio habuit Criſt⁹ q̃ cui⁹ actiones ſūm⁹ põtifex illi⁹ vicari⁹ imitari debet. cū dilexiſſet ſuos: vſq; in finē dilexit eos. quã ſibi cõiunctos exaltauit. ſꝫ ad crucē dixerim Multi multa dicent ut placeãt. q2 idipſū placere pontifici nõ ignorãt. Plurima ſuadebũt ut decipiãt. fateor tñ. facile eſt decipe volentē. Sꝫ plerūq; decipiūtur in admonitionibꝫ ſuis. et inde punire eos diuina puidentia ordinat. vnde pccm inſurgit

Nonnunq̃ eni ingrati sut nepotes ⁊ ɔtribules. ingrati ꝓpinqui. ut a rege Libie sume exemplu liber: cui nepos aduersus fuit: ⁊ ꝓpinqui vite insidiatores ac fratꝝ interfectores. Demu si grati erut: heredes quidē pecunie erut. sed ñ heredes v̄tutis. Adde q̄ si virtuti dediti. si studiosi fuerint atq; merito diligendi. hij ꝓ eoꝝ v̄tute plerūq; emulos hñt: totaq; cōtra eos armat̄ indignoꝝ turba. Id tñ raro ɔspicimus: q̄nimo sepi⁹ q̄lificatu sanguine p̄ferunt qualificato sapiētia ⁊ v̄tute. putātes ex caritatis ordie excusatos: quā a se ⁊ suis icipe aiūt. Quo fit. ut du sum⁹ potifex eūipsu caritatis ordinē seruare se simulat: ip̄m cū omittat. Cū itaq; ordinata caritas id p̄mu exigat. ut ɔiūctos sāguine sapiētie ⁊ v̄tuti p̄ditos diligam⁹: eosq; spūalibus honoribꝫ ceteris p̄feram⁹. Quibꝫ nō similibꝫ nō bñficia. nō ꝓmotiōes. ꝫ p̄mo omiu si egent relmq̃m⁹ natureq; nō carni subueiam⁹. Econtra plerūq; fit. Exaltāt eī idignos. p̄tereūt dignos. ꝫ nō diu trāsit multa tā iproba p̄sonaꝝ acceptō. q̄ eni taliter exaltati ditatiq; illa oia breui ɔsumūt tpe: q̄ alibi lōgo cruciatu pōtifices luituri sut. q̄ repētia morte eripiūt̄. eosq; i momēto pdūt: q̄s lōgo studio maxisq; ipēdijs ⁊ aie picul̄ in altu ꝓuexerūt. ⁊ q̄s exaltarūt in vita: ꝓuare a morte nō valēt. Quippe q̄s heri

Cap. iij.

et nudiusterci⁹ ad magna leti duxerūt faſti
gia:hodie meſti ad pua ducūt ſepulchra. Et:
ut paucis agam⁹. conſpiciūt aſſiduas fratrū
nepotū et carorum pmaturas mortes. ne dixerim
neces. Taceo q ſūmis pontificibꝰ heres inet⁹
eſt. ſucceſſor ingtus atq3 nō placit⁹ ne dixeri
emul⁹. Qd ſi ais. qd ne id pontifici officit. qui
dū viuit ſup cūctos mōrles gloriā et impiū ob
tinet. et omnes viuentes iudicās a nemine iu
dicatur. Quippe qui in eū ſolū obloquuntur:
ſacrilegi reputātur Quibꝫ facile reſpōdemus.
Primo enim ſublimitatē et potētatū nō nega
m⁹. Sed illud attendere libet. q q ſublimi⁹ qs
ſedet. eo graui⁹ deſcēdet. Vix enim ex alto ſine
piculo:aut labore deſcendit. Sed ut quidā ſa
piens ſapient ait. hoc inter prudentes et igna
uos inteſt. q illorū deſcēſus eſt:iſtorum vero p
cipitiū atq3 ruina. Nā teſte Aug. qūto gdus
altior:tāto caſus grauior Et rurſus. quo plus
ceteris quiſq3 poteſt. eo magis ſcit ſibi eē me
tuend. Qd rurſ⁹ dr rōanū pontificē ſup mōr
les gloriā honoris et laudis nomen obtinere.
neminēq3 in eo nec vbo. prūpere in quē ſiniſtri
aliqd cogitare nephas pūbile iudicat Fatē
dū eſt q nō deerūt qui laudent. et in celū vſq3
eius nomen et geſtorū ſuorum facta extollāt. co
lant. venerentur et adorent. Et ut quidam ex

moderniſs dicebat· nec deerũt qui obſideant ⁊
circũſtẽt ſũmo pontifici· qui demũ aſſiſtãt· ne
dixeri reſiſtãt· ſ nec deerẽt q̃ ſeico frã ſternãt ⁊
celos apponãt mobiles· ut ſub vmbra glorio
ſus ptrãſeat· ſ vſa vice nõ deerũt q̃ int ea oĩa
obſeq̃orũ gñari eũ vnũ oculos figãt· de eo in
dicẽt ⁊ oblo q̃nt· act⁹ arguãt q̃s corã extollũt·
v̂ba diſtorq̃ant q̃ pauloañ i pñtiaꝝ plena ſa
pĩetia ac ſẽſũ ꝯſũmatũ dixerũt· Nec deerũt qui
famã ĩ theatro lacerẽt ⁊ quã ĩ palatio laudãt·
vitã ſeorſũ carpãt ⁊ quã corã illo ꝯmẽdant· Et
quicq̃d mali· quidq̃d adũſi accidat ⁊ ſibi vni
vulg⁹ attribuet· Si pacẽ· ſi ꝯcordiã· ſũmi ponti
ficis opa populi ſuſcipiũt ⁊ nõ deerũt qui id ne
gẽt· alias eñ ut inquiũt futuꝝ eãt ſi q̃d vero
belli· ſi q̃d diſcordiaꝝ· etiã ſine põtificis culpa
acciderit· ipe vn⁹ cã ⁊ fomẽtũ eit· Rurſus ſi viſ
eiſdem romanis pontificibus cuncta eis voti
ua ⁊ proſpa ſuccedant· aliqua tamẽ imo plu
rima eiſipſis omnia habentibꝫ deerũt· Deeſt
primo naturalis videlicet libertas· qua ſe ex
libero ſeruũ cõſtituit· quia merito liber eſſe ne
quit ⁊ qui ſeru⁹ eſſe maluit· Quo eñ pacto dũ
cathenis quis vinct⁹ eſt ⁊ liber eſſe poteſt· Aut
quõ piſcis liber int hamos erit· Aliud demq̃
romano pontifici deeſt· etiã cuncta poſſidenti
forte inepte dixi· quid eñ oĩa hñti deeſſe põt·

Cap. iiij.

Ceſte qui dicat ei verum. a minimo itaq; vſq3 ad magnū oēs adulacōni ſtudent. artifitioſe ei loquuntur: ut decipiant. in dolo ſuadent: ut vincāt. fraudulenter ſupplicāt: ut optata pertingant. Et quia adulacōez ſine dolo eſſe nēo dubitat. doloſe ſeſe blanditores confederant: ne alter alteri cōtradicat. et veluti oratoris finis eſt pſuadere vbo. medici farmatia curare. ſic adulatoris finis eſt perſuadere verbo doloſo. Nam fiſtula dulce canit: dū auceps decipit auez. Et inq̄t Hiero. nec venena dant: niſi melle circūlimita. hij paēs fatiūt deo pōtifices dnos pfitēt. Sz niſi fallor in eo ſe pōtifices plurimū dinitatis hrē ↄprobarent. ſi tales rapi facerēt ad tormēta. et in eo ſe dei cultoēs agnoſcerēt. ſi tales deceptoēs ǧuiſſiē punirent.

Capitulū quartū de alia infelicitate et calamitate romanoꝝ pontificū. videlicz quia diu non viuant in pontificatu et de cauſis et racōnibus hui9 breuitatis vite in eiſdem ſūmis pōtificibus potiuſq̄ in alijs monarchis et principatibz.

Felices et pbeatos ſeſe ſūmi pontifices arbitrarent: ſi hijs tm̄ calamitatibz. miſerijs. et amaritudinibus. quas

No volucrem dum decipit auceps.

pauloañ narrauim⁹ nõ p̃meretur· Sȝ vltra ce
teras: ea vna oim grauiſſiã nuſq̃ a mẽte deci
dit· qñimo continue affligit· vrget ⁊ cruciat·
cui⁹ ꝯparacõne reliq̃ oia incõmoda labores ⁊ pe
ricula leuia quidem et tolerabilia· ſȝ et dulcia
ab eo reputantur Cũ eñi ſcriptũ ſit qꝛ pellẽ ꝓ
pelle dabit homo· ⁊ cũcta dabit ꝓ vita ſua· Eo
fit· ut breuis vita et p̃matura mors ſicut vlti
mũ eſt oim t̃ribiliũ. ſic cũctis picul̃ ⁊ laboribꝫ
grauior atqȝ moleſtior exiſtit· cũctas eñi cala
mitates ⁊ captiuitatis miſeias popul⁹ iſrahe
litic⁹ pati voluit· ut ſolũ viuẽt· Dicebat enim
meli⁹ ut captiui viuẽtes fuiam⁹ Nabuchodo
noſor regi· Eſt ḡ ſũmoꝝ põtificũ ut aiũt illa ſũ
ma ĩfelicitas· ⁊ tãto ſtatui coniũcta ĩfeliciſſiã
calaitas· qm̃ et ſi cũctis affluãt bonis· nũq̃ ut
aiũt diuti⁹ in pontificatu viuãt· ut de eoꝝ quo
libet ſcriptura dicẽ videat̃· qꝛ ante ruinã exal
tabit̃ cor· Et iterũ exaltat⁹ cito ꝯſũmat⁹· et in
breui expleuit tẽpa multa ſupple q̃bꝫ alias vi
uere debueãt· Et iteꝝ ĩ eoipõ q̃ p̃matũ ſup om
nes mõrles tenet: illđ recte impleat̃· qꝛ oĩs po
tẽtat⁹ vita breuis· Rapiũt̃ q̃de ſũmi p̃ſules ⁊
citiſſiẽ poſt aſſumpcõnez moriũt̃· adeo ut poſt
eoꝝ p̃ceſſorẽ petꝝ aplum q̃ p qñqȝ circit̃ ãno
rũ luſtr̃ ecc̃ie p̃fuit· null⁹ poſt eũ ſucceſſor hoc
ſpatiũ põtificat⁹ eq̃uit· qñimo ſi moderna libȝ

Cap. iiii.

tpa ꝯtemplai· vix ad rōnū ſedis culmen eue
hitur· qui paucoꝝ metas tranſcēdat annoꝝ·
Que ſiquidē breuis vite neceſſitas cū dignita
ti annexa videatur: merito apud hoies natuꝛā
ipſa viuere cupidos· precipue ſedētes in ea ca
thedra omniū moꝛliū infelitiores· et calamito
ſiores reputādi ſūt Veꝝ qꝛ hec nō recens eſt q̄
rela· ſ antiqua ꝯcertatio· ꝛ apud maiores no
ſtros tam mōſtruoſa ꝛ ꝓdigalis calamitas·
nō ſolū in ſtuporē adducta eſt: ſ eius ratio ꝛ
cauſa ſepe queſita· Nec tñ arbitratu meo ſatis
inueſtigata repitur· decreui ſuccīcto ſermone
diſſerere· Nū ea res ita ſit· demū an ſuffitiens
ratio ſiue cauſa breuitatis vite Romanoꝝ pō
tificatū: potiuſq̄ alioꝝ preſidētiū aſſignari va
leat· Inter ſcribentes igit̄ repim⁹ Petrū da
miani· in ſcripturis dīnis eruditū: ac viꝝ elo
q̄ntiſſimū ut eius quedā habet ep̄la· interoga
tū fore ab Honorio ſūmo preſule· quid cauſe
tante eēt infelicitatis· Js igitur cāſ et racōes
inueſtigare conat⁹· Jdcirco arbitratur dīnaꝫ
ꝓuidētiam ita diſponere· ut humano generi
metū moꝛtis incutiat· ꝛ q̄ꝫ deſpitienda ſit tpal
vite gloꝛia· in ipō gloꝛie pꝛincipatu euidenter
oſtendat· quaten⁹ dū precipu⁹ ꝛ ſuprem⁹ om
niū hoim tam anguſti tpis ꝯpendio moꝛiatur·
tremefact⁹ quiſq3 ad preſtolandi ſui obitus

cuſtodiã ꝓuocet. Et arbor hũani gnis dũ ca
cumẽ ⁊ vticẽ ſuũ tã facile corruiſſe cõſideratꝫ
flatu ꝯcuſſa formidinis in ſuis vndiqꝫ ramuſ
culis ꝯtremiſcat. Sꝫ ſubicit q̃ſpiã fortaſſis obi
ciet. Cur ⁊ regibꝫ ceſaribꝰqꝫ hec eadẽ viuẽdi
breuitas non occurrat. Nã ⁊ octauianꝰ augu
ſtꝰ q̄ īpante ſaluator mũdi de v̄gie naſci. ⁊ da
uid rex de cuiꝰ ſtirpe dig̃tꝰ ẽ ꝓpagai. alt quīq̃
gitaſex. alt q̃dragita ãnoꝝ circul regali faſti
gio floruerũt. Et poſt xp̄i aduentũ Juſtianus
quinq̃ginta fere ãnis impauit Poſt q̊s ⁊ alij
vicꝫ vtruſqꝫ regni pñcipes et ſi minuſculo. nõ
tñ ad inſtar rõnoꝝ põtificũ breuiſſiõ reguerũt
tpe. Ad qd facile Petrꝰ damiani rñdet. qꝛ cũ
vnꝰ omni mũdo papa p̄ſideatꝫ reges aũt plu
rimos in orbe terraꝝ ſua cuiuſqꝫ regni meta
cõcludat. ⁊ quilibet impator ad pape veſtigia
corruit. qui rex eſt regũ ⁊ princeps impantiũ.
ac cũctos in carne viuentes honore et digni
tate pcellit. Quo fit. ut quolibet rege defũctoꝫ
ſolũ regnũ eius deſtituat adminiſtratione.
Cũ vero ſedis apoſtolice pontifex morit. vni
uerſus veluti ꝯmuni pre mũdꝰ orbat. q̃d enĩ
affrica de regibꝫ aſie. aut quid ethiopia de hiſ
panie pñcipibꝫ ſẽtit. Naꝫ ſiue moriãtur ſiue vi
uãt. qꝛ pcul a ſe remota ſunt. vtrũqꝫ indifferẽ
ter ignorãt. Eſt et aliud. cur mors cuiuſlibet

Cap. iiij.

regis nō magnope fit terrori: quoniaꝫ ſecula
res principes qui turbis popularibꝰ preſunt:
ſepe gladijs premūtur. Naꝫ ut de multis pau
cos adhibeaꝫ Gaiꝰ Claudiꝰ Nero Galba Ot
to vitellius. oēs iſti impatorēs ꝑ ꝯtinuā ſunt
ſeriē vnꝰ poſt alteꝝ pn̄cipati. a excepto Clau
dio cūcti ſunt vel ſuis vel hoſtiū gladijs inter
empti. Poſtmodūq̄ ſicut Romana tradit hi
ſtoria Anthoniꝰ Alexādeꝛ maximꝰ Gordianꝰ
Decius Gallus Voluſianꝰ. omēs hij ſeriatim
ſibimet ꝑ ꝯtinuū ordinē ſuccedētes. gladio tru
cidante ꝓſtrati ſunt. Seculares ergo pn̄cipes
qꝛ diuerſe mortis caſibꝫ exponūtur: cor audiē
tiū eoꝝ exitu nō terret. Pape vero vita qꝛ ſo
la naturalis obitus lege cōcludit. eius ex hac
vita trāſitꝰ ſine graui formidine non auditur
Porro qꝛ terreni principes regni ſui quiſqꝫ ut
dictū eſt limitibꝫ includūtur. cauſa nō eſt. cur
ꝑ alienas mūdi ꝓuintias eoꝝ obitus diffun
datur. Papa vero qꝛ ſolus eſt oim eccaꝝ vni
uerſalis Eps. cū luce priuatur: mors eius per
ampla terraꝝ regna diffundit. Et ſicut ſol qꝛ
ſolus lucet. ſi eclipſim forte ſuſtineat. ꝑſto ne
ceſſe eſt. ut tenebras totꝰ vbiqꝫ mūdꝰ incur
rat. ſic papa cū ex hac vita ꝺcedit: illico quia
vnus in mūdo eſt: longinqua regnoꝝ ſpatia
mortis eius fama percurrit. Et ꝯſeqūs eſt ut q̄s

tā ſublimis ſingulariſq; pſone caſ9 obturpat. ppe? vocatiōis exitū tremefactis. viſceribȝ expaueſcat. Vbi nōn͛d quā velit ōnipotēs deus Ro. pōtificis vitā hoibȝ in edificatione pdeſſe. cui9 etiā mortē decreuit ſaluti gentiū miſtrarē. quāto ſtudio debet lucris aīaꝝ dū aduiuit intendē cui9 mors puidetē ad creatorē ſuū aīas hoim reuocare. ut dū ſe prez orbis eē ɔſiderat; ab ipetrāda tot filijs hēditate deſidia nō torpeſcat. Hec ē illi9 ſapiētis ſētencia. q̄ ⁊ alijs pſuaſiuis cauſ et ratiōib9 iuuari poteſt. Prio q̄dē qꝛ cū dīna puidētia nihil ī orbe agat. cui9 legitīa cauſa nō pcedat. Pie arbitrandū ē. qꝛ nō niſi ex iuſtis cauſ in dīna mēte recōditis: vitam ſūmoꝝ pontificum abbreuiat. Et inter ceteras ut xpm imitētur ī vite pdō. quē imitari dūt in viuēdi mō. ⁊ vicari9 pronū ſeq̄t. q̄ itēpeſtiue ⁊ ī dimidio ānoꝝ ſuoꝝ ab hac luce ſbtract9 ē. Ipe em̄ dixit q̄ m̄ miſtrat me ſeq̄t. Rurſus imōrl de9 iudex rect9 vitā donat ⁊ adimit. ſm ſuā nobis incognitaȝ iuſtiſſiām diſtributionē. ſed ⁊ cū equiſſimus arbiter exiſtat. ita ſuis miniſtris ⁊ fidelibȝ vitā diſtribuit. ut nec alter ex recepto benefitio ſupbiat. nec alij eius felicitati inuideant. Obliquaretur ſiquidem eadem diuina ⁊ equiſſima diſtributio: ſi cuncta felitia ⁊ proſpa q̄ ſit ſingul denegat;

Capitulum .iiij.

vni concederet Ea igitur diuina prouidentia omnia in mensura et pondere equans: pape vicario suo summum omnium felicitatum culmen donauit. sed ne tanta felicitate intumescat. longam adimit vitam. Ceteris vero mortalibus quod illi vni negauit: recte indulget ut ille habeat: quo istos excedat. et illi obtineant: de quo ille inuideat. Accedit quoniam cum omnium mortalium studia ad viuendum tendant. ordinat iustissimus deus: ut tam vehemens viuendi studium mors preueniat. in eo presertim qui ceteris potiusquam sibi viuere optandus esset. Quare in eo tanto celerius vitam eripit: quanto studiosius illam cupit atque custodit. quia iuxta Greg. quanto mens humana se per desideria dilatat. tanto ad receptionem effectuum angustat. Et iterum hec humana vita per momenta deficit. et cum plus viuendi desiderium crescit. ipsa viuendi anxietas desiderio terminatur. Quo fiet. ut ipsi romani pontifices omnia habentes facile agnoscant. quod decipiuntur in cogitationibus suis. dum sibi longam vitam promittunt. et qui non ignorant quia non est hominis via eius discant ea desiderare que prosint. et dum per potentiam stare se putant. quam facile cadant aduertant Demum negat rectissimus deus vicario suo. que optat ad eius solius vtilitatem. cui donat que sunt ad eius veriorem salutem. Nam iuxta Greg. multa incommoda incurrunt sepe homines diu

viuendo. Ex hijs itaqꝫ cauſ putarũt nõnulli ſapientes ⁊ curioſi viri Romanos pontifices non diu in pontificatu viuere. An autem raciones ipſe vrgeant ſtatim ſubiciemus.

Ca. qñtũ de veriſſimis cauſ breuitatis vite ſũmoꝝ põtificũ. ⁊ an ſit veꝝ vniformiter ꝙ paꝝ i papatu viuãt. ⁊ an i hoc Romani põtifices differãt a ceteris mortalibꝫ.

Aſſignate ſũt cauſe ⁊ rões breuitatis vite ſũmoꝝ põtificũ ꝑut quibuſdã ſapiẽtibꝫ placuit. q̃ etſi vẽ ⁊ exẽplaẽs ac racõi ſatis ꝯſone videãtᷓ ꝑ eo maxie ꝙ tiorez mortis ac ꝯtẽptũ culmĩs digtatũ ꝑſuadẽ videant. ⁊ ob eã rẽ aures demulceãt. ꝙ tñ in mẽte ďma recõdite ſũt. cui⁹ iudicia ut abiſſ⁹ multa nob̃ icogĩta ſũt. Rurſ⁹ nõ auctoitatibꝫ ſacraꝝ ſcripturaꝝ. ſꝫ poti⁹ ꝑſuaſiõibꝫ innitũtᷓ credim⁹ rões ip̃as nõ vſqꝫ adeo militaẽ ꝗ ſatis ſufficẽ. ut fateri oporteat ſtatui ⁊ culmini ſũmi põtificatus gñalit̃ tributũ eẽ. aut vniformit̃ ineſſe. ut tantũ apicẽ aſcẽdẽtes digni ꝗ non digni. ſãcti aut reprobi. pro eo ſolũ ꝙ in pontificatus culmine ſedent vita longa aut alias eis a ďma prouidentia deſtinata fruſtrari debent. ne aũt eos imitemur qui dum aliena refellunt.

Capitulum. Quintum.

ſua non ꝯprobant· altiꝰ rem ipſaꝫ repetentes
plurimis ⁊ noſtro iuditio veridicis fūdamen
tis deducemꝰ· alienū eē a facti veritate cūctis
videlicꝫ ſūmis pontificibꝫ: vniformit̄ inſitū et
ꝯpriū eē· ut paꝝ in pontificatu viuāt· Idqꝫ ne
dū alienū a rei veritate· ſed nec recta fide fore
credendū arbitramur· qnimo in ea ipſa viuē
di ꝯditōne aut breui aut lōgeua· ipōs ſūmos
pōtifices a ceteris hoībꝰ non differre· Et ſi forte
ut plurimū diutiꝰ eos in pōtificatu viuere nō
cernamꝰ· id nō ex natura· aut infelicitate ſta
tus ſiue dignitatis Apoſtolice· ꝫ aliūde veluti
in ceteris mōꝛlibꝫ ꝯtingere· Deducemꝰ igitur
p̄mo luce clarius aliūde rōnos pōtifices· et ex
aliis potioribꝫ ⁊ notioribꝫ cauſis diutiꝰ nō vi
uere· In ſeqūti vero ea· breui ꝯpendio ratōes
afferemꝰ· q̄re ſūmo pontificatui non inſit vni
formiter: ut illū aſſequētes paꝝ viuant· Pri
mo igit̄ putamꝰ facti preſuppoſitū veritate ca
rere· qnimo ſi ſūmoꝝ pontificū ānalia· ſi illoꝝ
aſſumptionū tp̄a· ſi etates aīo recenſemꝰ: vti
ꝗ reperiemꝰ eoſdē pontifices nō mō breuiori ꝫ
ꝫ lōgiori tp̄e ceteris fidelibꝫ vixiſſe· Quippe cū
ut plurimū nō niſi ſenes ac mature etatis vi
ri· ꝫ ⁊ valitudinarii ad ſūmū eligātur pōtifici
um· Qd mirꝝ ſi paꝝ in papatu ſedeāt· q̄ diu an
illū vixerīt. Nihilominꝰ plurimos in ſenectute

aſſumptos legim⁹ diu ſediſſe Linus em̄·xij·
ānis vixit ī papatu Clet⁹ totidē Leo q̄rt⁹ licȝ
ſenex·xv·ānis Fabian⁹·x·⁊·viij·Paſcalis et
Damaſus Vigili⁹ Innocētius atqȝ liberi⁹ toti
dē Leo q̄rt⁹ licȝ lōgeu⁹ etate ⁊ valitudiarius
foēt cū cathedrā aſcēdit·xx·tamen ānis p̄fuit
Alexander·xxi·Beat⁹ vero ſilueſter·xxiij·ānis
ſedit·Rurſus Adrian⁹ p̄m⁹·xxiiij·annis vno
min⁹ menſe p̄ſedit Leo vero p̄mus·xxv·felici
ter prefuit annis·ſub q̄ duo ꝓcomenica apd
calcedoniā fuerūt cōgregata ɔcilia·Quid igit̄
ſibi vult illoꝝ inſulſa poſicō·qui cūctis ī cathe
dra Petri ſedētib⁹ vitā adimūt:cū tam̄ vni⁹
hōis ad omnes ꝓportione habita plus ceteis
viuē ɔprobētur·niſi velim⁹ eos ſolū qui petri
cathedrā tenēt·lōgiore vita p̄ ceteris viuere·
Aut forte velim⁹ illos tūc naturalit̄ naſci·tūc
viuē īcipe:cū aſſumūtur Aut forte ɔq̄ramur:
exēpli grā Calixtū ſecundū poſt octogeſimū
aſſumptū ānū p̄mature raptū·qꝛ quadriēnio
fere tm̄ preſedit·q̄bȝ illud Nicodemi in euāge
lio facete ſiƚ ⁊ vere dici poteſt·Quō em̄ homo
p̄ot renaſci cū ſit ſenex Aut quomodo viuē in
cipietzis cui naturalit̄ viuē definēd eēt·Satis
igit̄ ut putā⁹ viuūt ſumi pōtifices:ſi recte vi
uūt·longeue p̄ſidēt:ſi diu ſe viuē ⁊ p̄eſſe arbi
trāt·Sȝ n̄ fallimur·ideo nōnulli ſumi pōtifices

Capitlm. v.

moꝛi premature arbitrãtur:ꝗ cıtiꝰ ꝙ vellent
Sz forte tardiꝰ ꝙ dn̄t moꝛiūtur. Mira certe ēs
est. Volūt sūmi pontifices preceptū a deo esse
ut viuāt. ß nolūt quidā viuere ut preceptū ē.
Recte igit̄ cū eis agit diuina prouidentia. q̄ in
eoꝝ vite cupiditatis penā. tāto celeriꝰ rapiūt̄
q̄nto ut p̄diximꝰ vitā cupiūt atq3 custodiūt.
ꝗ ut inquit Greg. male viuunt: qui diu se vi
uituros desiderāt. Et Socrates dicebat. viuere
nō meret̄. cui nihil est in mente nisi ut viuat.
de quo tangemꝰ infra in ca. vij. Si igit̄ recte.
si vere atq3 catholice in ea re loquendū est in
dubie fatendū erit breuitatē aut longitudīez
vite pontificis. sicut et cuiussuis alteriꝰ ex illiꝰ ꝑ
sona aut ꝓpria natura pendē. nō quidē ex sta
tu. ß ex reatu. nō ex pōtificatu. ß ex actu. nec ex
dignitate. ß vite q̄litate. nec ex culminis exel
lentia. ß quietis animi indigētia Et ut paucis
agamꝰ. tres arbitramur potissiās atq3 vrgē
tissiās breuitatis vite quorundā pōtificū cās
ratōesq3 ꝯmunes oībus: nō plus sūmoꝝ pon
tificū ꝙ infimoꝝ hominū. Quarū p̄ma ē natu
ra discōueniēs. Secūda culpa puniēs Tertia
curaꝝ turba vitā minuēs. Prima siquidē cau
sa. naturalis discōueniētia. Cū enim sūmꝰ pō
tifex velut ceteri hōies ex q̄tuoꝛ sit elemētis cō
pactus. natura in eis vim suam equo exercet

vibrarmie niſi forte ſūmi pōtifices ɔtēdāt a na
tura ipſa exēptos· idq₃ ipſi ſūmope optarēt:
ut corpis dolores ⁊ cruciat⁹ vitarēt· Conſtat
aūt lōgioris ⁊ breuioris vite cām naturalē fo
re· Nā Auguſtio teſte et ſi in manu dei ſit oīs
vita et mors ipē tñ nature plaſmator ſic cūcta
gubnat et regit· ut naturā mot⁹ ſuos natura
les exercē ſinat· Cauſa igit naturał lōgioris
aut breuioris vite hoīs ſm quorundā phorū
ſententiā: ſpiritus ſiue aer eſt· eo φ illū videa
mus inſtrumentū eē virtutis opatiuū· ⁊ vite
inductiuū· quaē ſm ſpirit⁹ ꝓportionē: ſic ꝓpor
tionat ⁊ vita· qñ quidē pauc⁹ exiſtit· tūc debi
litare vitā abreuiet· ſicut in melancolicis· qñ
vero mult⁹ eo caſu exufflādo calorē extiguit·
veluti ventū videm⁹ extinguere lāpadē₃ Cum
aūt groſſus erit· vtiq₃ virtutū vitaliū opatio
nes impedit· ſicut et qñ nimis exilis· tūc enim
defacili ſpirat· quo ſit ut mortē₃ abreuiet ⁊ in
ducat Ariſt· vero ⁊ alioꝝ phantiū ſcola indu
bitata concluſio eſt· calidū et humidū princi
pia et cauſas fore longioris ⁊ breuioris vite
hominū· quāto enim tpe calidū i humido nō
ɔſūpto· aut nō deprauato valet ſbſiſtē· ⁊ quā
to tempe humidū reduci poteſt atq₃ a calido
ɔſūi: tāto tpe indubitāter vita cuiuſuis moꝛł
duāt· Hec ſiquidē mēſura circa tria potiſſime

Cap. v.

attendit·videlicȝ circa q̄ntitatē·item qualitatem ipſi⁹ calidi et hūidi·tertio ſm q̄litatē mēbroꝝ atqȝ vaſoꝝ in quibȝ opat᷑·ꝓut lati⁹ in libro de morte ꝛ vita pħs tradit·Rū igitur in hūano corpe adeſt illa diſcōueniencia·aut cōtingit caliditatis ꝛ ſiccitatis exceſſus ipō hūido radicali·aut ꝯſūpto aut deprauato neceſſe eſt:ut vita hōis abreuiet᷑·cōtingit aūt varijs ex cauſis exceſſus iſte·ſiue hūoris deprauatio ſm naturaliū ꝛ medicoꝝ tradicōes·Id tamē facili⁹ in pncipibȝ ꝯſpicim⁹·qui putant ſe ita eē dn̄os ſtomachoꝝ ꝛ ventꝝ ſuoꝝ·ſicut ꝛ omniū ſubditoꝝ·quotidie ſiquidē pretioſis atqȝ ſplēdidis ſapidiſqȝ cibis varijſqȝ modis preparatis·paſſim veſcūtur·vinoruīqȝ varietate potātur Et ꝙ maiore q̄ntitate ſumit᷑·qꝺ auidi⁹ ꝛ ſapidius deuorat᷑·ncc̄e ē ex multoꝝ diuerſorūqȝ ciboꝝ varietate grauet᷑ ſtomach⁹·Quo fit ut edendo:edēdi appetit⁹ amittatur·generēturqȝ ventoſitates·inflacōes in ventre·tremores in membris ac febres·ꝛ tandē prematurā mors accidat·Hinc Ariſto·de ſecretis ſecretorū ad Alexandrū·Nihil eſt inquit qꝺ magis vitā ꝓlongetꝫ ꝙ̄ cauere a ſupfluitate ciborū· Nec eſt qꝺ magis abbreuietꝫ ꝙ̄ cōmeſtionem cōmeſtioni ſupaddere·Ipocras enī adeo dietas ſeruabat·ut debilitatē corpis ex īduſtria

ſuſtinet· males debil' viue͂: q̄ͣ robuſtus ⁊ pin
guis mori· Dicebat em̄ ꝙ mallebat ꝯmede͂ ut
vineret q̄ͣ viuere ut ꝯmedere͂ Addēs· ꝙ alimēta
hoib9 natura dedit ꝓpt' durabilitate͂: nō dura
bilitate͂ ꝓpt' cibū· Hic ſapiēs Salo· ait· equa vi
ta hoib3 in ſobrietate· ⁊ q̇ abſtinēs e͂: adiciet
⁊ vitā ſſalſo ig' culpa pſone digtati attribuit·
indigne ſūmi pōtificat9 digtas· ꝓpt vētris in
gluuie͂ diffamat'· ſ3 rect9 e͂ deus ⁊ rectū iuditiū
ſuū· pena certe tenet auctores ſuos ſcriptū e͂·
aīa· vita q̄ peccauerit: ipſa morietr· Et ꝯſonū
rationi eſt ut qui peccat in vitā ꝓpriā: in ea pu
niat'. Ridiculū ꝗ videt' aſſere͂ mortales ⁊ natuā
les hoies· determiatū quēdā ſtatū· aut digtatis
culme͂ aſſeqn̄tes· a legib9 natue͂ exēptos fore·
Et p̄ſerti ſūmi dei vicariū hoiem puꝝ ⁊ nature
ſubditū· q̇ qn̄to deo ꝓximior exiſtit· tn̄to legib3
nature· ut legib3 patroni ſui aſtringit'· natuā
eni lex dei eſt. qua eius vicari9 ligatur· Secū
dam et principale͂ cauſam breuitatis vite ſū
moꝝ pontificū. ſicut et ceteroꝝ hominū culpā
puniente͂ diximus· Nihil enim magis vitam ho
minū abbreuiat q̄ͣ peccatum · idq3 plurimis
diuinis teſtimoniis comprobat'· qd' in eiſde3
romanis pontificib9 facile repiri libet· Nā ad
quendā ex ſūmis ⁊ veteribus ſacerdotib3 qui
tipū pro eo tempe ſūmoꝝ pontificū gerebat·

Capl̃m. v.

deũ p ꝓpham dixiſſe legim⁹. precepta mea cor
tuũ cuſtodiãt longitudiẽ enim dieꝝ ⁊ ãnos
vite ⁊ pacẽ apponẽt tibi. Demũ in expreſſo ali
bi ſũmo pontifici longa a deo vita ꝓmiſſa eſt.
Siquidẽ ali⁹ ꝓpha ſũmũ ſacdotẽ deſignãs. ſup
aſpidẽ inquit ⁊ baſiliſcũ ãbulabis: et cõculca
bis leonẽ ⁊ draconẽ. Et ſtatim ſubicit. Eripiã
eũ ⁊ glorificabo eũ: ac lõgitudine dieꝝ adim
plebo eũ. Nec ab re quidẽ. cũ enim ſcriptũ ſit ꝙ
ꝙ opus iuſticie vita eſt. merito ſãcti iuſtiq;
põtifices: longa ꝑfruũtur vita. Vñ alibi ſcri
bitur ſi in lege mea ambulaueris. longos fa
ciam dies tuos. Et iterũ. querite deũ ⁊ viuetis
Iniuſti vero ⁊ reprobi e veſtigio vita ꝑuãtur.
ꝙ ad oẽs illa vox dicta eſt. viri iniqui non di
midiabũt dies ſuos. ⁊ rurſũ. iniuſti mox ſicut
honorificati fuerint ⁊ exaltati deficient. Et ali
bi. Vidi impiũ exaltatũ et eleuatũ ſicut cedꝝ
et tranſiui ⁊ ecce nõ erat. Que ſiquidẽ auctori
tas ꝓprie ſũmũ pontificẽ ſignãt. cũ dicit exaltatũ
ſicut cedrũ. que cũctas plantas eminentia et
altitudine vincit. Talib⁹ certe ꝯminat ꝓpha
dicẽs. fiant dies eius pauci. ⁊ ẽpatũ eius acci
piet alt. vnde Aug⁹. pulchre inq̃t vita homi
nis media eſt int vitã peccantiũ hominũ ⁊ in
nocentiũ ⁊ angeloꝝ. ſi viuit homo ſm carnẽ
peccatorib⁹ ꝯpatur. qui non dimidiabũt dies

ſuos qui viuit ſcd'm ſpiritū:p diuturnā vitā
angelꝰ ꝯpat.Sȝ dicet q̄ſpiā plerūqȝ ꝑprobi ⁊
iniuſti diuti⁹:boni vero pti⁹ viuūt.Rd ⁊ fate
or.⁊ antiq̄ q̄rela ē a ꝓphis ⁊ ſanctis viris.deo
ſoli reſuata.q̄ntū tn̄ ip̄a diuina ꝓuidētia ſāctis
ſuis intelligē nõ ſſeqȝ ꝑmiſit:illud vſqȝ cõue
nit.illꝰ ne amplius peccēt.iſtis quia id ſibi ex
pedit.Nõ eñ eis mors ip̄a pena eſt.ſꝫ remedi
um ut moleſtie et mūdi miſerie q̄ eos ꝑmūt.
et alias vinci nõ poterāt.vite ſue breuitate vi
cātur ſm Ambro.Vn̄ Seneca q̄ videt intēpe
ſtiua mors.iuſtis eſt ꝯpleta vita.qꝫ miſeriaꝝ
finis eſt.Quare ſubdit.rudis ſatis videt tirā
nus.cū poti⁹ a pena liberat.quē punire ſe cre
dit.Rapiūtur igit boni pontifices.ut requieſ
cāt a laboribus ſuis.⁊ ne malicia mutet intel
lectū illoꝝ.Adde quia ſm Greg.papam de ſe
loquentē.quoſdam magis delectet ꝑgere q̄
manere.magis citi⁹ ꝑuenire q̄ morari.ne dū
oblectat in via.obliuiſcat qd deſiderat in pa
tria.Et iteꝝ idem Greg.aliq̄n ſecreto iuditio
agit.ut electoꝝ vita abreuiet.ne viaꝫ ꝓ pria
diligam⁹.Vt igitur paucis agamus.tūc ſum
mi pontifices ſūmi erūt.tunc felices.tūc vere
beati.tūc gloriā.tūc famā dilatāt.tūc nomen
perpetuāt.tūc lõgos ⁊ incolumes videbūt.di
es.ſi eccie cui ꝑſūt ꝓmouēt honorē.ſi fidē quā

Capl̄m. v.

exaltare pfeſſi ſunt· augē conātur· ſi religiōis dilatāt cultū· ſi mores emendāt· ſi ſupbos hu miliāt· ſi exaltāt humiles· ſi ſūt mūifici in ege nos· in copioſos frugaliores· ſi ſapiētiā ſi vir tutes premio. ſi vitia equa penaꝝ lance ↄpen ſāt· ſi iuſtitia vſqueq̄q3 ābulat añ eos· ꝛ ipo nūt in via prudētie cūctos greſſꝰ ſuos· ſi tyrā nidē viriliꝰ reprimāt· ſi ad pacē orbis inuigi lāt· ſi ab oib3 extremis equo ſpacō diſcedūt· ſi ceſſat in eis ꝓdigalitas· abeſt oīs auaricia que illa eccā3 vaſtat· hec gloriā· mentiri veritas nō poteſt· ſcriptū eſt· qui odit auaritiā: lōge fiēt dies eius· Tertiā cauſa3 breuitatis vite ſum moꝝ pontificū· nō quidē ipſū pontificatū dixe rim· ſ3 vrgentiū atq3 premēciū turbā curaꝝ· ac aſſiduā mentis agitacōe3· quia ſcriptū eſt· triſtis ſpūs exſiccat oſſa· Et iteꝝ deprimit ter rena inhabitatio· ſenſū multa cogitantem·

Hinc Augꝰ· ſup illo v̄bo Jacobi quarto· vita nrā vapor eſt admodū parēs ait· cuē ꝛ aſſidue cogitacōes corpꝰ extenuāt· ꝛ mentis fatigacō nes reꝝ inextricabileſq3 queſtiōes humores omniū exſiccāt· frequētia hominū morbidat· triſtitie ↄſumūt· negotioꝝq3 ſolicitudo coar tat Hinc ꝛ caſſiodorus· nihil eſt qđ vite hoīs magis officiat: ꝛ dies eius abbreuiet q̄ꝫ triſti cia mētis· lāguor aī· ꝛ reꝝ ſolicitudo multaꝝ·

Nã ſicut teſte ſapiẽte let9 aĩm9 floridã reddit faciẽ· ⁊ iocũditas cordis vita eſt ↄſũmata hominis· ita anxi9 et curis fatigat9 aĩm9 ⁊ corp9 macerat· ⁊ vires minuit· humid̃ ↄſumit· caliditatẽ auget cũ ſiccitate· Ex qua re appetit9 ꝑditur· ⁊ tãdẽ mors accelerat· ut pauloante in ꝑma naturali cauſa deduximus Has igit̃ putam9 cauſas veriſſiãs· has ratiões· hec fũdamenta breuitatis vite ſũmoꝝ põtificũ· nõ q̃dẽ ipi9 culminis ſtatũ et eminẽtiam que ſancta eſt ⁊ in nullo peccauit· ſ3 qui ea abutitur·

¶ Ca· ſextũ in quo aſſignãt cauſe ⁊ racões· quare illoꝝ opinio non ſit tenenda qui putarũt ſũmis pontificibus bonis et reprobis vniformiter inſitũ ⁊ ꝓpriũ eſſe ⁊ ut in pontificatu paꝝ viuant·

Ceteꝝ ut huic articulo finẽ dem9· ne de illoꝝ ſimus nũero ⁊ q̃ ab alijs matuẽ tradita leuit̃ ẽfellũt· nec cãs reddũt· breui racões ⁊ motiua adducem9 quib3 aptiſſime ꝓbat̃ opinionẽ illã nõ eẽ ferẽdã· nec rcã fide tenẽdã vic3 ſũmis põtificib3 vniformit̃ inſitũ eſſe· ut paꝝ ĩ põtificatu viuãt· Primo igr̃ idipſũ ꝓbant ea q̃ ſuꝑ tetigim9· Secũdo quidẽ q2 facti veritas longe aliter rem demonſtrat·

Cap vi.

Tertio eã vite breuitas· q̃ten⁹ nr̃az tenet no
ticiã· i nulla alia totius orbis monarchia · im
perio aut pn̄cipatu ecc̄laſtico aut mũdano re
perit· Pn̄imo ſi veteris legis ſũmos põtifices·
reges ſiue monarchas recolẽ libet: nõ eos ta
li lege· taliq3 cẽſura cõſtrictos repiem⁹· veluti
de Melchiſedech Moyſe ⁊ Aaron Heli ⁊ Elia
zaro· et plurimis q̃ longo admod̃ tp̄e in ſum
mo ſac̃dotio vixerũt· ut in precedẽti ca· tactũ ẽ
Quarto qꝛ niſi fallimur· q̃ vite breuis nc̄citatẽ
ſũmis põtificib3 imponũt· deũ arguũt accepto
rẽ pſonaꝝ· Naz cũ oĩm hominũ ut ſcriptũ ẽ vi
ta eſt in volũtate dei· in q̊ oẽs viuim⁹· mouem̃
et ſum⁹ et ita iudicat magnũ ſic puũ· qꝛ ſcrip
tũ eſt· puſillũ ⁊ magnũ ipſe fecit ⁊ eq̃liter cura
eſt deo de omnib3· qn̄imo de hominis vita lo
quẽs ꝓpha ait· nõ accipit pſonaz pn̄cipis· Et
iteꝝ· nõ ſubtrahit pſonã cuiuſq̃ dñs· qui eſt
õmiũ dñator· Subtrahẽt itaq3 pſonaz· ſi p̄ma
ture vite eius preſidẽtez citi⁹ q̃ alios vita p̃ua
ret· atq3 a terra ſubtrahẽt· Quinto nõ ẽ veriſi
mile· ſ3 a veritate alienũ· deũ cui⁹ cura eſt de ec
cleſia ſua· de qua p ꝓphaz dixerat quid potui
facere vinee mee ⁊ non feci: velle quouis mõ
pare occaſiõez ſciſmatib⁹ ⁊ piculis· atq3 eã diſ
ſidiis ⁊ diuiſiõib3 patẽter exponere· qd̃ eſſet·
ſi lege eterna ⁊ vniformiẽ ordinaſſ3 vicarios

eius in t'ris p̄ ceteris hoīb9 paꝝ viuituros. Ex
crebris enī h9 ſedis vacatiōib3 ſciſmata. ple
raq3 picula eccīe īminē. ⁊ ſepe accidē pſpicuū
eſt. Abſit enī a dīna bonitate ut hoc faſtigiū
apoſtolice ſedis ab eo ꝑ cōmuni eccīe vtilita
te. eiuſq3 vnitate inſtitutū: in eis diſſidiū. peri
culū ⁊ detrimentū ɔuerteret. et ex eo ſtatu ne
ceſſario ſciſmata ꝓuenīūt. in q̄ ſedētes neceſſa
rio breui viuendū eſt. Nam ut ait Hieronim9
in remediū ſciſmatis actū eſt: ut vnus omni
bus preſit Et ob eā rem. ſanctoꝝ viroꝝ tradi
tiōes ⁊ ſacri canōes. vacacōes h9 ſedis ⁊ obi
tus ſūmoꝝ pōtificū plurimū formidarūt. Sexto
abſit ꝙ eccīa dei in tradicōib3 ⁊ ɔſuetudinib9
ſuis q̄uis mō erret. q̄ ſpūſancto regit. Ipſa
tñ p totū mūdum diffuſa: ſine intermiſſione ꝓ
vita et incolumitate romani pōtificis ad deū
aſſidue orat. Nā ut pulchre canon ſācti Boni
facij martiris ꝓ romani pōtificis vita atq3 ꝑ
petuo ſtatu vniuerſitas fideliū tāto inſtācius
oāt: qūto ſuā ſalutē poſt deū ex illi9 icolumita
te animaduītit ꝓpēſius pēdere Hec ſunt verba
canōis. Ecce formalia v̄ba. q̄ ōnez dubitacōez
tollūt Erraret vtiq3 eccīa ⁊ improuide ageret.
atq3 deo ɔtradiceret orādo: ꝓ illi9 longa vita
⁊ icolumitate q̄ ex dīna diſpoſicōe q̄ eū voluit
et preſciuit paꝝ viuere. ⁊ ſic neceſſario breui

Capitulum .vi.

moritur⁹ eſt. Septimo ex ea breui et certa ne
ceſſitate moriendi: aufert̄ ſūmo pōtifici mag̃
vtilitas. ꝫ ꝯ grãde meritū. qḋ ex incertitudīe
tpis mortis cūctis fidelib⁹ ꝓuenit. Nam ut inq̄t
Greg̃. ſup illo v̄bo. q̄ hora nō putatis ꝯc. tps
mortis ideo dn̄s nobis voluit ee ignotū: ut ſp
poſſit ee ſuſpectū. ꝯ dū illud tps preuidē non
poſſum⁹: ad mortē ſine intermiſſiōe preperemur
Si ergo papa par̄ꝝ ſe viuere ſciret: p ꝯſequēs
mortē preuidē poſſet. q̄ fieret ut fruſtraretur
tãto bono vicꝫ timore mortis. qꝛ ſm̄ Greg̃. tñ
to plus mors timet̄: qñto min⁹ ꝓuideri pōt.
Preterea cū papa ſit in ſtatu omniū pfectiſſi
mo. indignū eſt. ut ꝓpter eandē pfectiōeꝫ alio
primo bono priuet̄ vicꝫ grãdi merito qḋ ex
longa vita iuſtis ꝓuenit. Quanto enim iuſtis vi
ris magis ꝓlongat̄ vita corporalis: tñto felici
or reddit̄ in effectu premij ſalutaris. Nam Au
guſtino teſte. Hec vallis miſerie: fit eis vall̄
vbertatis bonoꝝ ſpūaliū. Fit etiã cãpus certa
minis ꝯ pugne victorioſe. Eſt eñi vita nrã ſm̄
Bernhardū. loc⁹ luctiuus. Ea de re Paul⁹ lon
gã vitã optauit ſimꝉ ꝯ ꝓcurauit: cū ſubmiſſ⁹
in ſporta p muꝝ pſecutoꝛs inſidias declinauit
Deniqꝫ ipſe xp̄s dulciſſiē matri ſue poſt eius
paſſionem longã vitã ꝓmiſit pit̄ ꝯ donauit.
Sed ꝯ Johanni euãgeliſte quē xp̄s plurimū

diligebat. et ad apoſtolatū vocauit. nō tn̄ ſine ſuo et plurimorum profectu ad centeſimū vſq3 annū vno min9 vitā prolongauit. Qd ergo xp̄s dilectis ſuis promiſit. donauit atq3 laudauit et idipſū vicario ſuo negare nō debet. p illi9 ap̄li ozi merito et eccie ſue vtilitate. Octauo hec pontificis mors quā prematurā dicunt. aut eſt in illi9 penā. aut in p̄miū. aut ē proprium cathedre. Nō quippe in penā. q2 nulli9 ſine culpa punit. Scriptū ē em̄ abſit a te dn̄e. ut pdas iuſtū cū impio. Juſt9 g̃ et rect9 pōtifex. ſi pax in pōtificatu viueret. puniret ſine culpa. qd ē incōuenies. S3 et alia racōe hec breuitas vite. nec in penā. nec in p̄miū eē pōt. q2 ex eo qd neccario futurū ē. q2 qd q̃s vitare nō valet. nō cōſeq̃tur nec penā nec p̄miū ſm Aug9. Si vero ſedi annexū ē. tūc ſeq̃tur abſurd ncce ē. ut vic3 aliūde q̄p ex volūtate ppria q̃s mereat aut demereat. cōſeq̃tur penā aut p̄miū. Adde q2 xp̄s romanā ecciā inſtituit duraturā vſq3 in finē ſeculi. Jn dignū itaq3 videt. ut in ſede perpetua ſedens breuius viueret. q̄p in ceteris prophanis et temporalib9 cathedris ſedentes. imo cōgruū eſſet et ut longioris eſſent vite. et qd eis a natura puenit. de9 cui9 eſt vicari9 nō auferat. Jncōueniens em̄ videt. ut p̄ſidens in ſāctiſſiā cathedra diminucōnē vite ſuſcipiat a cathedra quam

bene viuendo honorat. ⁊ in ea viuens fidelibꝫ
ꝓficit. Sꝫ neqꝫ eſt largitati diuine cōſentaneū:
ut abbreuiata ſit manꝰ eius in vicario et mini
ſtro ſuo. De quo ut ſupra tetigimꝰ p̄ ꝓphā ꝓ
miſſum eſt. q̄ ſi in preceptis ſuis ambularet:
eripet eū ⁊ glorificaret eū. ⁊ lōgitudine dierū
impleret illū. Cōfirmātur predicta: q̄ ſi pon
tificatꝰ eēt ꝓpriū parꝝ viuere. papa dei vicariꝰ
⁊ miniſter eſſꝫ peioris ⁊ durioris ↄdicōis q̄ꝫ ce
teri hoies. ⁊ hoc in duobꝫ. Primo cum ceteris
ymo omnibꝫ hominibꝫ a deo dictū ſit. ecce de
di ante faciē tuā vitā ⁊ mortē. bonū et malū. ſi
vniformit̄ breuis eēt mors pape: auferret̄ ei il
lud bn̄fitiū ⁊ iſtud bonū. ut ſit ante faciē eius
vita ⁊ mors. Secūd cū deꝰ in dicta auctoritate
appellet vitā bonū. ⁊ mortē malū: tūc ea ſola
ratione q̄ eius eſt vicariꝰ ⁊ miniſter: recipet
ab eo odia ⁊ mala cū potiꝰ bona ſumē deberet
Quia ſcriptū eſt. q̄ ei miniſtrat: vita viuet. Et
iterꝝ. miniſtros eiꝰ nō derelinquet. Abſit eñ
ut deus reddat pro bono malū.

Capitulū ſeptimū in quo rn̄det̄ motiuis
illorꝝ qui dixerūt papā parū viuere in
papatu. et quo ſenſu ſit intelligēda pre
dicta opinio. et quomodo cum veritate
poſſit ſaluari.

Liber ſcd's.

POſtremo ut de ſtatu rōm pontificis nos abſoluam9. q̄ꝑ ex ſup̄dictis lu culēter cōſtū ſit racōīb9 ⁊ motiuis in pn̄cipio adductis. q̄b9 aliq̄ ſapiētes ⁊ ꝯtēpla tiui pſuadē poti9 q̄ꝑ pbare viſi ſūt. rōmis pōtifi cib3 vniformit̄ datū eē: ut pax in papatu vi uāt: nihilomin9 pticulari9 ſatiſfaciem9 p̄di ctis ratiōib9. deīn ut morē p̄dc̄is ſapiētib3 geā m9. q̄ poſicōe3 hmōi affirmarūt: deducē9 bre uiſſiē q̄ itellectu. q̄ ſēſu. eadē poſicō itelligēda ſit vic3 rōnos pōtificeſ nō diu i papatu viuē.

Primo ig̃ dicim9 racōes. pſuaſiōes et motiā p̄dcōꝝ ſcribētiū ad vnū tm̄ fūdamentū referri

Aiūt em̄ vtile eē fidelib3 Ro. pōtificū breuē vi tā. pꝛeo maxie. q꜡ illi9 breuis piod9 ceteris fi delib3 t̄roꝛ ē ut ſeſe ad mortē parēt. agātq3 de ꝯmiſſis penitētiā. Rurſ9 ut digtatū culmia fa cili9 ꝯtemnāt. que oīa vnico v̄bo ſoluūtur. Di cim9 em̄ q꜡ hac vtilitate ex tali veiſimili tiore ꝓuemēti nō eget eccīa. p̄ſertim cū illi9 exp̄ſſo diſpēdio et vnitatis incōmodo. ac capitis nr̄i crebra piculoſaq3 ſb̄tractōe. lōge ſiquidē ma gis t̄roris at3 timoris mōꝛlib9 ex mſtoꝝ: q̄ꝑ vni9 interitu incutit. Pluſq3 meroris ⁊ plurimoꝝ florentiū iuuenū p̄matura morte cōcipim9: q̄ꝑ ex ſenis vni9 naturali morte maximis curis ⁊ ſolicitudinib3 conſtipati Ad contemptū vero

dignitatū. alia nobis ſūt tradita efficaciora documēta. Adde quia illaꝝ natura pocius ꝙ̄ poſſidentiū mores ad eoꝝ ↄtemptū inducē vide tur. Cui9 illa teſte boetio: ↄtemnēdi ſūma racō ē. ꝙ recte ſpnāda eſt dignitas: quā maligni pleruꝗ̄ aſſequūtur. a quā plurima picula co mittātur. Cetere vero ratiōes. pſuaſiones ve rius ſūt que cōtrarijs ⁊ potioribꝫ pſuaſionibꝫ tolluntur. Accedam9 ad ſecundū ꝙ pollicati ſu mus. vicꝫ diſcutere ⁊ declarare. q̄ ſenſu intelli gēda ſit predicta ↄcluſio: eoꝝ qui dixerūt. ro manos pōtifices vniformit̄ paꝝ viuē in papa tu Dicim9 igit̄ ꝙ multipliciter p̄dicta poſitio ad verū ſenſū reduci poſſꝫ. p quoꝝ intelligen tia inferim9 breuiſſiās duas ↄcluſiones. p̄ma eſt. ꝙ rōn9 pontifex recte et pie preſidēs. licet paucis annis poſt papatū in mūdo fuerit: lō go tn̄ tpe viuit. cui9. rō eſt. ꝙ totū tps ſui pōti ficat9 ſibi lucrat9 ē. fuitꝗ̄ ſibi idē tps viuū. Secūda cōcluſio ē. ꝙ ſi roman9 pōtifex nō re cte nec pie ī papatu vixeit licꝫ centū annis in eodē pōtificatu fuerit: tamē non diu ymo bre uiſſimo tpe cenſend9 ē preſidere. Cui9 racō ē quia reſiduū ymo totū eē ſui pontificat9 mor tuū eſt. Vixit ergo mūdo longo tpe: ſꝫ deo. ſꝫ fidelibus. ſed ſibi breuiſſimo reſpectu fructuo ſe preſidētie Eſt ꝙ intelligenda poſicō p̄dictoꝝ

Liber sextus.

ſcribētiū ſcḋm hāc vltimā ɔcluſionē·vic; q̄ ve
riſſimū eſt·q̄ Ro·pōtifex nō pie nec recte·ſ; in
utiliter preſidēs·quāto cūq; tpe in papatu fu
erit·paꝝ tñ in effectu viuit·Nā p̄mo ſibi modi
cū vixit:cū totā pene vitā inutilib; occupatio
nibus pdidit·paꝝ etiā deo vixit:q̄ ad ſpūalē
fructū·Probādus igit̄ ac roborandꝰ eſt hu
iuſmōi articulꝰ·Prio igit̄ dicimꝰ·q̄ Ro·pōti
fex licet longiſſīo tēpe in papatu p̄fuerit:ſi tñ
pluris occupacōib inutilib; ⁊ curis et ſolicitu
dinib; tremens tentꝰ ſit:paꝝ viuē dicēdus ſit·
p cuiꝰ declaracōe p̄ſuppoīmꝰ·q̄ ſcḋm nrā; Sen̄·
nō accepimꝰ breuē vitā:ſ; fecimꝰ·nec inopes
eiꝰ ſumꝰ:ſ; pdigi·Nā veluti āple ⁊ regie opeſ
ſi ad malū dñm venerūt:in momēto diſſipā
tur·Si vero licet pauce bono cuſtodi tradite
ſūt:vſu creſcūt·Ita etas noſtra bñ diſponēti
longa eſt·imo ſi ea vti ſcimꝰ:longiſſima eſt·
ſi vero neſcimꝰ:breuē vitā fecimꝰ·Papa igit̄
ſi inutilit̄ ⁊ reprehēſibilit̄ in papatu viuit:pa
rum viuit·Nam ut aiūt iuriſte·Nihil et inuti
le equipātur·⁊ preſidē non dicitur qui inuti
liter p̄ſidet·Ait eñ ſcriptura·q̄ conq̄rebat̄ ſā
ctus Job·quare impij diu viuūt·S; ſtati ſubi
cit·Verūtamē nō ſūt in manu eius bō illiꝰ·et
nūerꝰ dieꝝ illiꝰ dimidiat̄·quaſi dixerit·nō re
pugāt q̄ diu viuāt ⁊ modicū viuāt·nā nō diu

Cap̄. vij.

viuūt:q̄ diu in ſua impietate viuūt. ꝙ ſcriptū eſt ab hoīnacō ē do vita impij. Itaq3 quo ad deū ⁊ effectualiṫ puo tpe viuit. Et hoc ē qꝺ ſub paucis:ſ3 elegātibꝫ verbis ēfert ſapiēs Salomō. Ait eni ſi qꝺ impioꝝ longe vite fuerit:in nihilū ꝯputabitur. Ex quo pꝫ. ꝙ vita ei9 licꝫ longa breuiſſima reputatur. Qꝺ idē ſapiēs cō firmat. Ait eni etas ſenectutis vita immaculata. ꝙ vita lōga q̄ p ſenectutem deſignatur: ꝓprie eſt vita immaculata. Ex quo ſequiṫ ꝙ non viuere aut paꝝ viuere cenſetur:q̄ inutiliter aut maculate viuit. Ceterū parū viuit papa qui terrenis occupacōibꝫ trāſigit tps. Si ei papa ad memoriā ēducit. q̄ntum vite ſibi auferūt lites inutiles. cauſaꝝ ſtrepit9. q̄ntum illa officioſa oim reꝝ que in orbe ſūt noticia. q̄ntum morbi q̊s manu ſibi facit:videbit ꝙ paucissimos annos ſibi habuit. ⁊ paꝝ ac breuiṫ vſus ſeipō fuit. Quomō enim lōgo tpe viuit: qui non ſapiē. nō laudatis ſtudijs. non paci non quieti xp̄iani populi vacat: Cū ſcriptum ſit. erudicō ⁊ ſapiētia verā vitā tribuit. Nō ergo diu viuit:cui diſtrictus anim9 eſt. q̄ nihil ſpeculatiuū:nihil intellectuale recipit. ſ3 quicquid admittit. actiuū ⁊ terrenū eſt. oia velut inculcata cōſpicit. q̄nimo ut quidā ſapiēs ait viro occupatiſſimo nihil min9 eſt q̄ꝫ viuere.

Si vero papa nl ex ſuo tpe inutilit labi pmit
tit. ſibiqʒ vacat. eius vita longiſſiā ē. licʒ pau
cis ſit ānis ɔputata. Itaqʒ ut putam⁹ hic eſt
ſēſus illi⁹ elegātiſſiē Salo. ſētentie. ſenectus in
qt venerabil' eſt. nō diuturna nec nūero āno
rū ɔputata Ecce inquit ſenect⁹ venerabilis ē.
nō diuturna diu viuēdo ſ; ſibi vacādo nō diu
turna pluris ānis ſ; actiōib⁹ ſanis. nec nūero
ānoꝝ ɔputata ſ; v̄tute ei tota adornata Itaqʒ
lōgiſſiō tpe viuit: q̄ breui tpe: tn̄ ſibi vacans
viuit. qꝛ quātū cūqʒ viuit id ſibi totū tribuit.
Romano vero pōtifici qui populoꝝ curis an
git. neceſſe ē temp⁹ deficē. qꝛ illi⁹ vitā popul⁹
tollit ⁊ eripit. Quo fit. ut parū ille viuere cen
ſend⁹ ſit: qꝛ nullū aut modicū tēpus in ſuos
vſus ɔuertit Et hoc eſt qd idem Sen̄. dicit. qꝛ
decipit qui ꝓpt canos et rugas in frōte putat
diu vixiſſe. Non enim nauigaſſe putand' eſt:
quē ſeua tempeſtas a portu huc atqʒ illuc tu
lit. totūqʒ orbem egit. de quo dicere veꝝ eſt. qꝛ
ille nō multū fuit pegrinat⁹. ſ; plurimū iacta
tus Itaqʒ cū Ro. pōtifici nō deſūt ut dictū eſt.
Infelices ⁊ miſere ſolicitudinis cauſe: adeo ut
per tot occupationes non ſolū vita nō gerat.
ſed optatur ad negotiandū. merito tam inu
tilib; occupacōnib; preſſus: breuiſſiō tempe
viuit. qꝛ qui omne tēpus pdidit: paruiſſimo

tpe viuit. Adde q̄ omne tēpus aut fuit aut ē. aut futurū eſt. papa eni̇̄ ſi pie nō regit. ſi terre nis occupacōnibꝫ deditus. nec ſpūalibꝫ intēt⁹ ſit. nō vacat reſpicē preterita. et ſi vacat: moleſta eſt recordatio. quō enim iocūde recordabitur. ſi ambitioſe ꝯcupiuit. ſi ſupbe prefuit. ſi arrogāter ceteros ꝯtempſit. ſi auarē ꝯgregat. prodige effundit: neceſſe eſt harū rerū memoriā teneat. Nā oīs etas. aut p̄teritorū obliuiſcitur. aut illorū cū moleſtia recordat̄. Cōſtat tn̄ q̄ preteritū certior eſt ps nr̄i tpis. preſens vero tps pbreue ē. an̄ deſinit q̄ incipiat. ſolū tn̄ hoc tps papa habet: qd̄ tam breue eſt: ut teneri non poſſit. futurū vero dubiū eſt. Quo fit. ut romano pōtifici omne tps pbreue ſit. Nā preſēs tps ꝓpt̄ ſui breuitatē. aut nō ſentit aut negligit. futura timet. preterita cruciāt. ſic oē tps breue eſt. Rurſus alio ſenſu papa nō diu viuit. q̄ parū viuit: qui aſſiduo timore mortis aſtringit̄. Facit enim ipſe timor Rō. pōtificē vitam perdere. qd̄ eſt nō viuere. q̄ iux̄ Cathonē: Qui metuit mortē. qd̄ viuit pdit idipſum. Nō ſic Apl's Paul⁹ timebat mortē. ſ; plerūq; optabat Ille enim q̄ pie ⁊ iuſte prefuit. q̄ nihil ſibi cōſci⁹ erat: intrepide dicebat. cupio diſſolui: et eſſe cū xp̄ō. mori nō timebat mundo. qui optabat xp̄ō viuere. ſed ⁊ alibi vitam penam

putabat. et mori lucrum. Ad hunc sensum dicebat sapiens. quia iustus cito perit. impius autem multo viuit tempore in malicia sua. Iustus inquam cito moritur. quia quantum quantum paucis diebus in seculo mansit. multo premiorum cumulo floruit. Itaque quo ad numerum dierum. breuis eius fuit vita. sed quo ad fructum et meritum longissima. Nam ut inquit Ciprianus. iustus magis letatur quod breuem sed bonam vitam egerit. quam quod longam non viderit. Impius vero longo tempore viuit in malicia sua. quia licet multis annis in seculo vitam egerit. paruum tamen fructum peregit. quare de rei effectu breuissimo tempore viuere iudicandus est. vel alio modo impius longo tempore viuit. quia cum cogitaciones suas in longum ordiat. diesque sibi multos promittit. meditacione et desiderio suo longo tempore viuit. Vel alio modo. Impius longo viuit tempore. idest toto vite sue tempore viuit in malitia sua. Totum enim tempus vite alicuius licet breue sit. multum dicitur sibi veluti alias dicitur. quod multum dat qui totum dat. Nec intelligenda verba sunt ut sonant. quod impius longo annorum tempore viuat ne contradicat prophete sentencie que ait. viri impii non dimidiabunt dies suos. Denique alio sensu papa non diu viuit. quia qui diu viuere cupit. diu viuere non videtur. Unde Crisostomus. maximum vite impedimentum est viuendi cupiditas. Et Ciprianus. illius est in mundo remanere velle. quem mundus oblectat Et ut supra diximus cum Gregorio. male viuunt qui

diu ſe victuros deſiderãt. Deſiderãti eñi diu
viuere: omnis etas breuis videt᷑. quippe q̃ nul
lam mortis diẽ videre vellet. Nõ ſic vitã ↄcupi
uit rex et ꝓpheta dauid. qꝛ eñi pie ⁊ iuſte p̃fuit.
nõ deſiderabat diu viuẽ. q̃nimo dolebat ꝙ in
colatꝰ ſuus ꝓlõgatꝰ eẽt. Cũ ergo Ro. põtifex
pie regit: ſp̃ i eius meditacõe mortẽ p̃ſtolat᷑.
illãq̃ꝫ exoptat. q̃re recte parũ viuit. qꝛ parũ vi
tã extimat. Nõ ſic de impio de quo ait ſapiens
O mors ꝙ̃ amara eſt memoia tua hoi iniuſto
hñti pacẽ cũ ſubſtãtia ſua. Et ut paucis agãꝰ.
ſãcti ꝓphe et qui pie popul᷑ prefuerũt. clama
bũt deſiderãtes liberari de carcere mortis hꝰ. ⁊
tãꝙ̃ iniuſti detinerẽtur volũtarie moriebãtur. q̊
fiebat. ut iuxta eoꝝ deſideriũ paꝝ viuerent in
ſeculo. Romani vero pontifices ecõtrario mori
timẽtes. clamãt deſiderãtes viuẽ. ꝙ̃ ꝙ̃ pluris
annis viuãt. cũ tñ p̃ter eoꝝ mẽtem moriũtur.
non tanꝙ̃ exeant de vita. ſꝫ tanꝙ̃ ex̃hãtur. cla
mãt paꝝ vixiſſe. qꝛ nũꝙ̃ mori vellent. Fatemñ
tñ qꝛ ſi papa ad fructũ ſp̃ualẽ. et ad lucꝝ aĩa
rum ac fidei incrementa occupacões recipit ⁊
longiſſiẽ viuit. licꝫ breuiſſimis diebꝫ p̃fuerit.
Idqꝫ aget ſi iuxta quẽdã ſapientẽ totiꝰ orbis
racõnes adminiſtrat. tã p̃ce ꝙ̃ alienas. tã dili
gẽter ꝙ̃ ſuas. taꝫ religioſe ꝙ̃ publicas. Lõge
diffuſiꝰ. ꝙ̃ putauimꝰ egimꝰ de Ro. pontificis

ſtatu·illiuſqȝ ſublimitate et exellentia·necnõ de eius infelicitate pſpis ⁊ adūſis dulcibȝ et amaris· Supeſt ut trãſeam⁹ ad ſtatū ſeqūteȝ pfectū ⁊ exellẽtẽ·vicȝ dñoꝝ cardialiū·dem̃ ad oẽs alios gd⁹ ⁊ ordis ecciaſtici ⁊ ſpūal ſtat⁹·

Ca·octauū de exellentia et prerogatiua ſtat⁹ et dignitatis cardinalatus·et de laudib⁹ ⁊ preconijs eius·

Cardialatus ſiqdẽ digtas ⁊ exellẽtia· poſt ſūmū pontificatū vltra oẽs eccĩe digtates ſupemiet·ac culmẽ gloriā ⁊ potẽtiā obtĩet·qppe q eodẽ ſūmi põtificij ſplendore coruſcat·qs em̃ radios ſplẽdidiſſimi ſol· ab ei⁹ lucis claritate a gloie ⁊ laudis imẽſita te diuellẽ conabit·ā qs mẽbrū a corpe·ramos ab arbõe ſepabit·ñ forte qs dicat·q plurimū inter hos ⁊ illos inteeſt· Trūcata ſiqdẽ altiſſiã cedrorʒ rami areſcūt eclipſato· ſole·radij deſantur·mortificato corpe·mẽbra motu fruſtrãt· Sȝ in cardialibȝ miſtici corpis eccĩe eclipſato morte põtifice·illoꝝ offitiū nõ decreſcit·ſȝ dignitas vireſcit·nõ ↄfundit·ſed magis diffundit· qñimo i ſeipſ tõ pene eccĩe auctoitas refūdit dū tñ agit i hūanis illi⁹·⁊ illoꝝ tãqȝ capitis ⁊ mẽbroꝝ vna ẽ laus·quoꝝ vna ẽ vt⁹·vna

Cap̄. viij.

exellentie gloria· eadē inſepabilis vnitas Tā
ta eſt enim inter Ro· pōtificē ⁊ cardinales cō
munio· tāta vnio· ut omnis ſūmi pōtificat⁹ ex
ellētia· ⁊ culminis eminētia illoꝝ eē videatur·
ut vnū corpus reputētur· Nec mō vnio inter
eos vnitiſſiā ꝯſiſtit· qn̄imo ut ita dixerim eadē
idēptitas· adeo ut qđ vel fauore vel odio illā
ſedē ꝯcernit· ⁊ cetū cardinaliū veluti ptes cor
poris ſui tangere cēſendū ſit· hinc ſapiētes vo
luerūt ex eaipſa idemptitate· cardinales ſum
mo preſuli fidelitatē aut obedientiam iurare
vel pſtare nō oportere veluti nec a ſeipō quis
fidelitatem requirit· cū inter petentem ⁊ dan
tem debeat eſſe diſtinctō· Ea igitur de re Ro·
pōtifex in nūero cardinaliū ſe cōnūerat· ſicut
impatorē legim⁹ in ſenatoꝝ nūero ꝯputari·
Hij ſūt preclara ecce luminaria· ⁊ candelabra
ſplendore lucis et decore exellētie radiātia de
quib; ſcriptū eſt· quia luminaia cardinū dede
rūt lucē· Hij ſunt de quib; zacharias ꝓpha ait
Quia tāq̄ filij ſplendoris aſſiſtūt dn̄atori vni
uerſe t're· Hij ſūt baſes ⁊ colūne ecce ſacroſā
cte· utpote qui ſuoꝝ v̄tutib; meritoꝝ; vicarij
iħu xp̄i latera tenēt et illi⁹ ampliſſimi hoſtij
ſūt firmiſſimi cardines· quib; tot⁹ voluit orb
Hij ſūt ſacerdotes leuitici generis· qui exellēti
ore iure q̄ leuitico idest diuina auctoritate in

execũtione pontificalis officij Ro.preſulis.et apoſtolici throni coadiutores exiſtũt.Hij ſũt qui ut nubes volant per altitudinez ſtatus et eminentiã dignitatis ⁊ quaſi colũbe per puritatẽ ad feneſtras ſuas ideſt ad ſenſuũ corpaliũ cohercõnez.Hij ſunt magni cõſiliarij ſũmi pontificis.quoꝝ ſapiẽtia mũdus regitur.qui ex obſcuris aperta faciũt.ex puis magna.ex ptibus tota.qui in priuato publicũ agũt negotiũ.et plus vacando vtilitatis afferunt:ꝙ alij actiones exercẽdo.veluti nauem gubernãtes.licz q̃eti ſedeãt in puppi:tñ multo maiora ⁊ meliora agunt ceteris nauigantibus et cuncta corporis membra mouẽtibus.Hij ex toto orbe terrarum:pauci ex multis:ſingulaẽs ex omnibus aſſumũtur.atqꝫ a vulgaribus officijs educti.ad ipſius orbis regimen euehuntur.et in marcido corpore exercent mentis vires.eo ſapientie et prudencie magis apti negocijs:quo in exercitijs corporis minus poſſint.Hos gentilitas preſignabat quos prothoflamines appellabat Nam iſtoꝝ tipum gerentes.magno honoris cumulo fungebãtur.Et nedum actu.ſed habitu et ornatu a ceteris reipu.ducibus differebant.quippe qui eorũ nomina aureis merito literis ſcripta erant.apud quos erat auctoritas omniũ gerendoꝝ

Cap. viij.

Hȳ ſũt pñcipes noīati in orbe pñcipes leuitaꝝ offerẽtes· ſacrifitia· Hȳ ſunt pñcipes quí ꝯgregati ſunt· cũ deo Abrahã dei vicario patre mltaꝝ gentiũ· Hȳ ſub nr̃o xp̃o optimo impatore pñcipes ſunt ꝯſtituti ſup omnez t̃ram· non vtiqꝫ in hac vel illa ciuitate ſiue ꝓuintia· ſed ſup oẽm t̃ram. Que res agit· ut nõ de Ep̄is principatꝰ ipe intelligi debeat· qui determinatas hñt ꝓuintias. Si igit̃ vniꝰ vrbis rectores in ſũma gloria habẽturꝫ qñto erit glorioſiꝰ totiꝰ orbis pñcipes fieri. Hȳ ad ſtatũ pfectũ aſſumpti xp̄i vicario aſſiſtũt· in quo aſſiſtentie genere Apoſtoloꝝ tipũ repreſentãt· atqꝫ aſſiſtendo ſãctitatẽ participãt· qꝛ ſcriptũ eſt· quos eligit approquabũt ei· ⁊ ſãctificat̃ in hȳs qui ſibi aſſiſtũt· Et veluti in celeſti gerarchia cherubin atqꝫ ſeraphin ceteãqꝫ celeſtiũ ſpirituũ agmina· ſingulari quadam aſſiſtentie prerogatiua ceteris angelis miſſis excellentiora ſunt· Nec aliter in eccãſtica gerarchia cardinales ſtatũ aſſiſtentiũ tenentes· ceteris Ep̄is ⁊ ecc̃e prelatis qui miſſoꝝ ſtatũ gerũt· dig̃tate ⁊ gradu merito precedũt· Congruũ enim atqꝫ dignũ videtur ut veluti Rõna ecc̃a prior dignioꝛqꝫ omnium exiſtit tãq̃ dñã ⁊ mgrã· ſic ⁊ illiꝰ miniſtri ſingulari quadã honoris prerogatiã· ⁊ dignitatis excellentia ceteris prefulgeat· Hȳ certe ⁊

cardine nomē ducūt· q2 veluti in materiali ho
ſtio templi duplex eſt cardinū gen9 · ſupius
videlicꝫ ꝛ inferi9·ſic i vivis cardinibꝫ duplex
ꝯſiſtit miſteriū ſupius et inferi9·ſpūaliū vicꝫ
ꝛ tpaliū ſedula admiſtracō· Vtrūqꝫ igr̄ i hijs
cardinibꝫ voluit·q2 vtrūqꝫ ecc̄ie expedire ag
noſcit·diuerſo tn̄ calle. Alter quidē ut inſtru
mentū admittit·alter ut fruct9 q̄rit· Deſeruit
ancilla dn̄e·ꝛ illā ſeq̄tur ꝛ obſequit· Per eoſ
dem certe hoſtij cardines·dn̄a intrat et ſerua
ſed finito ancille miniſterio·aut forte ut alte
ra · Agar ſupbiente eicitur ancilla foras·ꝛ re
cubit dn̄a cum ſponſo·ſerua non expellit dū
miſtrat·ſed ſuſtinet·q2 ſeruit·ideo ſeruat · q2
decorat ſtatū dn̄e·de qua ſcriptū eſt·cū ancill
glorioſior apparebo· Abſit tn̄ ut fili9 ācille ſit
heres cū filio libere dn̄e · Diuerſus eſt vtriſqꝫ
finis modeſta tempaliū occupatio·dū exteri
ora ſine culpa ſolicitat·durabiliora ornatiora
qꝫ ſpūalia facit· Sacra enī cū auro ſplendent·
ſordeſcūt ſine gemmis· Nec tamē ea tempaliū
cura·excellētiā aut ſtatus pfectiōē in cardina
libꝫ minuit·dū nō ſit affectāda p libito·ſ3 vti
lis·ſ3 officōſa p miſterio q̄nimo plerūqꝫ pfecti
onem auget·dū per eadem tempalia pximo
rum ſaluti puidetur · Paulus ſiquidē aliqn̄
ad temp9 cōtemplatiōe caruit ut p extrīſecas

actiones plurimoꝝ ꝓceſſꝫ vtilitatibꝫ. Hĳ ſūt
alĳ ſeraphim qui ardētes interpretantur ſiue ſu
ſtinentes. qꝛ eoꝝ aſſiduo obtuitu et familiari
ↄſeruacōe freqn̄tibus obſequĳs ſponſi eccīe
ardētiſſiē intendūt. ⁊ ſup eoꝝ humeros non
mō romane vrbis. ſꝫ orbis vniuerſitas. ⁊ toti
us eiꝰ machine pōdus inſidꝫ. de quibꝫ ſcriptū
eſt. qꝛ domini ſunt cardines tre ⁊ poſuit ſuper
eos orbem Hĳ ſunt vigiles. hĳ cuſtodes ꝓ om
niū ſalute. quia dormientibus nobis: ipſi per
uigilant. quaſi racōez ꝓ nobis reddituri. Dū
enim dormitare eos putamꝰ. vigilāt aīo. hoſti
um inſidias. infideliū machinamēta. ⁊ pſeqn̄
tiū eccīaꝫ fraudes explorāt ſagaciter. Hĳ anti
cipant ↄſilia malignātiū deprehēdūt laqos.
elidūt tendiculas. reciacula diſſipāt. iniq̄ im
pioꝝ ↄſilia fruſtrātur. Hĳ tādē ōnia tolerāt.
orātes pro populo ⁊ ſancta ciuitate. Veꝝ qꝛ
eccīa ciuitas eſt ꝓpter collectionez. ſponſa ꝓpt
dilectionē. grex ꝓpt paſcua. Cardinales eccīe
recte cuſtodie ⁊ ↄcordie inuigilant. qꝛ ciuitas
eſt. inuigilāt paſtui: qꝛ grex ē. inuigilāt orna
tui: qꝛ ſpōſa eſt. De quibꝫ ꝓpheta ait. ſuper mu
ros tuos ↄſtitui cuſtodes. ⁊ iteꝝ cardines oſti
oꝝ domꝰ domini interioris ſancti ſāctorum. ⁊
oſtioꝝ domꝰ templi ex auro erāt puriſſiō. Ex
hĳs igitur aptiſſiē noſcitē huiꝰ ſpiritual̄ ſtatꝰ

eminentia ſublimitas et excellentia. illiuſq; neceſſitas et ſūma vtilitas. Colligit deinq; quāta ſit huius ſtatus felicitas et cōmoditas. Supereſt tandē: ut illius calamitates et miſerias. infelicitates atq; picula breuiſſime audiamus.

¶ Capitulū nonū de plurimis anxietatib9 et aculeis laboribus et piculis ſtatus et dignitatis cardinalatus. et de oneribus que incūbunt huic dignitati.

Felix certe et totius pſpitatis honoratior atq; beatior eſſet cardinea dignitas: niſi plures longe miſerie atq; calamitates illam premerent: q̄ felicitatis et dulcedinis cumulus demulceret. Quo fit ut qui rectus. qui iuſtus. qui equus huius rei cenſor extiterit: vtiq; reperiet ſtatum illum multis calamitatibus et amaritudinib9 reſperſum eſſe. ut de eiſipſis in hoc ſtatus culmine ſedentibus Auguſtinus dicere videatur. quia ſummis felicitatibus deus amaritudines immiſcet. ut alia queratur felicitas cuius dulcedo non eſt fallax. Fallax certe iſtius ſtatus ſublimitas eſt. fallax gloria. ſi ſe falli pmiſerit: niſi illius dulcia ut amara conſideret. Illa enim ſi mente reuoluerit: experietur vtiq; q̄ potius

grauat q̄ ſubleuet·pl⁹ premat q̄ premiet Cu
ius ē xpriū teſte Criſoſt·ut ſic ſuis applaudat
ut noceat·ſic in via fortunatos demulceat·ut
in fine pnicie̅ opetur·ab inicio ſiquidē xpinat
dulcia·ut cū inebriati fuerint:letale virus cō
miſceat·In p̄mis itaq; fatemur hūc ſtatū car
dineū ſublimē fore atq; glorioſū:ſi bene in eo
voluitur orbis·Si ita ecce ſtatus voluit:ut nō
poti⁹ inuoluat·Si i eo iuſticie rectitudo immo
bilit voluit·ꝛ conſtant vertitur:ut cū expedit
volubilit pmaneat·Vn̄ Hiero⁹·qui eodē deco
re fulgebat:de ſe ꝛ illis dicere videtur·Gran
dis eſt inquit dignitas·grāde offitiū·ſi q̄ illo
digna ſunt pficim⁹·et rurſus·letamur de aſcē
ſu·ſꝫ nō timem⁹ lapſū·Et ſubdit·nō enim tāti
eſt gaudij excelſa tenuiſſe·quāti meroris digni
tatis onera nō impleuiſſe·Itaq; ut putamus
qui in hoc ſtatu letabūdi ſedent:letaī deſinēt·
ſi illi⁹ ſarcinas·ſi onera·ſi miſerias·recta mē
te penſauerint·idq; ſi quadam ſapientia aut
affectata ignorātia ignorare voluerint in ea
tempeſtate eos piclitari neceſſe eſt·ut enim in
quit Aug⁹·Eger eo morti xpinquior eſt:quo a
xprij morbi ꝯgnicōe eſt remotior·Agnoſcant
ergo qui hoc culmen tenent dignitatis natu
ram que plerūq; poſſeſſorū animos p abrup
ta elacōnis rapit·Et quia eo quiſq; extollitur

quo ſe ſupra alios videt in ſupbiam et abuſi
onē erigitur· non curat prodeſſe· ſed gloriatur
p̄eſſe· preſumit ſe meliorē: qꝛ ſe cernit ſupiorē
priores dedignat̄ amicos· notos ignorat· cō
temnit ātiquos· vultū auertit· ceruicē erigit·
grādia loq̄tur cū exigua operetur· ſublimia me
ditat̄· ſubeē nō patit̄: qui p̄eſſe molit̄· Vtinā
ex cōſideracōne veri dominij decreſceret tumor
ſue dominatiōis· ut dicere poſſit· nec ambula
ui in magnis· nec in mirabilibꝫ ſuper me· Rur
ſus gloiari deſinēt· ſi pondus ſeruitutis· ſi mo
lē ſolicitudinū· ſi turbā curaꝝ ꝛ anxietatū ad
mentē adduxerit· De quibꝫ ait Job· Ecce gigā
tes gemunt ſub aquis· Vbi Greg· qūto quis
altior erigit̄· tūto curis grauioribꝰ onerat̄· Et
ſequit̄· homo in ſublime poſitꝰ· tātos ſupra ſe
ſuſtinet· quātos dignitate p̄cellit· Ideo gigā
tes in eccleſia potentes· videlicꝫ cardines recte
gemūt ſub aquis· ideſt ſub popul̄· Et qꝛ ſcrip
tū eſt· aque multe populi multi· ſub quibꝫ cō
tremiſcūt· qꝛ illorū aſſidua cura grauātur· et
illoꝝ pcc̄is dānāt̄· Deniqꝫ nō glorient̄ cardi
nes ipi· qꝛ ſponſo eccīe aſſiſtūt· eiuſqꝫ adiuto
res atqꝫ cōſultores inſtituti ſūt· Si enī ad men
tis aciē reduxerint· quantis laboribus plena
ſit ac erumnis ea romani pontificis aſſiſten
tia· ea conſulendi et iuuandi neceſſitudo·

quantiſq; piculis referta ſit·illa deſiderata ad
papā ꝓrimitas·cithara gaudij vertet̄ in lu
ctū·Quāto enim lucifer fuit deo ꝓpinquioꝛ:tāto
grauiꝰ peccauit atq; ruit·Nimia plerūq; ꝓpin
quitas nocet·nec ignis ledit niſi approximan
tem·Cognoſcāt igit̄ ꝗ aſſiſtētes ſūt·non inſi
ſtētes·ne dixerim obſiſtētes·coadiutoēs non
impeditoꝛes·aſſiſtētes bono·reſiſtētes malo·
applaudātes bonis·impugnātes ꝑuerſos·ut
ſint de quibꝰ ſcriptura ait·qui aſſiſtit:aſſiſtat
q̄ſi Gedeon in die vindemie·Gedeon ꝯflictus vel
lucta dr·In vindemia vero mali fructum rapi
unt Qui igitur ſūmo pōtifici aſſiſtit:ꝯflictū ag
greditur·ꝯtra eos qui fidē ⁊ ecc̄am impugnāt·
Aſſiſtē ergo q̄ꝑpe ⁊ reſiſtē iuuareq; omni tē
pore ſint cardines pati·nō mō in ꝓſperis:ſed
aduerſis·ne de illis Romanꝰ pōtifex recte con
q̄ratur·ꝗ ei aſſiſtūt·nō aūt in oportunitatibꝰ·
nō in tribulacōe·Cū aūt tribulatio ꝓxima ē·
nō eſt qui adiuuet·Demū ꝓpinqui ſint ut con
ſultāt:nō ut conſumāt·ſicut ſcriptū eſt·quos
eligit appropinq̄bunt ei·nec derelinquēt eum
Vtinā qui tā ꝓximi ſūt in dignitate:ꝓpinqui
ſint in ſāctitate·ut de eis Romanꝰ ipſe pōtifex
recte dicere poſſit qd in leuitico ad leuitas di
cebat ſūmꝰ ſacerdos·ſāctificabor inquit i hijs
qui appropinquāt mihi·Sz ꝓch dolor verend̄

eſt potiꝰ·ne nimia ꝓpinquitate ipſi dracones
ſint iuxta arcã domini·ne de ill' dicat eccleſie
ſponſus·aduerſus me appropinquauerũt·vi
deant rurſus·qꝛ difficilima res eſt tãto tribu
nali aſſiſtere·difficilius ſic ↄſulere:ut ſimꝪ ꝓ
ſint ⁊ placeãt·et longe omniũ difficilimũ:ut
in aſſiſtendo ſit animus·in conſulendo liber·
non odio·affectui·nõ paſſioni obnoxiꝰ·Nam
iuxta quendã ſapientẽ apud magnũ tribu
nal difficile eſt ſic ↄſiliari:ut ſit in v̓bo veritas·
in ↄſilio fides·in ↄmiſſo ſilẽtiũ·Ille ſiqͦdẽ teſte
Ambro·ẽe ↄſulit:qui vtiliter aſſiſtit·qui ſe
ipſũ formã ⁊ exemplum exhibet in doctrina·
in grauitate:ut ſit eius ſermo ſalubris·conſi
liũ vtile·vita honeſta·ſentẽtia decora·Deniqꝫ
quãtũ cure·quãtũ ſolicitudis·quãtũqꝫ miſerie·
laboris atqꝫ periculi in ea aſſiſtentia vertitur:
illud apte indicat·quia quicqͦd egrũ·quicqͦd
marcidũ·quicqͦd turbulẽtum aut inqͤtũ in
vrbe erit:totũ eis curandũ tribuit·Quicqͦd de
formacõis·aut mor̄ corrupcõis in mũdo erit:
ſũmo põtifici ſil' ⁊ cardinalibꝫ imputat̄·Si pe
ſtis·ſi fames·ſi in deũ et ꝓximos fideles pecca
uerint:ſi vitia excreuerint:eis imputabit̄·qꝛ
ut ſcriptura ait·comedũt pccã pplor̄·Nã iux̄
Ambro·cũ pplus ĩdiſcipliatꝰ repit̄:ſignũ ẽ qꝛ
ſacerdotiũ nõ ẽ ſanũ Vñ Greg·in qdã omelia·

vbi ſubiectus ex ſua culpa moritur. ibi is qui
p̄eſt mortis cauſa inuenit̄. Et ut paucis agā9.
tot ſunt cardinaliū miſerie ⁊ calamitates. tot
mētis ⁊ ɔſciētie remorſiones. quot ſūt precep
toꝝ ⁊ reꝝ eis incumbētiū trāſgreſſiones. Que
ōnia enūerare p̄ꝙ difficile foēt. Ceteꝝ ɔgruūt
gradui. cōgruit ordini cardinaliū. expedit ho
nori. ɔuenit onei ⁊ piculo: ut ɔſiderēt ſe cardi
nes fore atq̧ cuſtodes oſtioꝝ dom9 dei. p que
nemo facile intrat. niſi p cardinū miniſteria.
ad eos igit̄ circūſpicere ptinet q̄s ingredit̄ et
egredit̄. Conēt itaq; ut intrēt hn̄tes veſtes
nupciales ⁊ qui digni reputētur. claudantq;
indignis. Clauſa erat ihierico vbi poſiti erant
pn̄cipes. ut viderēt intrātes ⁊ egrediētes. Et ī
libris iudicū. cuſtodes vigilabāt clauſis dili
gētiſſiē oſtijs dom9 dei. Sz caueāt ne claudāt
oſtia hijs qui intrare deberēt. pcutientes eos
qui foris ſūt. Quos ſcriptura ɔmemorat. quia
claudūt oſtiū cū intrinſec9 fuerint Rurſus in
uigilent cuſtodie cardines ipſi. Duo enim Si
mones eis occurrēt aſſidue inuicē ɔtendētes.
quos non equa lance amplectātur. alterū ſe
quātur. alteꝝ pſequātur Simonē magū cor
rūpere nitentē expellāt Simonē Petꝝ ei male
dicentē admittāt Simonē magū ⁊ filiam ei9
eiciant. quia ad eoſdē cardines ſcriptura ait

claudite oſtia·ne ſinatis eā intrare·Et iteꝝ in
libris regū·eice eā ⁊ claude oſtiū·vſqꝫ Simon
negociať ut intret·ſꝫ lōge diſpiter Simon pe
trus inq̄ dom⁹ dei ꝯmercia dānat·alť Simon
admittit·Ille terena vēdit·ut celeſtia aſſeq̄tur
Iſte ſpūalia emit:ut tpalia adipiſcať·Ille dū
ḡtis accipit:ḡtis dat·Iſte id p̄cio vēdit:qđ p̄
tio emit·Simon magus ait·accipe nūmos:ut
habeā gr̄e dei largitiōez·Simon petr⁹ ait·pecu
nia tua tecū ſit in pditione; Ille nihil habēs
terreni·multū diuini muneris elargitur cum
ait quicq̄d habeo tibi do·Iſte plurima hn̄s
nihil dat virtutis·quia extimauit donū dei
poſſe pecunia ꝯpari·Intret deniqꝫ Simō petr⁹·
cuncta viſitet ⁊ operetur·pellať Simō magus
qui vulnerat nec medetur·Ille claudos ſanat
⁊ egrotantes·iſte ſanos efficit claudicantes·
Ille curat aliorum oculos·iſte implet ſuorum
loculos·Ille intret qui ait ſurge et ambula·
alter expellatur dicens:qui venerit ad me nō
eiiciam foras·Ille in nomine Ihesu nazareni
ſuſcitat mortuos.hic in nomine zabuli morti
ficat viuos·Demū expedit cardinalibꝫ iactan
tiam ⁊ ornatum exteriorem fugere·Non ſicut
de illoꝝ numero:in quibus cernitť veſtiū cul
tus plurim⁹:virtutū aūt null⁹ aut exigu⁹·pō
pa eni veſtiū tolerāda ꝓ tpe non affectanda·

Cap.ix.

ꝓ libito ꝑmittenda ꝓ ſtat⁹ decētia· dimittēda
pro ſcādalo· Auaritiā ut ſcorpionē cardines
fugiant· q2 de illis ſcribit: ꝑcute cardinē ⁊ cō
moueātur ſup liminaria· q2 auaritia in capite
⁊ plateis eoꝝ: ꝓpterea nouiſſima eoꝝ ꝯſumā
Poſt auꝝ nō eant· xp̄m nō queſtū ſequātur.
affluentiā reꝝ nō querāt: niſi virtutū ⁊ dono
rū ſpūaliū· Vitēt menſaꝝ luxuriē· ꝯgeriē va
ſoꝝ quia hoc non eſt ornare eccā: ſ3 ſpoliare·
nō eſt decorē maieſtatēq3 cuſtodire: ſ3 ꝑdere.
nō eſt defendere: ſ3 exponere· Rurſus exponāt
ſe muꝝ ꝓ domo domini· Ereāt ex aduerſo po
tētib3 ſeculi· Regib3 ſe exhibeāt imp̄ritos ut
Johēz iniuſtis· ut moyſen egipcijs· fornican
tib3 ut Finees· Jdolatris ut heliā· auaris ut
Elizeū· ut Petrū blaſphemātib3· ut Paulū ꝑ
ſequentib3· vulgū nō ſpnant: ſ3 inſtruāt· diui
tem nō palpēt: ſ3 treant· paupeꝛ non grauēt:
ſ3 foueant· dignos ꝓmoueāt· indignos expel
lant Et ut inq̄t canon· querāt eos in ecc̄a colū
bas erigere: quos plus ꝯgnoſcūt ꝓdeſſe· non
quos vel ipſi amāt· vel quoꝝ ſūt precib3 ⁊ ſer
uitio delimiti: vel pro quib3 ut prelati fiāt: mu
nerib3 impetrarūt Et cū apl'oꝝ tipū teneāt: di
ſtribuat dignitas ꝓ meritis· nō pro volitis·
diſtribuāt vnicuiq3 ꝓut opus eſt· nō ſibi ſed
populo· Juuenes doceant non exaltēt· minas

principiū non paueat: ſed contemnāt. eccłias
non ſpolient: ſed ornent. marſupia nō exhau
riant: ſed corda reficiāt. ⁊ crimina corrigāt ⁊
ſtudioſos diligant. ignorātes ignorent. quia
ſcriptū eſt. ignorans ignorabitur. De dote vi
due et pr̄imonio crucifixi pauperes paſcāt ⁊
non in conſpectu hōim ſed dei. Nec reprehendi
mus q̊ſdaꝫ q̄ paucułas eſcas egenis erogāt.
q̄ de ſua ⁊ ſuoꝝ ſupeſt mēſa. ſꝫ eos inculpamꝰ
q̄ p̄cioſiora recōdūt. more illoꝝ de q̄bꝫ matheꝰ
ait. qꝛ decimāt mentā ⁊ anetū ac ciminū. ⁊ re
linquūt q̄ grauiora ſūt. qm̄ hec oportꝫ facē ⁊ illa
non omittē. Iubētur deniqꝫ cardines viriliter
ſtare ꝓ afflictis. ⁊ iudicare eq̄tateꝫ ꝓ manſue
tis tre. Iubētur deniqꝫ vacare moꝝ correctiōi.
inſiſtere cōcordie. inuigilare paci. infideliū ex
pugnacōni ⁊ fidei argumento intendere. eāqꝫ
vſqꝫ ad ſāguinē tueri. in cuiꝰ typo rubei pilei
inſigniis decorātur. Sint deniqꝫ in loquendo
modeſti. in aduerſitate ſecuri. in ꝓſperitate de
uoti. in hoſpitio non diſſoluti. in cōuiuio non
effuſi. Demū ſint pontifici fideles. infidelibus
cōportabiles. Sint ad petendū verecundi. ad
negandū iuſta difficiles. Sint grati poſtq̄ ac
ceperūt. Sint largiſſimi exhibitores ⁊ parciſſimi
ꝓmiſſores. Et ut finē vbis ſed nō mētis dolori
īponamꝰ. tales interiꝰ exteriuſqꝫ cardines eccłie

exiſtāt: quales ſe velle eſſe ꝓfeſſi ſunt· tales ſi
bi appareāt· quales ab hoīb; ēputari cupiūt·
hoc ſit illis pudor alios eē· et alios apparere·
Fuere quid multi· q̄b; expediēs minime fuit
apparere ⁊ cōſpici· S; ꝓch dolor in omni ſtatu
expimur alios eſſe· alios apparē· ut illud An
tidaudiani apud oēs verū ſit· q̄ aliq̄n nō ſūt
hoies qd videtur· Sepe vero pluris ſunt q̄ ap
pareant: ut glorie eis ſit aſcēdiſſe· poſtremo
id vellez cardinaliū cordib; ſemꝑ defixū ſit· q̄
ſi tandem diuerſis illecebris deliteſcūt· nec eis
onera incumbētia ꝑtimeſcūt: vereor ne illud
Amos ꝓphe audiant· ſtridebunt inquit cardi
nes dom⁹ dei in illa die· Et iteꝝ illd Iſaie· ſuꝑ
muros tuos conſtitui cuſtodes· ipſi vero ſicut
locuſte vineā depaſti ſunt·

¶ Capitulū decimū de ſublimitate excellētia et dig̃tate ſtat⁹ patarchaꝝ· archiepōꝝ epōꝝ prelatoꝝ· p̄ſbiteroꝝ· et miniſtroꝝ ecc̄e· et de ꝑfectione ſtatus eorum·

Cogit ordo policit⁹ ut attingam⁹ cete
ros ſtatus gerarchicos vite ſpūalis·
vic; ptriarchaꝝ· archiepōꝝ· epōrum
archidiaconoꝝ· curatoꝝ· ⁊ alioꝝ clericoꝝ ſub
eccaſtico ordie degētiū· Cui⁹ ſtat⁹ dignitas ⁊

exellentia nõ ſatis a mōꝛlibus laudaī extolli
ꝛ ɔmendari poteſt. Conficerem⁹ quidem mag
na volumina ꝛ ſi ea omnia adducerem⁹ : que
illoꝝ exellentiam et ſublimitatē demonſtrāt.
Paucula tñ ſub quodā breui epilogo pſtrin
gem⁹. qñtū pſertim ad ꝓpoſiti rationē ptinet.
quoniā latius exellentiaꝫ hui⁹ ſtatus deduci
mus in libro defenſoꝝ ſtat⁹ eccleſiaſtici. vbi
ꝑdicta ɔpꝛobam⁹ nō ſolū ex fūdamētis iuris
naturał. ſ; teſtionijs et exēplis veteris legis.
ac etiā ex ipa gētiliū obſeruātia. necnō teſtio
nijs noue ꝛ euāgelice legis. ꝛ demū auctoꝛita
tibꝫ ꝛ fūdamētis iuris hūani. Nā ut cetera ta
ceā. q̄s dubitat pōtificē ac ſacdotalē dignitatē
pncipiū ſūpſiſſe ex ipō naturali iure. q̄ ut inq̄t
ph⁹ i politicis hoīes naturalr̄ iclinātur ad ſa
crificia q̄ nō niſi p pontifices ꝛ ſacerdotes. etiā
ipſa antiq̄tas inſtituenda celebrādaqꝫ duxit
Sꝫ ꝛ illa gentilitas naturali iuri innitēs. hāc
pontificū ꝛ ſacerdotū ſūmā ſuper omnes moꝛ
tales dignitatē ꝛ exellentiā nedū inſtitutis :
ſ; humili ac deuota obſeruatiōe ꝓfeſſa eſt. nā
ut Plutarco placuit ꝛ Policrat⁹ refert apud
gentiles eos qui religionis cultui ꝑerāt. quos
pōtifices appellabant. quaſi tipū aīe in coꝛpe
hūano tenētes. ſup oēs mōꝛles venerabātur.
eiſqꝫ ſeruiebāt. Sicut itaqꝫ aīa toti⁹ coꝛpis hꝫ

principatū· cūctaq₃ mēbra vegetat· eiq₃ obſe
quūtur· ⁊ illoꝝ gerit pn̄cipatū: ita pontifices
quos ipſe plutarchus eciā p̄fectos dīuo cultui
vocat· toti corporis ꝯmunitati preſint oportet.
Vñ dēs q᷑ ⁊ Aug⁹· ceſar ſacroꝝ pōtificibꝫ eouſ
q₃ ſubiectus fuit: donec ⁊ ipſe ne cui mortaliū ſb
eſſet· vel ſcalis creat⁹ eſt pōtifex· Demū in ipſa
veteri lege hic excellētiſſim⁹ ordo inchoat⁹ eſt.
⁊ in noua plen⁹ ꝯfirmatus ut inquit Iſidor⁹
Nā ſancti doctores ſacrifitiū· ⁊ p ꝯſeqn̄s ſacer
dotiū ab Abel ⁊ Cayn incepiſſe aiūt· qui p̄mo
ſacrificarūt deo· Vn̄ credit̄ Adā in ſpū ⁊ iuſſu
domini docuiſſe filios ſacrificare deo· quaē di
cūt ordinē ſacerdocij tūc p̄mo incepiſſe· Sꝫ pu
tam⁹ vtrūq₃ recte ſtare poſſe· qm̄ ante legē ſa
cerdotiū ⁊ ſac̄fitiū incepit ab Adā ⁊ filijs ei⁹.
videlicꝫ implicite ⁊ ſub quadā figura· Sub le
ge vero explicite ⁊ expreſſe· iuſſu domini ince
pit ab Aaron· Alij a melchiſedech iuxta illd·
tu es ſac̄dos ineternū ſm ordinē melchiſedech·
Sed ut dixim⁹ ſub lege Aaron p̄mus iubente
dn̄o victimas obtulit ut inquit Iſidor⁹· Quo
tūq₃ mō ſit· ex ipſa tpis p̄mitate ⁊ diuturnita
te ac inſtituētis excellētia ⁊ ſāc̄ti ſtat⁹ ſāctitas
atq₃ ſublimitas aptiſſie ꝯprobat̄· Demū vero
ipſa pontificalis ⁊ ſacerdotalis excellētia et ſā
ctimonia ex hoc agnoſcit̄· quoniā ſublimiori

noīe ꝙ̄ cogitari poteſt· in ſacra ſcriptura epiſ
copi ſacͤdotes et ecc̄ie miniſtri noiant̄· Appel
lātur enī dīj· Vñ in exodo ſcribitur· dījs non
detrahes· p deos epōs ⁊ ſacͤdotes ītelligēs· ut
ait q̄dā canō· rurſus ordo ac ſtatꝰ ipē ī eo emi
nētiſſimꝰ atq̄ ſāctiſſimꝰ ē: q̄ typū tenet cele
ſtis gerarchie. Nā ipi ecc̄ie miſtri ecc̄iaſticā ↄſi
tiūt gerarchiā. Ipſi q̄ꝫ ī ſortē dei electi ſūt: ⁊ ipē
ſors illoꝝ ē· Ipī deiq̄ꝫ tāte exellētie ⁊ dig̃tatis
exiſtunt: ut merito a cūctis ſeculi pn̄cipibꝫ· ⁊
xp̄iane fidei cultoribꝫ pr̄es appellantur· Vnde
Greḡ· Quis dubitet ecc̄iaſtici ordinis viros
venerandos fore: quos regū ⁊ principū om
niūq̄ꝫ fideliū patres ⁊ magiſtros· cēſeri com
pertū eſt· Et ſeq̄tur· Nōne miſerabilis inſanie
eſſe videt̄· ſi filiꝰ patrē· diſcipulus mgr̄m non
honorent· et iniquis obligacōnibus illū pote
ſtati ſue ſubicere· a q̊ credit nō ſolū ī terrā· ſꝫ
ī celis ligari poſſe ⁊ ſolui· Et iteꝝ idem Greḡ·
circa pn̄cipiū paſtoralis inq̄t· honor ⁊ ſublimi
tas null̄ poterit ↄpatiōibus adequari· ſi regū
fulgore ↄpes ⁊ pn̄cipū diademati lōge inferiꝰ
erit: ꝙ̄ ſi plūbi metallū ⁊ auri fulgorē ↄpes·
Quippe cū videamꝰ regū colla ⁊ principū ſub
mitti genibꝫ ſacerdotū· ⁊ oſculata eoꝝ dextras
oīonibꝫ eoꝝ credāt ſe ↄtinei· Et Ambro· in pa
ſtorali· mag̃ ē exellentia et ſublimitas epōꝝ·

Cap. x.

que ſicut maxima eſt·ita maximā deb; habē cautelā·q̄ꝛ honor grādis:grādiori debet ſolici tudie circūuallari·Et rurſus idē Ambro·nihil in ſeculo excellenti⁹ ſacerdotibꝫ·nihil ep̄is ſub limi⁹ repiri poteſt·ut cū digtatem eoꝝ oculis demōſtram⁹·digne noſcam⁹ qd̄ ſum⁹·ⷭ qd̄ ſu mus pfeſſiōe:actione etiā demōſtrem⁹·ne ſit grad⁹ excelſus ⷭ deformis exceſſus·Demq; Jo hānes criſoſtom⁹ hui⁹ ſtatus gradū ⷭ excellē tiā ſignās ait·ſacerdotibꝫ ecce deus cūctos vo luit eē ſubiectos·ad quos vniuerſa que in ec cleſia occurrūt:voluerit ptinē·Et Aug⁹·cleri coꝝ ſtatū ⷭ eccaſtici ordinis ſublimitatē et ſā ctimoniā deſignās:ait ad mauritiū·ſacerdoti bus et leuitis ecce nō ex trena poteſtate dn̄s noſter·ſꝫ excellēti potētia xp̄s eū cui⁹ ſerui ſunt Ita eis dn̄atur:ut debitā eis cūcti reuerētiam impēdant·ⷭ ſubdit·Nā in diuinis eloquijs eccā ſtici ordinis clerici ⷭ ſacdotes aliqn̄ dij:aliqn̄ āgeli vocātur·Nā ⷭ ad moyſē de eo q̄ ad iura deducēdus erat dicit·applica eū ad deos·vic; ad ſacerdotes·Et rurſus ſcriptū eſt·dijs non detrahas ⷭ ſeculi ſacdotibus Et iteꝝ·Ego dixi dij eſtis·Et pph̄a ait·labia ſacerdotū cuſtodi unt ſcientiā·et legē de ore eius requirāt·q̄ꝛ an gelus domini exercituū eſt·Quid ergo miꝝ ſi reges·ſi pncipes·ſi cūcti fideles eos honorent·

quib3 in ſuo eloq̄o hõrez tribuēs·aut āgelos
aut criſtos·aut deos·de⁹ ip̄e appellat·Grādis
ḡ ē excellētia ſtat⁹ ⁊ ordinis clericoꝝ et pōtifi
cū· veluti q̄ eius locū tenēt ſup terrā·qui celū
⁊ t̄rā condidit ⁊ oīa q̄ in eis ſūt·quib3 tātā tri
buit poteſtatē ut quos ipſi abſoluūt vel ligāt
ſup t̄rā ⁊ ip̄e ligatos ſolutoſq3 h3 in cel'·dicēte
eis ſaluatore·quoꝝ pc̄ca remiſeritis⁊remittū
tur eis Sz q̄d de hui⁹ eccl̄iaſtici ſtat⁹ digñtate ⁊
excellentia dicere phas eſt·Potius certe tem
pus q̄ȝ dicendi materia deeſſet·

Ca·xi·de differētia ⁊ cōparacōe eccl̄iaſticoꝝ
vic3 epōꝝ et alioꝝ inferioꝝ prelatoꝝ et
clericoꝝ inter ſe adinuicē et quis grad⁹
altero ſit dignior et pfectior·

Exigit ḡ idē ordo policit⁹·ut eccl̄iaſtico
rum ſiue clericoꝝ ordinē inter ſeinuicē3
diſcernam⁹ et cōpem⁹ q̄d breuiſſiē tā
q̄ȝ manifeſta abſoluem⁹ Aliq̄ em̄ in minorib⁹
ordinib3 ſunt cōſtituti·aliq̄ ſubdiaconi·alij dia
coni· alij p̄ſbiteri· alij epi·alij archiepi ⁊ pri
arche inter quos longa valde differētia ē·Nā
etiā ex xp̄i inſtitucōne·maioꝝ et minoꝝ ſacer
dotū diſcrecō facta ē·qm̄ apoſtolos tāq̄ȝ maio
res⁊ ſeptuagitaduos diſcipulos q̄ſi minores

Capitulum. xi.

ſacerdotes inſtituit. ut pꝫ luce. x. vbi gloſa. q̄ ſi
cut in apoſtol' for̄ epōꝝ: ſic in ſeptuagītaduo
bus forma preſbiteroꝝ q̄ ſi ſecūdi ordinis eſt
ꝑſcripta. Poſtea aūt apoſtoli hāc formā ſecū
ti ſunt. ⁊ in ſingul' ciuitatib' epiſcopos in pro
chijs p̄ſbiteros ordinar̄t. Procedēte vero tp̄e
⁊ creſcēte meſſe dn̄i: apl'i ordinar̄t diaconos.
q̄ꝝ maximꝰ fuit. Stephanꝰ. ſubdiaconatū ve
ro ⁊ alios minores ordines ecc̄a p tp̄is diſcur
ſū ſibi ꝯſtituit. q̄uis nōnulli dicant ſubdiaco
natū ab apoſtol' fuiſſe inſtitutū. ſꝫ p eos inter
ſacros non nūatum. poſtea tn̄ ab ecc̄a aggre
gatū. Verūtn̄ Dioniſiꝰ q̄ pauli diſcipulꝰ fuit.
in ecc̄aſtica gerarchia tres tm̄ ordines deſcri
bit. epōꝝ preſbiteroꝝ ⁊ diaconorū. Epōꝝ ordi
nem dicit maximū ⁊ ꝑfectiuū. p̄ſbiteroꝝ vero
illūinatiuū. diaconoꝝ purgatiuū. Nec ſolum
diſtinguūt quo ad ſublimitatē ⁊ exellētiā dig̃
tatis. ſꝫ etiā q̄tū ad ꝑfectionē ſtatꝰ. non ꝓ ex
ellencia ⁊ prerogatiā dignitatis: ſꝫ ꝓut indu
cit quādā ſeruitutē ꝓpter deū oppoſitā ſtatui li
bertatis. Nā ſm̄ ſententiaꝫ doctoꝝ. circa iſtos
g̃dus tria pn̄t ꝯſiderari. ſicut trib' modis ꝑfe
ctio ſtatꝰ aut vite ſāctitas acquirat̄. Primo
ꝑfectio ſtatus ſumit̄ ꝯmuniter ⁊ large p actus
dilectionē. Secūdo magis ꝓprie p officij admi
niſtracōez. Tertio ꝓprijſſime p voti perpetuam

obligacõez. Primo igit̃ mõ oẽs in caritate ex
iſtẽtes ſũt in pfectõis ſtatu q2 ut aplus ait. ſo
la caritas vinculũ eſt pfectionis Et hoc modo
pfectio opponit̃ ruine pcc̃i ⁊ culpe. ſcd'z quem
mod' dicit apoſtol9 q̃ exiſtiat ſe ſtaẽ. vidat ne
cadat Scdo vẽo modo. oẽs q̃ aſſumunt̃ ad of
ſitia eccl̃iaſtica: pñt dici eſſe in ſtatu pfectiõis
reſpcũ laicoꝝ. Sũt enĩ ipſi q̃ſi medij int̃ deum
⁊ populũ. Vñ qñto ꝓpinquiores deo racõe of
ficij qd' miniſtrãt. tñto pfectiores Vñ in cano
ne ſcribit̃. nõ ſolũ epi: ſ3 preſbiteri ⁊ diaconi
debent magnope ꝓuidere. ut cũctũ populũ cui
pſidẽt. obſeruacõe vita ⁊ doctrina excedãt. Jd
etiã agere debẽt inferioẽs grad9 puta exortzi
ſte lectores ⁊ alij. Sed tercõ modo ſolũ epi ar
chiepi ac pr̃iarche. ac eciam religioſi illi vicz
q̃ p votum in ppetuam ſeruitutẽ ſeſe tradunt
ad ſeruiendũ xpõ ⁊ hominib9 ꝓpter ipſũ in
hijs que ſũt circa opa perfectionis. tales ſunt
ꝓprijſſime in pfectiõis ſtatu. Et hoc mõ i hac
pte accipit̃ ſtat9. ut vicz ſonet i quãdã ſuitu
tẽ oppoitã ſtatui libtatis. q2 p talẽ ſtatũ fit mu
tacõ ſtat9 libtatis. i ppetuã xpi ſuitutẽ ut ſupẽ
diximus Et h3 ꝓprijſſiẽ ẽ ſtat9 pfectõis vite aplice
i hac pte. ſcd'z quẽ mod' accipitur ſtatus. ij. q.
vi. ſi quãdo in cauſa capitali vel ſtatus inter
pellatũ fuerit. nõ inqt p ꝓcuratoẽs. ſ3 p ſeipõs

eſt agendū Ceteri ergo miniſtri ecc̄e indubie ſūt in ſtatu pfectionis ꝓpter officij adminiſtratione3. talis tn̄ pfectio ſtat⁹ magis accipit̄ cōpatiue ꝙ ꝓprie. Nā canones inferioꝝ clericoꝝ ſtatū magis appellāt grad⁹ ꝙ ſtatū. Vn̄ dicit̄ in q̄dam canone. p g̃du officij vniuſcuiuſq3 ſtudere oportet ad meliora. Et hoc dictū ſit qn̄tū ad epōs ⁊ miſtros ecc̄e int̄ ſeipōs ꝯpatos.

Capitulū duodecimū de plurimis difficultatib3 ⁊ aculeis. laborib3 ⁊ piculis ſtatus Archiepōꝝ. Epōꝝ. ⁊ ceteroꝝ clericorum ⁊ de malis miniſtris ecc̄e. ac de multis abuſibus vicijs et inordinacōnibus illoꝝ in genere ⁊ in cōmuni.

Viſa excellētia dignitatis ⁊ ſublimitate ſtatus eccaſtici in gn̄e ac drā ⁊ ꝯpatione int̄ ſe: ſupeſt agere in ꝯmuni de eius piculo aculeis et difficultate. Et adducēt̄ in mediū auctoritates ⁊ racōes. quib⁊ non inepte pbari videtur hui⁹ ſtat⁹ difficultates picula et incōmoda. Indignū enim videt̄. ut ſi quos epōs aut clericos hui⁹ ſtatus ſublimia ⁊ dulcia delectāt. amara ⁊ aſpa moderentur. nec in eo ſtatu ſecuros ſe reputātes plurimū extollātur: qui tam proxime ruine inſiſtunt.

In p̄mis itaq; nemo ſibi blādiat̄ ex ſāctimo nia hui9 eminētis ſtat9 ecc̄iaſtici· nemo certe de eius excellentia extollat̄· nemo de illi9 digni tate ↄfidat. Cogitet em̄ q̄ ut inq̄t canon non loca· nō dig̃tates· non cathedra ſtatū faciūt· ſ; vita ꝛ mores· vn̄ ex offitio et dignitate nō li centia; peccādi· ſ; neceſſitatē beneuiuēdi ecc̄a ſti viri ſe nouerint aſſecutos· nec ex eminētia ſtatus audatiā delinquēdi ſibi ſumant· ꝓpeo maxime q̄ ut in precedentib9 dixim9 nullus ſanctū dubitare debet: quē apex tāte dig̃tatis attollit· In q̊ ſi deſūt bō acq̄ſita p meritū: ſuffi tiūt q̄ a loco ꝛ cathedr̄ teſtāt̄. Et iteꝝ cathedr̄ ā claros ad hec faſtigia erigit· ā q̄ erigunt̄ illu ſtrat· Ad q̄ dicim9 plurimū falli eos q̄ de loci dignitate letātur· Nā Symach9 papa ſeip̄m declarans predicta de illis intelligit: qui p bo nos actus ſanctos predeceſſores imitantur· Vnde ſubdit q̄ ea que de cathedre ſanctitate dixerat ad illos ptinēt quos ↄuerſacōis ſplē dor illuminat· Sed protinꝰ ſanctos vocat· q̄ ꝓpter loci ꝛ cathedre ſanctitatē boni et ſancti preſumūtur· vn̄ Hiero· nō ſāctoꝝ filij ſunt q̄ tenēt loca ſāctoꝝ· ſ; qui exercent opa ſāctoꝝ· Itaq; nō reddat eccleſiaſticos viros ſecuros dignitatis faſtigium· ſed poti9 reprimat aut humiliet iminens eccleſiaſtici ſtatus periculū

Capitulum .xij.

Vnde Greg. nos qui presumus non cathedre. nō dignitatis. nō ordinis vel gentis p̄rogatiua: ſ₃ moribꝫ ꝯſiderare debemus. quia ut inquit canon: nō dignitates aut ordines creatori proximos faciūt. ſ₃ nos aut ꝓpria merita ꝯiūgūt. aut mala diſiūgūt. Nō ergo letentur epiſcopi ex ſāctitate cathedre. nō ſacerdotes ꝯfidāt ex ſacerdocij dignitate. ſ₃ potius ꝯtremiſcāt ex imminenti calamitate et periculi ꝓximitate. Quid enim dignitas affert ſi vita obeſt. Nā teſte Greg. quid paradiſo altius tucius atqꝫ iocundius. quid celo ſecurius. Et tñ homo de paradiſo peccādo: angeli de celo ceciderūt. ut poſteris cederet in exēplis. quia nō loci nec dignitatis amplitudo ſecuritatē tribuat. ſ₃ vite innocētia. quia ut idē Greg. ſubicit. iuſtū quippe eſt ut nobilitate loci ac dignitate officij nō inueniat: qui dignitatē dei a ſe abicit. Vñ criſoſtomus. ad epōs de dignitate exellentia ſe efferētes. nec illius eminēcia pericula preuidētes pulchre ait. videte inquam fratres ꝙ nō ſedeatis ſupra cathedrā. quia nō cathedra facit ſacerdotem: ſ₃ ſacerdos facit cathedrā. nō locus ſāctificat hominē: ſ₃ homo locū. nec omnis ſacerdos ſanctus ē. ſ₃ omnis ſāctus ſacerdos. et ſequitur qui bene ſederit ſup cathedrā: honorē accipit cathedre. Et itē Malus ſacerdos ex ſacerdotio ſuo: crimē acquirit non dignitatem. Secundo eccleſiaſtici ſtatus

incommoda et onera difficultates et aculeos.
erūnas atq3 picula ex ipō noīe ſatis ↄprehen
dere poſſum⁹ Si em̄ epi ſacerdotis aut clerici
nomen ſolū pterret. q̄p tāto amplius ipſi⁹ rei de
fect⁹ quē nomen importat. Epiſcop⁹ em̄ ſupin
tendēs aut ſpeculator dicit. ſacdos vero dict⁹
qꝫ ſac̄ det aut doceat. Cleric⁹ ideo appellat⁹ qꝫ i
dei ſortē elect⁹ ſit. Qui ergo nō ſupintēdit. qui nō
ſpeculat. q̄ alōge nō pſpicit incōmoda ſubdi
torū: nōne epi falſū nomen vſurpat. Sed et q̄
ſacra nec dat nec docet: nōne falſū ſacerdotis
titulū ſumit. Cleric⁹ vero quō ſors dei dictus
eſt. quē mūdus. quē ſeculū. quē demq3 ipſe in
fernus de illo verius ſortiūtur Hos itaq3 pul
chre Bernhard⁹ deſcribit. mirū eſt qꝫ clerici
aliud videri cupiūt q̄p ſint. videlic3 habitu mi
lites. queſtu clerici. actu neutrū exhibent. Nō
enim pugnant ut milites. nec euangeliſātur
ut clerici. nec laborant ut miniſtri Cuius igit
ordinis ſint cū vtriſq3 eſſe cupiunt. et vtrūq3
deſerūt et confundunt. Et ſequitur vnuſquiſ
q3 inquit Apoſtolus. in ordine ſuo reſurget.
ſed iſti in quo. Sed certe quia nullum tenent
ordinem. ſine ordine peribunt. Et cum ſapi
ens deus veraciter creditur a ſummo vſq3 de
orſū. nihil inordinate reliquerit. vereor certe
non alibi eſſe ordinandos. q̄p ibi vbi nullus

Capitulum. xij.

ordo· ſ; ſempiternus horror inhabitat· Ad hos
ꝓterea ſic noīatos paſtores· ⁊ paſtoralē curā
deſerētes· ꝑ ꝓpheꝫ deus acerbiſſiē cōminatur.
Ait enim ſi nō fueris locut⁹ ut ſe cuſtodiat im
pius a via ſua· ⁊ ille iniq̄tate ſua morietᷣ: ſan
guinē eius de manu tua exquirā. Qd ergo ma
ius ꝑiculū cogitari poteſt· q̄ʒ alioꝝ iniquitate
damnari· In ceteris ſiquidē ſtatibꝫ ſeu viuēdi
modis· culpa tenet auctores ſuos· quilibꝫ ꝓ ꝓ
ſuo peccato puniēᷣ· qꝛ ſcriptū eſt· anima q̄ pec
cauerit: ipſa morietᷣ· In hoc tñ ꝑiculoſo viuē
di gñe· nedū ſuo ſ; alioꝝ ſcelere paſtor plectiᷣ
Damnātur enim paſtores populoꝝ iniq̄tate.
Quis ergo ſane mentis ad illud vite genus
aſpirat· ut aīaꝫ ſuā teneri obligariqꝫ baratro
eligat· ſi alij peccauerint· In exordio humani
generis· Caym ipſe licet reprob᷒· tāte tñ intel
ligētie fuit: ut vite aliene curā abiceret inqui
ens· Nūquid ego cuſtos fratris mei ſū Repel
lebat ille a ſe caute fratris curā· ne incautius
ꝓ fratre tenerēᷣ· Ille etiā vterini fratris curaꝫ
recuſabat· nūc ꝓch dolor ad extraneoꝝ curā
cū apto ꝑiculo ꝓperamus· Quis oro tā ſibi im
pius· quis tā ſui oblit⁹ exiſtit· quis ſponſoreꝫ
ſeu aliene vite ſe cōſtitui fideiuſſorē optat· qui
vitā ꝓpriā vix tueri pōt· Aut quid tā inſanū.
quid tā incōſideratū· q̄ʒ alienaꝝ culpaꝝ ſtrictā

Pastoris cura

racōez ſeſe reddituꝝ pmittere: qui ſua aut nō
videt· aut nō intelligit· Quid tam demētie pri
mū: ꝙ alienoꝝ facinorū fieri diligēs indaga
tor qui ſuoꝝ eſt negligētiſſim⁹ inquiſitor· aut
q̄s aliena pcc̄a portaē ſe pollicet: q̄ ſuis p̄mit
Quis purgādi alios on⁹ ſuſcipit: q̄ purgatoē
indiget· q̄ illūmādi plurimos officiū accipit:
q̄ cec⁹ eſt· ꝗ q̄ ſe nō videt: quō alios cōſiderat·
Periculoſa certe atq; ḡuis ſarcina ē· cura pa
ſtoris· Nā cuiuſlibet ouis depdicōe: illi⁹ piculū
eſt· ad quē ꝓpħa ait· et erit aīa tua ꝓ aīa illius
Demū illi⁹ ſtatus piculū in eo cōſpicit· qm̄ te
ſte Greg· p̄lati tot mortib; digni ſūt: quot ad
ſuos ſubditos pdicōis exēpla trāſmittūt· Int
cetera vero deteſtāda exēpla vnū illd eſt· Qm̄
etſi ſcriptū ſit: ſeruos dei non oportet litigare
Epi tn̄ ꝗ clerici q̄ ſpūales ſūt ꝗ lites ac ɔtēcōes
vitaē ſpecialius iubēt· ꝓch pudor tā acerbe· tā
impie· tā crebro litigāt· ut oēs vincāt i cōten
dēdo laicos· ꝗ ſb colore iuſticie obrepit ipietas
Iā; nō mō ꝓ epātu litigat: ſed bellat: nō mō
pro ſacerdotio contenditur: ſed pugnatur Et
plerūq; nō ſine orbis ꝗ vrbis piculo bellat in
eccleſia que pacē filijs ut pia mater pmittit
Aiūt em̄ gloriā noſtrā nō dam⁹ alteri· qui dū
vanam retinēt: verā et eternam amittūt· ad
gloriā currūt· ſed gloria eoꝝ in ɔfuſione erit

Criſt⁹ iubet tunicā ꝓximo dimitti·quippe et i
facie pcuti ne litigēt·iſti eligūt pcutere ꝙ pcē·
malūt piditari eccīas:ꝙ non honorari· Ter
tio ille hominū ſtat⁹ nedū difficilis ⁊ laborio
ſus:ꝫ et piculoſus videt·ex quo plures ſedu
ctores ⁊ ſciſmatū ſeminatores in eccīa oriūtur·
quos certe ex ſacdotū ⁊ epoꝝ ſtatu ꝓdiſſe cō
perim⁹· Vñ Hiero· veteres pſcrutans hiſtori
as repire non valeo·alios eccīam dei ſcidiſſe·
populos ſeduxiſſe·pret eos qui ſacerdotes ap
pellati ſūt· Accedit qm̄ ille videt piculoſior dif
ficilior atq; incomodior viuendi modus·de q̄
plures cadūt·⁊ plures piditātur· Cōſtat aūt
plures cadere in via ſalutis·⁊ longe plures ex
ſtatu eccīaſtico piclitari ꝓpter plurima·⁊ pre
ſertim ꝓpter tpaliū affluentiā Sicut certe plu
res deuiāt in ꝓſperis ꝙ in aduerſis·de quib⁹
putandū eſt ꝓphaꝫ dixiſſe·cadēt a latere tuo
mille ⁊ decē milia a dextris eiūs·dexterā quidē
hōratiorē ptē·epī ⁊ prelati i eccīa tenēt·ceteri
ſiniſtrā· Si igitur de ceteris ſtatibꝫ ad ſiniſtrā
cadent mille:pfecto de iſtis cadent decē milia·
Quarto eligere curā animaꝝ:nihil aliud eſt
ꝙ exponere ſe ad manifeſta ⁊ indubitata pei
cula·qꝛ ut inquit Greg· talia appetere eſt mē
tis tempeſtas·nā nihil aliud eſt poteſtas cul
minis ꝙ tēpeſtas mentis·quis em̄ tā audax·

aut veriꝰ q̃s tã temerariꝰ eſt:q̃ in alto ⁊ tẽpe
ſtuoſo mari nauigare poptat·q̃s illiꝰ nauis
cupit fieri gub̄nator:quã picturã de ꝓprio ꝯſpi
cit·teſte Greg̃·q̃eto mari impitꝰ nauta nauẽ
dirigẽ põt·turbato aũt tẽpeſtatis fluctib; etiã
pitus nauta ſe cõfundit atq; pturbat·Profe
cto nil aliud ẽ curaƺ animaꝝ ſuſcipe·ſacdotiũ
aut põtificatũ ſumere·ꝙ ſciẽter ſe naufragijs
mergere·Solent hoĩes de tempeſtate in portũ
fugere·Qui vero aĩaꝝ paſtoẽs fieri deſiderãt·
de portu in tempeſtatẽ libẽter fugiũt·De quib;
ꝓpħa dicere videt·qui deſcẽdũt mare in naui
bus faciẽtes opacões in aquis multis·⁊ deſcẽ
dũt vſq; ad abiſſum:quoꝝ aĩa ĩ eis tabeſcit
ꝓpt̃ negotiorũ multiplicitũ ꝓcellã·q̄re turbati
ſũt ⁊ moti ſũt ſicut ebriꝰ ⁊ tandẽ oĩs ſapiẽtia
eoꝝ deuorata eſt·Mirũ certe videt·ut nõ ſatis
difficile aut g̃ue videat·vni epõ vniꝰ aĩe curã
ſumẽ·niſi oĩm curas ĩ ſe ſuſcipiat·Vñ q̃dã ſa
ſapiens de tã graui ſarcina dicebat·Fortes
hũeri q̄ talia ſuſtinẽt·aut fortis ambitio ad
id aĩos cogens:vbi futuꝝ piculũ ſciũt·Rõ ſi
pontifex in altũ ſe locatũ gaudeat:cõſideret ꝙ
tñto erit ei caſus grauior·Vix em̃ ex alto ſine
labore aut piculo deſcẽditur·S; ut paucis ꝯclu
dã·cura animaꝝ ſi recte gerit·ſumꝰ ẽ honor:
ꝗ ſumꝰ labor·ſumũ onus·ſuma ſeruitꝰ Si vero

NB.

Cap̄. xij.

male agitur. ſūmū anime piculū. ſūmū malū. q̄ȝ anceps ex omni pte negotiū eſt. Quāto nō eſt ꝓpoſito alienū ꝯſiderare. quoniā ut ait Criſoſtom⁹ in canone. homo xpian⁹ fortiꝰ cadit in peccatū ꝓpter duas cauſas. aut ꝓpter magnitudinē peccati. aut ꝓpter altitudinē dignitatis. He igiꝰ due piditā di cauſe ecc̄iaſticos viros fortiter ruere cogunt. Primo magnitudo peccati. ſciēter enim ⁊ ex cōtēptu peccāt. Naȝ q̄ ſcit voluntatē dn̄i ⁊ non facit iux verba ſaluatoris vapulabit plagis multis. Secūdo altitudo dignitatis. q̄ȝ qn̄to dignitas altior. tn̄to caſus grauior. Et teſte Greḡ. qn̄to q̄s in ſede ſuperiori locatus eſt. tn̄to in maiori piculo v̄ſatur Et Auḡ. ſublimitas honoꝝ magnitudo ſceleꝝ eſt. Et hiero. in maiori gradu. maior ē ſine dubio pena. Et iteꝝ Criſo. in canone. honoris magnitudo hijs qui indigne viuūt honore. maximus cumul⁹ incipit eſſe penaꝝ. et iteꝝ Auḡ. clerici officiū ſi pfunctorie geriꝰ. nil apud deū miſeri⁹ triſti⁹ dānabili⁹. Sexto ex epōꝝ ⁊ clericoꝝ adminiſtracōne piculā difficultates ⁊ incōmoda aptiſſiē demōſtrātur. Nō enim epi et clerici domini ſūt bonorū ecc̄ie. ſȝ ut hiero. ait pcuratores ſȝ diſpēſatores reꝝ alienaꝝ. ⁊ velut ſacrilegos plectēdos eē. ſi qd̄ paupibȝ eſt erogādū ſibi retinēt pl⁹ q̄ȝ eius ſtatui ſufficit.

ad Valerium.

Quomō ergo ſecuri ſūt clerici· qui non ſolū ex mala aut deſidioſa admīſtracōne· ſed ex cupida retētione damnātur· Vn̄ pulchre de ſe et ceteris p̄ſbiteris dicebat Hiero· quō poſſum9 aliena fideliter diſtribuere· qui nrā timide reſeruam9 Hinc Aug9· ad epōs ⁊ p̄ſbiteros ait Eſurientiū panis eſt quē tu detines· nudoꝝ veſtimentū quod tu recludis· miſeroꝝ redemptio ē pecunia quā tu ēfodis· infirmoꝝ ſolatia ſūt delicie quibus tu laſciuis· tantoꝝ ergo ſcias bona te inuadere: quātis poſſis preſtaē quod velis· Sed et bernhard9 in epiſtola ad fulconem ait· Ne tibi o pontifex o ſacerdos blandiaris quo tuis contētus alia nō arripias· Rapis enim cū luxuriaris ut de altario ſupbias· de q̄b3 qd̄ preter neceſſariū ac ſimplicē victū retines: tuū nō eſt· rapina ē et ſacrilegiū· Habētes inq̄t Apoſtol9 victū ⁊ veſtitū· nō victū ⁊ ornatū· non delicijs non veſtib3 quibus laſciuiam9· Et iteꝝ idem bernhard9 ad ſenonenſē Archiepiſcopū· Clamant nudi· clamāt famelici· conquerūtur paupes· dicunt dicite pontifices in inferno: q̄d facit aurū nobis fame frigore miſerabiliter laborātib3 Quid conferunt tot imitatoria vel extēſa in ꝑticis· vel plicata in manicis· noſtꝝ eſt quod effunditis· nobis crudelit̄ ſubtrahit̄: qd̄ immaniter expenditis

Cap. xij

Hinc ⁊ Hieroñ· põtifices ⁊ clericos ꝯminãs ait
Eccłie pñcipes qui delicijs affluũt ꝓpheticus ser
mo deſcribit ꝙ eiciendi ſũt de ſpacõſis domibꝰ
lautiſq; ꝯuiuijs Et ſequit᷑ Si vis ſcire quõ eici
endi ſunt in tenebras vicȝ exterioꝛes· vbi erit
fletus ⁊ ſtridoꝛ dentiũ· Itẽ idẽ Bernhardꝰ ad
clericos ait· multiplica prebẽdas· habe archi
diaconatũ· aſpira ad epiſcopatũ· gͣdati aſcẽde·
⁊ in pũcto ad inferos ſine omni gradu deſcen
des· Septimo picula incõmoda aculei et diffi
cultates huiꝰ ſtatus eccłiaſtici ex eo euidẽtius
apparẽt· qm̄ ſi ꝓphaꝝ· ſi pr̄iarchaꝝ· ſi totius
ſacre ſcripture repetũtur ãnalia· nullũ repiesꝰ
genꝰ hoĩm· quos deus vehemẽtius arguat· et
ſeueriꝰ ꝯminet᷑· ⁊ crudeliꝰ puniat· ꝙ põtifices
paſtoꝛes et ſacerdotes· Diſcurre per ꝓphas ⁊
ſcripturaȝ lege· q̃d audis niſi paſtoꝛes populi
mei preuaricati ſũt in me· ꝓpterea adhuc ĩ iu
ditio ꝯtendã vobiſcũ Et iteꝝ· ſtulte egerũt pa
ſtoꝛes· Et ſeq̇t᷑· ꝓptẽa euellã eos de t̃ra· Rurſꝰ
ad eos· oẽs paſtoꝛes meos paſcit ventꝰ· ⁊ ali
bi· ve paſtoribꝰ q̄ diſpgũt gregẽ meũ· Et iteꝝ
ve paſtoꝛibꝫ iſrahel q̄ paſcũt ſeipõs· Et ſequit᷑
Collidã ĩ te paſtoꝛẽ ⁊ gregẽ· Demiq; ad iohelẽ
ꝓphaȝ trãſi· quid niſi ꝯminacõis penas· quid
niſi clamoꝛes plangẽtiũ ſacerdotũ ⁊ pontificũ
audis· Ait enim plangite ſacerdotes· vlulate

mīniſtri altaris. Auſculta ezechielē. ve paſtori
bus iſrahel qui paſcūt ſeipſos. Et iteꝝ. ſup pa
ſtores iratꝰ eſt furoꝛ meꝰ. Malachiaſq̄ nō ta
cet eoꝝ exterminiū. Ad vos inq̄t ſacerdotes qui
deſpicitis nomē meū ad vos eſt mandatū. O
ſacerdotes. ecce ego ꝓiciā vobis brachiū ire
mee. ⁊ diſpergā ſup vultus veſtrū ſtercus. Et
iteꝝ. Dedi vos contēptibiles omnibꝫ populis
Sed et Amos ꝓpheta q̄ dure prelatos ⁊ paſto
res eccl̄ie ꝯminet audiamꝰ. ait enī ve vobis q̄
opulēti eſtis in ſyon ⁊ ꝯfiditis in mōte ſama
rie optimātes capita populoꝝ. ingredientes
pōpatice domū dei: qui dormitis in lectis ebur
neis. ⁊ laſciuitis i ſtratis v̄ris. Deinde ꝯtra hꝰ
ſtatꝰ ⁊ vite hoīes ſcriptū eſt. Quicūq3 deſidera
uerit p̄matū in terra: inueniet ꝯfuſiōe3 in celis
Et iteꝝ. inter ſuos dei nō ꝯputabit: qui de pri
matu tractauerit. Sed ⁊ xp̄us in euāgelio has
illis penas ⁊ ꝯminacōnes confirmat. Ait enī.
ve vobis qui diligitis p̄mas cathedras. Sed
q̄d hec ꝯmemoramꝰ. Plena ē ſacra ſcriptura
hmōi increpacōnibꝫ ⁊ cōminacōnibus. Quis
ergo dubitat piculoſū difficilem ⁊ cūctis acu
leis miſeriis refertū eſſe illū hominū ſtatū. cui
tot maledictionum et anathematū. tot cōmi
nationū genera. tot penaꝝ ⁊ ſupplicioꝝ mala.
ꝓphe patriarche ſācti: ipſeq3 deꝰ in ſcripturis

Caplm. xij.

ſanctis imprecatiue. Vñ Criſo. ſup illud obedi
te prepoſitis vr̄is. O pōtifex o prelate cōſpice
qn̄to igni ſupponis caput tuū. Et ſubicit. Miror
ſi quē ꝯtingat ſaluari de hijs qui pn̄cipātur.
⁊ preſūt in tātis minis. ⁊ in tanta pigritia. in
tātis increpacōibꝰ. ⁊ in tāta deſidia. Video tñ
currētes et ſponte ſe ſubmittētes in picula. cō
tra quos duriſſimū iuditiū hijs qui preſunt
ſcꝫ male. De bonis vero ſcribit̄ puerbiorꝫ. xij.
nouit iuſtus animas iumētorꝫ ſuorꝫ. Sꝫ quid
de piculo ⁊ incōmoditate. et aculeis ecc̄iaſtici
ſtatꝰ dicā. Cū epis ⁊ clericis ipſa ſymonia q̄
heresis appellatur. tā familiaris et cara ſit. ut
vix ſine illa in domo dn̄i incedāt. quibꝰ etiā in
uidia domeſtica. auaritia annexa. libido. ira ⁊
ſupbia in rerꝫ abūdantia videtur. Sūt in hoc
ſtatu patriarche pōpoſi. epi negligentes. deca
nus timidꝰ. archidiaconꝰ elatus. canonici ex
chorꝫ vagātes. vicariꝰ in litibꝰ. tabellio falſus.
presbiter imprudēs. curatꝰ ignarꝰ. cōfeſſor le
uis. diaconꝰ euangelia neſciens. ſubdiaconꝰ
epiſtolā igorātes. cantor latrat. theſaurariꝰ fa
bricat defraudat. ſacdos ſacmenta vēdit. ca
pellanus venalis. ut ſtatim latius tangemus
in ca. ſequētibus. vbi ſingulariter de quolibet
gradu et officio eccleſiaſtici ſtatus ſuccincte
agemus.

Decanus timi-
dus

Capitulū decimūtertiū de dignitate et prerogatiua officij decanatus in eccleſia Et de illiꝰ honore ⁊ veneracōne. ⁊ de hijs q̄ ei cōpetūt Demū de plurimis oneribꝫ ⁊ afflictōibꝫ ac defectibꝫ ⁊ piculꝭ decanoꝝ

AVdita ſunt p̄conia. laudes. necnō exellentia. p̄eminētia ac ſācti̇monia ſtatꝰ eccīaſtici in gn̄e ⁊ ɔmuni. Audita deniqꝫ ſūt eiꝰ vite formule incōmoda. calāitates ⁊ miſeie. afflictiōes ⁊ picula. Quo fit ut facile eiuſdē ſtatꝰ dulcia ⁊ amara cuilibꝫ rcē ītuēti patē pn̄t. veꝝ q̄ꝛ q̄ꝛ ea q̄ i ea re breui dicta ſūt: ad oēs eccīe ſtatꝰ ſm ordinū et officioꝝ differētias applicari poſſunt q̄ oēs clericoꝝ nomē ⁊ miniſtroꝝ offitiū eccīa ſortiti ſūt. qꝛ tn̄ pticularius epōs et p̄latos reſpicē videtur. ſupeſt ut ad ceteros inferiores eccīe ſtatꝰ. g̃dus ⁊ ordīes. breuis ⁊ ſingularis ſermo decurrat Conſuetū igitur ordinem ſequentes. vnūquēqꝫ inferiorum clericoꝝ gradum ſiue ſtatum tangemus. ⁊ quid laudis. quid exellentie. quid vtilitatis. Demū quid calamitatis afflictionis ⁊ periculi habeat. ſed et quot defectus in eos damnabiliter. ɔmittātur: ſuccincte afferemꝰ Primo igit̄ poſt epiſcopū decanus ſiue p̄poſitus exiſtit. nec id ratione caret. quia ut inq̄t

Capitulum. xiij.

Canon Calixti pape et martiris. decanorum dig
nitas recte maior post pōtificalē appellat᷑. Nam
decano post pōtificem maior ac pncipalior cura
et collegij administratio cōgruūt. Rurſus pri
mior eſt epō dignitate et honore. cui proximior ē
in cōſilio et aſſiſtentia. Ipſe collegiū necnō pſo
nas ac res collegij iudicat et tuetur. Hic in ex
odo int᷑ iudicātes vniuerſitatē decanus cōſtitui
iubet᷑. quare ſacri canones venerādā eam dig
nitatē decreuerūt. Eſt enim decanus collegij ca
put. de quo ſcriptū eſt Conſtituit eū dñs in ca
put nō in caudā. qd ceteris corpis mēbris au
toritate et iuditio precellit. idque primitas loci
in eccīa indicat. Habet demique decanus in ea. et
collegio pmā vocē. primas ſalutacōes. pmos
recubitus. Sed iam audi huius dignitatis onera
huius ſtatus calamitates miſerias defectus et pe
ricula. In pmis igitur fateor. grādis eſt huius
ſtatus prerogatiā Sed vtinā tam bene huius
dignitatis onera agnoſcerētur et quam ipſa appe
tit᷑ Dicā verius tā vtiliter ei incūbentia imple
rentur et quam ab oibus ſciūtur Gaudēt certe deca
ni et prepoſiti de honoris excellētia et ſed vtinā dig
nitatē virtus ſeqretur. virtus enī ut quidā ait
ſapiens nō ſolet eſſe iactatrix aut ſui miratrix.
ſed alienum imitatrix nō de extrinſico honore ſed de
cōſciencie onere cogitat. ſi illud delectat iſtud

eruciat virtus non de ſe ꝯfidit. non arrogat.
ſcit hoc eſſe tempus militie et laboris. non de
lectacōnis non pompe. non fauſtus. fateor de
niq; decanus collegij ⁊ capituli caput exiſtit.
Sed vide ne dignitas ipſa qua tãtope delecta
ris; conteret caput tuū. Sic age ne de te eccle
ſia dicat quod ſcriptum eſt; caput meum do
leo. Videat decanus qui ſe collegij caput ia
ctat. ne ceteri de improuido capite capita ſua
moueant. Cernat ſi eius facta ingerunt com
motiōe; capitis in populis. quia omne caput
languidum a pede vſq; ad verticē non ē in eo
ſanitas. Caueat decanus ne ſit illud caput de
quo ſcriptum eſt. facti ſunt hoſtes eius in ca
put eius. Auertat decanus ne caput ſerpētis
ſit. cetera membra nedū vegetans ſed infici
ens quia deus confringet capita draconū in
aquis. Verendum eſt plurimū ne ſint illa
capita de quibus ſcriptū eſt. in vniuerſis ca
pitibus eius caluitiū. ideſt deformitatis vitiū.
Decanus ſiquidem ſi recte agat. epiſcopo odi
oſus ſit neceſſe eſt. adeo ut illius ſit hoſtis; ſi
collegij amicus eſſe cupit. Si vero a preſule
amatur; a capitulo odiet. Pro eo enim caput
capituli eſt conſtitutus. ut nonnūꝙ cupidita
tibus aut epiſcopi inſolencijs reſiſtat qui pri
uilegia. qui libertates. qui bona. qui redditus

ecclesie plerūq; vſurpat. Ideo certe decanus
caput eſt: ut colla pſa collegij erigat. ſparſa
colligat. recupet pdita. deformia reformet Ca
put tūc eē deſinit: cū ſinguloꝝ de collegio cri
mina palpat. ne eoꝝ fauores pdat. atq; ut eū
eligāt: honorent ⁊ venerētur. Sz fateor labijs
honorabūt nō aio. cor aūt longe eſt ab eis. Col
legiū rurſū regēdū decan9 ſuſcipit. pmo veri9
ferā indomitā gubernandā. Parua eñ dom9
egre ⁊ difficulter regit. Magna collegia preſer
tim ſine ſapientia aut v̄tute tāto regūtur dif
ficili9: quāto quot ſunt ſinguli: tot ſingularib9
ſerūtur opinionibz. Si igit decan9 letat de ho
noris dig̃tate: metuat onera. metuat picula.
q̄ tot ſunt ut enarrari facile nō poſſint. Quis
enim eſt decanus qui epō nō ſit grauis ⁊ con
tumax. quin pocius ɔtra eū cōſpiret qui in ei9
ɔtētū non abſtinet a diuinis. qui ſigillat lr̃as
ſine capituli aſſenſu. qui ſibi ɔmunia eccle ap
propriat. qui non reſidētes agit ut pcipiant
fructus licz nō faciētes ſeruitiū. qui grauant
ſubditos. qui eos non defendūt. qui eos tole
rant p pecunia in peccatis: qui inhoneſte ince
dunt. inhoneſti9 viuūt. Paucula hui9 digni
tatis onera picula ⁊ afflictiones atq; defectus
enarrauim9. q2 in ſequentibz eccle officijs et
gradibz plurima adducem9. que merito eidē

digtati aptari pn̄t· q̄ igit̄ aures hꝫ audiendi audiat·et int̄ tot piculoꝝ anfract⁹ fit caut⁹· facile eni̅ vitabit cruciatū· ſi velit vitaē reatū·

¶ Capitulū decimūquartū de dignitate et ꝑrogatiua officij archidiaconoꝝ· ac de honore ꝛ veneracōe ei debitis· ꝛ de hījs que ad eum ſpectant· Demū de plurimis oneribus ꝛ afflictionibus· defectibus ꝛ periculis archidiaconoꝝ·

Archidiaconi dig̃tas nō puā in ecc̄ia militādi ꝑrogatiuā nec infimū honoris g̃dū h̄re d̄moſcit̄· Jpſe eni̅ ꝑcipuus ocul⁹ epi d̄r· ꝓ eo ꝙ cūcta ad ep̄m expectantia· vidē ac ſolert̄ ꝓuidē tenet̄· veluti q̄ a canonib⁹ vicari⁹ ē illi⁹ ɔſtitut⁹ Ad archidiaconū ſiq̄de ꝑ ceteris ecc̄ie g̃dibꝫ ꝓ ſingulari q̄dā excellētia examinare ptinet ordinandos· idoneoſqꝫ admittere· inabiles vero repellē· Qui ut canones aiūt prelatos merito exiſtit· qꝫ poſt epiſcopū ꝑeminentiā iuriſdictionē ꝛ auctoritatē obtinet· ꝑſertim cohertiuā ꝛ ɔtētioſā Rurſus illi corrigendi atqꝫ viſitandi nō tā deꝝ q̄ꝫ populum fas eſt· Jpſe deniqꝫ preſidere debet: cū archipreſbiter eligitur· Jpſūqꝫ inſtituit et pro meritis deſtituit: ſi ɔtraria nō exſtet ɔſuetudo·

Capłm. xiiij.

Ipſe tandē tante dignitatis eſt: ut co adiutor
epiſcopi eccłie pncipis recte dicat. Sed ⁊ ad eū
ptinet vacātes cuſtodire eccłias. Ex quibꝰ pre
fate dignitatis eximius honor ſimł ⁊ vtilitas
facile cōprehēdit. Verꝝ audi amara huiꝰ ſta
tus: tu qui dulcia degustaſti. atq; in pmis ea
repete que ſupra ꝓxime attulimꝰ. ſignāter in
precedētib; capituł vbi de epiſcopis ⁊ clericis
in gnē egimꝰ. S; et illa hic inſere. q̄ paulo añ
de decanis diximꝰ. Adde q² fateor archidiaco
ni ampla ſ; ⁊ honorāda eſt dignitas. Si tu ea
dignus exiſtis. nō pua eſt pemīnētia: ſi quoſ
poteſtate regis. virtute pemines. Honoris eſt
prerogatiua. ſi ceteros hūilitate precelł. Q; ſi
ſecus agis: vtiq; experieris illud ſapiētis ſena
toris. q² digtas ipſa parē vicē improbis red
dit. que nō tā a poſſidēte deturpat: q̄ ipſū de
turpat. demiq; nō parum eos cruciat ipſa aſſi
dua diraq; ambientiū crux. Quis enim eſt ar
chidiaconꝰ. qui nō prepoſitꝰ aut decanꝰ. ille
epiſcopꝰ aut archiepiſcopꝰ. ille pāiarcha. ille
cardinalis. ille tandē Romanꝰ pōtifex aſſumi
nō velit. Quis archidiaconꝰ pficit niſi ut po
tentior aut ditior ſit. et cōtra iuſtitie precepta
peſſe querat: qui prodeſſe neſcit. ⁊ magne claſ
ſis gubnacula querat. qui pua; ſcafā dirigē
non nouit. Taceo intrīſecas eoꝝ calamitates,

qui plerūq; ſpem emūt dignitatū. ⁊ ut quidā
ſapiens dicebat. vertigo eſt oim peſſiā: ut ad
ea nūc currant certatim hoies q̄ fugē iubētur.
ab hiiſq; retrahi nō velint: que olim aſpnari
ꝯſueuerūt. quippe et debuerūt. Fateor rurſus
archidiacon⁹ oculus epiſcopi deſcribitur. nō
nūq̄ tamē tales ipſi preſules ſūt taleſq; eorū
oculi. ut alt̄ altero orbari vellet. adeo ut eps
de eis ipſis oculis dicere cogatur: ꝯtenebrati
ſunt oculi mei. ⁊ iterū cū alio ꝓpheta. nihil reſpi
ciūt oculi mei niſi mala. Quib; ali⁹ ꝓpheta ait.
dedit tibi dn̄s deficiētes oculos. ⁊ Hieremias
oculi eorū pleni ſūt puluere. qui aptis palpe
bris nihil videant quia oculos habent ⁊ non
videbūt. Quis enī epiſcop⁹ de hiis oculis gra
tias agit: ut dicere valeat. nec elati ſunt oculi
mei. q̄ ita epi ſui negligentias ſuppleāt: ut de
eis dicat. imperfectū meū viderunt oculi mei id
eſt archidiaconi. Hii certe ſūt oculi de quib⁹
ait ꝓpheta. ponā oculos eorū ſup malū et nō ſu
per bonū. Quid enī aliud videāt archidiaconi
niſi munera. Conferūt beneficia nō meritorū
ſed pecuniarū cumulo. non virtuti ſed ſangui
ni. qui ad ſacros ordines deordinandos ordi
nant. implent inutilib; atq; ignaris miniſtris
eccleſias: ut burſas repleant. Hii ꝓpt̄ obſequia
delicta nō puniūt. archas nō pſonas viſitāt.

Cap. xiiij.

nec ad lucrū animarū ſꝫ queſtū ⁊ grauamen
viſitādi offitiū vtunt· hij res pauperū paupi
bus nō erogāt· ſeſe ſecularibꝫ exhibēt· qui cō
temnūt p̄ſbiteros· qui pn̄cipū curias ſequūt
ut ad cathedrā peſtilencie peſtilētes aſcēdant·
Hij certe ut cū pp̄ha loquar· viuificāt moritu
ros et mortificāt victuros· excōmunicāt ſine
ɔgnicōne· abſoluūt excōmunicādos· Hij ma
gis lauta ɔuiuia qꝫ diuina ſequūtur officia·
Adde qꝫ que ad eos ptinēt negligūt· aliena
vero vſurpāt· ⁊ cum eorū tota pene iuriſdictō
ex ɔſuetudine pcedat: ɔtra epiſcopū p̄ſcribūt·
in eius ordinariā meſſem· extraordinariā fal
cem mittūt· Taceo eorū pudicitiā q̄ tāta eſt· ut
ſubditos agat impudicos· qui facile maiorū
imitātur exempla· Ad quos Hieremias in tre
nis ait ſubtrahunt miniſtri domꝰ dei a tēplo
aurū ⁊ argentū· ⁊ erogāt illud in ſemetipſos·
Et ſequit· dant aūt ex illo pſtitutis et meretri
ces ornāt· hij nō liberātur ab erugine ⁊ tinea·
Illos certe ſignat Malachias· receſſiſtis inqt
a via veſtra ſcandaliſaſtis plurimos in lege·
ppterea dedi vos ɔtēptibiles ⁊ huūles oībus
populis· Paucula certe ex multis huiꝰ officij
calamitates ⁊ afflictiones· miſerias defectus
atqꝫ pericula enarrauimꝰ cū longe plura ſint
qꝫ ſcribere libeat· que cū quis in eo conſtitutꝰ

ōdie ſecū ipſe ꝯſiderat·nihil ē cur nō int⁹ plu
rimū cruciet·cui⁹ aptiſſimi ſunt defect⁹ ⁊ pau
ciſſimi ꝑfect⁹·Quare q̄ habet aures audiendi
audiat·⁊ in tātis ꝑicul' cōſtitut⁹ ſit caut⁹·nō
eñi timebit ſupplicia:ſi ſtudebit fugare vitia·

Ca·decimūquintū de dignitate ⁊ ꝓroga
tiua officij cātoris ⁊ p̄micerij·⁊ de hono
re ac veneratōe ei debitis·⁊ de hijs q̄ ad
eū ptinēt Demū de pluris oneribꝫ et ca
lamitatibꝫ defectibꝫ ⁊ ꝑiculis cantoꝝ·

CAntor ſiue primiceri⁹ ſingulai hono
ris ⁊ dignitatis prerogatiua in ecc̄ia
fūgit·cui⁹ miniſteriū ad celeſtes lau
des ⁊ ad cultus diuini augmentū principali⁹
ordinatur·Hic ut canonica tradit inſtitutio ⁊
accolitos ⁊ ceteros eccleſie inferiores grad⁹
ac miniſtros ad diuina dirigit officia canēdi·
legendi·ymnos ⁊ pſalmodiā preuidꝫ atqꝫ in
ſtruit·Sed et quicq̄d diuine laudis in ꝯmuni
choro decantatur per eum ſolicite preordinat
pſallēdi ordinem·orandi modū:ipſe ꝯmittit·
negligentes aut diſcolos punit Et ut paucis
agamus eius oneri incūbit:ut diuina officia
gnamiter ⁊ ordinate altiſſimo perſoluantur·
ut iuxta apoſtolū ōnia ſm ordinē fiāt in ecc̄ia

Caplm. xv.

Tāto igiť cātoris dignitas apđ deū dignior acceptiorq; eſt. qn̄to principali⁹ celeſtib⁹ lau dib; occupať. Nemo enim dubitat qn̄tū deo noſtro ſit iocūda decoraq; laudatio. Hinc amī co dei moyſi ꝓ ſpeciali quadā excellentia dictū eſt. elige ad iudicandū populū viros qui ode rūt auaritiā. tu aūt inſiſte in hijs que ad deū ſunt: ut laudes ⁊ cerimonias offeras deo tuo. Sz ⁊ Iſaias ſup cūcta que in ecc̄ia dei ge͛i pre ſignabat modernis dei miniſtris ait Tu inq̄t bene cāta. frequn̄ta cāticū. Et iterꝝ ſcriptura ait vociferabūtur leuite: ⁊ ego exaudiā eos Ve ꝝ heu heu dixerim cecidit corona de capite eorū, ⁊ cātus illoꝝ v̂ſus eſt in luctū. qꝛ carmē lugu bre in ore eoꝝ. Cantores ſiquidez moderni in ecc̄ia nec canūt deo laudes. nec ut alij eos per ſoluāt effitiūt. quos cōminať ſcriptura inquī ens. non claudas ora canentiū. deo em̄ gratū eſt obſequiū eoꝝ. Hij ex offitio canere dn̄t do mino. qꝛ bona tribuit ſibi. Hij nequaꝗ̃ dicere pn̄t: exultabūt labia mea cum cātauero tibi. Quo em̄ tacēt qui cātare iubētur Quibꝰ apl'a ait. pſallite dn̄o in vociferatiōe. Cātant plerꝝ q; ſꝫ nō cū grauitate ⁊ modeſtia Qui vtinā ex eoꝝ nūero eēnt qui dicere poſſent. in populo graui laudabo te. Non enim cātat dn̄o qui ex corde nō pſallit. cui⁹ vix e ipie ſūt ⁊ ad ſecularia

debacātur. Quē et ſimiles: ali⁹ ꝓpħa ſignat ī
quiēs. voces ⁊ victime impioꝝ nō placēt dño
Et iteꝝ. Cantica eoꝝ q̄ſi pauis lugētiū. Et rur
ſum alibi. Non pſallebant ad me in corde ſuo
miniſtri altaris: ſed vlulabant in cubilibus
ſuis. Quomodo enim eccleſie cantores ſepties
in die laudē dicūt dño: qui vtinā ſemel choꝝ
ingrederētur. Quippe verecundū hodie putāt
canere dño: qui cātores appellari geſtiūt Op
poſitū apponunt in obiecto et monſtro ſimile
tentāt. cū cantores eſſe volūt ⁊ cantare dedig
nātur. Non igitur canentes aut pſallentes: ſꝫ
potius ſilentes dicanē. quare nec ut canētes
manducent: quippe ut ſilentes mendicent.
Magna itaqꝫ miſeria. magna calamitas. ſed
⁊ magnū piculū eſt id negligere qđ ſūt. ⁊ ita
agere ne nomē ꝯſonet rebꝫ. Canebāt em̄ an
tiqui eccīe miniſtri. ſed diuerſo calle. Nōnulli
em̄ pſallebāt cū gaudio. qꝛ ſuū pſoluebant
miſteriū. quos rex ⁊ ꝓpħa ſigt inq̄ens. exulta
te iuſti i dño. qꝛ rectos decꝫ decātatio Alij vero
cantabant dño corde ⁊ voce. nec eos tenebat
pſallēdi faſtigiū. q̄s delectabat pueniendi deſi
deriū. Sic canebat dauid inq̄ens. cātabiles m̄
erāt iuſtificacōes tue in oī tpe Hos ēte cātoēs
laudat. extollit et ꝯmēdat eccīa. nō vtiqꝫ eos
q̄ totū pſallēdi finē i vocis dulcedie collocāt

Cap. xvi

Qua de re ſācti viri ⁊ ſapiētes. diuerſas circa
eccīe cantū tulere ſentētias. Athanaſi⁹ enim
meditās cātilenas animos hominū pleṛūqȝ
inanes vanoſqȝ efficere poſſe. cauendū canē
di vſū in eccīa interdixit. Meminerat em̄ ſāctus
vir canēdi delectacōez vanos nōnūq̄ gignē
ↄceptus. memor multoꝝ noīatoꝝ principū. q̄
incredibilē curā vocis habuere. velut de gaio
ceſare legim⁹. Taceo de nerone. qui vltīa vi
te ſue hora prima inter q̄relas quas ꝓpinqua
mors afferebat. illa fuit. nō q̄ tāt⁹ princeps.
ſꝫ q̄ tāt⁹ muſicus periret. Verūtn̄ beatiſſimus
preſul Ambroſi⁹ pietatis appetēs diuiniqȝ cul
tus auctor ⁊ inſtitutor. ut i eccīa caneret̄ inſti
tuit. Aureli⁹ vero Aug⁹. vtrūqȝ ſe paſſum ait
difficileqȝ negotiū indicauit ut in libro ↄfeſſi
onū aſſerit. Adde q̄ dicem⁹ cū de canoicis age
m⁹. q̄ igit̄ aures hȝ audiēdi audiat. ac ſi inter
tāta picula ↄſtitut⁹ ſecure incedē cupit. agat
iuxͣ pcepta ſui gd⁹. nec vſq̄ eit ei finis paru⁹.

Figurate cantus interdixit Athanasius

Planum cantum

¶ Capitulū decimū ſextū de dignitate ⁊ ho
noē officij theſaurarij vel cuſtodis eccīe
Et de hijs que ad eum ptinēt. Deniū de
plurimis oneribus ⁊ calamitatibus. af
flictionibus defectibus. ⁊ periculis illoꝝ
qui talia offitia habent.

Theſaurari⁹ ſiue cuſtos p̄cipua q̄dā
prerogatiua·ac honoris p̄eminētia i
ſacroſancta eccl̄ia fulget· Illoꝝ enim
dig̃tati et officio baſilicaꝝ primo incūbit· cu
ſtodia ꝛ tuitio· hoſtiarioꝝ inſtitutio· luīnariū
incēſio ꝛ prepatio· Cura deiqꝫ ꝯficiēdi ꝯſeruā
diqꝫ baptiſmatis dirigēdi baptiſterij· vaſoꝝ
q̄ꝫ ſ̄actoꝝ ac ſac̄dotaliū veſtiū: necnō ſac̄ꝝ re
liq̄aꝝ· ꝛ tādē toti⁹ eccl̄ie theſauri ad eū p̄ncipa
liꝰ ptinet cuſtodia· ſed ꝛ int̄ eccl̄ie miſtros ꝓ
mō obſequij ꝛ pſonaꝝ differētias reddit⁹ et
oblacōes diuidit· Merito igit̄ ſācta ſynodus
idipſū dig̃tatis offitiū· ut vnā eccl̄ie colūnā ſū
mo ſtudio eligēdā hōriqꝫ habēdā decreuit: ut
null⁹ in ea niſi ſāctior ꝛ melior ordinet̄· Sꝫ ordo
exigit policit⁹· ut h⁹ dig̃tatis onera· afflictio
nes ꝛ picula breuiſſiē audiam⁹· In p̄mis igit̄
ſacriſte ſiue theſaurarij eccleſie aut cuiuſuis
reipu· recte ſtomacho corpis naturał ꝯpātur·
veluti em̄ ſtomach⁹ recipit q̄ppe ꝛ cōſeruat
ſūma diligētia alimēta hūano corpi nec̄cāria·
q̄ tn̄ refūdit v̄tualit̄ ꝛ effectualit̄ in mēbra ſin
gula· nec alit̄ theſaurari⁹ ꝯſeruat eccl̄ie theſau
ros· ꝛ ſua diſpoſicōne expenſaꝝ ſbſidia infun
duntur aut in erariū eccleſie· aut in ſinguloꝝ
neceſſitates: principis aut cōmunitatis iuſſu
Et veluti ſtomach⁹ peſtifer ē q̄ multa recipit·

et recepta minime refūdit in membra ꝑ eorū
nutrimento ⁊ ſic theſaurariꝰ aut ecc̄ie cuſtos
multa ab ecc̄ia recipiēs· et nō conſeruās⁊ nec
equalit̄ ꝑ ſingulorꝝ vtilitate diſtribuēs⁊ peſti
fer eſt· multoſqꝫ morbos in corꝑe ecc̄ie gene
rans Et de talibus ait Hieremias· vētrē meū
doleo· Et iterꝝ Iſaias trāſgreſſorē ex ventre vo
caui te· ſi vero fidelit̄ ꝯſeruat· atqꝫ ꝓ mēbrorū
⁊ ꝑſonarꝝ ecc̄ie q̄litate ⁊ preſidētis diſpoſicōe
vtiliter diſtribuit· tāq̄ꝫ ſaluberrimꝰ cōmendā
dus eſt. Hinc Polic̄tus recitat fictā ſꝫ facetā
ac vtilē fabulā⁊ de altercatione ⁊ diſcordia inter
membra et ſtomachum· eo ꝙ ille deuorabat
ōnes labores eorꝝ· Nā ut ait eccl̄iaſticꝰ omnis
labor hōis in ore ipſiꝰ· tandē cū veniſſent ad iu
ditiū corā racōe q̄ erat iudex· ⁊ ratio iudicaſſꝫ
membra nihil debere dare ſtomacho illico mē
bra debilitata ſūt· et tremores in cūctis mem
bris aderāt· quare eiſdē mēbris ꝯquerētibꝰ⁊
iterꝝ ratio iudicauit· ut alimenta ſtomacho a
mēbris miniſtrarētur· Quo facto mēbra reſo
cillata ſunt et pax ꝯfirmata eſt. Et ob eā rem
Polic̄tus ſubdit· ꝙ theſaurarij eccl̄iarꝝ et qui
p̄cipū tenent eraria⁊ nō ſibi ſed cōmūitati ⁊
totius corꝑis reipu· coaceruare dn̄t theſauros
ipōs et ecc̄ie redditꝰ· Si enim aut ſibi tenacit̄
ꝯſeruat aut nimia largitate exinanitꝰ fuerit·

nihil habebit q̄d miniſtris et eccleſie mēbris diſtribuat. Sed iam ſpetialius ad huius offitij labores. difficultates incōmoda atq; picula deſcendam9. Theſaurarij itaq; ſiue cuſtodis dignitas fateor pdulcis eſt Jd q; eius nomen indicat ab auro dictū nec mirū ſi nomen delectet. cui9 rē mortales tam auide pquirimus. Delectātia certe noīa: ſed difficilia offitia ſi recte gerantur. alioqn̄ piculoſa plurimum atq; mortifera. iocundū nomē: ſed meſt9 effect9 atq; pmptū piculū ſi reddenda eſt aliquādo de receptis racō Taceo de neglectu. cū ſcriptū ſit. maledict9 homo qui agit opus dn̄i deſidioſe.

Etimologia nois

Baſilicarū igit̄ ſacrorūq; vtenſiliū ac vniuerſi eccleſie theſauri cuſtodia, atq; illi vni pch pudor tuicōmi verecunde cōmittit̄. qui plerūq; ſui nō rectā gerit cuſtodiā. q̄ aut puer eſt aut minus ad ydoneus. nec ſatis not9. Et q̄d piculoſi9 eſt: cui nec etas nec ingeniū. nec moēs nec induſtria ad pue domus cuſtodiā ſatis ſufficeret: matricis pn̄cipaliſq; eccleſie tēpla non mō turrib; munita. ſed ſacris pretioſiſq; iocalibus ditiſſima. illorūq; conſeruatio intrepide demandatur. Mira confidentia aut magna dementia miranda facilitas aut ſtulta ſecuritas. vereor ne hij ſint illi cuſtodes: quos daniel ſignat inq̄ens Cuſtodes tui q̄ſi locuſte

Cap. xvi.

Sed oro quo pacto luīnaria in ecc̄ia accendēt. Custodes obseruent
ne lucis in domo dei desit splendor. qui semper
obſcuri exiſtūt. Aut quō qui dormiūt in tene
bris ⁊ vmbra mortis aliis lucebūt. Quō rur
ſus ſacra tuet̄: qui ꝓfana intuet̄. Quō reliq̄a
rū ſāctaꝝ precioſa pignora venerabit̄. qui ti
tulū nō vidit. nec eius auris audiuit. nec ī cor
aſcēdit. de reliquiis ⁊ veneracōe ſāctoꝝ. Quō
dominicū corpus reuerēter tenet: q̄ ſpurcitiis
adheret. Quō ſolerter preſtabit exactā cuſto
diam ceteraꝝ reꝝ ſpiritualiū: cui aſſidua ē cu
ra reꝝ ſeculariū. Adde cui ſacrariū carcer eſt:
altare exiliū. Iubētur ſiquidē cuſtodes ut in li
bris nūeroꝝ legit̄ excubare in cuſtodiis tab
naculi. quippe cuſtodiā ɔtra cuſtodiā diligen
tiſſime adhibere. ſʒ hii ut alii filii heli cōcubi
nas mittūt ad cuſtodiā dom⁹ dei. Deniq; red
ditus ac oblacōnes theſaurari⁹ recipit. quas
vtinā equa lance diuideret. ſʒ forte male dixe
rim diuidūt inq̄: ſʒ non ut Apoſtoli ꝓut vni
cuiq; opus eſt: ſʒ habēti dant. ⁊ nō habēti ſb
trahūt: id qđ habere debeat. nōnūq̄ vero nō
ſeruienti: ſʒ abſenti tribuūt. Diuidit inq̄ a fra
trib; non a ſe. ſic ꝑtes diſtribuūt: ut totū reti
neant. expēſas graues defalcat. qui lucra ſen
ſit. non ꝑua dāna ſuppotat. qui vltra ſortē ex
torſit. et more ꝓditoris diſpenſatoris. ſacrū de

ſacro eripit· atq; dig̃tatis emolimẽtū i ſacrile
giū vtit· Ex qbꝫ h9 offitij defect9· calaitates et
picula· facile ɔſpicies Si igit̃ aures habes au
diẽdi audias· ⁊ int̃ tot diſcrimia ⁊ picula vſa
tus ſis puid9 Tutus em̄ in hac via gradieis·
ſi qđ ordo requirit ſequeris·

¶ Ca· xvij· de dig̃tate et ꝓrogatia offitij ſco
laſtici i ecc̄ia· ⁊ de hijs q̄ ad hoc offitiū ſpe
ctāt· Demū de pluris oneibꝫ· afflictiōibꝫ ⁊
calaitatibꝫ ac defectibꝫ ⁊ picul̃ ſcolaſticoꝝ

SColaſtici offitiū ſiue dignitas nō mō
hōranda:ꝫ ſūme nec̄caria i ecc̄ia foē di
noſcit̃· ut em̄ ait Honori9 i canōe· ſco
laꝝ mgr̄i velut ſtelle i perpetuas et̃nitates do
ctrie lumē infūdūt· hos merito ecc̄ia hōrat atq;
ꝑtēdis atq; redditibꝫ nō mō p̄miat:ꝫ ditat·
ut in vnaq̄q; cathedrali ecc̄ia dericos et cete
ros ſcolares paupes g̃tis inſtruāt· q̄re ill̃ ea
de re tā opulent̃ puidet:ut ⁊ docētis releuetur
nec̄citas· ⁊ via pateat diſcētibus ad doctrinā·
Sꝫ h9 offitij calaitates· defect9· afflictiōes ⁊ pi
cula breui audire libet Atq; i p̄mis ſcolaſtic9
q̄ a ſapiētie ſcola nomē trahit· neq̄q̄ ut puto
tā fauſtuoſo noie oblectaret̃ ſi vera ſapiētia
fulgeret· Vt enim inquit laureatus poeta· nō

Capitulum. xvij.

eget titulis ſapientia ſolida p ſeipſũ clara eſt.
Quis lucernã ut videat ſoli adhibet. plurimi
ſcolaſtici doctoris aut mgri dignitate inſigni
ti cũ hijs titulis obſcuri et abſq3 illꝭ clariſſimi
euaſere Sed verũ eſt. q hodie morales. titulos
querũt nõ rem. laudẽ petũt. premiũ certe ina
ne exiguũ atq3 ſordidũ. Que res egentis inge
nij ſignũ eſt. q vmbris gloriari ac opinione
nõ veritate duci volũt. Rurſus neceſſe ẽ illud
noſcat qui ſcolaſtici dignitatẽ aſſumit. q do
cendi nõ laſciuiẽdi nomẽ aſſumit. Docere em̃
eũ oportet nõ nuda litteraꝝ inſtrumẽta: ſed
moꝝ preclara documẽta. ut qđ doc3 in ſe teñat
S3 pch dolor aſſumũtur quiđ ſcolaſtici in hac
tpis tempeſtate ad huiuſmõi eccłie offitiũ. ut
hõris aſſequãtur dignitatẽ. licet nulla3 ſciẽtie
habeant facultatẽ. Appellãtur qđ nõ ſũt. nec
vnq̃ didicerũt. qđ docere oſtendũt. et qđ vere
cũdius dicã et piculoſius eſt. qui nuſq̃ ſcolas
viderũt: ſcolas regere pfitẽtur Magiſtri vocã
tur. qui nondũ fuerũt diſcipuli aut ſi velꝭ ma
giſtri ſũt erroris. qui nũq̃ fuerũt diſcipuli ve
ritatis. peritiam docẽdi pollicẽtur. qui apte ig
norãtiã ofitẽtur. facũdiã dicendi hoc offitiũ ex
igit. qui barbariſmis vtũtur. Subtilitatẽ demũ
q3 ſacras interpretãdi ſcripturas ea dignitas ex
quirit. qui vtinã ſimplicẽ intelligerent lr̃am.

Liber Jacobs.

Magna certe miſeria· magna eſt magiſtri cō fuſio: id ignorare qd̄ vocari delectat· ut recte ei Apoſtolꝰ dicat· qui aliū doces: teipſū nō doces· Hos quidē ignorātie preceptores monet ſapiens cū ait· anteq̄ loquaris ⁊ doceas: diſce audiendo· Quid enī tam turpe q̄ ꝓfiteri artē quā non nouit· et in eam cōmittere que eum decorat· Taceo eoꝝ mores omni ſane doctrīe aduerſos· cū dicat Boetius· vas putridū corrūpit aq̄s· et omnis doctrina vileſcit ex igno miniosa vita docentis Sed vtinā qd̄ per ſe nō valent: per doctos ꝓboſq̄ʒ viros explerent· Sʒ verū eſt q̄ hoc habet omnis ignorās· ut tales ceteros appetat doctoſq̄ʒ perſequat̄· quia non facile per ceteros expletur qd̄ ipſe oderit· Qui igitur habet aures audiendi audiat· atq̄ʒ inter tot calamitatū ⁊ defectuū pericula conſtitutus: ſit cautus· quia nulla ei nocebit aduerſitas: ſi nulla dn̄atur iniquitas·

Capitulū decimūoctauū de ꝑeminentia et vtilitate offitij archip̄ſbiteri· ⁊ quāte ſit veneracōnis· et de hijs que ei ↄpetūt· Demū de pluris oneribʒ ⁊ afflictōibʒ· defectibʒ et ꝑmptis piculꝭ archip̄ſbiteroꝝ

Archipreſbiter non paruū honoris ⁊
prerogatiue gradū in dei eccleſia ob
tinet. Hic enim maior preſbiterorum
dicit͛: quia illis preeſt. ⁊ in eos iuriſdictionē
et coertionē exercet cui viſitatio ut ſacri hūt
canones aliquī perſonaꝝ. regulariter vero ec
cleſiaꝝ ac fabrice competit Sed ⁊ qua deuocōe.
quoue ordine baptiſmi ceteraqꝫ a preſbiteris
conferātur ſacramēta: cura ei ꝑtinet. Hic ex
ſingulari ꝓrogatiua abſente epiſcopo miſſas
ſolemnes in ciuitatibꝫ celebrat. ſacerdoteſqꝫ
ad miſſas ⁊ diuina officia decantanda deputat
Hic largo nomine prelatꝰ licet ruralis nūcu Decanus ruralis
pat͛. magna certe dignitas: cui magna cōmit
tūtur. Verū quāta ſit huiꝰ officij ⁊ ſtatus cala
mitas. quāta afflictio. quātum periculū: ex eo cō
ſpicere libet. quia ipſe archipreſbiter qui ma
ior preſbiteris nominat͛ nomen ſolū retinet:
rem aūt ipſam diu perdidit. atqꝫ vtinā ceteris
preſbiteris non minor eſſet vita ⁊ idoneitate.
ipſe qui gaudet nominis maioritate. maiores
ſunt ut poteſtatē exerceant. non quidem in re
ctitudine. ⁊ humilitate. ſed in rapinis ſupbia
⁊ abuſione. ſacrū eſt archipreſbiteri nomen.
ſed exercens ꝓfanus. clarus titulꝰ. obſcura res
Magna certe calamitas eſt ex dulci fauo ama
ritudinē fundere. Viſitat archipreſbiter. qui

plerūq; viſitādus eſſet· corrigere contendit: quā ad vitia tēdit· eccleſias viſitat: ut eas ſpoliet non ut ornet· fabrice curā gerit: ſʒ domus ſue non muroꝝ templi· Hij ſunt quos ꝓpheta ꝯmemorat ſuſcitabo paſtorē qui delicta nō viſitet· Adde quia ſi viſitant non quidē in virga iniquitatis ſubditoꝝ· aut in verberibꝰ peccata eoꝝ· nec ea viſitacōe qua ſcriptū eſt· requiram oues meas: et viſitabo eas ſicut paſtor viſitat oues ſuas: ſed viſitant burſas· palpāt delicta qui merito audient: vos diſperſiſtis gregē· deieciſtis eos et non viſitaſtis· quod craſſum eſt comediſtis· qd infirmū non viſitaſtis· quare inquīt ꝓpheta viſitabo preuaricacōes ſpon· Et iterū viſitabo ſuper viros defixos fecibus voluptatis videlicet et auaritie· Qui igitur habet aures audiendi audiat· et in tantis periculis conſtitutus ſit cautus· agat iuxta eius offitio incūbentia: et vitabit cūcta diſcrimia nocētia·

Visitant bursas.

Capitulū decimūnonū de prerogatiua et magna vtilitate offitij canonicorum· et quanti ſit honoris et reputacōnis· et q̄d eis congruat· Demū de innumeris huiꝰ ſtatus oneribus et afflictionibus defectibus et periculis.

Cap. xix.

CAnonicus ſicut honeſtū habꝫ nomē· ſic ſaluberrimū in ecc̃ia miniſteriū ge rit· dictus eſt enim a canone vel regu la que cūcta ordinat ꝛ dirigit· Canonici itaqꝫ regulati ꝛ diſciplinati dicunt· quippe qui ſua electione regulacōe ac diſpoſitiōe eps eligit· qui eſt vertex ꝛ norma cuiuſlibet ecc̃ie· qui et ſm ſacros canones cūctoꝝ eſt preordinator Nec ab re ſācti patres canonicos cōſiliarios epiſcopi fore decreuerūt· q̃re in corpe reipubli ce cordi recte compātur· Nā veluti a corde i cor pore naturali eſt vita ꝛ regimē· ſic a canoicis epiſcopū eligētibꝫ ꝛ ei conſulētibꝫ regimen et omniū pene in ecc̃ia agēdoꝝ regimē ꝛ directō pcedit· Que res agit ut nō pua ſit canonicoꝝ honoris et tituli prerogatia· qui pmū in ecc̃ia gradū eligūt ſimł et dirigūt· q̃re huiuſmodi ſtatus ꝛ vite forma nō modo honois· ſ ꝛ emo lumēti in dei ecc̃ia plurimū hꝫ· Demū hic viuē di modus trāquillꝰ atqꝫ ſecurꝰ admodū eſt· nullā cure aiaꝝ ſarcinā hn̄s· Quo fit ut mior doctrine atqꝫ etatis idoneitas eis ſufficē vide atur· Adde quia libtatis obtinet ſatis· nec ad ſacros artatꝰ ordines· quippe quibꝫ ad ſeculū redire ꝛ ſub ſancto viuē mrimonio libet Verꝫ huiꝰ vite miſerias cruciatus et defectus· cala mitates ac picula tuipſe audi· qui tā libenter

huiꝰ ſtatus dulcia auſcultaſti· In p̃miſ itaqȝ
canonicus q̃ ut ais nomē a regula traxit: an
ſub regula viuat oro cōſidera· atqȝ hic repete q̄
ſup̃ de ep̄is et ceteris clericis in cōmūi dixim9·
xij·h9 libri capitulo· Demū q̊ pacto canonic9
a regula dicat̃ ignoro: qui canonice et ſub re
gula nō viuit· q̃ ut cetera taceā ſc̃m r̃egulas ca
nonū: plures p̄bendas obtinent· ⁊ vnus ipſe
plurimoꝝ forſan melioꝝ loca occupat: q̃ppe
cū nō ſatis eſt ut vn9 ſeruiat: dānabiliter mł
toꝝ ſeruitia intercipit· Demū q̄nto liberiores
ſunt canonici· tāto licentius in plurima deba
cātur vitia· nec vna vm ſufficit muliercula· ni
ſi retentam in domo habeat ut vxorē· concubi
nas vero et adoleſcentulas quarū nō eſt nu
merus. Sed et quomō ſub regula viuant nō
video: q̃ epiſcopis nō obediūt· reſiſtūt· ſepeqȝ
in eos conſpirāt· armaqȝ mouent· atqȝ ne iu
ſte ab eccleſie principib9 puniātur· iniuſte ſe
principib9 ſeculi federātur: ſed et famulātur·
Et ut paucis agā· in trib9 locis canonici ver
ſatur offitiū· in altari videlicet· in choro· ac in
capitulo· In altari imꝙ̄ reuerentia exquiritur
In choro honeſtas ⁊ dīnorū deuota decātatio
In capitulo moꝝ correctio· ac agēdoꝝ· vnitas
⁊ vtilitas· ꝓ hijs canoīci in altari irreuerētiā
ꝯ̄dicāt· in choro diſſolucōez· in capitulo lites

Cap. xix.

Ad altare inquam irreuerēter accedūt. qui ut ait
Hugo licet ablutis manibꝫ lota facie albis ve
ſtibus appropinquēt. tñ puerſo ope. polluto
ore. immūdo corde xp̄i corpus. ſacra vaſa per
tingere non erubeſcunt. Deniqꝫ ad altaē acce
dit elatus ad humilē. iratus ad mitē. crudel
ad demētē. Accedit ſeruus ad dñm non cari
tatis ſupne amore. ſꝫ pdendi corpalis ſtipēdij
timore nō deuocōe. ſꝫ coactione. Accedit rurſ9
turbatus ab aliq aut alios turbans Accedit
inquam canonic9. ad altare van9 curioſus volup
tati ſubdit9. Accedit ad mēſam xp̄i nō niſi ali
quid tpaliter acceptur9. ſꝫ verū eſt qꝛ acceſſit
ad iſtum Petrus. tñ acceſſit et iudas. ſed quo
pacto deuote accedēt: qui legē domini nec ſci
unt nec diſcūt. vacāt enim otio ꝯ comeſſacōni
bus. nō libris. nō contemplacōni. nō vtili actiōi
ſtudent. frenis inhiant. tpalia ſapiūt. aſſidui
in plateis. in eccīa rari tardi ad predicandū.
pati ad leporis veſtigia inueſtigandū. veloci
ores ad congregādos canes. quam ad alendos pau
peres. pluēs illis ad menſā ſeruiūt. ad miſſaꝫ
nullus Ciſus eoꝝ calice pretioſior. equus miſ
ſali carior. cappa eorū caſula pulchꝛior. camiſia
delicatior alba. Nō igit̄ eoꝝ ſacrificijs de9 pla
catur: ſed indignat̄. qꝛ ſcriptū eſt. oracō iuſti
impiguat altaē. deprecatio impij nō liberabit eū

Et iterꝝ· ſpreuit dn̄s altare ſuū ꝓpter iniq̃tatez
miſtrātiū· Rurſus q̃lit in choro v̂ſent diſcuti
endū eſt vbi tāto deteriores inhoneſtioreſqꝫ
canoici degūt: qūto honeſtioēs eē deberēt· vbi
mēte vagi· attoniti ocul'· habituqꝫ diſſoluti·
ꝓſpitiūt p cancellos nō paupculas· ſ; mulier
culas· aliud cātāt· aliud cogitāt· In choro ſūt
corpe· in foro ſūt mēte· mane in theatro· ſero
in eccia· ibiqꝫ nūc intꝰ nūc foris exeūt inq̄eti·
pſalmorꝝ v̂ba nō ꝓnūtiāt: quibꝫ cātare pudo
ri exiſtimāt· ꝙ ſi verba aliqñ ꝓferūt: eorꝝ ſēſū
nō attendūt· neſciētes illud Greḡ· quia vox
pſalmodie cū ex cordis deuocōne agit: deo p
intencōez mētis ꝯiungit· Alij cantāt· ſ; nō qd̄
libri habeant cantāt ut placeant populo ma
gis q̄ꝫ deo· tanta quibuſdā leuitas eſt vocis:
quanta et mentis· Frangit vocē qui nō frāgit
volūtatē· ſeruiat conſonātiaꝫ vocū non morꝝ·
q̄bꝫ ait Greḡ· quid ꝓdeſt dulcedo vocis: ſi ad
eſt aſpitas mentis· Tandem cātant non cum
dauid iux̄ archaꝫ domini· ſ; in palatio cū hero
diade ut placeat diſcūbentibus Merito igitur
chorus eorꝝ nō exultacōis: ſ; deploracōnis ef
fectꝰ eſt· ut dicere cogātur cū Hieremia· v̂ſus
ē inq̄t in luctū chorꝰ noſter Sꝫ quid hec· vere
or· ne verꝝ ſit canonicos noſtri tpis fructꝰ nō
facē ſuos· cū plurimi chorꝝ nō eēnt ingreſſuri

Cap. xix.

niſi aliquid extorquerent Alij vnice inteſſentes
hore. toti9 diei emolimēta rapiūt Alij ſterilib9
officijs ſterile exhibent obſequiū. pinguiora
vero offitia frequētant. Alij falſo infirmātur.
ut diſtribucōes pcipiāt. 7 in domib9 diliteſcāt
Alij ut ita dixerim infortūata hora qua inter
ſunt nō diuinoꝝ decātacōni. ſ; ſecularium nego
ciacōni: nec diuinis officijs. ſ; hūanis cōmercijs
nec oracōi. ſ; vane cōfabulatiōi vacāt. Denique
ad capitulū canonici accedūt ſed ut litigent.
ut pch dolor vbi litigia ſopiri deberēt. ibi naſ
cantur. ibi culpa augeatur: vbi deleri debuit.
ibi diſcordias gignūt. ptes conſtituūt. Et ut
paucis agā quotiens canonic9 capitulū ingre
dit. tociens domū piurijs redit. prece eñ aut
pretio. odio. fauoē aut timore longe aliud cō
ſulit: q̄ aut conſciētie aut ecclie vtilitas expoſ
cunt. ibi nō modeſta diſcuſſio. ſ; clamoroſa cō
fuſio. fitq; capitulū officina diſcordie. cū eē de
buit mr̄ cōcordie. Congregātur nō ut ſe corri
gāt: ſ; detrahāt. nec fit de animab9 ſermo. ſed
ipi loquūt de extrīſecis ducūt ad caplm oues
7 boues. Et ut paucis cōcludā. ibi nec maria lo
cū habet. nec martha cōpeſcitur. q̄ nec bona
actio ventilat. nec marie ſilentiū cuſtoditur.
Taceo de electione epoꝝ. in qua caro et ſan
guis ac māmona iniq̄tatis longe pl9 poſſunt

ꝙ ordo iuſtitie ⁊ vnitatis. Cū vero capitulum
canonicos creat aut cetera ꝯfert bñficia non
ad merita. ſꝫ ad volita dirigunt vota ſua. nec
ad lōgiora obſequia ſꝫ ꝓpinquiora trahūtur
ꝯmercia. Veluti vnꝰ ex ſāctis ecc̄ie doctoribꝰ
nō tam eleganter q̄ꝫ facete in ecc̄ia argentina
accidiſſe refert. In ea enim cū de ꝯferēdis c̄tis
in ea ecc̄ia vacātibus p̄bendis nō bonū diſcor
darēt. altero nepotē puerꝝ. altero filiū. altero
ignobilē fratrē noīantibꝫ. Quidā romanꝰ ini
bi canonicus aſellū qui pluſq̄ꝫ. xx. ānis ei ſer
uierat noīauit. aſſerens in ꝯſcientiaꝫ q ꝓpter
diuturna ſeruitia q̄ aſinꝰ ecc̄ie fecerat: digñor
cunctis noīatis erat. Quis igitur ea omnia re
colens. iocūdus. tranquillus. aut ſecurus eſſe
poteſt. Et ut inquit Bern. quis in tātis picul'
ꝯſtitutꝰ ac tātis bonis deſtitutꝰ: nō intra vrge
tur. nō vritur nō crutiat'. Quis igit' hꝫ aures
audiendi audiat. ⁊ int' tot miſerias. laq̄os et
picula ſit cautꝰ. viuatq̄ꝫ ſb regula q̄ a regula
nomen accepit. Non enim timebit eterna ſup
plitia: ſi ſtudebit vitare ſeculi vitia.

¶ Ca. xx. de p̄minētia. necc̄itate et vtilitate
officij ſacerdotū curatoꝝ. rectoꝝ curā aiaꝝ
hn̄tiū. Demū de pluris huiꝰ ſtatꝰ labori
bꝰ. ⁊ calamitatibus. defectibꝫ ⁊ piculis.

Capl'm. xx.

Rectoris curatiq3 ſacerdotis exīmia ē dig̃tas atq3 pnecеſſariū · ſalubrimū q3 miniſteriū · habet enī in pmis illū familiariſſimū atq3 ſalutiferꝝ ad veri corporiſ criſti acceſſum aſſiduū · in quo eſt redēptio vita ⁊ ſalus noſtra · Demū q̃nti honoīs ⁊ emolimenti tpalis hoc ecc̃ie offitiū exiſtat · beatus Aug̃ · patēter inſinuat · Nā illud apoſtoli exponens · preſbiteri qui bñ preſūt duplici honoē digni habētur · ſic ait · p̄ſbiteri qui bene preſūt vita ⁊ doctrina : digni certe habentur a ſubditis duplici honore · ſc3 ut ſp̄ualiter eis obediant · ⁊ exteriora bona miniſtrēt · Nec ſolū hõre ſublimi premiari debent : ꝫ ⁊ freno · ut nõ contriſtent indigētia ſūptuū tpaliū · ⁊ gaudeant obediētia ſp̄ualiū · Demū ex eo rectoris ⁊ curati dignitas honor ⁊ vtilitas ↄprehēditur · quoniā ut inquit Greg̃ · nazanzenus · ſp̄uale ē ei⁹ officiū : mediatorē eſſe populi apud deū · Vñ Raban⁹ · nõ q̃liſcũq3 dignitas ſacerdotū eſt · Huic enim ſorte datū eſt · ut mediator ſit int̃ deū ⁊ hominē · ut p eos genus hũanū creatoi recõciliet̃ · Adde hic ꝓ populo orat · hic ſordes eius abluit · hic vice xp̄i pcc̃a cõdonat · hic claues regni celoꝝ penitentib⁹ aperit · hic baptiſmū quo criſti nomine cenſemur ⁊ ei coniũgimur · ceteraq3 miniſtrat ſalubrima ſac̃mēta ·

ut merito de illo dici poſſit qđ ſcriptum eſt. qꝛ ipſe comedit peccata populorum. Supeſt ut huius offitij calamitates. afflictiões. defectus et pericula ſuccincte narremus. quorũ plurima in .xij. huius ſecundi libri capitulo deſeruimus. cũ in cõmuni clericorum oim miſerias. onera et labores tetigimus. ſed et illis nõnulla addenda ſũt. que inter ceteris eccleſiaſticis offitijs diximus. pſertim cũ de canonicis egimus. Parua tamẽ ex multis ſingularius eis congruẽtia afferemus. ut unus quiſq; niſi mẽte obcecatus exiſtat: facile huius vite formule calamitates et pericula conſpiciet. Fateor igitur ſumma eſt dignitas. ſummus honor curam animarum habere. qđ ex eo facile conſpicit. qm ſumma eſt honoris prerogatiua corporũ. rerũ q;: quibus non parum anime preſtãt: regimen gerẽ. Sed oro conſideret rector qualis ipſe debeat eſſe. qui ceteros regẽdos immo corrigẽdos ſuſcipit qđ tanto eſt periculoſius: quanto pauci ſeſe corrigant. Attendat curatus vires ſuas qui aiarũ ſarcinam ſuper humeros portat. Non enim teſte Criſoſtomo dignitas. non offitiũ facit ſacerdotẽ: ſed ſacerdos offitiũ. nec locus ſãctificat hominẽ: ſed homo locũ. Ideo ſubdit. qꝛ malus ſacerdos aut rector de ſuo miniſterio crimẽ acquirit: nõ dignitatẽ. qui enĩ alios purgandi curam ſuſcipit. alijs ſanctior purgatiorq; eſſe debet.

Cap xx.

Vñ idē criſoſt. magna eſt ɔfuſio. magnū picu
lū ſacerdotū. qñ laici inueniūtur fideliores eis
atqȝ iuſtiores Quo aūt nō erit ɔfuſio. illos eē
inferiores ſubditis: quos etiā eq̄les eē ɔfuſio
eſt. Sȝ inter cetera in eo ſacerdotū curatorꝝ im
minēs piculū v̄ſatur. qꝛ nō mō ſua. ſed ut ait
Iſidor⁹ populorꝝ iniquitate damnātur. ſi eos
aut ignorātes non erudiūt. aut peccātes non
corrigūt. qd᷒ a beat⁹ Greḡ. teſtat̄. ait enim qꝛ
ſacerdos cauſa eſt ruine populi. Quis enim ſe
ꝑ populi peccatis interceſſor obiciet. ſi ſacdotes
qui eā curā hn̄t grauiora ɔmittāt. Quare me
rito grauiſſiō ſupplicio ſunt deſtinati. ſūt enim
eodē ꝛ teſte Greg. veluti aque ſacri baptiſma
tis. que pcc̄a baptizatorꝝ diluēs. illos ad reg
nū celorꝝ mittit. a ipſa in cloacā deſcēdit. Qui
enim aliorꝝ delicta in ſe ſuſcipiūt nō tā ſuā q̄
aliorꝝ vitā inſpicere dn̄t. quia quorꝝ ſudoribꝫ
viuūt. quorꝝ ſanguīe laute paſcūtur. dignū ē
ut eorꝝ culpis plectātur. Hinc id Greg. qui de
oblacōībȝ fideliū viuūt. quas illi ꝑ peccatis
ſuis obtulerūt. ſi comedūt a tacent. eorꝝ ꝓcul
dubio peccata mādu cāt. Quare nō tā rectorū
dignitas extollēda eſt. q̄ illorꝝ piculū deplo
randū. qd᷒ Bernar. ſūmis eiulatibȝ lacrimat̄
inquiēs. Egreſſa eſt iniquitas a ſacdotibꝫ tuis
dn̄e. qui videtur regere populū tuū. nō eſt iaȝ

differẽtia· ut populꝰ· ſic et ſacerdos· Heu heu dñe deus qꝛ ipi ſũt in pſecucõe tua pͥmi q̄ videntur in ecclĩa tua populũ regẽ· Quis em̄ aiaꝝ rectoꝛ intꝰ nõ affligetꝛ: cũ ſciat curã ſbditoꝝ ſuo picuło ſuſcepiſſe· De q̊ ſcribit ſapiens· defixiſti extraneũ manũ tuã illaq̄atus ex verbis· oris tui· Quis eſt curatus aut rectoꝛ qui infirmet· cũ infirmo ſubdito· Quis cũ ſcandaliſato vritur· Quis cupit fieri ꝓ fratre anathema a ſubditꝭ· Quis ponit animã ſuã ꝓ ſubditis· Quis curatus eſt ſamaritanus: qui ligat vulnera ſubditi· Quis facit ſecũ miſericoꝛdiã· Quis ducit eum in ſtabulũ eccleſiã dei· Quis reddit q̄ vltra ei neceſſaria ſunt· qui vtinã vite neceſſaria nõ auferret· Quis curatus hodie eſt alter Joſeph q̄ frumenta in egipto diuidat· cũ ſint pmptuaria eoꝝ plena· Quis liberat paupem a potente· et inopem cui nõ eſt adiutor· Quis rectoꝛ eſt hodie merentiũ conſolator Quis ut alter Job de velleribꝫ ouiũ ſuarũ imo eccleſie calefacit paupes· Quis viatoribꝫ hoſtia apit· Quis curatoꝝ dicere poterit cũ Moyſe· tu ſcis bene quia nec aſellum nec quid aliud accepe rim ab eis nec queq̄ꝫ affligerim· Quis cum Samuele audaci animo dicet ſubditis loq̄mini coram dño a corã xpõ eius· verũ boue cuiuſq̄ꝫ tulerim aut aſinũ· ſi quẽpiam calũniatus ſum

Cap. xx.

Si obpreſſi aliquē. ſi de manu cuiuſq̄ munus
accepi illud q₃ reſtituā vobis. quis cū Ambro
ſio vaſa ſua ↄflat ⁊ dat captiuis ⁊ paupibus
Quis cū paulino nolano epō ut inquit Greg.
p redimēdo filio prochiane vidue. mitram ⁊
baculū ⁊ indumēta pōtificalia vendit. Sȝ cer
te iā mutat⁹ eſt color optim⁹. ⁊ diſpſi ſūt lapi
des ſāctuarij. qui merito ſūt eccliaꝝ rectores q̄
diſpſi ſunt nō ſolū in plateis. ſ₃ in capite plate
arū. qꝛ publice honorari volūt de ymagine ſā
ctitatis. in quib⁹ nō eſt v̄tutis exiſtētia nec ve
ritatis. Sūt enim fermēto phariſeorū qđ eſt
ypocriſis ſaginati. qui meſto vultu cum fletu
ad altaria domini virtutū accedūt. in quibus
ſpūſſanct⁹ nō habitat. qui ut inquit ſcriptuā
effugiet fictū. merito repellit eū dn̄s ⁊ mūera
eius. qꝛ nō vero corde accedūt. Quos pulchre
Malachias ſignat. opiebatis iquit lacrimis
altaē domini. ⁊ fletu ⁊ mugitu gemebatis. ut
vos popul⁹ ſacrificaret. Et ut paucis multa p
tingā. ſolū eis curati ⁊ rectois nomen relictū
eſt. cura ipſa atq₃ regimē perijt. Deficit eis pi
etas. māſit auctoritas. qui galli erāt. caſtrati
effecti ſūt. canes non valētes latrare. rectores
plebiū vacce ſamarie ſūt. ⁊ ditati nō mugiūt.
nec via regia gradiūtur. Hij ut dicit Bern.
nō tā facile optarēt honores. ſi cure ↄſiderārēt

labores Nec modo ea que diximus pericula recto res et sacerdotes comitantur. ſed alia contra or dinis et officij sui naturam dampnabiliter ample ctuntur. Sunt enim inuidi et inobedientes supe rioribus quibus inuidet et detrahunt. Rurſus nouum curati facinus committunt. Non enim conte ntantur ceteris rectoribus viuos ſed mortuos ſubtrahere parrochianos. procurant enim ſibi in teſtamentis aliquod relinqui Taceo quod ſacramen tum penitentie miniſtrantes in ipſum ſacramen tum committunt Imponunt enim penitentibus miſſas. quas ipſi pecunia ſe celebraturos pollicentur. penitentias non diſcretas imponunt. nulli ſunt illis caſus reſeruati. statim omnes de omnibus abſoluunt. miſſas et cetera eis incumbentia pro defunctis onera non perſoluunt. celebrant non reconciliati. vocati confeſ ſiones non audiunt. plerumque ſine ſacramentis ſubdi ti eorum negligentia moriuntur. admittunt excommuni catos ad diuina. non predicant populorum a populo predicantur. Quo enim pacto predicabunt. quod litteris operam non dederunt. Aut quomodo alios docebit. quem nullus docuit. Sed verum est illud Celeſtini in quodam epistola quod ante Hiero. dixerat. quod abiectiſſime artes addiſcuntur. ſolum ſacerdotium vilius eſt quod ante ſumitur quam ad diſcitur. auidius queritur quam cognoſcitur. facilius tribuitur: cum tamen difficilius impleatur. Denique rectores animarum facti ſunt corporum ſuorum

Cap̄. xx.

craſſatores · impinguati em̄ dilatati ⁊ incraſ
ſati·buccas rubentes bn̄tes·diuerſis epulis
ſagīnati facile ut inquit hiero·ſpumāt in libi
dines·ſꝫ quid tā pſūctorie loquimur de vino
lentia·de crapula ac ceteris gule irritamētis
ſacdotū ⁊ alioꝝ qui ecclaſtico noīe cenſētur:
Qui aiūt comedamꝰ ⁊ bibamꝰ ꝙ̇ moriamur·q̄
viuūt ut comedāt·quoꝝ deus venter eſt·quia
ventri vacāt·⁊ ad ventrē ut ad eoꝝ ſūmā feli
citatem ⁊ finē cuncta ordināt·nec eis ſatis eſt
vti cibis qui in ea qua degūt patria naſcūtur·
ſꝫ deū ⁊ naturā emēdant·Nā vltra marinis ⁊
forēſibꝫ vinis·ac cū magnis impēſis adductis
ferculis ſagināntur·quibꝫ nō vna ſufficit ꝓuin
tia diuerſitate vinoꝝ letātur·nō cōſiderantes·
ꝙ vniꝰ vini potꝰ patriarchā Noe p ſexcentos
ānos ſobriū:temulentū fecit,⁊ ut Hiero·in q̄
dam epiſtola ait·Loth p ebrietatē inſciens li
bidini miſcuit inceſtū·⁊ qđ dictu mirabile ē·
quē ſodoma non vicit:vina vicerūt. Sacdoti
bus enim lex ꝓhibet vini vſū·ſꝫ ⁊ ceteris qui
preſūt ne obliuiſcanť iuditioꝝ dei·modernis
vero ſacdotibꝫ ⁊ eccīe miniſtris longe magis
mera abhorrēda forēt·quibus dignitas hōra
bilior eſt:⁊ opatio ſanctior·quos vinolētia ac
ipſa exquiſita epulaꝝ auiditas·miſteriū vili
ficāt·pſonas dehoneſtāt·cōuerſacōez deturpāt

et poſtremo ceteris laſciuiendi cauſã prebent
Teſte enim greg̃· cũ maiores voluptati deſer
uiũt· minimiꝝ minoribꝫ laſciuie frena laxãtur·
Taceo cõmemorari dilectã ab eis philargiã
ideſt amorẽ pecunie· p lurimi certe eorũ aurũ
ſitiũt· aurũ bibunt· ut ꝯſeruent carni ⁊ ſãgui
ni. Rectores moderni nõ paſtoꝛes: ſꝫ raptores·
ouiũ tonſores· non ad viridia paſcua ducto
res· non piſcatoꝛes: ſed negotiatores· non diſ
penſatores bonoꝝ crucifixi: ſed voratores· ſic
ſua falſo querũt· ut que vera ſua ſũt ꝑdãt· ꝑ
pecuniis celebrãt corpꝰ xpi vẽdũt cũ Juda· de
mãmona iniq̃tatis ſac̃mẽta miſtrãt. vereor
ſatis an rem ſacramẽti ꝯferant ſacra emũt·
ſacra vendũt: ſed gratiã nõ infũdũt quã non
habent· aiũt nihil accipimꝰ gratis· nil damꝰ
gratis· dicẽtes qđ comparauimꝰ vẽdimꝰ· quia
mercatores parati ſunt vendere que cariꝰ ipſi
emerunt· ſed hiis lucrũ eſt in burſa· dãnũ in
ꝯſciẽtia· nulla in eis grauitas· ⁊ ut ait canon
nihil in eis defendit induſtria· Sꝫ audi q̃ acer
be eos ꝯminatꝰ eccĩa quã offendũt Ipſa enim
clamãs ad ſponſũ ait· duplici ꝯtricõne cõtere
eos dñe deus noſter· quia tãta rapacitas· tã
ta ꝓteruitas· tãta ſegnities· duplici eos pena
ꝯterit anima ⁊ corpe dũ hic egere et in laborẽ
inutili viuere· et bonis ſuis gaudere nõ ſinit·

tandē gehēnā vſqȝ ꝑducit Qui ergo aures hȝ
audiēdi audiat ⁊ inter tot ꝑicula poſit⁹ viā
querat ſecuritatis. qui tam ꝓpinqu⁹ eſt diſcri
mini tēpeſtatis. narrata ꝑicula nō pauebit. ſi
curā ſubditoꝝ digne tenebit. Paucula cīte de
cūctis eccīaſtici ſtat⁹ dignitatibȝ officiis ⁊ or
dinibꝫ enarrauim⁹. dulcia pīter ⁊ amara tan
gētes. Quare iā faciem⁹ finē ꝙꝛ finis nō eſſ ꝫ
ſi q̄s conaret̄ plene narrare cūctas miſerias ⁊
labores. aculeos ⁊ ꝑicula hui⁹ ſtatus vicȝ pō
tificalis ⁊ ſacerdotal̄. Verūtn̄ ne quis iſta le
gens ex tāta multitudine laboꝝ ⁊ ꝑuitate pe
riculoꝝ ſtatū eccīaſticū ꝑfectū ⁊ dignū. aut re
ꝓbet aut dānet ꝫ intelligat ſane predicta verā
eē de illis epis ⁊ clericis. q̄ male negligēter et
ꝑfūctorie curā paſtoralē gerūt quibȝ ꝑdicta ⁊
maiora ꝑicula ꝑata ſūt. ſi tn̄ digne admiſtrāt
eo maiora glorie pmia hn̄t deſtinata. Et hoc
eſt qđ paucis vbis dicit Aug⁹. ꝙꝛ nihil ꝑicu
loſius. aut dānabili⁹ in hoc ſeculo epiſcopi et
preſbiteri offitio. ſi ꝑfūctoie agat̄. ſicut nec be
atius ⁊ deo accepcius. ꝙ̄ ſi eo mō militet̄ quo
impatoꝛ noſter iubet. Itaqȝ non eſt ꝑiculū in
ſtatu. ſꝫ abutentibȝ ſtatu. nec eſt reprobatio i
dignitate. ſed in deturpātibus dignitatē. in q̄
nimiꝝ ſi ſit multitudo laborum. vbi eſt excellē
tia honorum ⁊ premiorum.

Liber 2dus

¶ Ca. xxi. de ſecūdo ſtatu ſpūali vicȝ religi
oſoꝝ. ⁊ de motiuis ⁊ autoritatibȝ ad pro
bandū ſtatū eccleſiaſtici ordinis ſimpliciter p̄
ferendū eſſe ſtatui religiōis. et p cōſeqn̄s
eccleſiaſticū ordinē eſſe p̄eligendū.

SVpeſt agere de ſecundo ſtatu ſpūali
vicȝ religioſoꝝ. ⁊ p̄mo adducuntur ra
tiōes ⁊ motiua ad ꝓbandū ſtatū eccla
ſticū ſimpliciter p̄ferendū eē ſtatui r̄ligiōis. et p
ↄſeqn̄s videt̄. q̄ epi ⁊ miniſtri eccē in dignitate ⁊
pfectiōe ſtat⁹ ſint religioſis p̄ferēdi. Prio eni̅
illud apte ꝓbare videt̄ Hiero. Nam et ad ru
ſticū monachū ſic inquit. viue in monaſterio
ut clericus eſſe merearis. Et iterū alius ſapiēs.
vix bonus monachus mediocrē clericū facit.
et Iterū ad Heliodorū. alia eſt cauſa clerici ⁊
alia mōachi Clerici oues paſcūt ⁊ ego paſcor.
illi de altari viuūt ⁊ ego ut ſecuris quaſi ad ra
dicem arboris infructuoſe ponit̄. ſi mun⁹ ad
altare non offero Et iterū. mihi ante p̄ſbiterū
ſedere non licet. Illi ſi peccauero licet me trade
re ſathane. Vides ergo dignitatē ⁊ excellenti
am clericorum ſuper monaſticā vitaȝ. Demum
quis dubitat bonum publicū preferendum
eſſe priuato. Conſtat autē clericoꝝ et prela
torum vitaȝ magis populo fructuoſā fore q̄

Cap. xxi.

religioſoꝝ·ut enĩ dicit greg̃·nullũ deo magis acceptabile eſt ſacrifitiũ·q̃ zelus animarũ· Clerici ergo cũ magis fructificẽt·merito ergo eoꝝ ſtatus monaſtice vite p̄ferẽdus eſt· qui ꝓprie dũtaxat ſaluti intẽdit·demũ nẽo heſitat qn̄ helias lõge pfectioꝛ fuerit quocũq; monaſtico viro·qd̄ ex eo maxime cõſtat·q xp̄s Johannẽ quo int̃ natos mulieꝝ ali9 nõ fuit maioꝛ in pfectione eũ inducit·dicẽs in euangelio luce·ipſe preibit ante illũ in ſpũ ꝛ v̄tute helie Et iteꝝ in matheo dicit·ſi vultis ſcire:ipſe eſt helias·Sup quo v̄bo criſoſt·pulchre ad ꝓpoſitũ loqñs·ſi talẽ aliqñ mihi adducas monachũ:qual' ut exaggeracõez dicã Helias fuit· non tñ illi cõpandus eſt·qui traditus popul' ꝛ multoꝝ peccata ferre ↄpulſus·immobil' per ſeuerauerit ꝛ foꝛtis·Hĳ autem ſũt ecc̃iaſtici ꝛ prelati·qui populoꝝ ſaluti ↄtinuo ſtudẽt·ſed nec illud obmittendũ eſt·quoniã cui ampli9 cõmittit̃:ille magis meret̃·ſi bene miniſtrat: q̃ ille cui min9 ↄmiſſum eſt. Conſtat tñ q viris ecc̃iaſticis ꝛ prelatis ampli9 eſt ↄmiſſum· q̃ monaſticis viris. Accedit quoniã pfectio ſeu ſublimitas alicuius ſtatus nõ acquiritur ſine caritate iuxta illud·ſi habuero omnem ſcientiam ꝛ fidem·ita ut montes transſeram: caritatem autem non habeam:nihil ſum.

Cōſtat tñ caritatē· prīmoꝝ magis ineſſe dei
coꝝ ſtatui· ꝓpt' aīaꝝ curā quā hn̄t Preterea ſi
meritū vtriuſqꝫ ſtatus conſiderare libet· illud
veriſſimū eſt· qm̄ meritū hoīs ꝯſiſtit in liberā
do innocentes de manibꝫ fortioꝝ ⁊ tirannoꝝ·
in quoꝝ perſona dicebat Job· conterebā ma
los ab iniquo· et de dentibꝫ illius auferebam
predam· Qd magis fit p ſtatū clericoꝝ et p̄la
torū: q̄ꝫ monachorū· vn̄ hiero· ad Paulinū
ait· q ſancta ſimplicitas ſolū ſibi pdeſt Et qñ
to plus edificat eccleſiam dei ex vite merito:
tñto plus nocet ſi contradicētibꝫ non reſiſtit·
Demū magnitudo meriti conſiſtit in magnitu
dine conatus· ad vincendū magnam ꝓmpti
tudineꝫ et incitamentū ad peccatū · quia inqt
eccleſiaſticus· perfect⁹ ⁊ beatus eſt· qui potuit
tranſgredi et non eſt tranſgreſſus· facere ma
la et non fecit Talis ergo magnitudo conat⁹
potius eſt in ſtatu eccleſiaſticoꝝ q̄ religioſoꝝ
Poſſent in hac re plurima adduci· ſed breui
tatis gratia predictis racōnib⁹ contētor· qui
bus quidam ꝓbare videtur Epiſcopos et cete
ros miniſtros eccleſie in ſtatus et dignitatis
eminentia ⁊ pfectione preferendos eſſe religi
oſis· ⁊ per cōſequens eccleſiaſticū ſtatū eſſe p̄e
ligendū· Verūtamē quid tenendū ſit in ſeqn̄
tibus capitulis explicabitur·

Capitlm. xxij.

¶ Capitulū vicesimūsecūdū de ꝯpa̅ratiōe hoꝝ duoꝝ statuū. vicꝫ q̄liter hīj duo status clericoꝝ ⁊ monachoꝝ se hn̄t alt̄ ad alteꝝ ꝯpatus. et quis eoꝝ sit simpliciter eligibilioꝛ q̄ꝰtū ad eminētiā ⁊ pfectionē status. ac etiā vite ⁊ sc̄itatis.

COnsiderandū rursus occurrit atqꝫ dis cutiendū. q̄liter hīj duo status seu vi uendi modi. ecc̄iasticoꝝ vicꝫ ⁊ religi osoꝝ. inuicē se hn̄t alter ad alteꝝ ꝯpatꝰ. respe ctu eminētioris vite ⁊ pfectioris status. In q̄ articulo licꝫ plurima dici possent. breuissime tn̄ ⁊ sub quodā epilogo dicendū est s̄m san ctoꝝ doctoꝝ sn̄as illd ee̅ verissimū. vicꝫ ep̄os nō solū ceteros oēs ordines ⁊ ministros ecc̄ie militātis: ſꝫ ⁊ cūctos religiosos. et regulares viros pfectiori mō repn̄tare apostolos. ⁊ ideo sup oēs eminētiores et in pfectiori statu fore. Nā manifestū est. q̄ episcopi succedūt aposto lis in regimie ecc̄ie. vn̄ Paulꝰ ad eos ait. At tendite vob ⁊ vniuerso gregi. in quo spiritꝰ sc̄tus posuit vos ep̄os regere ecc̄iaꝫ dei. quam acquisiuit sanguie suo. Pro q̄ re aptius decla rāda presupponēdū duximꝰ. q̄ q̄tuoꝛ pn̄cipa liter ⁊ singularit̄ fuerūt collata apostol̄ a xp̄o ⁊ episcopis eoꝝ successoribꝫ. que magnā i eis

exellētiā: ꝛ ſtat⁹ pfectōez deſignāt· ꝛ in quibꝫ
epi aplis ſuccedūt· et eos p̄ ceteris imitantur
Prio v̂ga poteſtatia in ſuſcepcōe tpaliū ſtipē
diorū Vn̄ in Matheo legim⁹· Precepit eis ne
quid tollerēt in via: niſi virgā· ut noie virge
poteſtatē a criſto receptā: de recipiēdo tpalia
ſtipēdia itelligam⁹ ſm Aug⁹· Secūdo claues
in iuriſdictione adminiſtracōnis ſacramētoꝝ·
Vn̄ ait xp̄us Petro· tibi dabo claues regni ce
loꝝ· Tertio data ē iſufflatio ſpūs i remiſſiōe
pccōꝝ· Vn̄ apd Johānē legim⁹· inſufflauit
ꝛ dixit· accipite ſpiritūſanctū· qꝝ pcc̄a remiſe
ritis ꝛc̄· Sup q̊ v̂bo Greg̃· inq̄t· licet intueri in
qn̄tū culmen glorie pducti ſūt apli: ut vice dei
q̊buſdā pcc̄a relaxēt· q̊buſdā retineāt quorū
nūc in ecc̄ia epi locū tenent· Quarto data eſt
diſpticio linguaꝝ in predicacōne verbi dei· ut
in actibꝫ apoſtoloꝝ legim⁹· qꝛ apparuerīt apo
ſtolis diſptite lingue ad p̄dicandū verbū dei·
In hijs ergo quatuor epiſcopi apoſtolos excel
lentiori mō repn̄tant· q̄ꝫ quicūqꝫ religioſi· et
ideo ſūt in pfectiori ſtatu· Ad de quintū ꝓpter
votū perpetue cure ouiū ſuaꝝ· vſqꝫ ad animā
ꝛ ſanguinē In qua re pfectiori mō apoſtolos
repn̄tāt· q̄ꝫ omnes religioſi· Rō votū cure ani
maꝝ in cōſecracōne ſua fecerūt vouētes aias
ſuas ponere p ouibꝫ ſuis· in quo voto tā excelſe

caritatis oēs religioſos excedūt· quia teſte re
demptoꝛe· maioꝛē caritatē nemo habet· ꝙ ut ani
mā ſuā ponat quis ꝓ amicis ſuis· Sūmꝰ ergo
gradus ꝑfectiōis eſt in epīs· qꝛ eoꝝ dignitas
ꝑfectā caritatē iā acquiſitā: requirit non acq̄
rendā· Si vero ſecluſis epiſcopis preſbiteros
⁊ ceteros miniſtros eccl̄ie ad religioſos cōpa
re volumꝰ: hoc tripliciť ꝯſiderarē ⁊ intelligere
poſſumꝰ· Primo ꝙtū ad hūani conatꝰ volū
tatē· Secūdo ꝙtū ad opis qualitatem· Tertio
ꝙtū ad vtriuſq; ſtatus q̄ditatē ſeu p̄mitatem
Primo mō preferť opus opi vel ſtatꝰ ſtatui
ex volūtate opantis· Qui enim ꝓmptiori volū
tate ⁊ cū maiori conatu facit opus ad qḋ tene
tur: maioris ꝑfectionis et maioris meriti eſt·
Si ergo iſto mō opa religioſoꝝ et p̄ſbiteroꝝ
ad inuicē ꝯpenť: incertū eſt· que opa ſint ma
ioris meriti ⁊ maioris ꝑfectionis· qꝛ planū ē:
ꝙ illoꝝ opa maioris meriti ⁊ ꝑfectionis ſunt·
qui cū ꝓmptiori volūtate ⁊ cū maiori conatu
ipſa opātur· Secūdo vero modo ꝙtū ad opis
q̄litatē· v̓ginitas preponiť cōiugali vel vidu
ali ꝯtinentie in bono· In malo vero homicidiū
preponiť furto· Similiter vita actiua preponi
tur ꝯtēplatiue· qꝛ fructuoſior· Contēplatiā ve
ro preponiť actiue· qꝛ merito maioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ·
ſm quē modū ꝯpando aliq̄ opa particularia

que faciūt p̄ſbiteri: ſūt pfectiora aliq̄bꝰ opibꝰ pticularibꝫ: q̄ religioſi faciūt· ſic magis ē inte dere ſaluti aīaꝝ: q̄ꝫ ieiunare· q̄ꝫ ſilētiū tenere· Et aliq̄ opa q̄ faciūt religioſi· pfectiora ſūt qui buſdaꝫ opibꝰ· q̄ faciūt p̄ſbiteri· Et ita iſto mō habēt ſe ſicut excedens et exceſſa Sꝫ tercio mō ↄpando opa religioſorū ad opa p̄ſbiteroꝝ in ordine ad primā quiditatē et radicē a qua p grediūtur· puta in ordine ad radicē illaꝫ qua religioſi totā eoꝝ vitam deo vouē· et ſe et ſua in criſti obſequiū perpetuo tradiderunt· longe ſunt pfectiora quocūqꝫ ſingulari opere preſbi teroꝝ ꝛ eodeꝫ modo in perfectione vita religio ſoꝝ ad vitam preſbiteroꝝ compaꝛ· ſicut infi nitū ad finitū· ut dicit Anſelmus in libro de ſi militudinibꝫ Quāuis enim in bono abſtinētia ſūptioni cibi preferatur· ſumere tamē cibum cū aliquo ꝓpter caritatē p̄fertur abſtinentie In malo vero q̄ꝫuis adulteriū p̄feraꝛ furto: ꝛ furari tū gladiū ad occidendū eſt grauius q̄ꝫ adulteriū· Sic q̄ꝫuis p̄ſbiteri in aliq̄ pticulari ope poſſint p̄ferri religioſis: ex adiūcta tū ra dice perpetue obligacōnis· qua ſe in criſti ob ſequiū religioſi tradiderēt· ſimpliciꝛ i pfectōis ſtatu p̄ferēdi ſūt· ꝛ hāc opinionē aliq̄ eximij doctoēs tenēt Alij vero affirmāt archidiaco nos ꝛ curatos ꝛ alios infeiores ecclie miſtros

Cap̄. xxij.

eſſe in excellentiori ꝑfectiōis ſtatu. et maxime
ꝓpter tria: que eis ſpecialiter ꝯueniūt Primo
ꝓpter poteſtatē. Secūdo ꝓpter adminiſtrationē
officij. Tertio ꝓpter hōris preconiū. Poteſta
tem enī receperūt a xp̄o in ꝑſona diſcipulorū
qñ dictū eſt eis Luce. x. Ecce dedi vob̄ poteſta
tem calcandi ſup ſerpētes ⁊ ſcorpiones. et ſup
oēm virtutē inimici. ⁊ nihil vobis nocebit. ac
ſi diceret. dedi vobis poteſtatē eiciendi omne
genꝰ immūdanoꝝ ſpirituū ab obſeſſis corpo
ribꝰ. ne putaret̄ eſſe dictū de beſtijs ut Criſo.
exponit. Iſtud aūt repñtant preſbiteri in ſac̄
mentoꝝ adminiſtratione. Adminiſtratiōis vero
officiū receperunt: qñ dictū eſt. in quācūq₃ do
mū intraueritis: p̄mū dicite pax huic domui
Quia enim bonoꝝ oīm pax mat̄ eſt. ſine qua
cetera inania ſunt. Ideo xp̄us diſcipulis p̄mo
pacē iuſſit offerre: tāq̄ bonoꝝ omniū initiū:
quoꝝ miniſtros eos faciebat. ut Criſoſtomꝰ di
cit. Hos aūt repñtant preſbiteri in euangelij
predicacōne. in quo p̄mo nūciāda eſt pax.
Iuxta illud ad ro. x. q̄ ſpecioſi pedes euange
lizantiū pacē euāgelizātiū bona Iſtud autem
repñtant preſbiteri in plebis cure ſuſceptiōe.
ꝓ qua donec ipſā tenēt animā: ⁊ vitā ꝓpriam
tenētur exponere. Sed honoris preconiū recepe
rūt: qñ reuſi cū gaudio dixerūt dño. demōes

etiā ſubiciūtur nobis in noīe tuo. Gaudebant em̄ ut glo. dicit q̄ q̄ſi ſublimes effecti terribi les hoīb3 ⁊ demonib9 erāt Hoc aūt repſentāt p̄ſbiteri in ſubditoꝝ iuriſdictōe ⁊ cohercōe. a quib9 ſi bene eis p̄ſunt: duplici honore debent haberi ut dicit Apoſtolus. i. Thi. v. Per hec igitur q̄ prime dicta ſūt ↄcludūt aliqui docto res. etiā inferiores miſtros eccie. in eminētia et in pfectione ſtat9 religioſis p̄ferēdos eē. vl ſaltē eos fore in pfectiōis ſtatu Hāc itaq3 opi nionē p̄dicti doctores roborare videtur p rati ones et autoritates ſupius allegatas cum de exellentia et perfectione epiſcopoꝝ et miſtro rum eccleſie actū eſt. ad quas qui religioſos inferioribus eccleſie miniſtris preferūt reſpō dent. prout in viceſimoquarto ca. videbitur.

¶ Capitulū viceſimūtertiū de alia cōpatio ne hoꝝ duoꝝ ſtatuū clericorū et religio ſoꝝ int̄ ſe adinuicē. vicȝ q̄s ſit eligibilior tā q̄ ſimpliciter hūanior ⁊ tolerabilior.

Poſt predictā compatiōe3 hoꝝ duorū ſtatuū videlicet eccleſiaſticoꝝ et reli gioſoꝝ q̄tum ad perfectionē ſtatus: alia compatio ſuccedit: quis videlicet horum ſtatuum clericalis vel regularis eligibilior

ſit tamē ſimplicit̄ hūanior ⁊ tolerabilior. In q̄
re ut mihi ſane videt̄ queſtio ipſa facti eſt. vt̄
q; enim viuendi modus excellētiſſimus atq;
ſanctiſſimus eſt. in quorū quolibet diuerſe
vie ad ſalutē reperiri poſſunt. nec enim criſtus
ſponſus eccl̄ie plene illi prouidiſſet. niſi ſcdm
diuerſas infirmitates: ſeu vires ſuoꝝ fideliū.
ſic diuerſos viuendi modos ad vnū tñ dei cul
tū tendētes inſtituiſſet. Hinc ipſe ait. in domo
pr̄is mei mānſiones multe ſūt. Et iteꝝ ſcribit̄.
in via domini alius ſic. aliꝰ ſic ibat. oēs tñ nō
ad diuerſos fines ſꝫ ad vnū ꝓperātes. Sed ut
deo diuerſis tñ greſſibꝫ famulētur ⁊ ſi aliꝰ cur
rat. alius plane vadēs. ei nō inuideat: cū vter
q; metam attingat. que diuerſitas vnitas ē.
qꝛ ad vnū dei cultū diuinitꝰ ordinata. Ita igit̄
decora diuerſitate atq; fulgida vnitate floret
atq; ſplēdet dei eccl̄ia. tā pulchra fideliū ſuoꝝ
vnanimi varietate. Nihilominꝰ tñ inter iſtos
ſtatus ſeu viuendi modos ut ſupra tactū ē. ex
diuerſis caſibꝫ ⁊ reſpectibꝫ alter iſtis. alt̄ illis
eligibilior eſt. vñ ait Dioniſiꝰ. nōnulli ſūt in
via pſitēdoꝝ. ⁊ ad pfectionis acquiſicōeꝫ ali
quo indigēt. qd aliis nō expedit. Nā ad depri
mēdas paſſiōes: arta vita vicꝫ p abſtinētiā
ac exercitia ⁊ vigiliaꝝ expediret. Aliis vero
non hñtibꝫ illas paſſiōes: non ꝯgrueret qui

forte defect⁹ ſuos alio exerticio: vel diuine gra
tie auxilio ſupplere poſſent. Nam veluti ſm̄ do
ctrinā Apoſtoli: in vno corpe multa ſunt mē
bra non idē officiū habētia. ⁊ qđ vni ↄgruit:
alteri plerūq; eſt nociuū ſine offenſione cor
pis. ſic plerūq; vna viuendi forma q̄ aliqui
bus eſt ad ſalutē: alijs cedit i pniciem. et ecō
tra. Profecerunt certe ſibi ⁊ multis in ordine
eccliaſtico cōplures quos nūerare opoſiū foēt
Adeo ut dicere mihi recte poſſet aliq̄s tāq̄ de
ſtellis celi: nūera ſi potes. Sic Nicola⁹ fulſit.
ſic Greḡ. ſūm⁹ ipe pontifex. ſic Paulin⁹ epus
nolan⁹ licet opulētiſſimus: ſꝫ ⁊ in regulari et
monaſtica vita effulſit. Itē Baſili⁹ Benedict⁹
Hieronim⁹ Dominic⁹ atq; Franciſcus. ⁊ plu
rimi quibus domus domini referta eſt. inter
quos nōnulli aut dīuo motu ſupnaq; inſpiā
tiōe vocati: aut varijs ex cauſis ex altero ſta
tu ad alterū aſpirarūt. in quo beati euaſere:
ſine tn̄ prioris ſtatus diminucōne. Hinc Bn̄
dictus. hinc Dnīcus et q̄plures ſtrictiori ſer
uire deo famulari cupiētes. ⁊ ſeculi ↄſortia fu
giētes: ex clericoꝝ ordīe ad regularē vitā trā
ſierūt. Hinc rurſus Aug. Greḡ. eadē vocati iſpi
ratōe ⁊ pficiendi fidelib; vberibꝰ zelo ſucceſſi:
ex monaſtica religione ad eccleſiaſticū epiſco
palis ordis gradū ſācte ⁊ meritorie ↄmearūt

Vnuſquiſq₃ igitur ꝑut ſm Apoſtolū deſtina uit in corde ſuo:ſic hāc vel illā viā eligit. viēs ſuas ꝯſiderās ſm finē ſibi intentū. Eſt enī vter q₃ ſtat⁹ ut tactū eſt non preceptis:ꝫ ꝯſilij ⁊ ſu perogatiōis. nec impat:ꝫ ſuadet. Et veluti de virginib₃ Apoſtol⁹ ait. quī poteſt cape capiat Et de mrīmonio ſm eūdē₃ Aplm. plerūq₃ meli us eſt nubere ꝙ̄ mori. Jta in hijs ſtatib₉ dicē dum eſt Jn quibuſdā forte vtili⁹ foret:ut per ſpūale mrīmoniū eccīe nubāt. quaſi vltra vi res inexptas ſub ſtricta regula ī vita retro re ſpicientes. vita₃ deſerunt inceptā Jtaq₃ inexp tis imbecillib₃ et infirmis putamus. ꝙ ſtatus eccīaſtici ordinis tāꝙ̄ hūanior et tolerabilior eſt preeligēdus. niſi altiori inſpiracōe quis de ſup ad aliā vitā vocatus aut ſpūali ⁊ corpali adiumēto roborat⁹ fuerit. Accedit ad hoc. ꝙ eligere actus eſt voluntatis et v̄tutis. v̄tus ḡ ipſa ꝯſiderāda eſt iux̄ phm̄ ſm electione₃ me dij q̄d in recta racōe ꝯſiſtit. Eccīaſtic⁹ itaq₃ ſta tus attenta hūana fragilitate ⁊ ꝓmptitudīe peccādi:quādā viā mediā ⁊ racōnabilē viuē di hr̄e videtur. Habet enī religioſitatis ſatis. habet et aliq̄d hūanitatis ſeu laxitatis. q̄d ſi forte dicat religionis vitā etia₃ eode₃ reſpectu ſimplicit fore eligēdā. pro eo ꝙ habet tolerā tias ⁊ moderacōes ſuas ad inditiū prelatorū.

n̄ec vltra p̄cipitur: q̄ꝛ rationabilit ſupportari poſſit. Et q̄ dato q̄ q̄s in religione cadat: habet reſurgendi remedia ꝓpter intentionē ad deū erectā. Habet denīq; fratres a quibꝰ iuuāri poteſt. Fateor illud verū fore. tn̄ illud idē qḋ eiſdē religioſis ex ꝑmiſſione fit: ſeu indulgē tia clericis: fit ex iure cōmuni. qḋ eni̅ toleratur aut indulgetur. cōſtat legi derogare. atq; aliqn̄ ꝓhibitū eē. ↄ ſi aliqn̄ ſine cauſa indulgeat ↄ ↄſciēcia vrget ↄ intꝰ bellū naſcitur: vbi q̄etari ſperat. maxie ꝓpt̄ inſtituta et artiſſimas cuiuſ q; religiōis ↄſtitucōes: q̄b; ſe artari vouerūt. ↄ ad multa alia quoꝝ trāſgreſſio: aut ↄtēptꝰ mortale plerūq; inducit pc̄cm̄. q̄ oīa non ita arctit̄ clericis ↄtingūt. Demū eaipſa remedia. q̄ religioſis ↄpetūt ex tolerantia vel fratrū p̄ſidio eē clericis ↄmuīa eē p̄nt. Circa ſecūḋ vero q̄s ſtatꝰ ſeu viuēdi modꝰ p̄dcōꝝ p̄ligēdꝰ ſit. tā q̄ ſāctior ↄ pfectior: dictū eſt in p̄cedēti ca.

¶ Ca. xxiiij. aſſignāt racōes ad obiecta ↄtra religioſos ꝓ tuēda opīone illoꝝ q̄ ſētiūt r̄eligioſos eē ī pfectiori ſtatu: q̄ꝛ ſint decani archidiacōi ↄ alij īferioēs clerici poſt epm̄ vbi diſcutit̄ q̄ ſit pfectior vita actia vel cō tēplatiua. et de eaꝝ ad inuicē compacōne. et de alijs hanc materiā tangentibus.

Cap̄. xxiiij.

LIbet igitur pro tuēnda illa opīnione que habet inferiores miſtros ecc̄ie. poſt epōs non equari religioſis quo ad ſtatū pfectōis rn̄dere ad nōnulla obiecta ſupius adducta· que pbare videtur. archidiaconos· curatos· ⁊ predictos inferiores miniſtros ad religioſos compatos pfectiorē· aut saltē equalē ſtatū in eccīa obtinere· Et q̄ꝙ̄ p ea q̄ dicta ſūt ſatis racōes ipē ſolute videant· pticulariꝰ tn̄ ad ſingulas ſingule fient ſatiſſactiones· primo igr̄ dicebat· qꝛ monachis licitū eſt trāſire ad ſtatū preſbiteroꝝ: tāꝙ̄ ad pfectiorē· qꝛ ut inquit hieronimꝰ et trāſſumptiue in canone· xxiiij· q· i· dicit· ſic viue in monaſterio ut clericus eſſe merearis· Rn̄det em̄ q̄ monachꝰ tāꝙ̄ monachꝰ: nō habꝫ offitiū clerici exercere· verūtn̄ inꝙ̄tū lr̄ati ⁊ docti ſūt licite poſſunt pmoueri ad preſbiteratū· ⁊ curā monachalē alioꝝ habere· pfectionē tn̄ ſtatus non habet ex illo tranſitu: ſꝫ ex perpetua obligatiōe voti· ⁊ ita licet fiat preſbiter nō dimittit pfectionē monachalē· ideo ſubdit in prefato decreto: multo tpe diſce: que poſtmodū doceas· ⁊ inter bonos ſemp meliores ſectare· De inde adducebat illud hiero· ad Elidoꝝ vbi dicebat hieroꝰ· mihi ſcꝫ monacho an̄ preſbiterū ſedere non licet: illi ſi peccauero: licet me

tradere ſathane. Ex quo videt curã aiaꝝ habē
tes in pfectiori eſſe ſtatu quibuſuis religioſis
ɔtēplationi vacantibꝫ. aut ſaltē in ſtatu pfecti
onis eē. Sed dicendū eſt omnes miniſtros ec
cleſie eſſe in pfectionis ſtatu modo quo ſupra
dictū eſt vicꝫ ꝓpt offitij admīſtracōeꝫ. ſꝫ talis
pfectio ſtat9 ſm eos q̄ hāc opionē tenēt: ma
gis accipit. ɔpatiue ꝙ ꝓprie. Vñ canones ap
pellāt ſtatū clericoꝝ gradū quēdā. ut inferi9
lati9 tāget. Poſtea vero dicebat bonū publi
cū pferend eē bono puato. et cū curati gerant
offitiū publicū: quia curā aiaꝝ. quo zelo vel
officio ſm Greg. nullū ē deo acceptabilius. et
religioſi ſolū intēdāt ꝓprie ſaluti. videtur cura
tos eē in pfectiori ſtatu. Quibꝫ rñdet. ꝙ ꝗuis
abſolute intēdere bono publico: ſit maioris p
fectionis ꝙ intēdere bono puato. hoc eſt in ge
nere opis pfectio. intēdere tamen pfecte bono
puato. vel ſaluti ꝓprie: pfertur illi q̄ impfecte
intendit bono publico. zelus enim aiaꝝ ſacri
fitiū eſt acceptū deo. ſi ordinate fit. q̄ ordo ē: ut
q̄s pmo habeat curā ſalutis ſue. et poſtmodū
alioꝝ. quia ut ſcribit Math. xvi. et trāſſump
tiue in canone. Quid pdeſt hoi ſi vniuerſū mū
dū lucretur. aīe vero ſue detrimētū patiatur.
Demqꝫ rñdet alio mō. vicꝫ ꝙ ea q̄ dicta ſunt
bene pbāt curatos: et inferiores miſtros ecclīe

Cap. xxiiij.

ſi recte agãt⁊ poſſe eẽ in pfectiõis opeꝝ ſʒ nõ in
pfectionis ſtatu. Quia predicti miſtri eccleſie
nõ ſuſcipiũt plebis aut parrochie ſue curam
cũ perpetuo obligacõis voto. qđ ex eo patet.
ꝙ eã deſerere pñt. aut renũtiãdo. aut p religi
onis ingreſſum. ſoli ergo epiſcopi cũ voto p
petuo ſuſcipiũt curã aĩmaꝝ. ⁊ ideo ſine licẽtia
Apoſtolice ſedis illã deſerere nõ pñt. Rurſus
qđ obicit̃ de Helia de quo Criſoſt. dic̃. ſi taleʒ
aliquẽ adducas mihi monachũ⁊ qualꝭ Heli
as fuit. nõ tñ illi ꝯpandus eſt⁊ qui tradit⁹ eſt
cure populoꝝ ⁊c̃. Ad qđ dicit̃. ꝙ Criſoſt. non
intellexit de ſimplici preſbitero. ſed de epiſco
po. ꝙ ſi loq̃tur de ſimplici pſbitero. nõ intẽdit
preferre ſtatũ preſbiteri ſtatui religiõis. ſʒ in
tẽdit ꝙ piculoſior eſt ſtat⁹ hñtis curã aĩaꝝ ⁊
ꝙ̃ religioſi in ꝯtemplacõe viuentis. ⁊ p conſe
quens ſeruaẽ ſe innocentẽ in maiori piculo in
ditiũ eſt maioris virtutis. Sʒ q̃uis maior ṽt⁹
requiratur ad hoc ꝙ aliquis ſe preſeruet im
munẽ a peccato int̃ populos ꝙ̃ in religione ⁊
maioris tñ ṽtutis eſt vitare picula religiõeꝫ i
trãdo ꝙ̃ nõ vitaẽ picula int̃ populos viuẽdo.
Itẽ obitiebat̃ ꝙ pſbiteris et miſtris ecc̃ie ma
gis ꝯmittit̃. vicʒ cura aĩaꝝ. ꝙ̃ ṙligioſꝭ. ⁊ p ꝯſe
qñs ſtat⁹ ẽ maioꝛis pfectiõis ⁊ meriti. ad qđ di
cit̃. ꝙ aliquẽ agẽ ꝟl adminiſtraẽ dupliciť ꝯtigit

ſi enim ille cui plus eſt cõmiſſum maiora fati
at. aut plus ſeruiat: indubie plus meretur:
ꝙ̄ ille cui minus cõmittitur: et minus fatiat·
ſed ſi ille cui minus cõmittitur maiora et per
fectiora fatiat et plus ſeruiat magis meretur
ꝙ̄ ille cui magis eſt cõmiſſum et minus ſeruit
In vtroqꝫ igitur ſtatu clericorum et religioſo
rum iſta duo reperiri poſſunt·per que vis ar
gumenti ſoluitur·Ad aliud autẽ quod dice
batur de merito et perfectione quod conſiſtit
in cura animarũ·ſupra reſponſum eſt in ſolu
tione ad argumentum quod fiebat de publi
co et cõmuni bono priuato preferendo·Sub
ſequenter non obſtat quod dicebatur quia
liberare innocentes de manu pſidorum maxi
me perfectionis et meriti eſt·adducentes eti
am illud Hieronimi·quia ſancta ſimplicitas
ſolum ſibi prodeſt·ſed tãto plus nocet: ſi cõ
tradicentibus non reſiſtit·Dicendum eſt ꝙ
illa magnitudo meriti intelligit̃ ex parte men
tis·quãdo quis tãtum proficit in contempla
tione·ut propter deum velit intendere ſaluti
proximorum·etiam cum aliquo detrimento
contemplationis·Hoc enim modo certũ eſt
ꝙ ad maiorem perfectionẽ caritatis pertinet
ꝙ̄ ſimpliciter vacare contemplationi·Et hoc
eſt quod Iſidorus in libro de ſũmo bono ait·

Cap. xxiiij.

Bonū eſt igiť corꝑalit̃ remotū eſſe ą̃ mundo· melius tñ remotū eē volūtate. Optimū autez ⁊ pfecti meriti eſt: vtroqz eē ſemotū. Rð etiã dicebať ꝙ magnitudo meriti ↄſiſtit in magni tudine conatus ad vincēdū ꝓmptitudīez pec cãdi· ꝙ beatꝰ eſt qui potuit trãſgredi ⁊ nō eſt trãſgreſſus· q̄ ꝓmptitudo magis ineſt miſtriſ ecc̄ie: ꝙ̄ religioſis· Dicendum eſt ꝙ magnitu do meriti hoīs erga deū ex tribus poteſt inſur gere· Primo ex pte merētis· Secūdo ex parte pn̄cipij formaľ quo quis meretur· Tertio ex pte opis meritorij· Si igiť magnitudo meriti penſetur ex pte merētis· qn̄ aliquis ↄtēplacōe dei ⁊ i xp̄i amoē tn̄tū creuit. ut ad tempꝰ cupit detrimētū pati ſue fruitiōis ꝓpter xp̄i gloriaz· ad ꝓcurãdaz ꝓximoꝝ ſalutē mō quo dicebat Apoſtolꝰ ad Ro. ix. cupiebã ego eē anathema a xp̄o pro fratribꝫ meis. de quo Criſoſt. diť in libello de laudibꝰ eius. ꝙ ſicut ferrū in ignē miſ ſum nō eſt aliud ꝙ̄ ignis· ſic aīa Pauli ðina caritate incēſa· nō erat aliud ꝙ̄ caritas· Taľ ergo puto magis mereť in vita actiua ſaluti ꝓximoꝝ intendēs: ꝙ̄ in vita ↄtēplatiua· contē placōni vacãs· Vn̄ paulꝰ hoc eligit tãꝙ̄ maio ris caitatis ⁊ maioris meriti· electō em̄ nō ē n̄ de maiori bono Vn̄ dicit ad Phiľ. p̄mo. Coar tor enim ex duobꝫ deſiderijs habens diſſolui

et eſſe cū xp̄o· qđ mihi multo melius eſt· per manere autē in caritate neceſſariū ꝓpter vos· Et hoc confidens ſcio quia ꝑmanebo omnibꝫ vobis ad ꝑfectum veſtrū· ſuper quo verbo di cit glo· Rđ elegit Paulus non qđ ſibi meliꝰ erat· ſed qđ multis expediebat propter cari tatem que ſupereminet omnibus· Si vero cō ſideretur principiū formale quo quis meret· putant aliqui ꝙ maioris meriti eſt contēpla tiua vita q̄ꝫ actiua· Cū enim principiū forma le merendi ſit caritas· ſicut magis meritoriū eſt: diligere deum ſm ſe q̄ꝫ diligere proximū· ſic maioris meriti eſt vita contēplatiua que directe de ſuo gn̄e ordinat ad dilectionez dei ſm quez modum intelligitur illud Greg̃· vi· morali· vltimo ca· Marte cura nō rep̄hendit· Marie vero ↄtēplatio etiā laudat· ꝗꝛ magna ſunt vite actiue merita· ſed ↄtēplatiue ſūt poti ora· Verū ſi conſiderat opꝰ meritoꝝ: videtur ſe hr̄e ſicut excellētia et exceſſa· ꝗꝛ reſpectu me riti accidentalis· cū tale meritū detur ſm genꝰ opis maioris meriti p̄ōt eſſe actiua vita potioꝛ q̄ꝫ ↄtēplatiua· Et iſto modo nedū epi: ꝫ p̄ſbitei ↄ ſacerdotes curā animaꝝ hn̄tes· in excellenti ore et perfectiore ſtatu ſunt· q̄ꝫ religioſi· Et de iſtis loquit Augꝰ· Valerio Nihil eſt in hac vita difficilius· piculoſiꝰ· laborioſiꝰ epiſcopi·

preſbiteri·aut diaconi offitio: ſi ꝑfūctorie aga
tur·ſed apud deū nihil beatius: ſi eo mō mili
tetur quo noſter Imꝑator iubet· ſi vero vtrū
q; ſeu vtramq; vitā ſumimus reſpectu meriti
eſſentialis·qđ reſpondet caritati tanꝗ radici
merendi·putāt aliqui ſimpliciter maioꝛis me
riti eē ꝯtēplatiuā ꝗ actiuā· Alij vero famoſi ⁊
moderni doctoꝛes cōpādo iſtas duas vitas ad
inuicē diſtiguūt·qꝛ ꝗtū ad eoꝝ ſubſtātiā ſim
pliciter potioꝛ: ⁊ ꝑ ꝯſeqn̄s ꝑferēda eſt ꝯtēpla
tio·ut dicit̄ in c·niſi cū pridē·de renūtiacōne·
Ipſa eſt enim ſecurioꝛ ⁊ magis ſuauis·pauciſ
ſimis indigens et propter ſe eligenda tanꝗ
quietiſſiā·quoꝝ contraria contingūt opibus
actiue·⁊ ſcḋm hūc modū ꝯpandi ꝯtemplatiua
ſimpliciter eſt melioꝛ·⁊ preferēda actiue·ſi ve
ro ꝯpant̄ ꝗtū ad eoꝝ vſū: tūc diſtinguūt·nā
qꝛ vſus reſpicit opis execucōez·Executio autē
actiōis duo reſpicit·ſcꝫ ipſos ad quos eſt ſcꝫ
ſubditos·et ipſū exeqn̄tez ſcꝫ prelatū·Si p̃mo
mō ꝯpent̄·ſic actiua ꝑferēda ē ꝯtēplatiue·qꝛ
pluribꝫ vtilis ē·et magis fructuoſa·ut dicit̄ i
dicta decretali·licet illa ſit ſecurioꝛ et magis
ſuauis·qꝛ in fecunditate ſobolis lippitudo: Lie
Rachaelis pulchritudini ē prelata·ut dicit
Greḡ·ſup Ezechielē exponens illud erat Lia
lippa: ſꝫ fecunda·Si vero comparentur ſecundo

modo aut eſt ad illud diſpoſitus et idoneus ⁊
aut non. ſi non: tunc melior eſt ſibi vſus con
templatiue. quia ſibi poteſt ibi pficere. ſed in
actiua: nec ſibi nec aliis. Si vero eſt idoneus.
aut accedit vocat9 ⁊ neceſſitat9: aut ꝓpria vo
luntate. Si ſecūdo modo contēplatio precellit.
quia actiua non precellit: niſi ꝑueniat ex coa
ctiōe ⁊ neceſſitate. Si vero coactus. tūc ſimpli
citer actiua precellit quo ad vſū eius. et ſic ſi
ue cogatur ab hoīe vel ex caritate. vel ꝓpter
neceſſitatem proximoꝝ. et talibus melior eſt
actiua: ꝙ̄ contēplatiua. Nam p talem actionē
augetur caritas. et ad pferendū aduerſa. et
contēplandū optima. et ſic ſua actio eſt meli
or aliis: ꝙ̄ ſua contēplatio. eſt etiaꝫ maioris
meriti. Et ſic patet ꝙ quo ad vſum vite preſē
tis talis actiua eſt ſimpliciter melior ſtatus
eius. et etiā opera magis meritoria Fatemur
tamen ꝙ contēplatio eſt realiter preeligēda.
quia plures inueniūtur ad hoc idonei: qui in
actione deficerent. Si tamen homo eſſet aſſe
curatus. ꝙ populus indigeret. ⁊ ꝙ bene gere
ret illam curam etiam ſine periculo peccati poſ
ſet illam deſiderare ⁊ ſe ingērere. ⁊ velle magis
hoc fieri per ſe ꝙ̄ per alium. neqꝫ hoc eſſet pre
ſūptuoſū. quia licitum eſt appetere maius me
ritū ſicut fecit Iſaias Itaqꝫ talis vita tāꝙ̄ bō

ſimplicit̄ eſt p̄eligēda Ex quibꝰ apte mōſtrat̄ quō intelligēde ſūt racōes adducte ꝑ p̄te illorū· qui putāt ſtatū clericoꝝ inferiorū· ab ep̄o perfectiorē eſſe ſtatui religionis·

Capitulū viceſimūq̄ntū de exellentia et laudibꝫ vite monaſtice· ⁊ religioſe· ⁊ de pluribꝫ cauſis propter quas preeligenda ſit q̄ alius viuendi modus·

Monaſticā religioſāqꝫ vitāꝫ preconījs laudibuſqꝫ efferre: nō puto aliud fore: q̄ lucē ipſā facibꝰ adiuuare· habꝫ enim hoc vite genꝰ ea ōnia q̄ ad bene beateqꝫ viuendū ꝯferūt· q̄ ad verā felicitatē ꝯducūt· ⁊ ut paucis ōnia ꝯprehendā· id habet ꝓpriū religioſoꝝ vita· ut deo ꝓpinq̄or acceptiorqꝫ ceteris eſſe videat̄· qui em̄ inq̄t Apoſtolꝰ· adherꝫ deo: vnꝰ ſp̄us ē cū eo· Nā ⁊ Hieroꝰ· fatet̄· melioēs nō poſſe inueniri: q̄ q̄ in monaſterijs ꝓfecerīt Vñ et Aug̃· i libro de opibꝰ monachoꝝ· illos ſāctiores eē teſtat̄: qui a ꝯſpectu hoīm ſepati: paucis ad ſe p̄bent acceſſum· ſ3 deo ꝯtemplāt̄· Quis em̄ dubitat qn̄ deſerētes mūdū ⁊ tumltū ſeculi· ⁊ ſe a ſeculi oblcāmētis ſegregātes: xp̄o ꝯformētur· ⁊ ab eo facilꝰ ꝯfortētur qđ latius ipe Auguſt· ꝓſequit̄ ſup illud Apocalipſi·

mulier fugit in ſolitudine· ſ; neq; illud pmit
tendū eſt: q̄m in ceteris h⁹ vite occupacōibꝰ
⁊ viuendi modis· illud hoībꝰ cōmūe ē: ut tpa
tranſeāt ⁊ nō redeāt· Religioſi tñ viri illud fa
cile agere pñt· non tm̄ ne tēp⁹ fugiat: ſ; ne pe
reat· Occupātur quidē religioſi aliqñ lectione
plerūq; oracōe· nec altera alterā impedit· ſed
auget· Succedit demū diuini verbi p̄dicatio:
qua deo nulla gratior occupatio eē poteſt· De
mū itur ad bonaꝝ artiū ſtudia· Diſcūt eñ aut
docēt ſcribūtq; poſteris doctrinā ad erudien
dos ſaluandoſq; hoīes· nullūq; illis tempus
vacuū ē· Et cū teſte Cicerōe· nihil dulcius bñ
impenſi tpis memoria· hac locupletiſſimi ſūt
religioſi· In ceteris ſiquidē viuendi modis cō
ſideremus hoīm tempa· Primo infātiam ipſā
ſiue pueritiā in vanos ludos· Adoleſcentiā et
iuuētutē in libidinē et auariciā· Senectā vero
⁊ ſeniū in querelas· in cruciatus ⁊ doloēs cor
poris· in ſuſpiria· in lamenta conſumim⁹· Reli
gioſi vero infanciā in artibus addiſcēdis· in
dīuino cultu imprimendo· Adoleſcentiam vero
in altioribꝰ ſtudiis· Senectutē vero ī docendo·
predicando· deoq; vacando et contēplando
fructuoſe expendūt· Et ut paucis agam⁹ inter
monaſticā vitā et ceteras viuendi formulas
illd̄ intēeſt· qꝛ q̄ magis illi nitūtur ut ſalui fiāt

Cap̄. xxv.

tn̄tū iſti conāť ut pereāt· qn̄imo qn̄tū illi nos
ad ſaluandū inuitāt· adiuuāt· atqȝ cogūt· tn̄
tū noſipo̅s prepedim⁹· Ceteꝝ religioſoꝝ vita
ex quinqȝ cauſis exellētioꝛ atqȝ pfectioꝛ ceteꝛs
videtur· Primo quidē qꝛ dignioꝛ· veluti quam 1
xp̄s eligere viſus eſt· ⁊ Apoſtoli ſecuti ſūt· Se 2
cūdo qꝛ ſecurioꝛ· nā ut inquit Aug⁹· ꝑ mille ca
dētib⁹ in religione· cadent decē milia in ſeculari
vita· Tertio exellentioꝛ eſt vita monaſtica· 3
qꝛ dulcioꝛ atqȝ iocūdioꝛ· nō enim habȝ amari
tudinē conſeruatio eius· nec tediū ꝯuict⁹ illi⁹·
ſed gaudiū ⁊ leticiā· Quarto qꝛ ſanctioꝛ ⁊ deo 4
ꝓximioꝛ ꝑ adheſionē ꝯtemplacōis· vn̄ quidā
ſapiēs religioſoꝝ vitā recte ꝑ dexteraȝ deſigt·
ſecularē vero vitā ꝑ ſiniſtrā· vn̄ ſuꝑ illo leua
eius ſub capite meo: ⁊ dextera illius amplexa
biť me· Recte inq̄t ſecularis vita ſub leua ec
cleſie ponitꝛ: qꝛ iuuat ad ſuſtentacōeȝ· Sȝ dexte
ra ideſt vita religioſa· criſtū ſponſū ecc̄ie ām̄ple
xatur: dū eius innocētie ⁊ ꝯtēplacōnis āplexi
bus delectať· Sȝ et hijs alia quinqȝ addenda
ſunt· ꝓpter que monaſtica vita pfectiſſiā atqȝ
exellētiſſiā habeť· Primo qꝛ tp̄aliū ſolicitudi 1
nis minus habet· Secūdo quia ad ſp̄ualeȝ ad 2
heſionē maioreȝ habet aptitudinē· Tertio qꝛ 3
maioreȝ recōpenſationē ab ea ſperat· Quarto 4
qꝛ in ea maiorē vnuſquiſqȝ hȝ ſui poteſtatem

5· et fruitioēꝫ·Quinto quia in ea vnuſquiſqꝫ fa
cilius vitat hūanoꝝ piculoꝝ ꝓmptitudines·
Rurſus monaſtici viri nedū in hijs ꝫ ſed plu
rimis alijs cūctis vite modis ꝑferūtur·Alibi
em̄ negotiantes foris quietē querūt·quā reli
gioſi iter ſe hn̄t·Illi tpalibꝫ ſtudēt·ſecularibꝰ
implicātur·vanitatibꝫ inuoluūtur·ꝛ dū infei
ores plurimos habere delectātur·ab interiori
bus ꝛ ſupioribꝰ elongātur·Diſtrahūtur alibi
hoīes ꝓpter ea q̄ foris ſūt·et infelicit̄ amittūt
ꝑcioſiora que intra ſe ſūt·ut recte cū Bernħ·
dicāt·Qn̄to magis ad mundum accedimus:
tn̄to magis a deo recedimꝰ·Deſiderāt em̄ qui
extra religionē degūt videri ſapiētes:dū ope
rū bonoꝝ penuria·ꝛ vera ſapientia ſtulti effici
untur·Credūt foris lucrari dū ſeipſos ꝑdūt·
celeſtia appetere videtur·dum carnei eis oculi
ſunt·Qn̄to magis in tpalibus redduntur ſo
liciti:tn̄to magis a ſpūalibꝰ efficiūtur medici
Ceci quippe ſunt et duces cecoꝝ·omnia enim
diſponere·ordinare·et ſciē preſumūt:dū ſeip
ſos diſtrahunt·Illa preterea differētia inter
ſeculares et religioſos aptiſſima eſt·quoniā
ut inquit Hugo de ſancto Victore·in illis vi
gilat ſpūs dei dum in ceteris dormit:viget in
illis ratio·in iſtis ſenſus·in hijs ratio extīgui
tur·feruet in illis amor dei in iſtis amor mūdi

Cap. xxv.

Hij mūdū diligūt:dū illi relinquūt illi omniū obliuiſcūtur. et vnuſquiſq; vnice matris ſue ꝯtinuo recordat᷑ iſti vero ōmū que ſunt mūdi recordātur ⁊ ſe obliuiſcūtur Illi caduca·hec ⁊ terrena amplectūtur.⁊ ad ea ſūope aſpirant· dū iſti ea q̄ ſupra terrā ſūt deſiderāt·Hij greſ ſu ꝓprio currunt ad interitū:dū monaſtici ad ſalutē feſtināt·Religioſi oīa ꝓpt᷑ deū dimittūt· dū tpales viri deū ꝛlinquūt ꝓpt᷑ oīa·Sz c̄te nō fallūtur·ea enī funeſta cecitas vicē eis reddit· qꝛ cū ꝓpter eos ōnia deus fecerit.iſti ꝓpter illa deū dimittunt·q̄re iuſte eos ōnia dimittunt· Seculares deniq; prudētiores videtur·in qua re hui⁹ ſeculi ſe homines cōprobant·quia ut ſcriptū eſt·filij hui⁹ ſeculi prudētiores ſunt fi lijs lucis·Iſti ad ea que dei ſunt·tardi·duri· pigri·tepidi·atq; inertes ſunt·nec cogitāt q̄ tendere debeant·viā ſciūt:ſed ſcienter deuiāt· ⁊ ſi qui eam neſciūt·illam nō inquirūt·Ruin imo religioſoꝝ vitā·quia humilem·quia ſe culo obiectā·quia mollibus noo indutā abiti unt et vitam coꝝ putant inſaniam·qui pau lopoſt videbunt quomodo computati ſunt in numero ſanctoꝝ ⁊ ſoꝛs illoꝝ ineternū·Patz ergo hui⁹ regularis ⁊ monaſtice ſūma excellē cia et pfectio ſup ceteros tempales ſtatus·

Liber sextus.

¶ Capitulū vicesimūsextū de difficultatibȝ vite religiose et de laboribus et aculeis religiosorū in genere.

Religiosā atqȝ monasticā vitaȝ laudabilem atqȝ pfectā. et deo acceptaȝ esse nemo est qui ambigat. Verum alia aliis congruūt. et diuersi ad diuersa aptiōes sunt. Demiqȝ aliud est religiosū esse. aliud religiose viuere. multi noīe religiosi sūt. pauci re. plurimi religiose viuere ceperūt: qui super stitiosa vita finierunt et ut quidaȝ ait sapiēs dulce negotiū. iocundū nomē religionis est. sed pgressus difficilis. veluti ī quo vite statu hoī libertas. volūtas ac voluptas. et affluētia admit. et ut breuibus dicā ipaqȝ que natura cōcedit: sancta religio prohibet. Fateor in monasteriis de⁹ ipse noscit. ibi dei notitia. amor et cultus habētur. ea tamen in ceteris vite statibus impleri possunt. et vtinam tam digne: tam recte implerentur ab hoībus q̄ sciūtur. Scit eīm vnusquisqȝ quō placere deo possit. id qȝ si agat: vere religiosus est. se enim deo ille religat: qui in pietate et humilitate deū colit. et insolentias stirpat. Fateor ea cōmodius in monasteriis fieri: si facultas corporis aīmiqȝ vires suppetūt. demiqȝ quietē aī in religiōe

Cap. xxvi.

monaſtica inuenirí aiũt. Quibꝫ ego dicẽ poſ
ſem. ſi quietez animi ſperas aut optas. cur er
go in bello ſtas Quocũqz igitur ĩ ſtatu viuas.
quis tibi bellũ infert: niſi tu vnꝰ. Quid ergo tu
tibi auferes: q̃re in alio ſtatu ſperas Deniqꝫ cõ
ſidera illud Iſidori. quoniã ad dei quietudinẽ
nõ accedit̃ paſſibꝫ corpis: ſed mentis ſpecula
tionibꝫ. vidiſti tu plurimos religioſo habitu
indutos ꝑ inquietudines diſcurrẽtes. apoſta
tantes. ⁊ alios ꝓpter inopiã reꝝ neceſſariarũ
ab incepto ope cadentes. de quibꝫ ſcriptũ eſt.
quoniã ꝓpter inopiã multi deliquerũt. Quãꝙ
illud fateor nõ ſacre religioni: ſed eoꝝ impro
bitati imputandũ eſt. verũtamen deliberacõe
⁊ ꝯſilio nõ paruo opus eſt. Quare ut ego pu
to monaſtica religioſaqꝫ vita ab illis potiſſiẽ
eligenda eſt: qui caſũ non timent. impfectis
enim ⁊ fragilibus. et nondum vicioꝝ mortifi
cationez ſupantibus. expiendũ dixerim non
ꝓfitendũ. aut verius differendũ Preterea re
ligioſi nõnulli huiꝰ tempoꝛis ab vtero regule
ſue aberrãtes. quo enim modo conuerſentur
quoue obedientie pauptatis et caſtitatis tra
mite religionẽ obſeruent. tuipſe noſti. in qui
bus ut mihi videtur maior eſt periculi timor:
ꝙ̃ ſpes ꝓficiẽdi. hinc quidã ſapiens illud tre
noꝝ exponens lapides ſanctuarĳ diſꝑſi ſunt.

Plaſigũtur in q̃lĩbt religioſi implicati tẽpali
bus negotijs: q̃ non eſt actio ſecularis vite·
quã hodie non admĩſtrent religioſi · diſcurre
ſingulorũ occupacõnes et offitia: religioſos
adeſſe videbis Secularia enĩ negotia ſecularit̃
pertractant· ad que vtinã profitiẽdi gratia·
aut vocati accederent· Sed ꝓch dolor ſeſe inge
rũt cupiditatis vel adipiſcẽde dignitatis gra
tia· aut forte laſciuitatis ⁊ habende exẽptiõis·
ut excutiant collũ ab obedientia ſuoꝝ prelato
rum· agentes contra principalia eoꝝ vota· ꝓ
quoꝝ obligacõnem poſiti ſunt in ſtatu ꝑfecti
onis· Et q̃ꝫ q̃ꝫ prauoꝝ hominũ facta· bonos a
bono non retrahãt· quinimo ſicut pena ſuos
actores: ſic innocentia ſuos tenet ſectatores·
Nihilominꝰ hec quorũdam religioſorũ pra
ua exẽpla· et ſi aliquos a religiõe penitus nõ
arceant· cogũt tamen ut differant quouſq; ſe
expiantur· Quibus colligitur hũc ſtatũ non
paꝝ laboris et difficultatis habere·

Capitulum viceſimũſeptimũ ꝑticulatiꝰ
et latius de promptitudine periculorũ
huiuſmodi ſtatus in ſpetie· et de malis
religioſis· et abuſibus illoꝝ·

Cap̄. xxvij.

Post difficultates ⁊ labores p̄dictos quos nōnulli in gn̄e adducunt· circa mōſticā vitā afferūt· et alia p̄ticulai⁹ de p̄mptitudine p̄iculi hui⁹ ſtatus Aiūt enim quia p̄icula mōaſtice vite ex plurimis ↄſpicē libet· eo p̄ſertim· q̄ꝛ cū peccata effugere vix poſſim⁹· cōſtat in eo dē gn̄e peccādi lōge grau⁹ religioſos peccare q̄ꝫ ceteros hoīes· Quis em̄ dubitat ut ſāctus Thomas refert· religioſū grauius peccare fornicādo cōtra votū ↄtinentie· q̄ꝫ ui⁹ peccare ↄtra votū pauptatis· grauius deniqꝫ peccaē inobediendo ↄtra votū obediētie· Deīn quis dubitat religioſū grau⁹ peccare ex ↄtemptu· q̄ꝛ ut ſācti aiūt doctores· p ↄtemptū videtur ingrat⁹ bn̄ficij recepti· cū per religioneꝫ ſublimatus ſit ad p̄fectiōis ſtatū· qn̄imo et dei filiū ↄculcat atqꝫ vitupat p ↄtemptū· Cōtra quos Hiero⁹· ↄqueri videt̄ inquiēs illud ſapiētis· quid eſt q̄ꝫ dilect⁹ me⁹ in domo mea facit ſcelera multa· Deniqꝫ grau⁹ peccat ꝓpt̄ p̄mpta ſcādala· cū multi ei⁹ vitā ut ſpeculū reſpiciunt Quos idē Hiero⁹· ſignat· Ait enim cum ꝓpħa Hieremia· vidi ſimilitudinē adulterij· et iter mendacij· ⁊ ↄfortauerūt man⁹ peſſiōꝝ· nō ut ↄuerteret̄ vnuſquiſqꝫ a malitia ſua· Cōfortauerūt inq̄ꝫ man⁹ peſſiōꝝ· q̄ꝛ malo eoꝝ exēplo mali quodāmō confortai videtur· eos videlicꝫ

ſequendo in ſceleribꝫ quos ſequi debuerit pie
⁊ ſācte viuendo. Eſt igit̄ piculoſus ɔtēptus in
religioſo. qꝛ ut Thomas ait. cū religioſus ve
nit in ɔtemptū: incorrigibilis efficitur. et oīm
eſt peſſimꝰ. Adducens illud Hieremie. cōfre
giſti iugū ⁊ dirupiſti vincula mea. Vñ Bern.
ad Eugeniū Que maior puerſitas. q̄ maior cō
temptus: q̄ꝫ poſt pfectionis votiuā ꝓmiſſionē
volūtariā obligationem . poſt ſacri habitus
ſuſceptōem. poſt exemploꝝ virtuoſoꝝ patrū
multitudinē ⁊ pfectionē: redire ad peccata ſi
cut canis ad vomitū. Illoꝝ precepta ɔtēnere.
quos totius vite et actionis ſue iudices loco
dei elegit Et ſubdit. magna monachi dig̃taſ.
ſed magna eius dānacō: ſi que ſūt monachi
agere p̄termittit Ceterū huius ſtatus labo͛es
et difficultates non negauit Auguſtinus ad
Vincentiū donatiſtā. Ait enim fateor caritati
veſtre corā dño deo noſtro. qui teſtis eſt ſuper
animā meam. ex quo deo ſeruire cepi. quoniā
difficile ſum expertus meliores poſſe inuenire:
q̄ꝫ qui in monaſteriis pfecerūt. ita nec peiores
q̄ꝫ qui in monaſteriis defecerūt. ut hinc arbi
tror i apocalipſi ee͂ dictū. Juſtus iuſtificet᷑ ad
huc. et q̄ in ſordibꝫ eſt: ſordeſcet adhuc. Attē
denda ergo ſunt Aug. verba. Fatet᷑ enī meli
ores non repiri q̄ꝫ qui in monaſterio pfecerit.

NB

Cap̄. xxvij.

ſed nec peiores q̄ꝫ qui defecerūt. Cōſtāt eni lō
geplures deficere q̄ꝫ ꝑficere. Nam ut Hiero⁹
inquit. rara eſt virtus. atq3 difficilis. ⁊ a pau
cis appetitur. Sed et pħus in ethicis ait. diffi
cile admodū fore tenē medium v̂tutis. q̄re lon
geplures deſtituūt q̄ꝫ attingūt. veluti ſagittan
tes ad ſignū mediū: plures deſtituūt q̄ꝫ ſignū
tangāt. Vn̄ quidā ſapiens nō mirat̄ q̄re plu
res hoīes ſint vitioſi q̄ꝫ v̂tuoſi maxime qꝛ pec
care multis modis ꝯtingit. ⁊ vnico defectu q̄s
reddit̄ vicioſus: ſꝫ nequaq̄ꝫ quis v̂tuoſus ⁊ in
nocēs erit. niſi omni ꝯcurrente virtute que in
uicē ꝯnexe noſcūtur. Vn̄ ſaluator multos fore
vocatos ait: ſꝫ paucos elcōs. Et ꝓpħa clamat.
qꝛ multiq̄ꝫ defecerūt. Et iterꝝ. ōnes ſil̄ inutiles
facti ſunt. nō ē qui faciat bonū. ut bonorꝝ rari
tatem atq3 paucitatē3 deſignaret. Cū ergo in ōni
ſtatu plures deficē arbitrandū ſit: religioſos
grauiꝰ deficere nō eſt ambiguū. Quis eni non
cernit religioſorꝝ tā copioſā nūeroſitatē. ſed
quis nō videt tā paucorꝝ ſanctitatē. quis non
cernit multorꝝ religioſorꝝ ſupbiā ⁊ elacōe3: ſꝫ
quis non videt paucorꝝ humiliacōe3. plurimi
ẽte ſūt religioſi. ſꝫ ꝓch dolor tales ut cū Bern
loquar ſub habitu r̄ligionis animū ſecularē.
⁊ ſub pannis ꝯuerſationis hr̄e inueniātur: cor
altū in ſeculo. ⁊ ꝑuerſum ad religionis opa.

de quibz idē Bernħ· ait· doleo de multis q̄ poſt ſpretā populi pompā ↄuerſari deberent in ſcola humilitatis· grauius inſoleſcere ⁊ impatiētes ampli⁹ fieri in clauſtroꝝ q̄ȝ fuiſſent in ſeculo· Et quod magis piculoſū eſt· pleriqȝ in religione nō patiūtur haberi ſe cōtēptuiꝫ qui in domo ſua ſeculariter viuentesꝫ nō niſi contēptibiles eſſe potuerūt· Preterea in eo verſatur q̄ȝ maxime religioſorum periculū· quia cum ſint religati deo dum ſe ligatos fore dolent· ſe amittunt ſolutos· non conſiderātes q̄ bene ligata ſecurius cuſtodiūtur· ſoluta vero facile perdūtur· Multis rurſus aculeis ⁊ laboribus ſtatus religionis eſt refert⁹ et pluris piculis expoſitus· Quis em̄ dubitat teſte Bernħ· grauiſſimū eſſe inter aſſuetas epulas eſurire· int̄ delitias p̄ꝫritas macerari· int̄ veſtes p̄cioſas et multas algere· Et int̄ diuitias quas oſ̄dit mūdus· offert diabolus· deſiderat nr̄ appetit⁹ eas contemnere· Profecto tāto hec grauiora exiſtūt q̄nto grauius a paucioribꝫ tolerātur. Fateor certe quia ut Bernħ· ait· non deſūt religioſi in clauſtro· qui hoc pacto volūt eē pauperesꝫ ut nihil eis deſit· Deniqȝ volo religioſi caſti ſint ⁊ pauperes· Quid tamen dices de periculo arrogātie· vane glorie· q̄ nō niſi meliores tēptat· Vn̄ hiero· plus ē depoſuiſſe aim ⁊

Capitulum. xxvij.

q̄ꝛ cultū. difficilis arrogātia q̄ꝛ auro caremus
ꝛ gēmis. Hijs enim abiectis gloriosi interdū
tumemus sordibꝰ. ꝛ vēdibilē pauptatē popu
lari aure offerimꝰ. Sꝫ ad alia trāseamꝰ. Quis
talis religiosus est quē Bern. ipse describit. q
in nullo ꝓsus aut resistit p̄oribꝰ. aut inuide
at paribꝫ. aut subiectꝰ. plene obseq̄tur. socijs
ꝯgruēs. subiectis vtiliter omnibꝰ ꝯdescēdens.
fugax voluptatis. appetitor laboris. patiēs ab
iectiōis. impatiens honoris. paup in pecunia.
diues in sciencia. humil' ad merita. supbꝰ ad
vitia. q ita huic mūdo morit̄: ut soli deo viuē
delectet. De hijs Eusebiꝰ dicebat. quoniā tali
ter in monasterio viuē pfectio est: ꝫ aliter cō
uersari magna dānatio est. ꝫ certe potiꝰ eos
imitātur. de quibꝫ idē bern. ait. quoniā supbie
inobediētie ꝛ auaritie studēt. quaꝝ p̄me culpe
casus attulit. alie labor. tertieqꝫ lapsus timet.
Hijs tribꝫ piculis tres claustraliū ordines sb
itiūtur. scꝫ qui sedē prelatiōis querūt. et ꝑesse
non valēt. alij qui nec obediūt nec obedire vo
lunt. tercij familiares Jude loculos portātes ꝛ
in occulto detrahentes. Sꝫ ut paucis multa cō
prehēdā. si studia si mores. si vitā plurimorū
religiosoꝝ ꝯgnoscere vis: ꝯsidera. qꝛ illis capi
tulū hostis est. ex murmur ꝛ inuidia. in nocte
nullas vigilias habent nec in die labores,

Liber fr̄d̄s.

laborat monachus ut fiat abbas. abbas ve
trosus. prior ingrassatur mendicās blandit
potētibus. terrena diligit. suspitiosus claustra
lis, bursarius pecuniosus. infirmarius cōcubina
rius. capitosus sacrista. sine oratione conuer
si. fratres ad questū p̄dicant. gardianus equi
tat. prouincialis proclamat. generalis gene
rat. Preterea de huius statu piculo vide quid
Bernhardus dicat in quadaz epistola mori
ens vix vnq̄ aliquis in cella ad infernū descē
dit: quia vix vnq̄ in celo predestinatus in ea
vsq; ad mortē persistit Item labores pericula
huius status apertissime demonstrat Greg. in
registro inquiēs. vos qui viā vite extra hoīm
Frequētiaz ducitis tāto maiora certamīa pati
necesse ē: qm̄ ad vos magister ipe tēptacōnū
accedit. Ceterū ex multitudine preceptorū et
onerū religionū periculū et difficultas huius
status comp̄hendit Nā ut dicit Aug. vbi sūt
multe p̄ceptiones: ibi multe sūt trāsgressiōes
Habēt enī religiosi lōge plura p̄cepta: q̄ qui
cūq; hoīes aliorū statuū. imo plerūq; ut supra
dixi. qd aliīs meritū: sibi ad peccatū ꝯ piculū
ē. ne iuuat si dicas: nō ōnia p̄cepta obligant
Quib; hieron9 rn̄det in quadā epl̄a. nō ideo
putet qui se deo obtulit aliq̄ ꝯtēnenda eē mā
data q2 leuia sūt. tā enī maxima illa q̄ minima

Cap̄. xxvii.

ĩpata ſunt· ⁊ ɔtēptus vni⁹ ꝑcepti pcipi
ena iniuria eſt Et ſeq̄tur· in quocūq; enim ſta
tu in q̊uis gradu eq̄le peccatū eſt· vel ꝓhibita
dimittē· l'iuſſa nō facē· Et bern· ait · iuſſa ſine
culpa nō negligūtur· ⁊ ſine crimine nō cōtem
nūtur· O ꝙ̄multa ſūt hodie in religionib; pre
cepta· o quot vincula mltiplicata · o ꝙ̄ pauca
⁊ tarda remedia· De quib; xp̄us dicere videt̄
Alligant onera grauia ⁊ impoꝛ̄tabilia: ⁊ impo
nūt ea in hūeris hoim· Cōtra hos multiplicā
tes precepta ɔminat̄ deus duas maledictōes
Prima eſt· ve vobis ſcribe ⁊ phariſei ypocrite
qui clauditis regnū celoꝝ añ hoies vbi nō in
tratis nec ꝑmittitis alios intrarē· Secūda eſt·
ve vobis ſcribe ⁊ phariſei· q̄ deciatis mentā et
anetū· ⁊ relinquitis que ḡuia ſunt· ſc; legis iu
diciū miſericoꝛdiā et fidē· Forte dicet quiſpiaꝫ
fatend̄ eſſe· plurima eſſe religionū precepta·
plurima onera ex quib⁹ neceſſe eſt plurima
ſequātur peccata· Fatendū etiā plurima eſſe
in religione picula incōmoda· plures difficul
tates ⁊ labores . Verūtn̄ ex plurimis bonis q̄
religioſi agūt facili⁹ creditur abſoꝛbi poſſe: ſꝫ
⁊ ꝓmptius ab eis reſurgere valebunt· ꝑſerti
ꝑter intentionē quā hn̄t ad deū erectā· Acce
dit ꝙ hn̄t ſocios a quib; iuuentur · ad quos
dici pn̄t que tetigi ſ̄ in· xxiiii· ca· Demū fateoꝛ

poſſibile illud eſt·ſed difficile dixerim·p̄cepta enim apta ſūt·impleccões dubie·mādata certa·trāſgreſſiones certiores·vitia non occulta ſūt·bona nō videtur·picula manifeſta exiſtūt· nec ſine diſcrimine incurrūtur·remedia vero dubia·nec ſine magnis laboribꝫ q̄rūtur·Facilius cadimꝰ q̄ʒ reſurgamꝰ·ſotij vero an iuuēt eum qui ſe ledere vult:vnuſquiſqꝫ ↄſideret·de quibꝫ quidā ſapiēs ait·quid iuuat amicꝰ:ſi animus amicitioꝝ ledit·Fateoꝝ tn̄ bonis et deo dicatis religioſis:picula difficultates·labores hmōi q̄dā certamia·q̄dā exercitatiōes exiſtūt· que religioſe viuentes eo magis coronant·atqꝫ ut ſupra dixi cum de piculis et laboribꝫ ſtatus eccleſiaſtici egi·non eſt in culpa religio:ſꝫ abutentes religione·Nec eſt improbatio in religione:ſed deturpātibus religionē·in qua non eſt mirū ſi ſit multitudo periculoꝝ:vbi violētibus et bene militātibus eſt cumulus donoꝝ·Naꝫ ut ait Hugo de ſancto Victore·omni ſtatui benigna eſt r̄ligio·abūdans paupi· mediocribꝫ ſufficiens·tolerabilis diuiti·infirmis larga·dedicatis cōpatiens·penitentibus miſerās·puerſis ſeuera·bonis optima·Et Criſoſt·religio nūq̄ʒ ſeneſcit·fatigatiōeꝫ nō ſētit· Ex quibꝫ oībus aperte monſtrat̄ huiꝰ vite et ſtatꝰ piculū·labor ꝛ difficultas ſimꝉ ꝛ nccitas

Cap. xxviij.

Capitulū viceſimūoctauū de inclinacōe ⁊ diſpoſitiōe naturali ⁊ diuerſitate complexionū ⁊ abilitatū hoīm q̄tū ad religionem̄· ⁊ ꝯſilio in talibus.

Ultra predicta nōnulli cautos agunt ⁊ attētos religionē ingredi volētes ꝫ ut inclinacōes ſuas ac diſpoſitiones naturales ⁊ ꝯplexiōes attendāt ꝫ vireſq; ſuas diſcutiāt. Tandē quidā illis circa predicta cōſilia prebēt. Aiūt enim q̄ ſm̄ antiquoꝝ ſapiētiū ſentētias. diuerſi ad diuerſos penitꝰ viuēdi modos: aut inclinātur aut diſponūtur. Diuerſitas autē et diſſimilitudo. aut diſparitas viuēdi vniꝰ ad alteꝝ. ut ī politicis inq̄t phꝰ. ex triplici radice procedit. Primo ex natura ſiue qualitate diuerſa. nōnullos ex diuerſitate ꝯplexionis lociq; quoq; in quo viuit: naturaliter ad diuerſa ferri videmꝰ. nōnullos enim inclinari ꝯſpicimꝰ ad bene politizādū in repu. alios ad militādū. alios ad artifitia. alios ad ſacrifitia ⁊ cultū diuinū. nec ſolū ad hec exercitia: ſꝫ anime paſſiōes diuerſimode diſponūtur. qm̄ aliqui ad verecūdiam. alij ad irā. alij ad triſtitiā inclinātur. Cōplexiōis ergo diuerſitas ⁊ regiōis qualitas. ad diuerſa penitus inclinat. etiā quo ad mores. Rūto enī hūana

complexio ſimplitior ⁊ purior eſt:tāto ſenſus
exteriores viuatiores·potētiores·atq; ſubtili
ores reddūtur·Quo fit ut p ꝯſeqn̄s intellectꝰ
hoīs eo magis ſit purior et ſubtilior·Idq; ex
eo patet eſſe manifeſtū·qm̄ ꝙdiu ſenſus ipſi
exteriores viuatiores exiſtunt·tāto magis in
tellectui deſeruire poſſunt·Quoniā intellectus
ipſe nihil agit aut intelligit·ꝙdiu in homine
exiſtit:niſi cum miniſterio ſenſus·quare recte
Ariſto·inquit·quia anime ſequūtur corpora·
Et alibi in libris de aīa ait·molles carne ap
tos mente dicimus· Anima ergo ſiue intelle
ctus humanus non exercet opationes ſuas:
niſi mediantibꝫ organis corpis·qꝛ eodē pho
teſte nihil eſt in intellectu ꝫ qn̄ prius fuerit in
ſenſu·Ex q̄ radice pcedit illa cauſa a multis ig
norata·quare intellectꝰ hūanus qn̄q; fatiga
tur·qꝺ licet ip̄roprie dictū ſit·tn̄ intellectū fa
tigari dicimꝰ non ſm ſe·ſed ſm ſenſus exteri
ores·cū quibꝫ agere debet intellectus ipſe·Ex
quibus oībus conſtat ꝙ abilitātur ſeu diſpo
nūtur hoīes ad hunc vel illū modū viuendi·
ſm ꝙ peius vel melius complexio illorum eſt
diſpoſita·Et ꝙꝙ anima ipſa eque perfecta exi
ſtat:tamen aliquādo eligit vnū viuendi mo
dum ſibi accomodum·et in eo facilius bene
operatur:ſi organa corporis melius habet diſ

Capitulum. xxviij.

poſita ⁊ ꝯplexionata. q̄ inclinatiue nō ꝯpletīe
ad hoc vel illud diſponūt. Secūdo diuerſitas
modi viuendi cōtingit plerūq; ex diuerſa cō
ſuetudine. q̄ naturā imitat᷑. ⁊ illa ad vnū mo
dū viuēdi trahit alios. alios ad aliū. Tertio
hec diſpitas viuēdi ꝯtigit nonnūq̄ ex ſpūali
diuina influentia. que qn̄ et quō vult hūc tr̄
hit ad vnū viuendi modū. aliū ad aliū. ſine
tn̄ offenſione vniuſcuiuſq; liberi arbitrij. pro
ut ſue inſcrutabili placet prouidētie. Quicūq;
ergo hoc modo trahitur ad vitā monaſticā:
laudet deū qui traxit. ⁊ ꝓperet ad locū quem
ſibi monſtrat deus. ⁊ relictis vrbibus et eaꝝ
illecebris: vadat ſaluari inſeq̄ꝛ. Verū ſecun
dus modus ꝯſuetudinariꝰ eos repente nō iu
uat. qui delicate in vrbib; nutriti ſūt. ſ; opus
eſt ꝯſuetudinē p̄tioſā ꝯtraria conſuetudine
paulatim deuincere. Si vero p̄mū modū attē
dūt: recurrāt ad ꝯplexionē; ut prediximꝰ ad
naturā ſuā. ad inclinatōem. ad diſpoſitiōe; in
terioris hoīs ſui vnuſquiſq; recurrat deiq; ad
vires corpis ſui. et ſeipōs ⁊ itra ſeipſos diiudi
cent. ⁊ de ſe magis ſibi q̄ alijs credant. Cōclu
dunt ergo ⁊ ꝯſulūt nōnulli ſcribentes. ut qui
in deliberatione pendet. an religioſā vitā aſſu
mat. cūcta animo digerāt. ⁊ id eligat qd̄ pōte
⁊ ꝯtinuare poſſit. Nec volumꝰ que tetigimus

dicta: esse aio dissuadedi religiōis ingressum.
maxime quia non ignoramus nemīnē sine ḡ
ui peccato religionis vitā alicui aut ꝓhibere
aut impedire posse. iuuenibus presertim. nam
adolescēti volenti viā pfectōis dixit xp̄s. vēde
oīa q̄ habes ⁊ da paupib9. et veni ⁊ seq̄re me
Vnde quidā sapiens ait. qui adolescentē a re
ligiōe retrahūt: similes sunt phariseis quib9
ore saluatoris dictū ē. ve vobis. q₂ nec vos in
tratis in regnū celoꝝ. nec alios sinitis intrāre
Verūtamē cū religiōis ingressus de ɔsilio sit.
et de operibus supererogacōnis: vnusquisq₃
ut dictū est ad se recurrat. viresq₃ suas discu
tiat. fragilitati sue ɔplexiōni nature consuetu
dini cōsulat et si pōt capere capiat. Dicare em̄
⁊ religare se deo optimū est. Sed cogitet qui
religionē ītrat. Laboriosā viā. iter arduū. atq₃
difficile aggredi. nec ad tps: ſ₃ q̄diu vixeit re
ligiōis onera necē est sustineat. Illudq₃ sp in
mentē veniat. q₂ sic manū ponat ad laboriosū
aratrū: ne respitiat retro. q₂ apt9 nō erit reg
no celoꝝ. Fatemur tñ q₂ ea q̄ tetigim9 inclina
tiue nō ɔpletiue ad hoc vel illō disponūt. Po
tēs ē de9 abūdare ⁊ facere grā₃ nobis. qui de
lapidib9 istis potest suscitaē filios Abrahe. de
lapidib9 inq̄ .i. de iduratis et inflexibilib9 aīs
hoīm. nō solū natura vel cōplexione: sed etia₃

depravatione ⁊ malitia poteſt ſuſcitare filios Abrahe · ideſt reddere eos flexibiles ⁊ obſequẽtiſſimos ad obedientiã: ⁊ cetera onera religionũ · nõ tñ improbam⁹ quin vnuſquiſq; fragilitatẽ vireſq; ſuas diſcutiat · Et cũ ↄſilij ſit religiõez igredi ut ſupradictũ ẽ · ſi põt capẽ capiat

¶ Capitulũ viceſimũnonũ de ↄparatione religioſoꝝ inter ſe adinuicẽ · ⁊ primo de cõparatione ſolitarioꝝ ad ſocialez vitã agẽtes · ⁊ que vita pfectioꝛ ſit altera ·

Habita eſt igit̃ ſupi⁹ ↄparatio · et differẽtia hoꝝ duoꝝ ſtatuũ · clerical̃ videlicz ⁊ regularis int̃ ſe adinuicẽ ↄparatoꝝ · ⁊ q̃liter alter alteri aut equat̃ aut preponatur quo ad pfectionẽ ſtatuũ · ⁊ quis ſit eligibilioꝛ ꝑut pfectioꝛ aut ꝑut humanioꝛ · Jã ſupeſt ut ſtat⁹ religioſoꝝ int̃ ſe adinuicẽ diſtinguãtur cõpẽtur quo ad pfectionis ſtatũ · Et p̃mo de religioſis ſolitarijs ↄparatis ad vitã ſocialẽ agẽtes · Rñtũ igit̃ ad religioſoꝝ ſtatũ inter ſe cõſiderandũ · ⁊ ↄparandũ: duplicẽ foꝛe puto differẽtiam religioſorũ quorũdã qꝛ ſolitariã et anacoriticã vitã ducũt · alioꝝ qui ſocialez · De ſolitarijs ergo primo dicendũ eſt · deinde ad ſocialẽ vitã agentibz · De primis itaq; a nõnullis

ſanctis doctorib; aſſerit illos oēs retros reli
gioſos excellētia vite ſtat⁹ pfectiōe anteire. ſic
de Anthoio legim⁹. ſic de Paulo p̄mo heremi
ta necnō Bn̄dicto et p̄mis macariōibꝫ ꝛ ꝯplu
rimis alijs. de quib; Aug⁹. in libro de opibus
monachorū ait illos monachos ſanctiores
eſſe: qui a cōſpectu hoim ſegregati nulli ad ſe
p̄bent acceſſum. Alij vero diſtinguend putāt.
quia vel loq̄mur de pfectōis ſtatu vl' de pfecti
onis ope. Vtroq; aūt mō ſolitaria vita maio
rem pfectionē acquirit q̄ ſocialis. quorꝫ racō
eſt quoniā vita ſotialis ſtatus eſt volentiū p
fici p inſtructionē in intellectu. ꝛ p correctiōe;
in effectu. cū aliqn̄ contingat a via pfectionis
deuiare. S; ſolitaria vita ē pfectorꝫ. et taliū q̄
nullo iſtorꝫ indigeāt. Solitarie eni viuētes et
aliorꝫ ꝯſortia aſpnātes. et ciuilit' ꝛ ſotialit' nō
ꝯuerſātes. neceſſario ut ph'us ait in poli. vel
ſūt ut beſtie. vel ſūt hoīe meliores. Vn̄ nō ſolū
ſm ſāctorꝫ: ſed ſm phorꝫ ſentētias ſolitarie ꝛ
v'tuoſe viuere pfectorꝫ eſt. ꝛ magis tales dn̄t
dici quidā dij q̄ hoies. vel tāq̄ ſupmi ꝛ perfe
ctiſſimi hoīes. nō ſolū honorādi: ſꝫ poti⁹ admi
randi ſunt. Qn̄to ergo ſtatus pfectorꝫ excedit
ſtatū pficiendorꝫ tn̄to ſolitaria vita monacho
rum excedit vitam quorumcūq; religioſorū
ſotialiter viuentium. Si vero loquamur de

Cap. xxix.

ꝑfectionis opeꝝ hoc idē putant. Opus em̄ vite
ſolitarie ꝯtemplatio eſt. ſotial' vero vite actō
eſt. vel vtriuſq₃ oꝑis in quibuſdam ꝯmixtio.
Planū eſt aūt ꝙ ꝯtēplatio p̄eminet actioni. ⁊
eſt opus magne ꝑfectionis. nō ſolū ꝓpter cri
ſti verba. de martha ⁊ Maria cōmuniter reci
tata. ſ₃ ꝓpter xp̄i exemplū imitandum. de quo
ſcribit' apd lucā ꝙ exijt in montē orare. ⁊ eāt
ꝑnoctans in orone ⁊ hoc fit ꝓpter facili' diuī
auxiliū impetrand'. Nō enim dixit exijt ad tur
bas. aut ad vrbes orare. ſ₃ in mōtē vaſte ſoli
tudinis. Vbi em̄ deeſt auxiliū hūanū: ſolitu
dinis locus aptus eſt ad impetrandū diuinū
auxiliū. q₃ cū ignoram' qd agere debeamus ⁊
hoc ſolū habeam' refugij. ut oculos noſtros
dirigam' ad deū. Itē querit' ſolitudo ꝓpter tu
multū ſeculi fugiendū deſerēs eni mūdū ⁊ tu
multū ſeculi ⁊ ſeꝑans ſe non ſolū a voluptati
bus mūdi. ſ₃ a iocūditate ſociali. cōfortatur a
xp̄o ut gloſa ait ſup illo v̄bo Apocalipſis. xij.
mulier fugit in ſolitudinē. Circa predicta tn̄
q̄ de ſāctitate vite ſolitarie dicta ſunt. dicā qd
aīm pulſat. alia eſt enim ratio illi' antiq̄ tpis.
alia moderni. Si enim viros ſolitarios cōſide
ramus. illos videlic₃ q̄ in p̄mitia ecc̄ia florue
rūt: veriſſimū puto illos fuiſſe ꝑfectionis ⁊ ſā
ctioris vite ceteris ſocialem vitam agentib₉.

Liber ſcdo.

Eo enim tēpe nō artabātur fideles tot cano
num decretoꝝ preceptis· cenſuris aut penis·
Nec erāt tūc ut ita dixerim tot laquei legum
ſeu conſtitucōnū· excōmuīcationū ſiue cenſuā
rum· a quibus vix fideles etiā diligētiſſimi et
timorati reſpirare ꝛ p̄cauere poſſunt· non tot
ieiunia īdicta· nō ſilētia· nō vigilie· nō diurna
pariter ꝛ nocturna diuina offitia dietim ac ex p̄
cepto dicenda· non deniqꝫ tot feſta colenda·
non tam crebra confeſſio ꝛ corporis criſti cō
municacō· non tot obedientiaꝝ preſtacōnes·
ſicut modo fideles artantur aut potius inuol
uūtur· ita ut recte de prelatis eccleſie dici poſ
ſit illud criſti: qui alligant onera importabi
lia et cetera Unde ſi aliqua huiuſmodi in illa
p̄mitiua eccleſia ſeruabātur· erāt tamē volū
tatis: que ꝓtunc tranſgredi peccatū non erat·
quia nondū ꝓhibita· Nūc vero ea ōmia que
diximꝰ et complura alia ab eccleſia addita ꝛ
quotidie ſm hoīm ꝛ tempis malitiā expedit·
ut augeātur et ſub precepto iniungūtur Quo
rum ignorantia aliquem non excuſat· et om
nes etiam ſolitarios ad obſeruationē ligant
Cū igit ea omnia non ſolū facere ſꝫ ꝛ ſcire dif
ficile ſit et fere impoſſibile: non ſolū anatori
tis· ꝛ in heremo vitā agentibꝰ· qui hoīm conū
ſacōes fugiūt· ꝛ oīm reꝝ neceſſariaꝝ penuriā

habentꝛſed etiam hẏs qui vrbes incolunt.
Ideo putamꝰ ſine offenſione veritatis ꝓbabiliter dici poſſe·modernis tempibus·vitam heremiticaꝫ non poſſe repiri illius pfectionis et ſanctimonie ꝛ ſicut priſcis illis tempibus·qn imo piculoſam admodū fore et difficulter cūcta eccleſie ſtatuta obſeruare poſſe·Niſi forte aliquis dicat ꝙ anacorite predicti iam adeo pfecti ſunt·et tam fixum animū in dei amore hūtꝛut ab hẏs ligamētis liberi ſint·et pdicta pcepta·habeāt in prepatione animi·Quibus non facile aſſentio·quia cū de eccleſia ſint preceptis eccleſie ligari manifeſtū eſt·niſi puilegiati repiātur aut dimitꝰ aliť fuerit reuelatū.

Capitulū triceſimū de compatione ꝛligioſoꝝ vitā ſotialem agentiū inter ſe.ꝛ q̄ religio ſocialis alteri ſociali ſit pfectior. ꝛ vtꝝ religio eo ꝙ artiorꝛ ſit pfectior.

COnſequens eſt ut religioſos vitā ſocialeꝫ agentes diſcernamꝰ·ꝛ compemus q̄tū ad eoꝝ pfectioneꝫ.inter q̄s ut ſancti doctores tradūtꝛlonga admodum differentia eſt·Nam ut inquit ſanctus Thomas ſcda ſcde.q.Clxxxviii·differentia religionis vniꝰ ad aliā principaliter quidē attēdiť

ex pte finis: ſicut ſi vna religio ordinet ad pe
grinos hoſpitio recipiendos et alia ad viſitā
dos vel redimendos captiuos. Secūdario aūt
ex pte exercitij. quia diuerſi modi exercitij ſūt
in diuerſ religiōibꝫ. puta qꝫ in vna religione
caſtigat corpus p abſtinentias ciboꝝ. in alia
p exercitiū operū manualiū. vel per nuditatez
vel aliquid aliud hmōi. Et quia nō poteſt ali
quid dici altero potius. niſi ſm illud in quo
ab eo differt. Ideo excellētia vniꝰ religiōis ſup
aliā pncipaliter quidē attendit ſm religiōis
finez. Secūdario aūt ſm exercitiū. diuerſimo
de tū ſm eū vtraqz ꝯpatio attendit. Nā cōpa
tio que eſt ſm finem eſt abſoluta. eo qꝫ finis
ꝑpter ſe queritur. Compatio autē que eſt ſm
exercitiū qritur non ꝑpter ſe: ſed ꝑpter finem.
ꝛ ideo illa religio alteri prefert que ordinat
ad finē abſolute potiorez. vel quia eſt maius
bonū. vel quia ad plura bona dirigit. Si vero
ſit idē finis ſed ſecūdario. tūc attendit ꝑeminē
tia religionis non ſm qūtitatez exercitij: ſed
ſm ꝓportionez eius ad finem intentū. Vnde ꝛ
in collationibꝰ patrum introducit ſententia
beati Anthonij. qui pretulit diſcretionez. per
quaz aliquis omnia moderatur et ieiunijs. ꝛ
vigilijs. et omnibꝰ hmōi obſeruacōnibꝰ. Sic
ergo dicendū qꝫ opus vite actiue eſt duplex.

Cap̄. xxx.

vnū quidem quod ex plenitudine contempla
tionis deriuat᷑· ſicut doctrina ⁊ predicatio· vñ
et Greḡ. dicit in qnta omelia ſuper ezechi· qꝫ
perfectis viris primo ad contemplationē ſuā
redeuntibus· dicitur memoriā ſuauitatis tue
eructabunt· ⁊ hec prefertur ſimplici contēpla
tioni· ſicut enim eſt maius illuminare q̄ꝫ lucē
ſolū· ita maius eſt contemplata aliis tradere
q̄ꝫ ſolū contēplari· Aliud autem eſt actiue vi
te: qđ totaliter conſiſtit in occupatione exteri
ori· ſicut elemoſinas dare· hoſpites recipere·
⁊ alia huiuſmodi que ſunt minora opibus cō
templationis· niſi forte in caſu neceſſitatis· ſic
ergo ſūmū gradum in religionibus tenent :
qui ordināt᷑ ad docendū et predicandū· qui
etiā ꝓpinquiſſimi ſunt pfectioni Epiſcoporū·
ſicut et in aliis rebus fines primoꝝ coniūgū
tur principiis ſecūdoꝝ· ut dicit Dioniſi9 ſepti
mo· c· de· di· no· Secūđ aūt gradū tenet ille q̄
ordinat᷑ ad cōtēplationē· Tertiū autem qui
occupāt᷑ circa exteriores actiones In ſingu
lis autē hiis gradibus poteſt attēdi p̄eminē
tia ſ̄m qꝫ vna religio ordinat᷑ ad altiorē actū
in eodem genere. ſicut inter opa actiue potius
eſt redimere captiuos: q̄ꝫ ſuſcipe hoſpites· et i
omnib9 opibus contēplatiē: potior eſt oratio
q̄ꝫ lectio. Poteſt etiam attendi p̄eminentia· ſi

vna earum ad plura horũ ordinatur ꝙ alia.
vel conuenientiora ſtatuta habeat ad finem.
ꝓpoſitum conſequendũ. Moderni tamen do
ctores ad eũdem intellectũ aliter diſtinguũt.
Tres enim gradus fatiunt illoꝝ religioſoꝝ
vitam ſotialẽ agentiũ. ꝑſertim qui in pauper
tate volũtaria ꝓpter xpm aſſumptã regularẽ
vitam elegerũt. Primꝰ gradus fuit quondã
et hodie eſt quorũdaꝫ monachoꝝ. qui hñtes
poſſeſſiones in cõmuni: de fructibꝫ et ꝓuentibꝫ
ipſarũ viuũt. et de illis ſibi et neceſſariis vite
ſue ꝓuident. Secũdus modus fuit et adhuc
quorũdaꝫ eſt religioſoꝝ. qui mundũ ſpernẽ
tes de labore manuũ ſuaꝝ victitant. ac veſtitũ
et alia neceſſaria ſibi ex illo miſterio ſubmini
ſtrant. ſm quẽ modũ aliquãdo Paulus apo
ſtolus vixit: ne offendiculũ daret euangelio
Tertius gradus eſt alioꝝ religioſoꝝ qui ho
die cõmuni vocabulo mendicãtes appellãtur
qui ſpiritualibꝫ pncipaliter vacãtes. et predi
cacõni et doctrine inſiſtẽtes. de hiis que ſibi a
fidelibꝰ offerũtur: in volũtaria pauptate deo
famulãtur. Hec igiť religiones habent inť ſe
differẽtias et ꝓporcões. ⁊ alie aliis antiq̃ores
ſũt ⁊ etiã ſtrictiores Sꝫ ꝙtũ eſt ad ſtatũ vberi
oris pfectionis: non dubito vltimã ideſt mẽ
dicantiũ vitaꝫ maioris eſſe pfectionis ⁊ meriti

Cap̄. xxx.

ac etiam ſecuritatis ad ſalutē ꝓpter quatuor cauſas ſupius aſſignatas cū de exellentia religioſe ⁊ monaſtice vite in genere actum eſt. Primo videlicet quia tempaliū reꝝ minorem habet ſolicitudinē. Secūdo quia ad ſpūalem contemplationē maiorē habet diſpoſitionem annexam. Tertio quia reſpectu maiorū bonorum que fidelibus ſubminiſtrāt. ⁊ paruam in hoc ſeculo recōpenſationē recipiūt. Quarto ꝙ magis criſti vitā imitātur et apoſtoloꝝ. Scribitur enim in luca. ꝙ mulieres multe ſeq̄bantur criſtū miniſtrātes ſibi de facultatibꝫ ſuis. quā aliqui putāt vitā mendicantiū. Fortaſſe aliquis obitiet ꝙ nōnulle religiones artioris vite ſunt q̄ꝫ mendicātes. ideo videtur eminencioris atqꝫ pfectioris eſſe ſtatus. Nam dicendū eſt ut ſācti tradūt doctores. ꝙ iſta duo ſimul ſtare poſſunt. aliquā religionē eſſe artiorem. et tamen minoris pfectionis. Qd triplici via oſtenditur. Primo per xp̄i exemplū. Secūdo per diſcipuloꝝ documentū. Tertio per ecc̄ie militantis cōmune expimentū. Primo enim patet per exemplū criſti. Nā nulli fideliū debꝫ eſſe dubiū: ꝙ nulla regula vel religio artior eſſe poteſt: q̄ꝫ religio Johannis bap. de quo dicit̄ Mathei. p̄mo. ꝙ veſtimentū eius erat de pilis cameloꝝ. eſca autem eius locuſte ⁊ mel

ſilueſtre. Super quo verbo dicit Hieronim⁹
ꝙ mirū erat in humano corpe tantā aſperita
tem vite conſpicere. Demū nulli dubiū eſt. ꝙ
nulla alia religio aut viuendi modus perfe
ctior fuerit vita et religione xp̄i Vnde Math.
xi. dicitur. venit Johānes baptiſta non man
ducans nec bibens: et tamen dixiſtis quia de
monem habet Venit filius hoīs manducās
et bibens: et dixiſtis ecce homo vorax et pota
tor vini. et iuſtificata eſt ſapiētia a filijs ſuis
Super quo verbo dicit Auguſtin⁹ ꝙ ſācti apo
ſtoli intellexerūt regnum dei non eſſe in eſca
et potu. ſed in equanimitate et voluntate tole
randi. quos neq; copia ſubleuat neq; depri
mit egeſtas Et ſic patet ꝙ religio criſti licet fu
erit nimis arta et tamen longe maioris perfe
ctionis Secūdo hoc patet per doctrinā apoſto
lorum. Tanta enim fuit apoſtolice vite perfe
ctio et eccleſie p̄mitiue: ut cūctis poſſeſſionib⁹
abdicatis. ōnia haberent in cōmuni et precia
poſſeſſionū ponebātur ad pedes apoſtolorū.
a qua pfectionis via aliquaten⁹ poſteriores
defecerūt. quia poſſeſſiōes in cōmuni licet tn̄
reſeruabant ut alibi latius diximus. p̄ſertim
in eo libro quē de xp̄i pauptate edidimus teti
gim⁹. etiā in libro defenſorij ſtatus eccaſtici.
Naz exp̄ſſe dicit Aug⁹. in de doctrina xp̄iana.

Cap. xxx.

nullas eccleſias gentiū feciſſe: qđ tpe apoſto
loꝝ factū eſt· ⁊ tamen monaſteria ex gētibus
conuerſis congregata ⁊ poſſeſſiones in cōmu
ni ſeruātes: artioꝛis vite fuerūt ꝙ religio ſiue
ſtatus apoſtoloꝝ Dicit enim hieroꝰ· in epiſto
la ad euſtochiū de cibo vero ⁊ potu taceo cum
etiam languētes monachi aqua frigida vtā
tur· et coctū aliqđ comediſſe luxuria eſt· Fue
rūt ergo monachi in p̄mitia eccleſia artioꝛis
vite ꝙ Apoſtoli: ſed tamen minoꝛis ꝑfectiōis
Qđ patet quia ex eo ꝙ monachi predicti poſ
ſeſſiones in cōmuni ſeruabant· Augꝰ· videt
innuere eos qđāmodo a ꝑfectione apoſtoloꝝ
defeciſſe· Tertio hoc etiā ↄſpicitur ꝑ militātis
nr̄e eccl̄ie expimentū· Tenet enim cōmuniter ec
cleſia religionē ſiue ſtatū epiſcopoꝝ ꝑfectioꝛē
eē omni alia religione tā monachoꝝ ꝙ alioꝝ
⁊ tn̄ expimentū docet: ꝙ q̄libet religio artioꝛ
vite ē ꝙ religio ſeu ſtatꝰ epōꝝ Non ḡ ſe comi
tātur iſta: ꝙ religio qn̄to artioꝛ tn̄to ꝑfectior
Poteſt enim eſſe maioꝛ ꝑfectio cū minori arti
tudine· ⁊ maioꝛ artitudo cum minori ꝑfectiōe·
Et licet eccleſia concedat tranſire ad artioꝛem
illis qui ſunt in laxioꝛi: non ꝓpterea id cōcedit
quaſi credat religionē tn̄to eſſe ꝑfectioꝛē qn̄
to artioꝛē ſimpliciter: ſed credit artioꝛem in
ſtrumentaliter eſſe ꝑfectioꝛē reſpectu illorū

quí per talē artitudinē dicūt ꝯmodius poſſe
puenire ad ſtatū pfectionis·Et hec q̄tum ad
pfectiorē ſtatū intelligenda ſunt·Quid aūt te
nendū ſit q̄tum ad tranſitū:canōiſte tractāt
in·c·ſane de regula dicūt enim exēpli gratia·
ꝙ attenta inſtitucōne regule ſancti Aug9·et
etiam ſancti Benedicti:artioris regule eſt or
do ſancti Benedicti·⁊ laxior ſancti Aug9·vide
licet q̄tum ad tranſitum de vna religione ad
aliā Itaqꝫ niſi ꝯſtitucōes regulares obſtarēt·
vel obſeruantia actualis fratrū p̄dicatorū·⁊
alioꝝ qui regulā beati Aug9· ꝓfitētur:certū
eſt eos poſſe tranſire ad ordinē ſancti Bene
dicti·Verūtn̄ in iſta materia q̄tum ad tranſi
tum ad aliā religionē:dicūt doctoēs·ꝙ capiē
latior vel artior habēdo reſpectū ad actualē ob
ſuātiā regule:etiā ad ꝯſtitucōes factas vltra
regulā Vnde q̄tum ad dictum tranſitū non ē
ſolū ponderāda regula ſancti Bn̄dicti ⁊ Aug·
ſꝫ ſūt pōderāde ꝯſtitucōes ipoꝝ ordinū ⁊ actua
les obſeruātie·Et ideo cū fratres p̄dicatoꝝ et
ſancti Aug9·⁊ alioꝝ qui tenent regulā beati
Aug·ſm ꝯmunē modū viuendi et ſeruandi
regulā reducti ſunt adinſtar mendicantiū·pō
derata veritate:videntur eſſe artioris ordinis
q̄ ordo ſancti Benedicti·et non poſſet trāſire
frater p̄dicatoꝝ ad ordinē ſācti Bn̄dicti ſine

Cap̄. xxx·

pape licentia. Tamen q̄ʒtum ad pfectionē ſta tus vtriuſqȝ regule ſimpliciter aſſumpte ſm̄ opinionem multoꝝ: regula beati Benedicti perfectioris ſtatus q̄ʒ ſancti Aug⁹. eſt. Et hec de compatione inter ſe cunctaꝝ religionū vi tam ſocialē hn̄tiū breuiter dicta ſufficiant.

¶ Cōcluſio libri toti⁹ ad ſācti ſſimū dn̄m.

¶ Accipe beatiſſime pater hoc humane vite ſpe culum tuo nomini ſed multoꝝ vtilitati dica tum. ut per te qui ſpeculū ⁊ totius mōꝛlis vite noꝛma datus es cuncti fideles in quouis ſtatu arte gradu ac dignitate conſtituti ſpeculētur. atqȝ in eo videant: quid cuiqȝ cōueniat. quid incumbat. in quoue deuiant a tramite vie iu ſte. Nam veluti naturale ſpeculum cuiuſlibet foꝛme ſibi oppoſite ymaginariaȝ pfert ſimili tudinem. ſic hoc ſpeculū omniū moꝛtaliū vari as viuendi foꝛmas recipiet ⁊ quid boni. quid ſiniſtri habeat: diſtinguet ⁊ intuebit. Ibi eni̅ vitam ſuā ſpeculabit omnis homo Nam vide bit peccatoꝛ ⁊ iraſcetur ſpeculans p̄uaricatio nes ſuas in eo. turſus videbunt recti ⁊ letabū tur: quia cernent in quo creſcant. demiqȝ in eo videbūt iuſti ⁊ timebunt: quia putātes ſe ſta re videāt ne cadāt. ⁊ tandē videbūt moꝛtales

quia omnis caro fenū et oīs huiꝰ ſeculi decor ut ſtercus. Dabo ergo finē qui ꝑ rerū magni tudine vix incepi Scio paucula forte ⁊ multa de huiꝰ mortalis vite diuerſis artib⁹ ⁊ viuēdi modis diſſeruiꝫ q̄ quidē lōgiora aut breuiora dici poſſe non ignoro. Verū nec breuitati ad modū ſtuduí nec copie. ne legentes aut tedio aut nimia breuitate afficerē. Imitatus ſapien tem eccleſiaſtē. qui ex multis ↄpoſuit parabolas ſacrasꝫque ſūt verba vtilia. ſcribēs ſermōes rectiſſimos ac veritate plenos. non ſibi ſed fu turis ꝓſpitiens. ad laudē oīpotentis dei qui tā dem tuā beatitudinē feliciť ꝓtegat ⁊ ↄſeruet ⁊ tandē poſt diutinū huiꝰ vite curſūꝫ vna cū gre ge tibi credito ꝑducat ad vitā etnā Amen.

Seculū vite hūaneꝫ in quo ⁊ ceſarea po teſtas. ⁊ regalis dig̃tas. bubulcoꝝ etiā genus ſibi ſpeculatur ſaluberrima. ſimꝉ ſpiritualiſqꝫ vite viros ſecū aduehens. papā ſcꝫ cardinales. archiepōs. clericoſ. ⁊ ceteros eccleſie miniſtrosꝫ rectā ⁊ hijs ſpeculādi p̄ſcribēdo normāꝫ finit feliciť.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

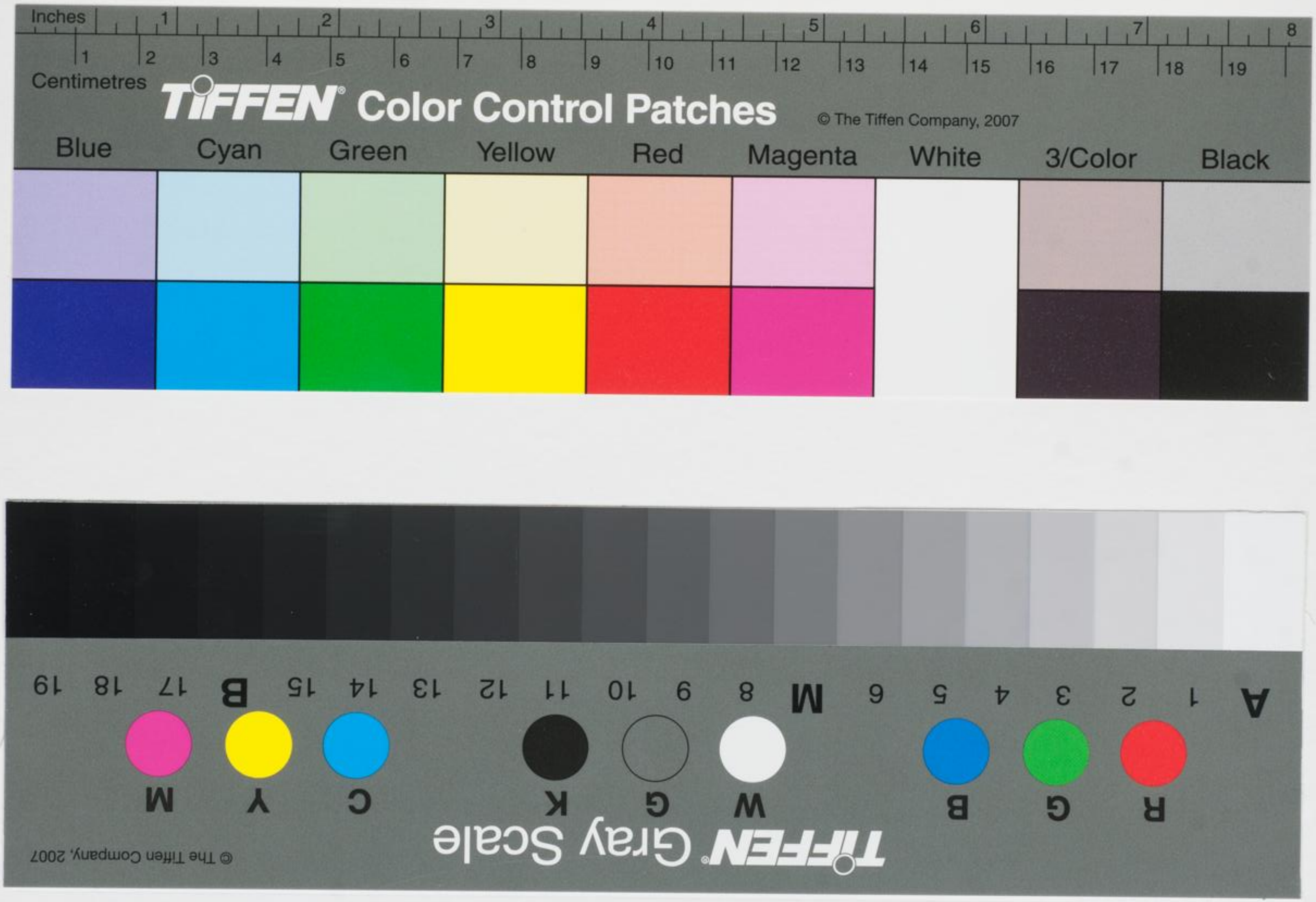
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black